

**Notulen van het verhandelde in de vergadering
van Provinciale Staten van Utrecht
gehouden op 10 december 2018**

Bladwijzer

op de notulen van Provinciale Staten van Utrecht Vergadering 10 december 2018

BESTUUR, EUROPA EN MIDDELEN

Voorstel van Gedeputeerde Staten van 3 december 2018, dienst/sector SGU, nummer PS2018BEM16, inzake bekrachtiging geheimhouding.

Daartoe besloten
PS2018BEM16

Amendement A37, ingediend door de fractie van de PvdA, inzake geheimhouding stukken Integis-aanbieding achter de inlog. Het amendement is ingetrokken.

Daartoe besloten

Amendement A37a, ingediend door de fractie van de PvdA, inzake geheimhouding stukken Integis-aanbieding achter de inlog.

Het amendement is aanvaard.
Daartoe besloten

Voorstel van Gedeputeerde Staten van 6 november 2018, dienst/sector BDV, nummer PS2018BEM15, inzake slotwijziging 2018.

Daartoe besloten
PS2018BEM15

Voorstel van Gedeputeerde Staten van 10 december 2018, dienst/sector SGU, nummer PS2018BEM14, inzake eindrapport 'Garanties, leningen en revolverende fondsen' Randstedelijke Rekenkamer.

Daartoe besloten
PS2018BEM14

Amendement A38, ingediend door de fracties van de SGP en VVD, inzake duidelijkheid.

Het amendement is aanvaard.
Daartoe besloten

MILIEU, MOBILITEIT EN ECONOMIE

Voorstel van Gedeputeerde Staten van 6 november 2018, dienst/sector Leefomgeving, nummer PS2018MME25, inzake verzoek tot instemmen met het laten vervallen van art 10 lid 4 GR Plassenschap Loosdrecht e.o.

Daartoe besloten
PS2018MME25

Voorstel van Gedeputeerde Staten van 16 oktober 2018, dienst/sector Mobiliteit, nummer PS2018MME26, inzake voornemen tot de oprichting van en deelneming in de DOVA/NDOV.

Daartoe besloten
PS2018MME26

Voorstel van Gedeputeerde Staten van 6 november 2018, dienst/sector MEC, nummer PS2018MME24, inzake Rijnbrug.

Daartoe besloten
PS2018MME24

Amendement A51, ingediend door de fracties van de ChristenUnie, CDA en 50Plus, inzake fietstunnelfinanciering Rijnbrugbesluit.

Het amendement is aanvaard.
Daartoe besloten

Amendement A52, ingediend door de fracties van de SGP en SP, inzake optimale doorstroming N233.

Het amendement is ingetrokken.
Daartoe besloten

Amendement A52a, ingediend door de fracties van de SGP en SP, inzake optimale doorstroming N233.

Het amendement is verworpen.
Daartoe besloten

Motie M151, ingediend door de fractie van D66, inzake het oog wil ook wat.
De motie is aanvaard.
Daartoe besloten

Motie M152, ingediend door de fractie van de SP, inzake meer informatie over toestand pijlers Rijnbrug.
De motie is verworpen.
Daartoe besloten

Motie M153, ingediend door de fracties van GroenLinks, CDA, PvdA en ChristenUnie, inzake benut project Rijnbrug voor verbetering leefbaarheid en fietsverbindingen.
De motie is aanvaard.
Daartoe besloten

Motie M154, ingediend door de fracties van GroenLinks, SP, ChristenUnie en PvdA, inzake nieuwe Rijnbrug circulair.
De motie is aanvaard.
Daartoe besloten

Motie M155, ingediend door de fracties van de ChristenUnie, CDA, GroenLinks en D66, inzake ontwikkeling normen bij 'provinciaal belang fietsinfrastructuur bij aanpak provinciale wegen.
De motie is aanvaard.
Daartoe besloten

Motie M156, ingediend door de fractie van de PvdD, inzake stimuleren spitsmijden.
De motie is ingetrokken.
Daartoe besloten

Motie M157, ingediend door de fractie van de PvdD, inzake kilometerheffing.
De motie is ingetrokken.
Daartoe besloten

Motie M157 (gewijzigd), ingediend door de fractie van de PvdD, inzake kilometerheffing.
De motie is verworpen.
Daartoe besloten

Motie M158, ingediend door de fractie van de SGP, inzake langetermijnoplossing.
De motie is verworpen.
Daartoe besloten

Motie M159, ingediend door de fracties van 50Plus en CDA, inzake fietstunnel gemeente Rhenen kruispunt N233 Achterbergsestraatweg.
De motie is ingetrokken.
Daartoe besloten

Voorstel van Gedeputeerde Staten van 6 november 2018, dienst/sector MOB/MOV, nummer PS2018MME23, inzake scope en raming spooronderdoorgang N226 Maarsbergen.
Daartoe besloten
PS2018RGW23

Amendement A53, ingediend door de fracties van de SGP, ChristenUnie, CDA en PvdA, inzake geen onnodige ruis.
Het amendement is aanvaard.
Daartoe besloten

Motie M161, ingediend door de fracties van D66, PvdA, SGP, SP, ChristenUnie en VVD, inzake verenig Maarsbergen.
De motie is aanvaard.
Daartoe besloten.

Motie M162, ingediend door de fracties van dePvdA, inzake bushaltes voor de deur.
De motie is aanvaard.
Daartoe besloten.

RUIMTE, GROEN en WATER

Voorstel van Gedeputeerde Staten van 9 oktober 2018, dienst/sector LFO, nummer PS2018RWG15, inzake wijziging waterverordening HDSR.
Daartoe besloten

PS2018RWG15

Voorstel van Gedeputeerde Staten van 6 november 2018, dienst/sector Leefomgeving, nummer PS2018RWG16, inzake wijziging watervorderingen Rivierenland en Vallei en Veluwe.

Daartoe besloten
PS2018RWG16

Voorstel van Gedeputeerde Staten van 8 november 2018, dienst/sector LFO, nummer PS2018RWG13, inzake inpassingsplan kantoren.

Daartoe besloten
PS2018RWG13

Motie M143, ingediend door de fractie van de SP, inzake kantorenleegstand blijven monitoren.

De motie is aanvaard.
Daartoe besloten

Motie M144, ingediend door de fractie van de SGP, inzake Veenendaal ICT-stad.

De motie is verworpen.
Daartoe besloten

Voorstel van Gedeputeerde Staten van 5 december 2018, dienst/sector LFO, nummer PS2018RWG14, inzake 2e partiële Herziening PRS en PRV.

Daartoe besloten
PS2018RWG14

Amendement A39, ingediend door de fractie van de PVV, inzake verplaatsing bestaand agrarisch bedrijf.

Het amendement is ingetrokken.
Daartoe besloten

Amendement A40, ingediend door de fractie van de SP, inzake van ruilen komt huilen. geen natuur inwisselen tegen bedrijventerreinen, als er in de nabije omgeving niks voor terug komt.

Het amendement is verworpen.
Daartoe besloten

Amendement A41, ingediend door de fracties van GroenLinks en D66, inzake compensatie herbegrenzing NNN in de Molenvolder.

Het amendement is ingetrokken.
Daartoe besloten

Amendement A41a, ingediend door de fractie van GroenLinks en D66, inzake compensatie herbegrenzing NNN in de Molenvolder.

Het amendement is aanvaard.
Daartoe besloten

Amendement A42, ingediend door de fractie van de SGP, inzake belofte maakt schuld.

Het amendement is verworpen.
Daartoe besloten

Amendement A43, ingediend door de fractie van de SGP, inzake tijdelijkheid geitenstop.

Het amendement is verworpen.
Daartoe besloten

Motie M145, ingediend door de fracties van het CDA, VVD, D66, SGP en 50Plus, inzake ontwikkeling bedrijventerreinen.

De motie is aanvaard.
Daartoe besloten

Motie M160, ingediend door de fracties van de PVV, D66, VVD, SGP, CDA, inzake duidelijkheid Dorresteyn.

De motie is aanvaard.
Daartoe besloten

Voorstel van Gedeputeerde Staten van 6 november 2018, dienst/sector LFO, nummer PS2018RWG17, inzake Visie bodemdaling.

Daartoe besloten
PS2018RWG17

Amendement A44, ingediend door de fractie van de SP, inzake complete bodemdalingsvisie.

Het amendement is verworpen.

Daartoe besloten

Amendement A45, ingediend door de fractie van de PvdD, inzake ambitie bodemdaling.

Het amendement is verworpen.

Daartoe besloten

Motie M146, ingediend door de fracties van D66, PvdD, ChristenUnie, PvdA en SGP, inzake heel Holland zakt: Uitvoeringsprogramma visie op bodemdaling ter besluitvorming voorleggen aan de PS.

De motie is aanvaard.

Daartoe besloten

Motie M147, ingediend door de fracties van D66, ChristenUnie, PvdD en PvdA, inzake pappen en nathouden,

De motie is aanvaard.

Daartoe besloten

Motie M148, ingediend door de fracties van D66, PvdA, SGP en ChristenUnie, inzake niet wachten tot we door de bodem zakken!

De motie is ingetrokken.

Daartoe besloten

Motie M148a, ingediend door de fracties van D66, PvdA, SGP en ChristenUnie, inzake niet wachten tot we door de bodem zakken!

De motie is aanvaard.

Daartoe besloten

Voorstel van Gedeputeerde Staten van 6 november 2018, dienst/sector LFO, nummer PS2018RWG12, inzake koersdocument Omgevingsvisie.

Daartoe besloten

PS2018RGW12

Amendement A46, ingediend door de fracties van het CDA, VVD, PVV, GroenLinks, PvdA, ChristenUnie, 50Plus en D66, inzake hoe krijgen we vat op geurhinder.

Het amendement is aanvaard.

Daartoe besloten

Amendement A47, ingediend door de fractie van de SGP, inzake draagvlak.

Het amendement is verworpen.

Daartoe besloten

Amendement A48, ingediend door de fractie van de SGP, inzake ophalen bij gemeenten.

Het amendement is verworpen.

Daartoe besloten

Amendement A49, ingediend door de fractie van de SGP, inzake, inzake woningbouw vanuit de kernen.

Het amendement is verworpen.

Daartoe besloten

Amendement A50, ingediend door de fractie van de SP, inzake belangen van gewone mensen opnemen in koersdocument.

Het amendement is verworpen.

Daartoe besloten

Motie M149, ingediend door de fractie van de PvdA, inzake uitwerken groeiscenario's!

De motie is aanvaard.

Daartoe besloten

Motie M150, ingediend door de fractie van de PVV, inzake zonneakkers.

De motie is verworpen.

Daartoe besloten

STATEN (provinciale)

Vaststelling agenda.

Onderzoek geloofsbrieven van mevrouw H. M. Lejeune-Koster (PvdA) te Linschoten i.v.m. tijdelijk ontslag van mevrouw drs. J.P. d'Hondt (PvdA) te Utrecht.

Beëdiging van mevrouw H.M. Lejeune-Koster (PvdA) te Linschoten

Ingekomen stukken.

Vragenhalfuurtje.

Lijst met moties en termijnagenda Provinciale Staten.

Vaststellen van de notulen van de statenvergadering van 5 november 2018.

Stemverklaringen.

Stemming.

Presentielijst vergadering 10 december 2018

Voorzitter:	W.I.I. van Beek, commissaris van de Koning
Griffier:	mevr mr. C.A. Peters
VVD	mr. B.M.H. de Brey, Doorn mevr. J.J. van Doesburgh-Ferweda, Stichtse Vecht mevr. drs. N. Eijsbroek, Utrecht mevr. ir. A.A. Ens, Amersfoort drs. J. Germs, Renswoude mevr. J.A. Godschalx-Dekker, Woerden drs. A.H.L. Kocken, Utrecht R. van Reenen, IJsselstein drs. R.C. te Velde, Maarn
D66	mevr. H. Chidi, Amersfoort mevr. drs. A.J. Dekker, Odijk mevr. drs. A.W.T. Dercksen, Baarn M.J. de Droog Msc RA, Utrecht mr. drs. M.C.J. Groothuizen, Zeist ir. N.J.P. Hoefnagels, Bunnik S. Kraaijeveld, Utrecht P.D. Overkleeft, Utrecht mevr. A.M. Schneiders, Utrecht
CDA	ing. D.G. Boswijk, Wilnis mevr. T. Koelewijn-Koelewijn, Bunschoten drs. A. Mourik-Geluk, Utrecht C. Westerlaken, Lopik W.G.J. Wijntjes RA, Nieuwegein
PvdA	drs. C. de Kruijf, Leusden H.M. Lejeune-Koster, Linschoten ir. R.G.H. van Muilekom, Amersfoort H.O. Suna, Soest
PVV	mevr. E.J. Broere-Kaal, Soest R.G.J. Dercksen, Bosch en Duin ir. H. IJssennagger, Bilthoven drs. W.J. Ubaghs, Maarssen
SP	M.H.O. Boer, Bilthoven mevr. M.G. Goudriaan-Noordenbos, Maarssen mevr. A.M. Poppe, IJsselstein H. Toutouh, Nieuwegein
GroenLinks	drs. F.H.W. Bekkers, Bilthoven mevr. A.C. Boelhouwer, Wijk bij Duurstede ir. H.P. van Essen, Utrecht mevr. drs. E. Kotkamp, Nieuwegein
ChristenUnie	mevr. N. de Haan-Mourik, Amersfoort drs. C.J. van Kranenburg, Driebergen-Rijsenburg A.J. Schaddelee, Houten
PvdD	mevr. H.J. Keller, Driebergen-Rijsenburg W. van der Steeg, De Meern
SGP	B.C. van den Dikkenberg, Elst P.A. van Leeuwen, Rhenen
50Plus	mevr. W.M.M. Hoek, Vreeland
Afwezig:	mevr. drs. J.P. d'Hondt, Utrecht (PvdA) J.M.W. Jansen, Baarn (CDA) mevr. N.A. Krijgsman, Utrecht (PvdA)

Leden van Gedeputeerde Staten:

drs. ing. P. van den Berg, Amersfoort
mevr. drs. M.W.J. Maasdam-Hoevers, Zeist
mevr. A.M.A. Pennarts-Pouw, Montfoort
drs. D.D. Straat, Zaanstad

Opening.

De VOORZITTER: Ik open de vergadering van de Provinciale Staten van Utrecht. Ik heet u allen van harte welkom bij deze statenvergadering van 10 december 2018.

Met kennisgeving zijn afwezig mevrouw Krijgsman en de heer Jansen. De heer Wijntjes komt later. Ik kan u mededelen dat wij een tweetal geboortes mogen vieren. Mevrouw Schneiders feliciteer ik met de geboorte van Luca en mevrouw Van Kooten feliciteer ik met de geboorte van Oliver. Namens de Staten heb ik bloemen laten bezorgen.

Vaststellen agenda.

De VOORZITTER: Wij gaan de agenda van 10 december vaststellen. Ik heb vanmiddag nog een overleg met de fractievoorzitters over de agenda van 17 december.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Gaan wij tijdens het overleg spreken over de spreektijden voor de agenda van 17 december.

De VOORZITTER: De spreektijden zullen aan de orde komen tijdens dag overleg.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Bij agendapunt 9 over de bekrachtiging geheimhouding, staat niet welk type debat hierbij gevoerd wordt. Wij willen hierbij graag het woord voeren en mogelijk een voorstel indienen.

De VOORZITTER: Dat is prima.

Zonder hoofdelijke stemming stellen Provinciale Staten de agenda ongewijzigd vast.

Onderzoek geloofsbrieven van mevrouw H.M. Lejeune-Koster (PvdA) te Linschoten i.v.m. tijdelijk ontslag van mevrouw drs. J.P. d'Hondt (PvdA) te Utrecht.

De VOORZITTER: Als eerste geef ik mevrouw Broere het woord, de voorzitter van de commissie die de geloofsbrieven bestudeerd

Mevrouw BROERE (PVV): Mijnheer de voorzitter! De commissie voor de geloofsbrieven heeft de officiële documenten voor de benoeming van mevrouw Lejeune bekeken. De commissie is daarbij tot het oordeel gekomen dat voldaan wordt aan alle wettelijke vereisten en dat tot toelating en beëdiging van de mevrouw Lejeune tot lid van Provinciale Staten kan worden overgegaan.

De VOORZITTER: Dank voor de werkzaamheden. Hiermee wordt het laatste beletsel weggenomen voor mevrouw Lejeune en kunnen wij haar beëdigen. Ik vraag mevrouw Lejeune naar voren te komen, zodat zij de belofte kan afleggen.

Beëdiging van mevrouw H.M. Lejeune-Koster (PvdA) te Linschoten.

De VOORZITTER: Mag ik de aanwezigen, als zij daartoe in staat zijn, vragen te gaan staan. Ik zal de tekst van de belofte voorlezen. Als ik dat gedaan heb, dan zal ik u vragen daarop te reageren met de woorden: "Dat verklaar en beloof ik".

"Ik verklaar dat ik om tot lid van Provinciale Staten benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk onder welke naam of voorwendsel ook enige gift of gunst heb gegeven of beloofd.

Ik verklaar en beloof dat ik om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen.

Ik beloof dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als lid van Provinciale Staten naar eer en geweten zal vervullen."

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Dat verklaar en beloof ik.

De VOORZITTER: Dan mag ik u als eerste feliciteren. (Applaus)
Ik schors de vergadering, zodat u in staat bent uw nieuwe collega de hand te schudden.

Schorsing van 09.39 uur tot 09.42 uur.

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering.

Ingekomen stukken.

De VOORZITTER: Wat ons betreft kunnen wij instemmen met de voorstellen inclusief stuk 39 dat u vannacht om 01.00 uur ontvangen heeft.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming besluiten Provinciale Staten overeenkomstig de voorgestelde wijzen van afdoening.

Vragenhalfuurtje.

De VOORZITTER: Er zijn geen vragen binnengekomen voor het vragenhalfuurtje.

Lijst met moties en termijnagenda Provinciale Staten.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming besluiten Provinciale Staten overeenkomstig de voorgestelde wijzen van afdoening.

Vaststellen van de notulen van de statenvergadering van 5 november 2018.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming stellen Provinciale Staten de notulen van de vergaderingen van 5 november 2018 ongewijzigd vast.

Statenvoorstel bekrachtiging geheimhouding.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Wij spreken vandaag over het bekrachtigen van de geheimhouding van de rapporten van Integis. De PvdA zal het bekrachtigen van de geheimhouding van harte ondersteunen, zeker vanwege de bijlage, en te meer daar sprake is van bepaalde vertrouwelijke gegevens, persoonlijke gegevens en bedrijfsinformatie.

De PvdA heeft er moeite mee dat het een grote stapel informatie is. Wij vinden dat alle Statenleden hun werk zo goed mogelijk moeten en kunnen doen. Dat betekent dat zij optimale toegankelijkheid moeten hebben tot de stukken. Daarom zal de PvdA een amendement indienen met het voorstel om een extra beslispunt toe te voegen aan het voorliggende besluit, namelijk: "De Integis stukken, die momenteel ter inzage liggen bij de griffie, achter de inlog voor PS digitaal beschikbaar te stellen."

Amendement A37 (PvdA): geheimhouding stukken Integis - aanbieding achter de inlog

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 10 december 2018, aan de orde hebbende de continuering van de geheimhouding van Integis-informatie;

constaterende dat:

- *Gedeputeerde Staten op 6 november 2018 geheimhouding hebben opgelegd aan de Staten inzake de ongelakte samenvatting van het rapport van Integis en van het volledige rapport van Integis, alsmede op alle geheime bijeenkomsten en verslagen dienaangaande, op grond van artikel 25, tweede lid van de Provinciewet, omdat sprake is van persoons- bedrijfs- en fabricagegegevens;*

- *deze geheimhouding ingevolge artikel 25, derde lid van de Provinciewet vervalt indien de oplegging niet door Provinciale Staten in hun eerstvolgende vergadering wordt bekrachtigd;*
- *Provinciale Staten van mening zijn dat deze geheimhouding niet mag leiden tot een ernstige belemmering van de toegankelijkheid van de informatie;*

besluiten:

het ontwerpbesluit als volgt te wijzigen door een extra beslispunt 3 toe te voegen:

3. *De Integis stukken, die momenteel ter inzage liggen op de griffie, achter de inlog voor PS digitaal beschikbaar te stellen.*

De VOORZITTER: Het amendement is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. Het kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

De heer HOEFNAGELS (D66): Mijnheer de voorzitter! Ik hoor graag de reactie van de griffie op dit amendement, omdat dit via de griffie heeft gespeeld. Uiteindelijk is er besloten om dit niet te doen. Door de griffie moet mede bepaald worden wat wel en niet kan. In eerste instantie hebben wij gezegd dat wij dit willen, maar op verzoek van Integis is besloten om het niet te doen. Ik heb er moeite mee om dit op basis van dit amendement te bespreken.

De VOORZITTER: Ik geef eerst de portefeuillehouder de gelegenheid om te reageren. Uiteindelijk is het niet de griffie die iets besluit, maar de griffie adviseert. De portefeuillehouder en de commissaris zijn hier nadrukkelijk bij betrokken geweest.

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! De PvdA vraagt om een extra beslispunt dat aangeeft dat het rapport dat beschikbaar is op de griffie, beschikbaar gesteld moet worden achter de inlog van PS. Die vraag is uitgezet en gecheckt bij Integis. Daarop is een negatief advies gekomen. Dat advies volgen wij op. Vanuit die aard ontraad ik het u om dit amendement te aanvaarden.

Integis heeft onderzoek gedaan en heeft daarbij de informatie aan de geïnterviewden verstrekt hoe er wordt omgegaan met het rapport. Er zou een samenvatting komen die voor openbare bespreking beschikbaar is en er is een vertrouwelijk rapport met alle informatie dat niet op die manier beschikbaar komt. Op die manier hebben mensen hun medewerking toegezegd aan het onderzoek. Het is niet mogelijk en wenselijk om achteraf de toegankelijkheid van de informatie te wijzigen. Voor u is dat lastig, omdat u veel informatie tot u moet nemen. Het is echter niet mogelijk om het rapport op een andere wijze beschikbaar te stellen dan van tevoren is afgesproken.

Wij hebben met de griffie de afspraak gemaakt dat de informatie breder beschikbaar komt en dat er aan stand-alone pc is waar het rapport toegankelijk is. Er zouden meer pc's kunnen komen. Wat dat betreft zijn er geen belemmeringen. Daarnaast kan er gesproken worden over de openstelling van het provinciehuis. Echter, wij kunnen niet bewegen op afspraken die Integis heeft gemaakt met geïnterviewden voor het rapport. Mensen zijn in een bepaalde veronderstelling hoe er met hun informatie omgegaan wordt. Dat heeft ertoe geleid dat u de informatie zo volledig tot uw beschikking heeft gekregen.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! Het college en de Staten hebben gevraagd om dit onderzoek en betalen dit onderzoek. Het is apart dat Integis dan kan zeggen hoe er wordt omgegaan met het rapport. Als de Statenleden goed hun werk moeten doen, vaak naast hun baan, dan moet het breder toegankelijk zijn. Als je snel wilt zoeken in de stand-alone pc's blijkt het een beveiligd bestand te zijn. Is dat inmiddels opgeheven? Natuurlijk zijn er beloften gedaan door Integis aan de geïnterviewden, maar de vraag is of Integis die beloften zo had mogen doen.

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Het is vervelend dat u op de stand-alone pc's alsnog niet kunt zoeken op woorden. Ik begreep dat dit probleem is opgelost. Daarmee wordt het makkelijker om informatie te vinden. De afspraak is gemaakt dat er een uitgebreid rapport zou komen. Op voorhand wisten wij niet hoe uitgebreid dat zou zijn. Wij waren in de veronderstelling dat het rapport wat dunner zou zijn, maar u bent geconfronteerd met een dik rapport dat u wilt door-

gronden. U weet dat er een samenvatting is gemaakt en het rapport is ter beschikking gesteld om u de zekerheid te geven dat de samenvatting correspondeert met de informatie uit het rapport. U heeft van tevoren met ons de afspraak gemaakt en wij met Integis hoe wij met de informatie omgaan. Dat kan ik achteraf niet veranderen. Ik heb begrip voor de situatie waaronder u uw werk moet doen, maar de conclusies uit de samenvatting corresponderen met de informatie uit het rapport. Ik kan deze situatie niet wijzigen.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! Ik ben het niet met u eens dat de samenvatting gelijk is aan het rapport. Ik heb een aantal zaken gevonden die lijnrecht tegenover elkaar staan.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Ik kan mij goed voorstellen dat de gegevens vertrouwelijk en onder geheimhouding tot de Statenleden moeten komen. Het amendement stelt niet voor om de geheimhouding op te heffen, maar om dit achter de inlog van PS te zetten. Meerdere personen hebben dit rapport al ontvangen, zoals de rekenkamers en de GS-leden. Dit is terecht, maar wij tekenen allemaal voor geheimhouding. Als de informatie achter de inlog komt, dan betekent dat nog steeds dat wij ons aan de geheimhouding moeten houden. Waarom vindt de gedeputeerde dat de Staten deze informatie niet beschikbaar krijgen achter de inlog?

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! U vraagt niet om de opheffing van de geheimhouding, maar vraagt of het rapport breder beschikbaar gesteld kan worden via 47 extra inlogplekken. Dat is de wijziging die u doet. Uw suggestie om te werken met een dubbele inlog is nieuw. Er zijn momenten waarop het anders gaat. Destijds ging het over de selectieprocedure van de nieuwe commissaris. Daarbij ging het over stukken die worden teruggenomen en geldt een andere geheimhoudingsprocedure. Het werk achter de inlog maakt het werk voor de Staten makkelijker, maar er zijn andere procedures denkbaar. Hierover hebben wij op voorhand een afspraak gemaakt met een onderzoeksbureau. Het heeft op basis van die afspraak contact gezocht met mensen. Mensen hebben informatie verschaft op basis van een aanname hoe met de informatie omgegaan zal worden. Dit kan ik achteraf niet wijzigen. GS heeft daarover een opvatting, maar wij moeten Integis erbij betrekken als wij daarover met u een gesprek voeren. Integis heeft met inzet van zijn reputatie en werkwijze een product opgeleverd waarvan het iets mag zeggen over de wijze waarop dat toegepast wordt. Van tevoren hebben wij afspraken gemaakt. Vanwege de omvang van het rapport had u dat graag anders gezien, maar wij kunnen niet gaande het proces de spelregels wijzigen. Dit kan leiden tot een situatie waarin de mensen die door Integis geïnterviewd zijn ons juridisch een verwijt maken, omdat wij gaandeweg een andere procedure hebben toegepast. Op die manier kunnen wij niet werken. In dat opzicht zijn wij consequent aan de gekozen werkwijze.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Ik kan mij voorstellen dat Integis met de geïnterviewden heeft afgesproken dat de gegevens niet openbaar gemaakt worden. Is dat de afspraak die gemaakt is?

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Er is met Integis een afspraak gemaakt hoe moet de informatie omgegaan zal worden. Het rapport zal vertrouwelijk ter inzage zijn voor de leden van Provinciale Staten en er zou een samenvatting komen die een op een correspondeert met dat rapport. U kunt zeggen dat het geheim blijft, maar het gaat om andere plekken waar informatie beschikbaar komt. Dat is een wijziging van de procedure. Dit zijn de afspraken die zijn gemaakt met de geïnterviewden waaraan wij ons moeten houden. Ik kom u graag tegemoet met meer stand-alone pc's en de openstelling van het provinciehuis, maar wij kunnen de toegankelijkheid van de informatie niet wijzigen.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Hoeveel soorten geheimen zijn er? Ons eigen reglement verordent maar een soort geheim, namelijk dat wij de stukken per post thuis in een dubbele envelop toegestuurd krijgen. U komt met uw procedure over de commissaris, dat was maar een A4-tje waarvoor je geen wekenlange studie nodig hebt. Wij moeten onze eigen procedures serieus nemen en ons niet iedere keer door allerlei externen de les laten lezen hoe wij dingen moeten doen. Om die reden hebben wij een paar weken geleden aan u gevraagd om met de overeenkomst tus-

sen de provincie en Integis te komen, zodat wij kunnen lezen hoe het omschreven staat. Zolang wij de overeenkomst niet hebben, kunnen wij niet voor deze vorm van geheimhouding stemmen.

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik zal kijken of er een briefwisseling is tussen Integis en de provincie waarin het omschreven staat, maar u bent wel op de hoogte van de overeenkomst. Voordat het rapport gemaakt is, hebben wij met u besloten en afgesproken hoe de procedure zou verlopen. Wij wisten van tevoren niet hoe omvangrijk de rapporten zouden zijn en welke informatie daaruit naar boven zou komen. Wij konden niet voorzien hoe u daarmee om zou gaan en daar vervolgens op reageert, maar wij hebben wel een procedure met elkaar afgesproken. Mensen zijn benaderd en hebben hun medewerking daaraan verleend. Het proces kan niet halverwege gewijzigd worden. De procedure bestaat uit een rapport ter inzage en een samenvatting voor publieke bespreking. Die afspraak hebben wij met u gemaakt en daarvan was u op voorhand op de hoogte.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Wij waren er op voorhand niet van op de hoogte dat wij het rapport niet digitaal zouden krijgen. Anders is dat een domme fout van ons geweest waarvan wij kunnen leren.

De heer KOCKEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! De opmerking van de heer Schaddelee om niet teveel naar externen te luisteren vind ik interessant, gezien de discussie die wij nog gaan voeren over de accountantsverklaring over de jaarrekening. Integis is gespecialiseerd in het omgaan met veilige en betrouwbare informatie en het achterhalen daarvan. Dat bureau adviseert ons om het op deze manier te doen. Daarover hebben wij afspraken gemaakt. Het is belangrijk dat de Staten daarnaar luisteren.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! De vraag ligt voor of wij onszelf en ons reglement van orde serieus nemen. U zegt dat er een andere afspraak gemaakt is; dan zou dat met ons moeten zijn. Met mij is er echter geen andere afspraak gemaakt dan het reglement van orde dat wij hebben. Ik zou graag een stuk zien waarin Provinciale Staten verklaren dat wij een andere geheimhoudingsprocedure hebben dan die u verkondigt. Daarvoor kunnen wij niet over deze geheimhouding stemmen.

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Als de heer Dercksen vraagt of PS daarover een uitspraak doen, dan neem ik aan dat u dat per motie doet. Wij hebben met u een procedure afgesproken en een stuk voorgelegd met daarin de aanpak en de manier waarop wij in een onderzoek tot informatie kunnen komen. Mensen werken mee aan een onderzoek als zij weten dat de informatie die zij verschaffen en de anonimiteit die daarbij hoort geborgd is. Wij kunnen de aanpak gedurende het proces niet wijzigen, omdat wij daarmee het risico lopen dat mensen een juridische procedure aanspannen. Wij hebben nogmaals advies gevraagd aan Integis of er ruimte zit voor uw voorstel, maar daarmee is op 47 plekken potentieel de gelegenheid aanwezig dat de informatie voor derden toegankelijk is. Daarom is er gekozen om het vertrouwelijke rapport met alle informatie die beschikbaar is beperkt beschikbaar te stellen. U moet het doen met de samenvatting. Ik snap uw dilemma, maar ik kan dat voor u niet wijzigen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Wij hebben een reglement van orde met een geheimhoudingsprocedure waarvan noch u noch Integis kan afwijken. Het had zich beter moeten inlezen in hoe wij functioneren. U kunt dit reglement van orde niet breken. Ik wil het stuk graag zien waarin u ons reglement van orde breekt. Dat is er niet, dus kunnen wij hierover niet stemmen.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! Kan de gedeputeerde toelichten of zij expliciet heeft aangegeven dat wij alleen een papieren versie ter inzage op het provinciehuis zouden krijgen?

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Toen de opdracht werd verstrekt aan Integis is er een bijeenkomst geweest waarin is uitgelegd hoe de procedure zou verlopen. Toen is met u gedeeld dat het rapport niet volledig beschikbaar zou zijn, maar dat er een samenvatting zou komen die het mogelijk maakt om het rapport in openbaarheid te bespreken. Ik zal ervoor zorgen dat u die informatie krijgt, waardoor u zekerheid krijgt over hoe wij dat met elkaar hebben besproken.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! Heeft u duidelijk gemaakt aan de Staten dat wij niet in lijn met het reglement van orde handelden op het moment dat wij Integis de opdracht gaven?

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! De link van het reglement van orde en deze aanpak van Integis niet met elkaar in verband gebracht toen wij met elkaar het gesprek voerden, niet door GS en niet door PS.

De heer BEKKERS (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Om te beginnen heb ik een vraag aan de commissaris, want voor de status van stukken is Provinciale Staten aan zet. De discussie wordt echter richting GS gevoerd, alsof zij iets moet zeggen over wat wij doen. Ik verzoek u daarin de zuiverheid te bewaren. Het kan zijn dat deze casus ons tot het inzicht brengt dat er twee soorten geheime stukken zijn. Dan moeten wij dat in PS afspreken. De voorzitter van PS moet daarin de leiding nemen.

In het beoordelen of wij twee verschillende soorten geheime stukken nodig hebben, heeft de fractie van GroenLinks op een punt informatie van GS nodig. Hiermee vraag ik GS niet om het voorstel dat er twee soorten geheime stukken zijn te verdedigen, want dat is aan ons. Het stukje informatie dat ik nodig heb, is het punt waarop dit geheime stuk anders is dan andere geheime stukken, zodanig dat u op deze wijze gehandeld heeft en het met een andere status aangeboden heeft aan de griffie. Wat gaat er in dit geheime stuk mis als het net als andere geheime stukken wordt behandeld en achter de dubbele inlog wordt gezet of in de dubbele envelop wordt gestuurd? Als wij dat in beeld hebben, dan kunnen wij onze conclusie trekken of er wel of geen twee verschillende soorten geheime stukken zijn.

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dat is een relevante vraag die ik uit mijn hart beantwoord. Dat heeft ermee te maken dat wij een aanpak hebben afgesproken met het onderzoeksbureau. Daarmee heeft het mensen benaderd en gezegd dat wij betrouwbaar omgaan met de informatie. Het gaat over een gesprek in een democratische vergadering waarin u in openheid kunt spreken. Hoe brengen wij de behoefte om het gesprek te voeren en de wens om informatie te krijgen van betrokkenen met elkaar in verband? Er is een procedure geschetst hoe met die informatie om te gaan. Daarmee zijn verwachtingen gewekt bij mensen die daar terecht iets van kunnen zeggen als de verwachtingen niet worden waargemaakt omdat het proces halverwege gewijzigd wordt. Daarom moet deze procedure anders benaderd worden dan de algemene geheimhoudingsprocedure.

De heer BEKKERS (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Wat is precies de verwachting die gewekt is bij de geïnterviewden in verband met de dubbele inlog?

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! De geïnterviewden hebben een procedure voorgelegd gekregen. Dit is waarschijnlijk een procedure waarmee Integis standaard werkt. Dat zal ik voor u navragen. Het is het proces dat wij u hebben voorgelegd. Het hebben van een dubbele inlog en op deze manier met informatie omgaan is in onze Provinciale Staten een nieuw figuur. Het alternatief is niet ter sprake gekomen. Er is een procedure afgesproken waarmee mensen zijn benaderd en informatie is verkregen. Daarmee moeten wij behoedzaam omgaan. Dat is het knelpunt op deze manier van werken.

De heer BEKKERS (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Het is nuttig om te weten welke verwachting precies gewekt is. Dat vind ik een relevant gegeven. Als er gezegd is dat het behandeld wordt conform het reglement van orde van Provinciale Staten, dan is dat de verwachting. Daarin zit dan een vernieuwing die het compliceert. Als er bovenop ons reglement iets extra's is toegezegd, dan is het goed dat wij dat weten. Ik heb graag helder welke procedure precies aan deze mensen is voorgelegd.

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Deze vraag is al door meerdere fracties gesteld. Ik zorg dat deze informatie zo snel mogelijk naar u toe komt.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een punt van orde. Is het een idee om dit punt door te schuiven naar volgende week maandag, als de onderliggende stukken beschikbaar zijn en wij daarover op een goede manier kunnen praten?

De VOORZITTER: Volgende week maandag is dit mosterd na de maaltijd, want dan staat het stuk hierover op de agenda. Ik wil dit agendapunt afronden en zal zelf nog het woord voeren.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! Het is een vertrouwelijk rapport, maar wij zijn Statenleden en hebben getekend dat wij zorgvuldig met gegevens van derden omgaan. Het is buiten de orde dat gegevens niet op 47 plaatsen mogen liggen, omdat dit een mogelijkheid biedt voor derden. Wij zijn allemaal Statenleden en ik ga ervan uit dat iedereen ervoor zorgt dat niemand in zijn computer bij de stukken kan, ook thuis niet. Dat vind ik erg jammer.

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Ik heb de woorden van mevrouw Poppe gehoord en voel niet de behoefte om daarop te reageren.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Ik sluit mij aan bij de oproep van de heer Bekkers aan de voorzitter van deze vergadering. U bent de voorzitter van Provinciale Staten en de hoeder van ons reglement van orde. Daar doe ik graag een beroep op.

De VOORZITTER: Daar kom ik zo op terug.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Het punt van vertrouwen richting de Staten vind ik belangrijk. De suggestie wordt gewekt dat als wij stukken lezen op de griffiekamer wij er met niemand over praten, maar op het moment dat wij het achter een inlog krijgen zouden wij het rijkelijk verspreiden naar buiten. Dat zal niet gebeuren. Een ander onderdeel van het protocol is dat wij de stukken via de post krijgen. Ik moet er niet aan denken dat wij allemaal een dikke envelop thuisgestuurd krijgen met meer dan 500 pagina's. Daarom komen wij met het fatsoenlijke voorstel om het via de inlog te doen en het vertrouwen te geven aan PS om de geheimhouding die wij onszelf opleggen te hanteren. Ik zie graag de overeenkomst die u heeft toegezegd.

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik heb geenszins de indruk willen wekken dat u thuis anders met de informatie omgaat, maar u vroeg mij een inkijk te geven in de afweging die gemaakt is door Integis naar GS hoe om te gaan met de vertrouwelijkheid. Daarin speelt de vorm van de dubbele inlog een rol. Het gaat er niet om hoe u met die informatie omgaat.

De heer De Kruijf neemt het voorzitterschap over.

De VOORZITTER: Het woord is aan de commissaris.

De heer VAN BEEK (CvdK): Mijnheer de voorzitter! Laat ik beginnen te zeggen dat ik volledig sta achter hetgeen door de portefeuillehouder gezegd is. Ik zal daar een aantal punten aan toevoegen naar aanleiding van een tweetal opmerkingen van de Staten, met name over de vraag of wij iets moeten doen aan het reglement van orde. Ik had dezelfde conclusie getrokken. Dat is een onderwerp dat wij snel moeten agenderen, omdat wij moeten kijken hoe wij hiermee omgaan. Laat het helder zijn dat het college van GS er alles aan gedaan heeft om die informatie bij u te krijgen. Die vraag is expliciet voorgelegd aan het onderzoeksbureau en het heeft daarop geantwoord. Die brief heeft u ontvangen. Ten aanzien van de situatie die zich voordoet hebben zowel wij als u geen ruimte om tot een andere conclusie te komen. Dat kunnen wij spijtig vinden, maar dit is de feitelijke situatie waarmee wij te maken hebben. Wij kunnen niet tijdens of na het spel de spelregels wijzigen, maar wij moeten ons realiseren dat wij een voorziening moeten treffen in het reglement van orde.

De heer HOEFNAGELS (D66): Mijnheer de voorzitter! Hoe reageert de voorzitter erop dat de accountant en de Rekenkamer dit rapport wel ter beschikking krijgen, maar de Statenleden die volgens de wet zijn gehouden aan geheimhouding niet? Begrijpt u dat de Statenleden er veel moeite mee heb-

ben dat Integis er geen vertrouwen heeft dat wij op een fatsoenlijke manier omgaan met geheimhouding?

De heer VAN BEEK (CvdK): Mijnheer de voorzitter! Ik weet niet of het verstandig is om het zo uit te leggen dat er geen vertrouwen is in de Statenleden. Die vraag moet u al helemaal niet aan mij stellen, want vanaf het begin heb ik er geen enkel misverstand over laten bestaan dat ik gewild zou hebben dat ik dit wel kon. Echter, er zijn afspraken gemaakt en de onderzoekers vragen vertrouwelijkheid. Dit zien wij weleens vaker bij adviezen die wij van advocatenbureaus krijgen. Daarom is het goed dat wij ons opnieuw beraden over deze situatie, los van deze casus. In deze casus zie ik geen andere oplossing meer. Dat spijt mij meer dan het u spijt, want ik had het heel graag anders gewild. Dit legt een hypothese op een debat die ik absoluut niet had willen hebben.

De heer HOEFNAGELS (D66): Mijnheer de voorzitter! U heeft daarover met Integis gesproken. Wat gaat Integis doen als wij dit toch besluiten?

De heer VAN BEEK (CvdK): Mijnheer de voorzitter! Dat valt niet te voorspellen. Integis heeft expliciet in een brief aan ons en aan u laten weten dat het deze manier van communicatie niet wil. Integis vindt het goed dat u het achterliggende te zien krijgt en dat het op stand-alone pc's staat. Het gaat er echter niet mee akkoord dat het op het net komt. Daarmee zijn alle mogelijkheden uitgeput. De enige les die wij kunnen leren, is een les voor de toekomst.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! De commissaris zei zojuist dat wij niet tijdens het spel de regels kunnen veranderen. Wij willen echter geen regels veranderen, want wij hebben regels. GS heeft de ruimte gebruikt om voordat het spel begon onze regels te veranderen. Dat kan niet. Wij hebben een reglement van orde waaraan iedereen zich dient te houden tot hier unanimitieit is dat wij het anders doen. Het voorstel is dat wij inzage krijgen achter de inlog, want dat zijn onze regels.

De heer VAN BEEK (CvdK): Mijnheer de voorzitter! De manier van werken van dit bureau is geen onderonsje geweest tussen GS en Integis, maar er is nadrukkelijk gecommuniceerd met de Staten. Dat geen van beiden op dat moment voorzien heeft wat dit teweeg zou brengen, dat kunnen wij onszelf verwijten. Alle informatie is toegankelijk voor u. Het is makkelijker toegankelijk gemaakt na een interventie van ons door het op stand-alone pc's te zetten. Het enige is dat ik het niet mag opsturen. Dat kunt u mij tien keer laten zeggen, maar het probleem is dat wij en u dat niet mogen. Wij moeten ons aan dezelfde regels houden.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Daar gaat u niet over, maar PS gaat erover of de stukken achter de inlog komen of niet.

De VOORZITTER: Het is goed dat wij terugkeren naar de opmerking van de heer Bekkers. Hij zei dat wij de informatie nodig hebben die wij inmiddels krijgen, maar vervolgens moeten wij onze eigen afweging maken.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! Kijkend naar de toekomst zou een nieuw onderzoeksbureau nog steeds de regels bepalen. U zegt: "Als wij het zo willen, dan moeten wij het zo doen." Dan kunnen wij een ander onderzoeksbureau nemen dat de informatie wel achter de inlog zet. Kunt u ons dat garanderen?

De heer VAN BEEK (CvdK): Mijnheer de voorzitter! Wij bepalen zelf welk bureau wij in de hand nemen. Als wij dit debat met elkaar gevoerd hadden op het moment dat de spelregels ter discussie kwamen, dan had zowel GS als PS kunnen zeggen dat wij dit bureau niet ter hand nemen. Wij kunnen besluiten dat wij het reglement niet aanpassen, maar dat wij er nadrukkelijk melding van maken dat wij in de toekomst anders met rapporten willen omgaan. Dan kan het bureau zelf kiezen of het ons wil adviseren of niet. Die discussie moeten wij met elkaar voeren, maar niet als het allemaal achter de rug is en wij verwachtingen naar elkaar hebben gewekt. Dan horen wij ons aan de spelregels te houden en willen wij niet dat er juridische procedures volgen.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! Ik wil graag de toezegging dat wij voortaan alle geheime stukken achter de inlog krijgen, ongeacht welk bureau, en als het bureau niet meewerkt, dan kiezen wij voor een ander bureau.

De heer VAN BEEK (CvdK): Mijnheer de voorzitter! Ik wil graag het debat met de Staten voeren en dan pas conclusies trekken. Ik kan niet alleen dat soort conclusies trekken. Dat moeten wij samen doen.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! De voorzitter sprak over een brief van Integis. Net spraken wij over een overeenkomst met Integis. Is dat hetzelfde of zijn dat twee verschillende stukken?

De heer VAN BEEK (CvdK): Mijnheer de voorzitter! Integis heeft een mail verstuurd. Kan deze doorgestuurd worden naar de Staten? De mail komt uw kant op.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Alle stukken en informatiestromen met Integis moeten wij beschikbaar hebben, zodat wij kunnen bepalen wat er is afgesproken. Dan kunnen wij daarover onze mening vormen.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! De commissaris sprak over juridische procedures door Integis. Wat stelt u zich daarbij voor? De andere kant is dat er een voorstel op de agenda staat waarmee wij iets besluiten dat strijdig is met ons eigen reglement van orde. Dat is daarmee een besluit dat bij de minister voorgedragen kan worden voor vernietiging als iemand van ons dat zou willen. Hoe kijkt de commissaris daar tegenaan?

De heer HOEFNAGELS (D66): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een punt van orde. Dit is niet correct. Het verhaal van de dubbele inlog is niet opgenomen in het reglement. In het reglement staat: "Stukken waarop geheimhouding wordt opgelegd worden ofwel per post naar de huisadressen van PS gestuurd of op de griffie ter inzage gelegd. Bij postzending en ter inzage legging wordt een dubbele envelop gebruikt."

De VOORZITTER: Mijnheer Hoefnagels, u maakte een punt van orde waardoor u voor mocht. Dit is echter geen punt van orde, maar een inhoudelijke opmerking.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Dan zouden wij mogen eisen dat wij het per post thuisgestuurd krijgen. Dat is voor mij om het even. Het gaat erom dat Integis zegt dat wij de informatie alleen bij de griffie mogen inkijken.

De heer VAN BEEK (CvdK): Mijnheer de voorzitter! Ik heb niet gezegd dat ik juridische procedures van Integis verwacht, maar van betrokkenen. Dat risico willen wij niet lopen, want wij willen een betrouwbare overheid zijn. Dat moet u aanspreken. Het lijkt mij verstandig dat wij ervoor zorgen dat de teksten waarom gevraagd is er tussen de middag zijn. Aan het eind van de vergadering wordt hierover gestemd.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een punt van orde. Als wij de stukken hebben, dan ga ik daarover graag in gesprek met het college.

De heer VAN BEEK (CvdK): Mijnheer de voorzitter! Daartoe is de vergadering in staat zelf een beslissing te nemen. Dat is geen enkel probleem.

De VOORZITTER: Akkoord.

De commissaris van de Koning neemt het voorzitterschap over.

Statenvoorstel verzoek tot instemmen met het laten vervallen van art 10 lid 4 GR Plassenschap Loosdrecht e.o.

De VOORZITTER: Dit is een sterstuk en blijft een sterstuk.

Statenvoorstel voornemen tot de oprichting van en deelneming in de DOVA/NDOV.

De VOORZITTER: Dit is een sterstuk en blijft een sterstuk.

Statenvoorstel wijziging waterverordening HDSR.

De VOORZITTER: Dit is een sterstuk en blijft een sterstuk.

Statenvoorstel wijziging waterverordeningen Rivierenland en Vallei en Veluwe.

De VOORZITTER: Dit is een sterstuk en blijft een sterstuk.

Statenvoorstel Slotwijziging 2018.

De VOORZITTER: Dit is een sterstuk en blijft een sterstuk.

Statenvoorstel Eindrapport 'Garanties, leningen en revolverende fondsen' Randstedelijke Rekenkamer.

De heer DE BREY (VVD): Mijnheer de voorzitter! Allereerst dank aan de Rekenkamer voor deze quickscan. Het moge duidelijk zijn dat op het gebied van garanties, leningen en revolverende fondsen er nog wat stappen gezet kunnen worden inzake het beleid, bijvoorbeeld wat de investeringsstrategie zal zijn voor een revolverend fonds. Wij verwachten daarvan dat GS in de eerste helft van 2019 een voorzet zal geven. Dank aan de SGP bij het voorbereiden van een klein amendement. Het lijkt heel tekstueel, maar wij gaan daar graag in mee. Op dit moment wordt er aangegeven dat idealiter gerapporteerd wordt in de normale planning&control-cyclus bij revolverende fondsen. Bij een looptijd tot 2037, waarbij er vier keer per jaar gerapporteerd wordt, zal dat 70 rapportages opleveren. Dat lijkt ons wat veel. Daarom hebben wij samen met de SGP bedacht daar een extra besluitpunt aan toe te voegen, namelijk dat er op een slimme manier een rapportagecyclus moet komen, bijvoorbeeld in samenhang met de regionale ontwikkelingsmaatschappij die wordt opgericht.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! Wij hebben samen met de VVD een amendement voorbereid, omdat wij zien dat de aanbevelingen van de Rekenkamer letterlijk overgenomen worden waarbij de Rekenkamer de termen 'bij voorkeur' en 'idealiter' gebruikt. Wij houden graag van duidelijkheid. Vandaar dit amendement, waarin wij kiezen voor een wijze van verantwoording die inzichtelijk is voor de Staten. Daarbij formuleren wij niet bij voorkeur afwegingskaders, maar doen dat vanzelfsprekend. De mate waarin de gereedschappen die de Rekenkamer heeft onderzocht bijdragen aan de doelen, hebben wij toegelicht dat in de rapportage in de p&c-cyclus daarover duidelijkheid komt. Dan wordt het een duidelijk verhaal en kunnen wij duidelijk leren van de doelen van de provincie. Het bestaat niet dat wij leningen uitschrijven die niet onze doelen beantwoorden.

Amendement A38 (SGP, VVD): duidelijkheid

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 10 december 2018,

gehoord de beraadslagingen over het statenvoorstel Randstedelijke Rekenkamer - eindrapport 'garantie, leningen en resolverende fondsen;

constaterende dat:

- *de aanbevelingen letterlijk zijn overgenomen in de besluitpunten;*

- *daarmee geen keuze wordt gemaakt voor een afwegingskader voor de inzet van verschillende mogelijke financiële instrumenten;*
- *daarmee geen keuze wordt gemaakt over het inzichtelijke maken van de mate waarin met de fondsen de beoogde doelen worden gerealiseerd;*

overwegende dat:

- *zo'n afwegingskader wel degelijk gewenst is;*
- *het tevens wenselijk is inzichtelijk te hebben of de beoogde doelen worden gerealiseerd;*

besluiten:

het eerste besluitpunt van het Statenvoorstel als volgt te amenderen:

- *"Gedeputeerde Staten te verzoeken nader beleid ten aanzien van garanties en leningen ter besluitvorming aan Provinciale Staten voor te leggen, bij voorkeur ondersteund met een afwegingskader voor de inzet van verschillende mogelijke financiële instrumenten, zoals garanties en leningen, maar ook revolverende fondsen, subsidies, deelnemingen en cofinanciering."*
- *het vierde besluitpunt van het statenvoorstel als volgt te amenderen:*
"Gedeputeerde Staten te verzoeken een integraal overzicht van de lopende revolverende fondsen op te nemen in de eigen P&C-cyclus van de provincie, waarbij per fonds in ieder geval is weergegeven de entiteit, looptijd, omvang, aandeel van de provincie en mate van revolverendheid. Idealiter wordt tevens inzicht gegeven in de mate waarin met de fondsen de beoogde doelen worden gerealiseerd."
- *als vijfde besluitpunt wordt aan het Statenvoorstel toegevoegd:*
"Gedeputeerde Staten te verzoeken tevens inzicht te geven in de mate waarin met de fondsen de beoogde doelen worden gerealiseerd."

De VOORZITTER: Het amendement is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. Het kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

De heer STRAAT (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! GS kan zich vinden in het wijzigen van de termen 'bij voorkeur' en 'idealiter'. Daarmee wordt er scherper aangegeven waarover het gaat. Wat ons betreft gaan wij dat op die manier doen. Naar aanleiding van het betoog van de heer De Brey kan ik mij voorstellen dat wij praktisch moeten kijken naar de doelstellingen bij de fondsen, want als het lang loopt krijg je iedere keer precies dezelfde tekst. Dat u die doelstelling erbij wilt hebben, dat snap ik goed.

De VOORZITTER: Als er geen sprekers zijn voor de tweede termijn, dan leidt ik dit voorstel door naar de stemmingslijst.

Statenvoorstel Inpassingsplan Kantoren.

Mevrouw EIJSBROEK (VVD): Mijnheer de voorzitter! Met de vaststelling van het inpassingsplan wordt uitvoering gegeven aan de vierde en laatste stap van de provinciale aanpak kantorenleegstand. De Staten hebben daarbij al uitgebreid stilgestaan en dit voorstel unaniem vastgesteld op 3 februari 2014. In februari 2016 hebben de Staten de thematische structuurvisie kantoren 2016-2027 unaniem vastgesteld. In de reductie van de bestemmingsplannen gaat het vooral om planologische overcapaciteit voor zelfstandige kantoren die de herontwikkeling van leegstaande kantoren in de provincie Utrecht vastlegt. Dit zou moeten bijdragen aan de versterking van een gunstig vestigingsklimaat. Ik heb een vraag aan de gedeputeerde. De laatste RGW-vergadering op 26 november hebben wij daar al bij stilgestaan. In hoeverre is er naast het regulerende spoor ruimte genoeg voor het faciliterende spoor? In hoeverre blijft er ruimte voor maatwerk, vooral aan de provinciegrenzen? Daarbij denk ik aan Veenendaal. Het is belangrijk dat in FoodValley en over de gehele breedte van de regio er genoeg aandacht blijft voor maatwerk.

Mevrouw DEKKER (D66): Mijnheer de voorzitter! Vandaag ligt het inpassingsplan kantoren voor. Het is de laatste stap in een bijzonder proces dat bijna vijf jaar heeft geduurd of meer dan vijf jaar

heeft geduurd, afhankelijk vanaf wanneer je begint te tellen. Met het inpassingsplan zet de provincie haar doorzettingsmacht in om een belangrijk maatschappelijk vraagstuk te beheersen, namelijk de overmatige plancapaciteit voor kantoren in bestemmingsplannen. Met die overmatige plancapaciteit is het makkelijk te vluchten in nieuwbouw van kantoren terwijl bestaande kantorenlocaties kampen met leegstand, er verloedering dreigt en er onnodig beslag op schaarse ruimte wordt gelegd.

Het is nodig dat er wordt ingegrepen op gemeentelijke bestemmingsplannen. Dit is iets waar de provincie het zich niet makkelijk mee heeft gemaakt. Gemeenten en andere betrokken partijen zijn daar niet als vanzelfsprekend blij mee. Het vraagt om lef om, vanuit de overtuiging dat het inperken van plancapaciteit noodzakelijk is, dit spoor in gang te zetten. De leegstand van kantoren is geen conjunctureel probleem dat zich in een aantrekkende markt wel weer oplost. Met het faciliterende spoor gericht op kantorentransformatie alleen kan het vraagstuk niet opgelost worden, hoe belangrijk dat faciliterende spoor ook is. Vanuit die overtuiging is er vervolgens een zorgvuldig proces in gang gezet om voorzienbaarheid te creëren voor alle betrokken partijen om schadeclaims te voorkomen. Daarvoor was het nodig om tussentijds de raming van de benodigde plancapaciteit onder de loep te nemen. In de inpassingsplannen wordt uitgegaan van de potentieel maximale vraag naar kantoren. Echter, de plancapaciteit die daarboven komt wordt weggehaald. De gemeenten die dat betreft worden niet volledig op slot gezet. Ten opzichte van de huidige situatie blijft er ruimte voor groei.

In dit dossier is leiderschap getoond, geeft de provincie aan wat nodig is en waar het naartoe moet. Vervolgens is zij in overleg gegaan met de partijen. De rol die de provincie in dit dossier heeft opgepakt zou voor andere grote maatschappelijke vraagstukken op zijn bruikbaarheid moeten worden onderzocht, hoewel het instrument van het inpassingsplan zich daarvoor niet leent. Kortom, wij zijn blij met dit voorstel en complimenteren GS met het afronden van dit proces.

Mevrouw KOELEWIJN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Vandaag bespreken wij het provinciaal inpassingsplan kantoren. Vanaf 2012 is de provincie hiermee aan de slag. Het doel hiervan is het terugdringen van de onbenutte plancapaciteit en het stimuleren op bestaande kantorenlocaties tot herontwikkeling, transformatie en functiewijziging. Wij zijn vandaag bij stap vier beland, de inzet van het inpassingsplan; een mooi resultaat.

Een belangrijke constatering voor het CDA is dat ondanks de ontwikkelingen aan de vraagzijde van de kantorenmarkt, er nog steeds sprake is van overaanbod en het is niet zo dat er in de toekomst geen nieuwbouw meer mogelijk en nodig is. Dat doet ons deugd. Angstbeelden van bedrijventerreinen waarin je alleen nog maar verouderde gebouwen en kantoren ziet staan, horen niet bij de dynamische provincie Utrecht. Werkgelegenheid moeten wij zien te behouden, al helemaal buiten de stedelijke gebieden. Soms is daarvoor nieuwbouw nodig.

Tegelijkertijd zijn wij een groot pleitbezorger van transformatie en herontwikkeling. Laat daarover geen twijfel bestaan. Dat geeft de provincie de opdracht hoe wij gemeenten hierin kunnen versterken en hoe wij hen meenemen in de visie die met het inpassingsplan kantoren gerealiseerd wordt. Hier raken economie en ruimtelijke ontwikkeling elkaar. Wij roepen GS op om deze kritische succesfactor beter te ontwikkelen en in te richten, bijvoorbeeld met een loket. Hiermee voorkomen wij frustratie en tijdverlies en oefent de provincie in het toewerken naar een belangrijk uitgangspunt van de Omgevingswet: het anders werken. Ik citeer: "De Omgevingswet vraagt een manier van werken die voor sommige overheden ambtelijk en bestuurlijk anders is. Integraal, in samenhang en afstemming. Het vraagt flexibiliteit met het oog op wat kan en wat er mag. Het is de bedoeling dat overheden plannen en beleid maken, uitvoeren en evalueren in samenwerking met de samenleving."

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Over onze provinciale besluitvorming wordt weleens gezegd dat deze traag werkt en veel tijd vraagt. De provincie Utrecht die ergens een korte klap op geeft zal maar bij weinig mensen herkenning oproepen. Of dat waar is of niet, bij dit voorstel voor het provinciale inpassingsplan zijn wij blij met de langjarige en zeer zorgvuldige procedure. Er waren grote commerciële belangen, wij grijpen in op de autonomie van gemeenten en wij willen succesvolle schadeclaims voorkomen.

Na jaren waarin door het Rijk en de provincie tevergeefs is geprobeerd met convenanten en regionale afspraken te komen tot het terugdringen van de enorme overtolligheid van kantoren, heeft de provincie Utrecht in 2014 aangekondigd haar eigen verantwoordelijkheid te nemen en te komen met een inpassingsplan kantoren om de herontwikkeling van bestaande kantorenlocaties te bevorderen en daarmee de verloedering daarvan tegen te gaan. Meerdere gemeenten hebben dat signaal goed opgepakt. Zij hebben op allerlei manieren een reductie van overtollige kantoren gerealiseerd. Onze complimenten daarvoor. Wat bij gemeenten rest aan overtollige plancapaciteit zal met dit inpassingsplan worden verwijderd. Wij zien een zorgvuldige aanpak bij een ingrijpend, maar noodzakelijk plan. Wij zullen dit voorstel zeker steunen.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de voorzitter! De SP is heel tevreden over het plan en de manier waarop het plan is uitgevoerd. Zie je wel, de provincie kan een regierol wel goed spelen. Het is wel nodig dat wij niet alles loslaten, maar door blijven gaan met een gedeelte monitoring. Dan kun je zien wat het effect is van wat wij met elkaar besloten hebben. Daarom dienen wij een motie in.

Motie M143 (SP): kantorenleegstand blijven monitoren.

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 10 december 2018, ter bespreking van het statenvoorstel Inpassingsplan Kantoren;

constaterende dat:

- *in het statenvoorstel van het inpassingsplan Kantoren 3 beoogde doelen worden beschreven:*
  - *bevordering herontwikkeling bestaande leegstaande kantoren;*
  - *tegengaan van extra leegstand;*
  - *versterking van vestigingsklimaat;*
- *de thematische Structuurvisie Kantoren van de provincie tot 2028 loopt;*

overwegende dat:

- *het provinciaal Inpassingsplan kantoren als onderdeel van de Thematische Structuurvisie Kantoren zorgvuldig kan worden bewaakt door goede monitoring en onderzoek op het gebied van leegstand tot nu toe;*
- *we ook niet weten wat andere economische en maatschappelijke ontwikkelingen gaan betekenen;*
- *we op dit moment nog ver boven de beoogde 5% leegstand van kantoren zitten;*
- *in een aantal gemeenten de leegstand van kantoren nog steeds groeit;*

dragen het college op:

- *een jaarlijkse monitor in te stellen op de beleidsdoelen gedurende de looptijd van de Thematische Structuurvisie Kantoren;*
- *hierover PS jaarlijks te informeren;*
- *naar aanleiding van deze monitoring, indien nodig, tussentijdse aanscherping van beleid rondom kantorenleegstand te ontwikkelen..*

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De motie is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. De motie kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Het komt nog maar weinig voor dat de Staten eensgezind zijn over een onderwerp. Wij mogen er trots op zijn dat wij dat bij dit onderwerp wel zijn. Daarvoor geven wij onze complimenten aan GS en de organisatie. Door alle vorige sprekers is er gezegd dat er grote tevredenheid is en dat wij de regierol goed hebben opgepakt. GroenLinks beaamt dit en is blij dat dit plan hier ligt en daadwerkelijk wordt vastgesteld. Onlangs de weerstand die er uit de gemeenten is gekomen, blijft er genoeg ruimte voor groei en maatwerk. Daarmee is dit een goed plan.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Utrecht is een prachtige provincie. Die oneliner kent u inmiddels van mij. Deze wordt steevast gevolgd door: en dat willen wij graag zo houden. De aanpak van leegstand is daarbij noodzakelijk. Sinds 2012 werkt de provincie Utrecht grondig en gestructureerd aan de aanpak van de kantorenleegstand met breed politiek draagvlak in PS en in nauw overleg met gemeenten en andere partners. Vandaag zetten wij een nieuwe stap in een lang en zorgvuldig proces. Dat verdient complimenten. Daarvoor sluit ik mij graag aan bij eerdere sprekers.

Natuurlijk realiseren wij ons dat dit besluit pijn doet. Vorige week was de ChristenUnie in Veenendaal waar wij opnieuw het verhaal hoorden over lokale ambities en dromen, ook van raadsleden en bestuurders van de ChristenUnie. Voor hen is de provincie de grote boze spelbreker. Wij begrijpen dat. Toch staat de ChristenUnie achter de aanpak die wij gaan vaststellen. Samen moeten wij onze provincie prachtig houden, zonder lege kantoren en met ruimte voor nieuwe ontwikkelingen, woningen en kansen voor ondernemerschap.

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Na al die loftuitingen krijgt u een ander geluid te horen. Het onderwerp dat vandaag op de agenda staat is voor onze fractie een hoofdpijndossier. In februari 2016 hebben wij ingestemd met de Thematische Structuurvisie Kantoren. Daarbij hebben wij aangegeven dat wij de noodzaak zagen van een provinciale aanpak. Toch zullen wij vandaag tegen het inpassingsplan kantoren stemmen. Ik begrijp dat dit uitleg vergt, want dit is niet de consistentie die u van ons verwacht. Voor deze veranderde houding hebben wij drie argumenten.

Het eerste argument hebben wij in onze schriftelijke vragen van mei vorig jaar naar buiten gebracht. Toen wij in het voorjaar van 2016 spraken over de Thematische Structuurvisie was het leegstandspercentage nog steeds aan het stijgen en zat dicht tegen de 20%. Dat is intussen radicaal anders. Dit percentage is niet meer de stijgende lijn 20%, maar nadert in dalende lijn de 15%. Wij zien in de Monitor Kantorenmarkt provincie Utrecht 2018 dat er nog steeds veel te veel kantorenleegstand is, maar dat de markt zich in een steeds rapper tempo herstelt. Met behulp van onder meer de OMU is in 2017 maar liefst 150.000 m² kantoren getransformeerd. Dat is net zo veel als in 2014, 2015 en 2016 samen. De leegstand was in 2014 ongeveer 20%, in 2016 nog 18% en in 2017 nog 16%. Als die lijn zich in 2018 heeft doorgezet, komen wij nog voordat deze PIP (Provinciaal Inpassingsplan) ingaat uit op ongeveer 13% procent. Kortom, de markt is intussen zo ver hersteld dat het wat ons betreft niet meer strikt noodzakelijk is dat de provincie deze ingreep doet. De gemeenten waar het probleem nog steeds speelt, kunnen eventueel in samenwerking met de provincie dit probleem zelf oplossen. Waarom denkt u nog steeds dat de markt het probleem zelf niet oplost, terwijl blijkt dat dit volop gebeurt? Heeft het voorbereiden van dit middel het probleem al opgelost?

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Het is interessant dat een partij een ander geluid laat horen, want dan kunnen wij met elkaar in debat. Wat is voor u het ideale leegstandspercentage waar u naartoe wilt werken en waarvan u denkt dat de markt dit binnen tien jaar gaat bereiken?

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Het ideale percentage is 0%, maar dat halen wij niet. Als wij onder de 10% kunnen komen richting de 5%, dan doen wij het heel goed. Als je de inspraak van Veenendaal hoort in de commissie, dan zit zij volgend jaar onder de 10%. Dat is een voorbeeldgemeente waar het lukt. In de rest van de gemeenten gaat het ook beter. In onze optiek moeten wij richting de 5% kunnen gaan zonder dat de provincie een inpassing doet.

Mevrouw EIJSBROEK (VVD): Mijnheer de voorzitter! In de commissie RGW hebben wij vaker gezegd dat er marktonderzoek is gedaan dat al rekening heeft gehouden met eventuele groei. In hoeverre heeft u daar rekening mee gehouden in uw afweging? Het verbaast mij dat u niet voor dit voorstel stemt.

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Ik heb keurig uitgelegd waarom onze houding is veranderd. U moet dit als een stemverklaring zien. Wij denken dat het probleem zichzelf op-

lost. Er is al een stuk minder kantoorruimte beschikbaar dan een paar jaar geleden en de economie trekt aan. Over een paar jaar zullen wij zeggen dat het inpassingsplan niet nodig was. Dat vinden wij jammer. Daarom stemmen wij tegen dit inpassingsplan.

Mevrouw EIJSBROEK (VVD): Mijnheer de voorzitter! Jammer dat u dat niet eerder heeft aangekondigd.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Het veranderde standpunt van de SGP verbaast ons ook. Bij het reduceren van de plancapaciteit is er uitgegaan van de maximaal mogelijke behoefte. Die zit hier goed in verwerkt. Zegt u dat het rapport niet correct is in het inschatten van die maximale behoefte? Denkt u dat er een grotere behoefte ontstaat? Op basis waarvan denkt u dat?

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! U stelt een terechte vraag waarom wij veranderen van standpunt. Als je ziet wat er de laatste jaren gebeurd is, dan is het positiever dan wij verwacht hadden. Niemand had verwacht dat het al op dit niveau zou zijn. Als je dat doortrekt naar de komende jaren, dan is het PIP een onnodige actie.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! De ontwikkelingen zijn positiever, maar het raakt nog steeds niet aan de prognose die gezet is voor de maximale behoefte. Daarom verbaast het mij, want er is al rekening gehouden met een optimistisch scenario. Ik zie niet in waarom het nog positiever moet zijn, want er is geen indicatie dat het de komende jaren tegen het plafond gaat zitten.

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Daarover verschillen wij van mening. U kunt de vraagstelling omdraaien: als de huidige realiteit een aantal jaren geleden van toepassing was geweest toen wij besloten tot het PIP, dan hadden wij dat niet gedaan. Dan had u gezegd dat wij moesten wachten.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Dat hebben wij gedaan door uit te gaan van de maximale behoefte door te zeggen dat het op dit moment knellend is, maar wij uitgaan van potentiële groei. Daarop zijn allerlei rekenmodellen losgelaten die niet de mate van groei laten zien die wij inmiddels zien. Er is vanuit dat positieve scenario gekeken. Dat het is meegenomen dat wij in een andere realiteit terecht zijn gekomen vind ik erg sterk aan dit verhaal.

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Het is positiever dan waar wij vanuit zijn. Het zal veel meer meevallen dan wij altijd gedacht hebben.

Mevrouw KOELEWIJN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Los van de berekende capaciteit hebben wij een doelstelling, namelijk de inzet op transformatie, vernieuwing en het voorkomen van verloederende bedrijventerreinen. Wij zijn tot de conclusie gekomen dat alle transformatie die mogelijk is nog niet is gepleegd. Hoe staat u daarin?

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Er zijn nog steeds uitdagingen om kantoren om te bouwen naar woningen.

Mevrouw KOELEWIJN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Dat is een van de mogelijke oplossingen. Daarnaast kan een oud kantoor gerenoveerd of getransformeerd worden naar een modern kantoor.

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! In de praktijk zullen kantoren gesloopt worden om daar nieuwe kantoren neer te zetten. Daar wordt aan gewerkt. Wij vinden dat dit een veel te zwaar middel is om door te zetten. Daarom zeggen wij: doe dit niet.

Mevrouw DEKKER (D66): Mijnheer de voorzitter! De heer Van Leeuwen zegt dat het PIP misschien zijn werking al gehad heeft, want daardoor is de markt zelf een aantal dingen gaan oplossen. Heb ik dat juist beluisterd? Als dat zo is, zou het dan niet consequent zijn om alsnog voor dit voorstel te stemmen?

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Het klopt dat ik dat gezegd heb. Hierin verschillen wij van inzicht. Als je kijkt wat er zich afspeelt in de economische toestand in onze provincie, dan zijn wij ervan overtuigd dat het PIP tegen ons werkt.

Mevrouw DEKKER (D66): Mijnheer de voorzitter! Dat moet de praktijk uitwijzen. Ik denk dat een dergelijk instrument wel nodig is. Als u vindt dat het PIP een doel heeft gehad, dan is het consequent om hier voor te stemmen.

Mevrouw EIJSBROEK (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik vind het opzienbarend dat de SGP zich zo inconsequent opstelt.

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Een ander belangrijk punt is dat wij ons hebben laten overtuigen door het inhoudelijk sterke verhaal van de gemeente Veenendaal. Veenendaal benoemt dat het primaat voor de ruimtelijke ordening van het grondgebied van de gemeente ligt bij de gemeenteraad. Dat lijkt ons evident. Het gaat erom of in de argumentatie voldoende onderbouwd is dat de provincie middels het zware middel van een PIP moet ingrijpen. Wij zijn het met de kennis van nu met de gemeente eens dat ingrijpen met een PIP niet past bij het proportionaliteitsbeginsel, het subsidiariteitsbeginsel en het evenredigheidsbeginsel. Omdat wij geen uitputtende juridische kennis hebben, wegen wij de gegeven argumenten vooral op basis van onze politieke principes. In dat kader vinden wij het jammer dat de provincie in de reactie vaak in een juridische kramp schiet. Terecht wijst Veenendaal erop dat er minder vergaande maatregelen denkbaar zijn met veel betere mogelijkheden voor specifiek maatwerk per gemeente, namelijk instructieregels. Het voorbeeld van Veenendaal laat ons zien dat een PIP in dit geval geen geschikt middel is. Doordat wij voor een PIP hebben gekozen zijn er onvoldoende mogelijkheden om maatwerk te bieden voor de specifieke knelpunten. Dat is destijds door gedeputeerde Krol in allerlei toonaarden aangegeven.

Het derde argument heeft het college ons aangereikt in de commissie. Na de zojuist gegeven argumenten hadden wij nog een uitvlucht: misschien is het mogelijk een hardheidsclausule op te nemen, zodat gemeenten die echt in de problemen komen met dit PIP toch door kunnen met hun plannen zolang zij een goed verhaal hebben. In de commissie is glashelder aangegeven dat dit juridisch niet mogelijk is. Daarmee is voor ons de laatste vluchtroute afgesneden en zien wij geen andere mogelijkheid dan tegen dit inpassingsplan te stemmen.

Tot dusver onze uitgebreide stemverklaring om uiteindelijk tegen dit inpassingsplan te stemmen. Ik heb nog twee korte punten. Als eerste de situatie op het bedrijventerrein De Batterijen in Veenendaal. Deze situatie vinden wij buitengewoon schrijnend. Het kan niet zo zijn dat de ambitie van de provincie Utrecht, FoodValley en de gemeente Veenendaal om van Veenendaal een ICT-stad te maken doorkruist gaat worden door deze PIP. Hoe kan de gedeputeerde garanderen dat dit niet gebeurt? Wij hebben de indruk dat de provincie in de beantwoording van de zienswijze van Veenendaal om dit punt heen draait. Het tweede punt gaat over De Ronde Venen. Over dit punt zijn wij al vragen gesteld. Wij sluiten ons daarbij aan. De SGP dient een motie in bij dit agendapunt.

Motie M144 (SGP): Veenendaal ICT-stad

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 10 december 2018;

gehoord de beraadslagingen over het statenvoorstel Inpassingsplan Kantoren;

constaterende dat:

- *er binnen de gemeente Veenendaal en binnen FoodValley grote zorgen bestaan over de gevolgen van dit Inpassingsplan voor de ambities van FoodValley en Veenendaal m.b.t. Veenendaal ICT-stad;*
- *zowel provincie als Rijk de ambities voor een ICT-campus hebben omarmd in de regiodeal;*

overwegende dat

- *de ontwikkeling van een ICT-campus van groot belang is voor de economische ontwikkeling van het oostelijk deel van onze provincie;*
- *de ontwikkeling van een ICT-campus derhalve moet kunnen rekenen op de steun van de provincie Utrecht;*

roepen het college op:

zich maximaal in te spannen de ambities van Veenendaal en FoodValley te ondersteunen en te faciliteren en zo spoedig mogelijk in constructief overleg te treden met deze bestuurlijke partners om de mogelijkheden te bespreken en waar nodig en mogelijk te creëren.

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De motie is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. De motie kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! 50Plus kan vrij kort zijn. Het inpassingsplan is een heel goed plan en heeft tot veel positieve impulsen geleid, maar soms is een bedrijventerrein dat nog niet ontwikkeld was omgezet tot woonbestemming, zoals in de oksel van de A2 en de Zuilense Ring waar de leefomgeving miserabel is. Wij hebben de indruk dat de waarden daar geforceerd omhoog zijn bijgesteld: het aantal decibels en fijnstof vallen wel mee.

Wij zijn tevreden over het transformeren van de leegstand in Amersfoort, Stichtse Vecht, Nieuwegein et cetera. Aan de ander kant hebben wij van de week bij de commissievergadering de insprekers uit Veenendaal gehoord. Ik weet niet of het helemaal terecht is wat zij hebben gezegd en gevraagd, maar 50Plus vraagt aan de gedeputeerde om te kijken waar er nog ruimte is voor de ondernemers die hierom vragen en blijf met hen in gesprek.

De VOORZITTER: Tot zover de eerste termijn van de Staten. Ik geef het woord aan de gedeputeerde Maasdam.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Door veel van de partijen is aangegeven dat wij een lang en zorgvuldig proces doorlopen hebben samen met gemeenten en dat wij vandaag een vierde stap zetten om te komen tot het definitieve inpassingsplan kantoren. Het pad dat wij de afgelopen jaren gevolgd hebben is er een van een faciliterend en regulerend spoor. Eigenlijk is het zorgen dat wij dweilen en tevens de kraan dichtdraaien. Beide sporen hebben wij in nadrukkelijke afstemming met gemeenten gevolgd. U heeft al goede voorbeelden genoemd. Waar het gaat over het faciliterende spoor is er veel getransformeerd op kantorenniveau. Op het moment zien wij de switch naar meer gebiedsgerichte transformatie, omdat het laaghangende fruit daar op begint te raken. Daar zien wij een terugloop van de leegstand. Dat herkennen velen van u. Voor het regulerende spoor hebben wij samen met gemeenten opgetrokken. Er is een aantal gemeenten dat de handschoen heeft opgepakt, zoals de PvdA al benoemde. Denk daarbij aan Nieuwegein die zelf de reductie op zich genomen heeft. Andere gemeenten hebben ervoor gekozen om verder te reduceren dan wij gevraagd hebben. Dat spoor is een gezamenlijk spoor dat wij hebben ingezet. Het faciliterende spoor is een spoor dat wij vol doorzetten op de gebiedstransformatie.

Velen van u hebben gevraagd naar de situatie in Veenendaal. In het Financieel Dagblad van vanmorgen en in de commissie van vorige week is gedeeld hoe de situatie in Veenendaal precies in elkaar zit. Is daar ruimte voor maatwerk? Voor de aanpak bij in regulerende spoor hebben wij ingezet op een maximaal scenario. Dat betekent dat er ruimte voor ontwikkeling is. Dat is het stukje maatwerk dat op elke locatie mogelijk is. Verder loopt het PIP wel tot een gelijktijdige en zeer nadrukkelijk gelijkwaardige aanpak. Binnen de grenzen van onze provincie pakken wij het overal op dezelfde manier en hetzelfde moment op. In de Veenendaalse situatie betekent dit dat er een onderscheid is met Gelderland, omdat wij het op het Utrechtse aanpakken.

In de gezamenlijkheid van gemeenten is het van belang dat er een loket is waartoe gemeenten zich kunnen wenden. Dat is in de lijn belegd. Elke gemeente heeft daartoe een aanspreekpunt. Ik neem aan dat ik daarmee de vraag daartoe van het CDA beantwoord heb.

De SP vraagt om een monitoring en heeft daartoe een motie ingediend. Die motie omarmen wij graag met de aantekening dat monitoring van belang is. Mochten wij de komende jaren de frictieleegstand van 5% zien naderen, dan kan dat een momentum zijn om nieuw beleid te maken. Echter, gezien de schets, de ontwikkeling en de structurele leegstand die wij zien acht ik dat op voorhand niet aan de orde. Een monitor houdt ons daarop wel scherp. Deze monitor willen wij inzetten een jaar nadat dat het PIP onherroepelijk is geworden.

De VOORZITTER: Als er geen behoefte is aan een tweede termijn, dan leidt ik dit voorstel door naar de stemmingslijst.

Statenvoorstel 2e partiële Herziening PRS en PRV.

Mevrouw GODSCHALX (VVD): Mijnheer de voorzitter! Al jaren is er vanuit gemeenten en het bedrijfsleven behoefte om te groeien binnen de eigen gemeente. Op sommige plekken lukt dat niet binnen de rode contour. Het behoud van deze bedrijven is van groot belang voor vitale gemeenten en hun inwoners. Zij leveren werkgelegenheid dicht bij huis. Er wordt op maat gekeken naar ruimte voor deze bedrijven met lokale binding. Op een te laat moment kwam plots het bericht dat de beoogde herziening toch het veld moest ruimen. De VVD is daarover ontstemt. Men snakt naar schuifruimte, ruimte voor groei en ruimte voor reorganisatie. Dat kan leiden tot mooie dingen, zoals in Cothen waar milieuvriendelijke bedrijven uit de dorpskern ruim baan willen maken zodat er minder overlast is van vrachtverkeer en er ruimte wordt gecreëerd voor starterswoningen. Deze woningen zijn hoognodig. De VVD hoort graag van GS hoe en op welke termijn de Staten een nieuwe herziening kunnen verwachten en welke activiteiten en oplossingen GS in de tussentijd ingangzet. De VVD denkt daarbij aan een oplossing op maat, zowel voor de korte als voor de lange termijn.

Er wordt een aantal andere onderwerpen in de structuurvisie besproken. Deze zijn al eerder besproken, zoals de geitenhouderijen die worden beperkt in het belang van de volksgezondheid, natuurbegrenzing wordt afgestemd waar het een aantal tuinen betrof en nog een aantal definities en schoonheidscorrecties. Deze onderwerpen zijn wat de VVD betreft voldoende besproken.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Ik deel het gevoel van de VVD dat het heel treurig is dat de bedrijventerreinen er op het laatste moment uitgehaald moesten worden, omdat wij juridisch iets over het hoofd hadden gezien. Wij zijn daarop gewezen door de NMU. Zou een onderdeel van de oplossing kunnen zijn dat wij voortaan dat soort externe partijen eerder laten meekijken bij de voorstellen die wij willen maken?

Mevrouw GODSCHALX (VVD): Mijnheer de voorzitter! De organisatie had zich in een eerder stadium moeten realiseren dat hiernaar gekeken had moeten worden.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Dat vinden wij allemaal, maar kennelijk heeft de organisatie dat niet bekeken. Onze organisatie ziet weleens iets over het hoofd. Zou je daarom externe partijen niet eerder moeten consulteren? Als wij de NMU hier eerder bij hadden betrokken, dan hadden wij dit wellicht eerder op tafel gekregen.

Mevrouw GODSCHALX (VVD): Mijnheer de voorzitter! De reactie van de NMU lag er al een tijdje. GS is verantwoordelijk voor de organisatie en had ervoor moeten zorgen dat dit soort verrassingen ons niet overvallen op zo'n korte termijn voordat het geagendeerd is. Ik hoor graag hoe daar in de toekomst mee wordt omgegaan.

De heer OVERKLEEF (D66): Mijnheer de voorzitter! Na het afscheid van Hans Boerkamp hebben wij in onze fractie uitgebreid nagedacht over wie zijn opvolger zou worden als woordvoerder voor de

PRS/PRV. De keuze viel op mij. Ik zal in mijn bijdrage kort stilstaan bij de volgende onderwerpen: de verwijdering van de bedrijventerreinen uit de partiële herziening, de woningbouw bij Cothen, de herbegrenzing van de Molenpolder en Van Dorresteijn.

Ik begin met het besluit om de uitbreiding van zeven bedrijventerreinen uit de herziening te halen. Hoewel rijkelijk laat, lijkt dit besluit het enige juiste. Stel dat wij de PSR/PRV ongewijzigd vaststellen en het blijkt dat de uitbreidingen getoetst moesten worden, dan is de juridische basis voor de uitbreidingen opeens ontzettend wankel. Laten wij niet vergeten dat de milieueffectrapportage (MER) van belang kan zijn bij de bescherming van onze kwetsbare natuur. Beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald.

Mevrouw GODSCHALX (VVD): Mijnheer de voorzitter! De VVD vraagt zich af of u niet van mening bent dat er op maat gekeken moet worden naar de zeven verschillende opties wat de mogelijkheden zijn.

De heer OVERKLEEF (D66): Mijnheer de voorzitter! Verderop in mijn tekst kom ik op dat punt. De in de eerdere versie van de herziening uitgewerkte uitbreiding was trouwens het rechtstreekste gevolg van de motie M106 die mede namens ons is ingediend, met de titel 'regionaal draagvlak voor ontwikkeling bedrijventerreinen'. Het CDA zal een motie indienen om deze eerdere motie nogmaals te bekrachtigen. Wij zullen die motie steunen. Voor de betrokken gemeenten is het besluit om de bedrijventerreinen uit de herziening te laten immers een bittere pil. Het was fijn geweest als dit verhaal eerder boven tafel was gekomen. Het is dat de NMU hiermee kwam tijdens de RGW-vergadering op 26 november, anders was dit misschien nooit duidelijk geworden en zaten wij straks wellicht met de gekken peren. Dat had beter gekund.

Dan de door de gemeente Wijk bij Duurstede beoogde woningbouw in Cothen. Het lijkt ons een goed idee om het terrein van Schoonderwoerd nieuw leven in te blazen met de broodnodige woningbouw. Het idee om het terrein bij het koelhuis aan te wijzen als nieuwe plek voor de uitgeplaatste bedrijven klinkt eveneens positief. Dat terrein kan wel een opknopbeurt gebruiken. Het lijkt ons het makkelijkst om dit aan te vliegen vanuit het kernrandzonebeleid. Dan hoeft de PRS/PRV niet aangepast te worden en hoeven wij niet te wachten op de omgevingsvisie. Over het instrument kernrandzonevisie wordt hier en daar wel wat gemopperd. Wij vragen de gedeputeerde daarom om een toezegging: bent u bereid het instrument nog eens tegen het licht te houden op de gebruiksvriendelijkheid en de uitgangspunten met de ja-mits-gedachte van de Omgevingswet in het achterhoofd?

In het statenvoorstel staat dat de herbegrenzing van de Molenpolder opgevat kan worden als een correctie. Het verlies van 1,3 hectare aan natuurnetwerk zou in die lezing niet gecompenseerd hoeven worden. Als er kennelijk ruimte is voor interpretatie, dan houden wij er liever een ruimhartige interpretatie op na vanuit het standpunt dat het natuurnetwerk niet moet afkalven. Wat ons betreft wordt de 1,3 hectare dus wel degelijk gecompenseerd. Wij zullen daarom het amendement van GroenLinks medeondertekenen.

GS heeft gezegd dat incidenteel ruimte kan worden geboden op het moment dat daarvoor lokaal draagvlak bestaat. Wat ons betreft moeten wij die ruimte niet opbrengen als het draagvlak ontbreekt. Dat is ons uitgangspunt bij de verdere afwikkeling van de zaak Van Dorresteijn.

Mevrouw BROERE (PVV): Mijnheer de voorzitter! Toen de provincie ging meewerken met de gemeente Soest om de zaak Van Dorresteijn haalbaar te maken, was er zeker draagvlak. Er is maandenlang gewerkt door de ambtenaren van Soest en de provincie om het tot een goed einde te brengen. Als wij een beetje sneller waren geweest en het niet over de gemeenteraadsverkiezingen heen hadden getild, dan was Van Dorresteijn aan het bouwen geweest. Wat betekent draagvlak dan in deze zaak? U gaat om doordat een partij het voor het zeggen heeft door de gemeenteraadsverkiezing. De fractievoorzitter van de betreffende partij roept in de raad: "Wij hebben de verkiezingen gewonnen en wij bepalen wat er hier gebeurt." Daardoor is het oorlog in Soest. U laat de heer Van Dorresteijn helemaal vallen, terwijl uw eigen gedeputeerde daarvoor anderhalf jaar zijn best heeft gedaan. Daarvoor kan ik geen goed woord vinden.

De heer OVERKLEEF (D66): Mijnheer de voorzitter! Ik kan mij het gevoel van mevrouw Broere goed voorstellen, maar wij kunnen niet anders dan uitgaan van de huidige situatie. In het college is er geen meerderheid voor de uitplaatsing van het bedrijf van de heer Van Dorresteijn. Ik ben het met mevrouw Broere eens dat de gedeputeerde alles heeft gedaan om het ruimtelijk mogelijk te maken op het moment dat het besluit lokaal zou zijn genomen om de plannen goed te keuren. Dat is echter niet gebeurd. Mochten wij dat wel mogelijk willen maken, dan moeten wij een inpassingsplan verzinnen. Dat lijkt ons niet de bedoeling.

Mevrouw BROERE (PVV): Mijnheer de voorzitter! Het was goedgekeurd door de gemeenteraad van Soest. Er lag een aangenomen amendement door alle partijen, waaronder uw partij. Er is nooit sprake van geweest dat het niet goedgekeurd zou worden. Het is mis gegaan, omdat het in de PRS/PRV niet kon. Daarvoor zijn wij bezig geweest, niet omdat Soest niet wilde.

De heer OVERKLEEF (D66): Mijnheer de voorzitter! Dat was zo, maar dat is niet meer zo. Soest wil inmiddels bij meerderheid niet meer. Wat zou u in deze situatie doen? Zou u het aansturen op een inpassingsplan vanuit de provincie?

Mevrouw BROERE (PVV): Mijnheer de voorzitter! Nee, ik voel niks voor een inpassingsplan. Ik wil dat de PRS/PRV geen belemmering meer is als het besluit gevallen is, want het besluit is nog niet gevallen. Ik zal u in mijn bijdrage laten horen wat er allemaal speelt in Soest, want het is daar oorlog.

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Wij hoeven toch niet mee te gaan met wat er in Soest gebeurt?

De heer OVERKLEEF (D66): Mijnheer de voorzitter! Dat is de vraag. Willen wij zo sturend zijn dat wij indruisen tegen een meerderheid in het college van Soest dat inmiddels niet meer voor deze uitbreiding is?

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Toen er in het college van Soest een meerderheid was om dit te faciliteren, lag de provincie dwars. Wij zijn tot het inzicht gekomen dat dit niet goed was en dat wij willen meewerken. Als Soest dan weer omdraait, dan gaan wij mee. Het lijkt alsof het een draaibord wordt.

De heer OVERKLEEF (D66): Mijnheer de voorzitter! Ik kan alleen maar uitgaan van de huidige situatie. Deze taxeren wij zodanig dat er lokaal geen draagvlak meer is. Dan is het niet aan ons om daar tegen in te gaan.

De VOORZITTER: Dan geef ik het woord aan mevrouw Koelewijn voor haar bijdrage.

Mevrouw KOELEWIJN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Deze inbreng ziet er vandaag anders uit dan ik voor donderdagmiddag had kunnen voorzien. Het CDA heeft in de commissie RGW een flink aantal kritische vragen gesteld over onder andere de wijze waarop de kleinschalige urgente uitbreidingen van een aantal bestaande bedrijventerreinen was vormgegeven in de op dat moment voorliggende versie van de tweede partiële herziening van de PRS/PRV. Wij hebben met aandacht het advies over de analyse van de plan-MER op plichtigheid van het advocatenkantoor Soppe, Gunelach en Witbreuk gelezen. Het CDA is blij met de duidelijkheid die gegeven wordt over de gevolgen van het niet doorlopen van het verplichte plan-MER en de passende beoordeling. 'Saved by the bell', zo kunnen wij dit wel typeren. Er is verbazing over het ontbreken van toegepaste kennis en adviesvaardigheid. Dit maakt de provincie kwetsbaar. Te meer omdat er in onze provincie wel degelijk een aantal knelpunten is bij de kleinschalige uitbreiding van een aantal bedrijventerreinen. Over de mate van urgentie kunnen wij discussiëren, maar er is urgentie. Er is grote zorg over het niet doorgaan van de oplossingen. Het CDA doet de oproep aan GS om op korte termijn te komen met oplossingen van de ontstane problemen voor de uitbreiding van de genoemde zeven bedrijventerreinen. Is het mogelijk om bijvoorbeeld aan de

hand van een aantal criteria of een ladder voor elke uitbreiding afzonderlijk een MER te maken? Wij dienen hiertoe samen met de VVD, D66, 50Plus en SGP een motie in.

Motie M145 (CDA, VVD, D66, SGP, 50Plus): ontwikkeling bedrijventerreinen

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op maandag 10 december 2018, aan de orde hebbende het statenvoorstel 2^e partiele herziening PRS en PRV;

constaterende dat:

- *Provinciale Staten op 12 december 2016 een motie hebben aanvaard die het college van GS opdroeg om de convenanten bedrijventerreinen te herijken en met voorstellen te komen om de geconstateerde knelpunten op te lossen;*
- *de voorgestelde oplossingen waren opgenomen in het oorspronkelijke statenvoorstel 2e partiele herziening PRS en PRV;*
- *dat deze voorstellen uit het voorliggende voorstel zijn gehaald;*

overwegende dat:

- *er bewezen grote behoefte is aan uitbreiding van de oorspronkelijk in het statenvoorstel opgenomen bedrijventerreinen;*
- *de geconstateerde knelpunten op korte termijn niet opgelost lijken te gaan worden;*
- *de betrokken bedrijventerreinen en ondernemers hierdoor in grote problemen kunnen komen;*
- *de lokale/regionale werkgelegenheid hiermee in het gedrang komt;*

dragen het college van GS op om:

op korte termijn te komen tot oplossingen voor de ontstane en eventueel nog te ontstane problemen met betrekking tot de noodzakelijke en door het college erkende problematiek van de uitbreiding van de in de oorspronkelijke tekst genoemde bedrijventerreinen.

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De motie is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. De motie kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ik ben benieuwd hoe mevrouw Koelewijn dat precies voor haar ziet. Er is geconcludeerd dat er een plan-MER moet komen en dat wij daarop moeten wachten voordat wij de vervolgstap kunnen nemen. U stelt echter voor om het in stukjes te hakken en per uitbreidingswens een eigen MER te doen. Daardoor verdwijnt de integraliteit, terwijl u bent voor een goede bescherming van het landschap, de natuur en het milieu waardoor deze plan-MER noodzakelijk is. Waarom kan deze motie een versnelling opleveren? Ik zie dit eerder als een vertraging.

Mevrouw KOELEWIJN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Het CDA staat inderdaad voor natuur, zeker voor kwetsbare natuur. Wij zijn op zoek gegaan voor een oplossing voor een aantal urgente problemen. Wij geven aan dat het niet zozeer over de MER gaat, maar dat wij moeten kijken naar criteria. Die kunnen generiek zijn voor de hele provincie. Aan de hand van criteria gecombineerd met de MER kun je naar een beoordeling toekomen.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Dat is helder, al ben ik benieuwd naar de criteria en hoe deze zich verhouden tot de MER. Deze is er niet voor niks en het vasthouden daarvan vindt GroenLinks belangrijk om een goede afweging te kunnen maken. Wellicht hebben wij niks tegen de uitbreiding, maar wij kunnen geen goede afweging maken. Deze criteria mogen de MER niet vervangen. Hoe gaat u de risico's hiervan inschatten? Voor de snelheid lijkt het mij handiger om in te zetten op een snelle MER waardoor er snel een nieuwe herziening voorgelegd kan worden. Als wij dit individueel gaan doen, dan kan dit nadelig zijn voor de bescherming en de snelheid beperken.

Mevrouw KOELEWIJN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik heb geen passend antwoord op die vraag. Wij delen de zorgvuldigheid. Ik heb gezegd dat wij blij zijn dat het op dit moment is vastgesteld en dat wij daarop acteren. Tegelijkertijd zijn wij op zoek naar oplossingen. In de motie wordt daar ruimte voor geboden om te kijken op welke manier wij tot een oplossing kunnen komen waarbij wij vasthouden aan het voorliggende juridische kader.

Mevrouw GODSCHALX (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een vraag over de MER en maatwerk. Het zijn zeven verschillende bedrijventerreinen met nog twee locaties waar in de toekomst wat mogelijk is. Klopt het dat de eisen die aan de MER-toetsing worden gesteld kunnen verschillen tussen de zeven locaties en dat daarin de mogelijkheid ligt om het op maat te toetsen?

Mevrouw KOELEWIJN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik ben benieuwd naar de beantwoording van GS over hoeverre dat mogelijk is. Het is belangrijk dat wij de juridische kaders wel vasthouden. Dat heb ik nog niet uitgewerkt. Ik doe een voorstel en denk mee. Wij zijn blij met het resultaat en kunnen instemmen met het wijzigen van het beleid en de regels met betrekking tot het Natuurnetwerk Nederland, de herbegrenzing in het Binnenveld in Rhenen en de correctie van de begrenzing Molenpolder in Maarsseveen. Wij staan positief tegenover hetgeen door GroenLinks is ingebracht met betrekking tot de correctie.

Dan de zogenoemde geitenstop. Wij snappen dat dit nodig is, maar emotioneel voelen wij de pijn van de geitenhouderijen. Wij erkennen dat dit een krachtige ingreep op hun bedrijfsvoering is. Tegelijkertijd is de maatschappelijke onrust te groot. Wij zien de ellende die door de Q-koorts wordt veroorzaakt en de gevolgen daarvan die dagelijks door patiënten en hun families worden ondervonden. Het CDA stemt hiermee in.

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een vraag aan mevrouw Koelewijn over de geitenstop. Er lopen nog diverse onderzoeken. Vindt u dat wij al voldoende weten om de geitenstop definitief te maken? Dan hoeven de onderzoeken niet meer uitgevoerd te worden.

Mevrouw KOELEWIJN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Er ligt een aantal onderzoeken dat aangeeft dat er sprake is van twijfel. Het CDA kiest voor het voorzorgbeginsel. Wij willen zorgvuldig hiermee omgaan en uitsluiten dat enige toevoeging aan de problematiek ontstaat.

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Voor het zomerreces hebben wij besloten om een tijdelijke stop in te stellen. Deze wordt definitief in dit voorstel, terwijl wij niks meer weten dan toen. Wij vinden dat de tijdelijkheid erin gehouden moet worden en als wij de gegevens hebben gaan wij kijken wat wij gaan doen. Bent u het daar niet mee eens?

Mevrouw KOELEWIJN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Zoals aangegeven zullen wij instemmen met het voorliggende voorstel. Wij zijn het er dus niet mee eens en gaan hiermee om vanuit het voorzorgbeginsel.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Het is goed dat er partiële herzieningen zijn. Dat klinkt misschien obligaat, maar het is goed dat wij tussentijds veranderingen willen en durven toe te passen. Aansluitend bij de discussie over de geitenhouderijen: de PvdA heeft het initiatief genomen om een moratorium in te stellen, want dit is hard nodig vanuit het voorzorgbeginsel. Wij horen graag van de gedeputeerde of dit het juiste instrument is en of dit nodig is. Als er onderzoeken zijn die aantonen dat er geen enkel verband te leggen valt, dan moet je de consequenties daarvan nemen en de stop opheffen. Daarvoor is PS aan zet.

Met betrekking tot de Molenpolder en de compensatie van de natuurhectares kunnen wij meegaan met GroenLinks en D66. De zaak Van Dorresteyn werd nog benoemd. Dit is een ingewikkelde discussie over de bestuursperiode van vier jaar waarbij iedere keer een andere mening gevormd kan worden. De PvdA complimenteert gedeputeerde Van den Berg voor zijn inzet om de ruimte en de flexibiliteit te

zoeken om iets voor elkaar te krijgen. Wij zijn er geen voorstander van om een provinciaal inpassingsplan in te stellen voor dit perceel. Wij vragen wel om vanuit het college van GS te kijken of de bestuurlijke inzet sterker gemaakt kan worden om tot oplossingen te komen. Dat is niet alleen om mijnheer Van Dorresteyn tegemoet te komen, maar omdat daardoor een stuk grond binnen de stedelijke ruimtelijke contour vrijkomt voor de woningbouw die de provincie hard nodig heeft. Het mes snijdt aan beide kanten.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ik word geprikkeld door de oproep om meer inzet te plegen, terwijl GS al ongelooflijk veel inzet op het dossier Van Dorresteyn heeft gepleegd. Waar ziet u nog de ruimte? Uit een eerdere discussie is al gebleken dat de politieke discussie zich met name in Soest afspeelt.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Dat klopt, maar dit vraagstuk betekent niet alleen wat voor de gemeente Soest, maar ook voor de hele provincie. Ik heb gezien hoe gedeputeerde Van den Berg op pad is gegaan en ik wil het bijltje er nog niet bij neerleggen. Ik wil kijken in hoeverre wij het maximale eruit gehaald hebben om hier beweging in te krijgen. Het alternatief is dat wij een provinciaal inpassingsplan maken. Dat voelt voor mij niet goed.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Dat ben ik uiteraard niet van plan. Ik neem aan dat u onze positie in dit dossier kent. Mijn moeite zit bij het inpassingsplan, omdat het nog niet bekend is wat de alternatieve locatie is. Waarop wil je een inpassingsplan toepassen als daarover nog geen afspraken zijn gemaakt? Het tweede punt van zorg bij dit dossier is dat wij hiermee afwijken van ons eigen beleid. Wij zijn voorstander van ruimte voor maatwerk, maar hoe vaak wilt u GS op pad sturen om allerlei uitzonderingen op ons eigen beleid vorm te geven? Dat vind ik problematisch. Wij spreken kaders en beleid af, maar als daar hard op gedrukt wordt sturen wij GS op pad. Wat zijn daarin de grenzen?

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! De PvdA heeft op dit dossier meer vertrouwen in GS dan GroenLinks. Wij moeten het maximaal mogelijke eruit halen in dit dossier. Wij zien hoe dit vastgelopen lijkt. Dan moet je kijken of je het weer in beweging kunt krijgen. Een boerenbedrijf midden in het stedelijk gebied lijkt ons niet ideaal.

Mevrouw BROERE (PVV): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een vraag aan mevrouw Kotkamp. U zei dat wij GS op pad gestuurd hebben, maar dat klopt niet. Twee jaar gelden zou mijn amendement worden aangenomen, maar toen heeft D66 aan de heer Van den Berg gevraagd om er nog eens over na te denken want na het aannemen van het amendement is het klaar. Toen heeft GS gezegd dat het een onderzoek zou uitvoeren om te kijken naar de haalbaarheid. Dat was op eigen initiatief. Wij hebben het niet op pad gestuurd, maar het amendement zou worden aangenomen.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Een dergelijke oproep, de mededeling van GS dat het dit zou doen en het vervolgens niet in stemming brengen van het amendement is voor mij genoeg opdracht. Dat was echter mijn punt niet.

Mevrouw BROERE (PVV): Mijnheer de voorzitter! Wat was uw punt dan wel?

De VOORZITTER: U heeft beide nog een termijn. Dan kunt u hierop terugkomen. Mevrouw Broere u mag door naar het spreekgestoelte voor uw eigen termijn.

Mevrouw BROERE (PVV): Mijnheer de voorzitter! Het zal u niet verbazen dan mijn inbreng over de zaak Van Dorresteyn gaat. Voor de goede orde: wij hebben niet gezegd dat het om een inpassingsplan gaat. Een inpassingsplan is heel wat anders dan het faciliteren van iets. Op 12 december 2016 stond ik hier om voor de zaak Van Dorresteyn te pleiten. Een door de PVV ingediend amendement werd op het laatste moment afgestemd, omdat de gedeputeerde besloot een onderzoek uit te voeren naar de haalbaarheid daarvan. Een door mij ingezonden en geplaatst stuk in de Soester Courant geeft de loop van dit besluit weer. Voor degenen die niet nauw betrokken zijn bij deze

zaak zet ik alles nog even op een rij. In 2013 nam de gemeente Soest een amendement aan, ingediend door de partijen uit Soest 2002: VVD, CDA, D66, PvdA, GroenLinks, Burgerbelangen Soest-Soesterberg en de ChristenUnie-SGP. Dit amendement moest de verplaatsing van het bedrijf Van Dorrestejn mogelijk maken. Echter, de provincie Utrecht stak er een stokje voor omdat het volgens de PRV niet kon of mocht. In december 2016 besloten Provinciale Staten een traject te starten om te zien of verplaatsing mogelijk gemaakt kon worden. Er werden onderzoeken gestart en de uitkomst was dat de verplaatsing van Van Dorrestejn mogelijk en wenselijk is. Hierna werkten ambtenaren van de gemeente en de provincie samen in het gemeentehuis van Soest onder de ogen van het college aan de uitwerking van de verplaatsing.

De gemeenteraadsverkiezingen kwamen en het nieuwe college kreeg een andere samenstelling onder de aanvoering de lokale partij Gemeentebelangen Groen Soest (GGS). Het werd helder dat partijen snel op de knieën gingen voor GGS. Dan praat ik over VVD, D66 en ChristenUnie-SGP. Het resultaat hiervan was dat de verplaatsing van Van Dorrestejn lijkt te sneuvelen. Het is merkwaardig dat de partijen VVD, D66 en ChristenUnie-SGP makkelijk vergeten dat zij indieneren waren van het eerdergenoemde amendement. Deze partijen in Provinciale Staten reageren boos op hun collega's in de gemeente. Hebben zij daarvoor anderhalf jaar gestreden, met name de VVD onder aanvoering van de heer Germs? Vooral D66 schoffeert haar eigen gedeputeerde Van den Berg die zijn uiterste best heeft gedaan inzake Van Dorrestejn. Het college van burgemeester en wethouders heeft schriftelijk laten weten het amendement uit 2013 te respecteren. Echter, de laatste berichten zeggen dat de gemeenteraad opnieuw hierover gaat beslissen. Een zeer onverkwikkelijke gang van zaken waarvan Van Dorrestejn de dupe is. Betrouwbare overheid? Zij moet zich diep schamen.

Inmiddels is het oorlog in de gemeenteraad van Soest tussen de coalitie en de oppositie. De volledige oppositie bestaande uit CDA, Soest 2002, Burgerbelangen Soest-Soesterberg, PvdA, GroenLinks en de partij uit Soesterberg dienden een motie vreemd aan de orde van de dag in die tot een clash leidde. Na een interventie van de burgemeester is besloten te motie aan te houden. Ik ga u het dictum voorlezen: "dringt er bij het college zeer op aan uiterlijk in februari 2019 de raad een beargumenteerd, volledig en correct raadsvoorstel voor te leggen over de uitvoering van het raadsbesluit uit december 2013; allerter te zijn op de wettelijke bevoegdheden van de raad en het college en dat de algemene beginselen van behoorlijk bestuur, in het bijzonder het vertrouwens-, zorgvuldigheids-, motiverings- en rechtszekerheidsbeginsel en het beginsel van fair play." De oppositie beraad zich over de voortgang.

Provinciale Staten staan voor de verkiezingen en het ziet ernaar uit dat minstens de helft van de huidige Statenleden wordt vervangen door nieuwe Statenleden, nog afgezien van de nieuwe te verwelkomen partijen. Dit gegeven maakt dat het opnieuw aan de orde stellen van de zaak Van Dorrestejn vrijwel kansloos is. Wij, gedeputeerden en ambtenaren hebben ons twee jaar druk gemaakt over deze zaak. Ik hoop dat dat niet voor niks is geweest. Daarom dien ik opnieuw het amendement in dat de weg voor de uitvoering van de verplaatsing van Van Dorrestejn in de PRV mogelijk maakt. Dat is geen inpassingsplan. Wij zijn een betrouwbare overheid. Ik vraag de Statenleden om met hun hart te stemmen en vraag daarom om hoofdelijke stemming.

Amendement A39 (PVV): verplaatsing bestaand agrarisch bedrijf

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 10 december 2018, aan de orde hebbende het statenvoorstel 2e partiële herziening Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie (Herijking 2016) en 2e partiële herziening Provinciale Ruimtelijke Verordening (Herijking 2016)

besluiten;

aan het in het statenvoorstel geformuleerde beslispunt 1 toe te voegen: `met dien verstande dat:

"1. Aan artikel 2.1. van de PRV een nieuw lid 10 wordt toegevoegd:

Artikel 2.1 lid 10 komt als volgt te luiden:

"a. Als 'Bestaand agrarisch bedrijf' wordt aangewezen het gebied waarvan de geometrische plaatsbepaling is vastgelegd in het GML-bestand en is verbeeld op de kaart 'Landbouw'.

- b. Een ruimtelijk besluit voor gronden die zijn aangewezen als 'Bestaand agrarisch bedrijf' bevat bestemmingen en regels die voorzien in de nieuwvestiging van het grondgebonden agrarisch bedrijf in de vorm van een rundveehouderij dat voorheen gevestigd was aan de Insingerstraat 19 te Soest, mits wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:
1. de omvang van het agrarisch bouwperceel bedraagt maximaal 1 hectare, en
  2. gebouwen inclusief maximaal één bedrijfswoning worden uitsluitend binnen het agrarisch bouwperceel toegestaan, en
  3. het ruimtelijk besluit regelt dat:
    - a. andere vormen van detailhandel dan de nevenactiviteit particuliere verkoop van vleespakketten niet zijn toegestaan, en
    - b. het gebruik van gebouwen voor deze nevenactiviteit ondergeschikt is aan de hoofdactiviteiten van het bedrijf met een maximum van 100 m², en
  4. het ruimtelijk besluit bevat de voorwaardelijke verplichting dat gelijktijdig met de uitvoering van bouwwerken wordt voorzien in de realisering van een goede landschappelijke inpassing met de daarbij behorende instandhoudingsverplichting van deze inpassing, en
  5. bij het ontwerpen van de onder 4 bedoelde landschappelijke inpassing worden de kernkwaliteiten die worden genoemd in de Bijlage Kernkwaliteiten landschap bij deze verordening in acht genomen, en
  6. gemotiveerd wordt dat er geen sprake is van een onevenredige aantasting van de in het plangebied voorkomende kernkwaliteiten die worden genoemd in de onder 5 genoemde bijlage.
    - c. De toelichting op een ruimtelijk besluit voor gronden die zijn aangewezen als 'Bestaand agrarisch bedrijf' bevat een ruimtelijke onderbouwing waaruit blijkt dat aan de onder b genoemde voorwaarden wordt voldaan. Een beeldkwaliteitsparagraaf maakt onderdeel uit van de ruimtelijke onderbouwing.
2. De aanduiding 'Verplaatsing bestaand agrarisch bedrijf' opgenomen wordt in de PRV conform de aanduiding op de bijgaande kaart.

Toelichting

Dit amendement zorgt er voor dat de overlast in de gemeente Soest veroorzaakt door de boerderij die midden in een woonwijk ligt wordt weggenomen en de boerderij voortgezet kan worden op een daartoe geëigende plaats.

De VOORZITTER: Het amendement is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. Het kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een punt van orde. Hoe laat denkt u te gaan schorsen?

De VOORZITTER: Ik hoop een eind te komen met dit agendapunt. Ik denk dat ik de vergadering tussen 12.00 uur en 12.30 uur ga schorsen.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de voorzitter! Een tijdje geleden was ik bij een jongeren-debat als zogenaamde gedeputeerde aanwezig. Ik zat op de plek van mevrouw Maasdam en het geeft een heel ander uitzicht als je daar zit. Daarover spreken wij nog wel na de verkiezingen. Het debat dat door de jongeren gevoerd werd ging over wonen en natuur in de toekomst. De jongeren vertelden unaniem dat zij de natuur wilden sparen ten koste van heel veel zaken. Zij wilden liever klein wonen in gestapelde woningbouw om geen natuur in hun omgeving te hoeven missen. Natuur is een van de meest waardevolle zaken om door te geven aan de volgende generatie en een van de zaken die onze bescherming het meest nodig heeft. Een boom heeft geen advocaat in dienst. De een zegt dat bedrijventerreinen, woningen, winkels, kantoren en wegen er wel moeten komen en de ander zegt dat deze er niet moeten komen, maar natuur is altijd waardevol. Hoe langer het natuur is, hoe waardevoller het wordt. Elke gemeenschap koestert zijn eigen natuur. Wij worden doodsbang als wij horen dat er minder van bepaalde soorten vogels zijn en dat er geen bijen meer zijn. Daarom heeft de SP een voorstel om de gewijzigde tekst in de PRS dat natuur niet meer in de nabije omgeving hoeft terug te komen, maar zoveel als mogelijk in gebieden in de nabije omgeving, te wijzigen is: "Daarbij kan een ruil plaatsvinden tussen NNN waarop de ontwikkeling plaatsvindt in een nabij gelegen perceel buiten het huidige NNN." Wij moeten geen mogelijkheden geven om daarmee te schipperen, maar vasthouden aan de eis dat de natuur die weg wordt gehaald in de omgeving terugkomt.

Amendement A40 (SP): van ruilen komt huilen. geen natuur inwisselen tegen bedrijventerreinen, als er in de nabije omgeving niks voor terug komt

Provinciale Staten van Utrecht, op 10 december 2018 in vergadering bijeen, handelende inzake het statenvoorstel 2e partiële herziening PRS/PRV;

besluiten:

de tekst uit de PRS 5.4.1, toelichting bij beleid "Herbegrenzing: Bij individuele kleinschalige ontwikkelingen kan het instrument herbegrenzing worden ingezet. Daarbij kan een ruil plaatsvinden tussen NNN waarop de ontwikkeling plaatsvindt en een perceel buiten het huidige NNN zo veel als mogelijk gelegen in de nabije omgeving. Herbegrenzing kan alleen plaatsvinden als dit tot een gelijkwaardige of betere kwaliteit voor het NNN leidt";

terug te wijzigen naar de oorspronkelijke tekst:

"Herbegrenzing: Bij individuele kleinschalige ontwikkelingen kan het instrument herbegrenzing worden ingezet. Daarbij kan een ruil plaatsvinden tussen NNN waarop de ontwikkeling plaatsvindt en een nabij gelegen perceel buiten het huidige NNN Herbegrenzing kan alleen plaatsvinden als dit tot een gelijkwaardige of betere kwaliteit voor het NNN leidt";

Toelichting

Als het niet mogelijk is voor een bedrijfsuitbreiding om in de nabije omgeving een goede vervanging van het natuurgebied te vinden, kan uitbreiding op die plek gewoon niet. In de nabije toekomst is het van groot provinciaal belang dat natuur in alle omgevingen bewaard en bewaakt blijft. Zie de visie op leefbaarheid, verduurzamen en klimaatbestendigheid die momenteel in de maak is in de provincie Utrecht en haar gemeenten.

De VOORZITTER: Het amendement is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. Het kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! GroenLinks heeft niet veel meer toe te voegen aan de bijdrage van de SP. Het was een mooi pleidooi voor natuur. Dank daarvoor. Er is al het nodige gezegd over de verschillende uitbreidingen van bedrijventerreinen en het schrappen daarvan. GroenLinks is blij dat dit uit de PRS/PRV is gehaald en dat ervoor gekozen is om een knelpunt op te lossen. Wij kunnen ons aansluiten bij de woorden van D66: "Beter ten halve gekeerd dan

ten hele gedwaald." Wel hebben wij zorgen dat dit gebeurd is en wij de NMU blijkbaar nodig hebben om mogelijke risico's te benoemen en af te dwingen dat er een plan-MER nodig is en een goede onderbouwing te geven waarom dit niet het geval is. Eerder in het debat werd al gevraagd of wij de NMU wellicht moeten vragen dit soort dingen altijd voor ons te doen. Dat lijkt mij niet de goede weg. Het is van belang dat wij dit intern scherp houden zodat het de volgende keer niet opnieuw gebeurt. Mijn eerste vraag aan GS is: hoe kunnen wij dergelijke zaken beter borgen? Heeft GS er dingen voor nodig om te voorkomen dat dit soort noodgrepen noodzakelijk is?

Met deze herziening neemt het Natuurnetwerk Nederland officieel in grootte af met de herbegrenzing in de Molenpolder en de herbegrenzing die voorgesteld voor het Binnenveld. Wij begrijpen dat de kavelruil complex is en hebben eerder aangegeven hiermee moeite te hebben. Wij blijven bij ons standpunt en de opmerking zwak vinden dat eerder toegewezen natuurgebieden weghalen en elders compenseren met argumentatie dat er uitvoering gegeven kan worden aan reeds afgesproken natuurrealisatie binnen een bepaald gebied. Wij blijven er niet blij mee dat een deel van de compensatie buiten het gebied plaatsvindt. Echter, omdat in dit geval wel gecompenseerd wordt zullen wij voorstemmen.

Het ligt anders bij de herbegrenzing in de Molenpolder. Hiermee hebben wij zowel procedureel als inhoudelijk wat problemen. Procedureel, omdat deze wijziging pas na een zienswijze in deze herziening terecht is gekomen, met daarbij onzes inziens een verkeerde voorstelling van zaken over de hoeveelheid NNN die wordt herbegrensd. In plaats van de initieel benoemde paar honderd vierkante meter blijkt het om 1,3 hectare te gaan. Dat is 1.300 vierkante meter. Dit is pas afgelopen week gewijzigd in het voorstel en toen pas in de nota van beantwoording terechtgekomen. Dat is procedureel niet handig.

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Mevrouw Kotkamp sprak over het Binnenveld. Vindt u het niet fijn dat het zo gelopen is dat twee natuurgebieden door die ruil buiten het gebied gekoppeld zijn? Dat is de essentie. Twee natuurgebieden zijn aan elkaar verbonden door middel van een stuk grond dat aan de ene kant een landbouwwaarde gekregen heeft en een stuk landbouwgrond dat natuurwaarde gekregen heeft. Volgens mij kunt u dit alleen maar toejuichen.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Enerzijds zijn wij daar zeker blij mee, daarom zullen wij daar niet tegenstemmen. Het probleem ligt erin dat de afgesproken natuuropgave in dat gebied qua hoeveelheid hectare groter was. Er was een groter gebied toegewezen als natuur dan er gerealiseerd wordt. Ik ben het met u eens dat er een toename is van de natuurwaarde, omdat een stuk agrarisch gebied er voor een deel tussenuit verdwijnt en daarmee een ecologische meerwaarde gecreëerd kan worden. Dat neemt niet weg dat de oorspronkelijke afspraak anders was en de oorspronkelijk hoeveelheid te realiseren natuur in dit gebied groter was dan nu het geval is.

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Daarover verschillen wij van mening. Toen de kavelruil startte, waardoor deze verbinding met de natuur mogelijk gemaakt is, was het de afspraak dat er balansneutraal gehandeld zou worden. Dat is gebeurd. Er is geen enkele hectare agrarisch gebied of natuur meer gekomen. Wat dat betreft wordt u op uw wenken bediend. Bent u het daarmee eens?

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Daar ben ik het niet mee eens, want er is wel degelijk minder natuur in het gebied. Het gaat mij om het gebied. Er wordt 11 hectare minder gerealiseerd in het gebied dan de afspraak was. Dat wordt elders gecompenseerd. Daar zijn wij blij mee. Dat was echter niet de initiële afspraak.

Terug naar de Molenpolder en de 1,3 hectare NNN die met deze herbegrenzing uit de Molenpolder verdwijnt. Er is al gezegd dat het procedureel problematisch is, omdat afgelopen week pas helder werd wat de impact is en belanghebbenden daardoor geen bezwaar konden aantekenen. Daarnaast hebben wij hier inhoudelijk moeite mee, omdat er niet gecompenseerd wordt. Het argument van de gedeputeerde zal zijn dat het om een technisch-administratieve handeling gaat, maar per saldo wordt wat er bestemd is als NNN 1,3 hectare minder. In tegenstelling tot het Binnenveld vinden wij hier absoluut de meerwaarde van de compensatie elders van groot belang. Wij hebben een amendement om dit anders

te doen. Wij willen dat deze 1,3 hectare gecompenseerd wordt. Wij zijn het wel eens met de herbegrenzing, want wij begrijpen het belang van de omwonenden. Dit moet elders gecompenseerd worden.

Amendement A41 (GroenLinks, D66): compensatie herbegrenzing NNN in de Molenpolder

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 10 december 2018, ter bespreking van het statenvoorstel PS2018RGW14 2^e partiele herziening PRS en PRV;

besluiten:

aan het in het statenvoorstel geformuleerde beslispunt toe te voegen:

"Met dien verstande dat: De correctie begrenzing in de Molenpolder in Maarsseveen op pagina 6 de zin "Correctie van de NNN — begrenzing in de Molenpolder."

wordt gewijzigd in

"Correctie van de NNN — begrenzing in de Molenpolder. Compensatie van NNN zal gebeuren op een andere locatie"

2. *In de Nota van beantwoording in paragraaf 3. Natuurnetwerk Nederland: herbegrenzing Binnenveld en correctie Molenpolder, de tekst*

"De aanpassing heeft betrekking op circa 1,3 ha. Omdat het hier om een correctie van de begrenzing op detailniveau gaat waarbij geen sprake is van opoffering van (potentiële) natuur, vindt geen gelijktijdige vergroting van het NNN plaats op een andere locatie."

wordt gewijzigd in

"De aanpassing heeft betrekking op circa 1,3 ha. Compensatie van het NNN zal moeten plaatsvinden op een andere locatie"

Toelichting

1. *In de initiële Nota van Beantwoording werd gesproken over herbegrenzing van 'enkele honderden vierkan-
te meters'. Bij navraag blijkt dit te gaan om 1,3 ha (dus 13.000m²) en dit is in de voorliggende Nota van
Beantwoording aangepast. Dit betekent dat mogelijke belanghebbenden verkeerd zijn voorgelicht en geen
bezwaar hebben kunnen maken.*

2. *In het provinciale beleid (oa in de EHS wijzer, zoals op de provinciale website gepubliceerd [http://ehs-
wijzer.provincie-utrecht.nl/index.html](http://ehs-wijzer.provincie-utrecht.nl/index.html) is vastgelegd dat alleen bij kleinschalige ontwikkelingen niet ge-
compenseerd hoeft te worden. Een kleinschalige ontwikkeling moet aan 3 criteria voldoen:*

1. *een kleine oppervlakte heeft (gedacht kan worden aan een maximum in de grootteorde van 200m²) en*
2. *op een terrein ligt dat al verstoord is, zoals een tuin of bestrating en*
3. *direct aansluiten op de zelfde bestaande bestemming, zoals een woning, recreatievoorziening of een
parkeerterrein.*

*Aan criterium 1 wordt niet voldaan, waarmee deze wijziging geen kleinschalige ontwikkeling is en daarmee een
ecologisch onderzoek behoeft.*

3. *Op basis van de stelling dat het om een kleinschalige ontwikkeling gaat, wordt ook gesteld dat compensatie
niet nodig is. Op basis van het Barro (artikel 2.10.5 waarin de criteria voor herbegrenzing zijn opgeno-
men) is dit echter niet het geval, omdat met name in subsectie b wordt aangegeven dat herbegrenzing ge-
paard moet gaan met versterking en dat de oppervlakte ten minste gelijk blijft. Van vooral dit laatste is
geen sprake.*

4. *In de beantwoording op vragen gesteld door GroenLinks wordt gesteld dat de verwachting is dat in de toe-
komst meer van dit soort wijzigingen op deze manier gaan plaatsvinden. Dit betekent dat het areaal van
het NNN in de provincie Utrecht dus steeds kleiner zal worden als deze niet gepaard gaan met vergroting
van het NNN op andere locaties.*

De VOORZITTER: Het amendement is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadsla-
ging. Het kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Schaamte, dat kwam het eerst bij ons
boven toen wij afgelopen week de memo kregen van GS over het schrappen van locaties. De provincie
heeft maanden gewerkt aan deze herziening. Naast wat kleine grenscorrecties en een voor de betrok-

ken geitenhouderijen pijnlijke geitenstop, was het hoofdbestandsdeel een reeks kleinschalige, maar urgente, uitbreidingen van bestaande bedrijventerreinen. Zeven gemeenten met lokale ondernemers die willen bouwen. Er lagen bruisende plannen klaar voor provinciale besluitvorming. Plannen waarvan je inhoudelijk van alles kunt vinden, maar waarover wij graag inhoudelijk dat debat waren aangegaan. Deze plannen zijn vijf dagen voor de finale besluitvorming teruggetrokken, eenvoudigweg omdat wij te gemakkelijk over een juridische basisregel heen waren gestapt en er een externe partij nodig was om de provincie daarop te wijzen.

Er zijn partijen in dit huis die weleens foeteren op gesubsidieerde belangengroepen die wij betalen om kritiek te leveren, maar voor de ChristenUnie hebben die groepen – in dit geval de NMU – hun nut dubbel en dwars bewezen. Een kritische externe partij is essentieel om het bestuur scherp te houden op regels en juridische beginselen waaraan een overheid zich dient te houden. Nogmaals, het schaamrood steeg mij naar de wangen. Daarom heb ik een aantal vragen aan de gedeputeerde. Op welke wijze is er aanvankelijk juridisch advies ingewonnen omtrent de uitbreiding van bedrijventerreinen? Wat was het advies dat toen werd gegeven? Hoe had de MER daarin een plaats? Hoe is daar in het verdere traject mee omgegaan? Kortom, hoe is intern de juridische advisering geweest en hoe is dat gewogen? De andere vraag is: hoe gaan wij dit soort missers in de toekomst voorkomen?

De heer VAN DER STEEG (PvdD): Mijnheer de voorzitter! Onze fractie is blij dat de Staten hebben besloten om het verzorgingsbeginsel toe te passen rond geitenhouderijen in verband met de volksgezondheid. Wij zijn tevreden met de uitwerking van de geitenstop in de PRS/PRV. We zijn blij dat de uitbreiding van bedrijventerreinen uit het voorstel is geschrapt, al is de manier waarop dit tot stand is gekomen op zijn minst opmerkelijk. De NMU moest de Staten op juridische onvolkomenheden wijzen. Wij bedanken haar en de andere Oostbroek-organisaties voor hun inspraak en oplettendheid hierin.

Niet tevreden zijn wij over de herbegrenzing van natuurgebied Het Binnenveld. Daar wordt 13 hectare natuur van het deel de Achterbergse Hooilanden ingeruild voor agrarisch gebied. Dit wordt weliswaar elders gecompenseerd, maar dit neemt niet weg dat met dit besluit waardevolle natuur verloren gaat. Volgens ons eigen provinciaal beleid was dit bovendien niet mogelijk. Wij hadden immers de regel opgenomen dat compensatie moet plaatsvinden op een nabijgelegen perceel. Wij zullen het amendement van de SP steunen, al was het alleen maar om de mooie woorden van mevrouw Noordenbos: "Een boom heeft geen advocaat." Kan de gedeputeerde ons garanderen dat deze wijziging geen versnippering van waardevolle natuur in de hand werkt?

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Eind vorige week hebben wij plotseling een gewijzigd voorstel binnengekregen. Dat vinden wij jammer, maar begrijpen de argumentatie om de uitbreiding van bedrijventerreinen uit het voorstel te halen. De voorgaande sprekers hebben hier al meer over gezegd, dus ik houd het hierbij. Wij willen graag een snelle en urgente oplossing voor de PRS. Daarom stelt de SGP de volgende vraag: wanneer kan het college deze uitbreidingen met een goed proces alsnog aan PS voorleggen? Wij roepen het college op om zo snel mogelijk met een voorstel te komen om deze uitbreidingen mogelijk te maken. Daarbij vragen wij de gedeputeerde de wens van Wijk bij Duurstede met betrekking tot Cothen mee te nemen. Kunt u dat toezeggen?

Dan de geitenstop; daar verschillen de meningen over. De SGP is tegen een definitieve geitenstop op dit moment. De stop op de geitenhouderijen is slecht onderbouwd. De argumentatie is in onze optiek flinterdun. Nieuwe informatie staat pas voor volgend jaar op de agenda. Daarom zouden wij het liefst een amendement indienen om de geitenstop helemaal uit de PRV te halen. De stemming bij het eerdere voorstel geeft ons echter geen enkele hoop op steun. Daarom hebben wij een ander amendement. Het college stelt in het huidige voorstel voor de gemeenten te verplichten de geitenstop voor 1 januari 2021 door te voeren in hun ruimtelijke plannen. Daarmee is de tijdelijkheid er helemaal af. Dat is nooit de bedoeling geweest. Als in 2019 blijkt dat het met de gezondheidsrisico's meevalt of dat wij weten wat wij ertegen kunnen doen, dan moet de provincie de maatregel terug kunnen draaien. Dat wordt bemoeilijkt in dit voorstel.

Amendement A43 (SGP): tijdelijkheid geitenstop

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 10 december 2018;

gehoord de beraadslagingen over het statenvoorstel 2e partiële herziening Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie (Herijking 2016) en 2e partiële herziening Provinciale Ruimtelijke Verordening (Herijking 2016);

constaterende dat:

- het college voorstelt de zogenaamde 'geitenstop' op te nemen in de PRS/PRV,
- het college voorstelt deze 'geitenstop' per 1 januari 2021 te laten doorvoeren in gemeentelijke plannen;

overwegende dat:

- het onderzoek naar de gezondheidsrisico's nog volop op in ontwikkeling is;
- de gedeputeerde in de commissie heeft gemeld dat de provincie zich met de geitenstop richt op 2020, waarna we, met de kennis van dat moment, gerichte maatregelen kunnen nemen,
- het college op dit moment exact evenveel kennis heeft als in de zomer;
- er dus geen enkele aanleiding is deze geitenstop nu definitief te maken;

besluiten:

aan het eerste besluitpunt van het statenvoorstel toe te voegen:

`met dien verstande dat:

- lid 5 van het voorgenumen artikel 1.15 van de PRV wordt geschrapt,
- de nota van beantwoording als volgt wordt aangepast:

Thema	Indiener	Samenvatting	Beantwoording	Besluit
Geitenhouderijen	1	De indiener is van mening dat maatschappelijke onrust een behoorlijk dunne onderbouwing is voor een algemene stop op vestiging, omschakeling en uitbreiding. De indiener ziet liever een tijdelijke stop, tot er duidelijkheid is omtrent de gezondheidsrisico's.	Wij zijn het met u eens dat maatschappelijke onrust een dunne onderbouwing is voor een algemene stop op geitenhouderijen. De studies waarover wij op dit moment de beschikking hebben geven ons wel aanleiding om voorzichtig te zijn. Daarom besluiten wij tot een tijdelijke geitenstop en leggen wij deze vast in onze PRS/PRV. Zodra uit nieuwe studies blijkt dat de risico's minder zijn dan gedacht of zodra bekend is welke gerichte oplossingen mogelijk zijn, zullen we een voorstel in behandeling nemen om de geitenstop weer op te heffen. Voor nu zal bepaling 1.15.5. van de PRV worden geschrapt, zodat de tijdelijkheid van de maatregel gehandhaafd blijft.	Bepaling 1.15.5 uit de PRV te schrappen.
Informatie over geitenstop	13	Veel omwonenden van geitenhouderijen, maar ook de agrariërs zelf, hebben vragen over de bedrijfsvoering en de mogelijke werking hiervan op hun gezondheid. De indiener wil graag gebruik maken van de expertise hierover bij de provincie.	Op de provinciale website is informatie beschikbaar: vragen en antwoorden over de geitenstop. De toelichting op het nieuwe artikel 1.15 Geitenhouderijen (rechtstreekse werking) is op een aantal punten aangevuld, mede op basis van vragen die zijn gesteld. Aanpassing toelichting op artikel	

			<p>1.15 Geitenhouderijen (rechtstreekse werking) in de 2e PHPRV, om te verduidelijken hoe de geitenstop in de praktijk moet worden geïnterpreteerd (eerbiedigende werking bestaande vergunningen).</p> <p>Tijdens de inloopavond over de 2e PHPRS en 2e PHPRV op 4 september 2018. Daarbij gaat het met name over het moment van publicatie en een verheldering dat bestaande vergunningen geëerbiedigd worden.</p>	
	16	<p>Indiener is van mening dat de geitenstop is gebaseerd op een onderzoek dat is uitgevoerd onder totaal andere omstandigheden dan die binnen de provincie Utrecht. Daarbij wordt verwezen naar een uitspraak ABRvS van 12 oktober van 2016, waarbij wordt aanbevolen delen van de studie te herhalen in veerrijke delen van Overijssel en Gelderland. Na Limburg en Noord-Brabant kent Utrecht niet de hoogste intensiteit van geitenhouderijen. Indiener is van mening dat daarmee de maatregel niet passend is.</p> <p>Indiener vindt de maatregel symbolisch en niet de oplossing, omdat de oorzaak onduidelijk is (een passende maatregel is niet in zicht) en op deze manier duurzame en dierenwelzijn-ontwikkelingen ook gestopt worden.</p> <p>De indiener vraagt daarom de teksten van de herzieningen te nuanceren en vraagt op te nemen dat ontwikkelingen ten behoeve van duurzaamheid en dier- en menswelzijn te allen tijde doorgevoerd mogen worden. Daarnaast wordt verzocht dat wanneer een vervolgonderzoek geen nieuwe of positieve resultaten geeft, er direct ontwikkelingsmogelijkheden ontstaan.</p>	<p>Wij zijn het met u eens dat de onderzoeken uitgevoerd zijn onder andere omstandigheden dan die binnen de provincie Utrecht. De studies waarover wij op dit moment de beschikking hebben geven ons echter wel aanleiding om voorzichtig te zijn. Daarom besluiten wij tot een tijdelijke geitenstop en leggen wij deze vast in onze PRS/PRV. Zodra uit nieuwe studies blijkt dat de risico's minder zijn dan gedacht of zodra bekend is welke gerichte oplossingen mogelijk zijn, zullen we een voorstel in behandeling nemen om de geitenstop weer op te heffen.</p> <p>Voor nu zal bepaling 1.15.5. van de PRV worden geschrapt, zodat de tijdelijkheid van de maatregel gehandhaafd blijft.</p>	Bepaling 1.15.5 uit de PRV te schrappen.

Dan de agrariër uit Leersum. In de commissie sprak hij in en daarvan zijn wij geschrokken. De provincie heeft deze agrariër altijd toegezegd mee te willen werken aan zijn uitbreiding. Voorheen waren dit twee bouwblokken. Deze zijn op advies van de gemeente samengevoegd tot een bouwblok. Toen veranderde de provincie de regels zonder overgangsregeling. Wat ons betreft gaan wij zo niet met onze mensen om. Toezeggingen houden wij in stand, ook als deze aan boeren zijn gedaan. Wij gaan hier voor een amendement indienen.

Amendement A42 (SGP): belofte maakt schuld

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 10 december 2018;

gehoord de beraadslagingen over het statenvoorstel 2e partiële herziening Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie (Herijking 2016) en 2e partiële herziening Provinciale Ruimtelijke Verordening (Herijking 2016);

constaterende dat:

- *de provincie een agrariër in Leersum hoop heeft gegeven op de mogelijkheid zijn bedrijf uit te breiden;*
- *deze uitbreiding onder de oude regels (tot 2016) ook nog mogelijk was;*

overwegende dat

- *deze agrariër geconfronteerd wordt met nieuwe regelgeving, nadat hij zijn plannen heeft ingediend;*
- *de provincie hem perspectief heeft geboden op een oplossing;*
- *de politiek in oplossingen dient te denken;*

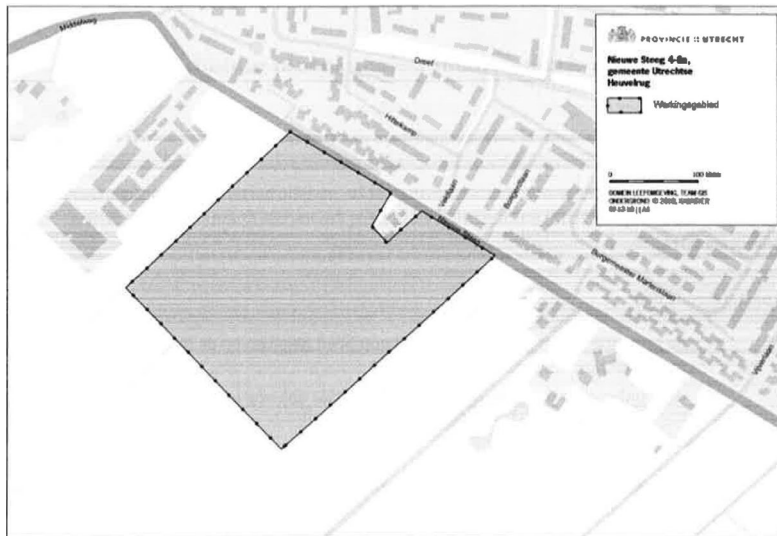
besluiten:

aan het eerste besluitpunt van het statenvoorstel toe te voegen:

'met dien verstande dat:

- 1. aan artikel 2.1 van de PRV een nieuw lid 11 wordt toegevoegd:*
  - a. "Als 'Groter bouwblok niet-grondgebonden veehouderij' wordt aangewezen het gebied waarvan de geometrische plaatsbepaling is vastgelegd in het GML-bestand en is verbeeld op de kaart 'Landbouw'.*
  - b. Een ruimtelijk besluit voor gronden die zijn aangewezen als 'Groter bouwblok niet-grondgebonden veehouderij' kan bestemmingen en regels bevatten die voorzien in de uitbreiding van een bestaand agrarisch bouwperceel voor een niet-grondgebonden veehouderij tot maximaal 2,5 hectare, mits is voldaan aan de volgende voorwaarden:*
    - 1. voorzien wordt in een goede landschappelijke inpassing, en*
    - 2. de uitbreiding draagt bij aan verbetering van het dierenwelzijn, en*
    - 3. de uitbreiding draagt bij aan vermindering van de milieubelasting, en ir de uitbreiding draagt bij aan verbetering van de volksgezondheid;*
- 2. de aanduiding 'Groter bouwblok niet-grondgebonden veehouderij' opgenomen wordt in de PRV conform de aanduiding op de bijgaande kaart.*

Over Van Dorresteijn is het nodige gezegd. Ik ben het eens met de uitspraak van de PvdA. Mevrouw Broere geeft aan dat wij gezegd hebben dat het mogelijk en wenselijk is. Daar moeten wij ons aan houden. Wij moeten consistent zijn.

De VOORZITTER: De amendementen zijn voldoende ondertekend en maken deel uit van de beraadslaging. Ze kunnen worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! 50Plus gaat wat zeggen over de agrariër uit Leersum. Het was heftig om tijdens de commissievergadering te horen hoe het is gegaan. De gedeputeerde heeft toegezegd dat zij begrijpt dat deze discussie al een aantal jaren loopt via de gemeente. Zij wil toezeggen dat zij zich hierin gaat verdiepen. Mijn vraag aan de gedeputeerde is: hoe ver bent met het verdiepen en onderzoeken van deze casus? Hoe kan dit zo snel mogelijk opgelost worden, zodat de toegezegde beloften ingewilligd kunnen worden aan deze agrariër?

De VOORZITTER: Het woord is aan gedeputeerde Van den Berg voor de eerste termijn van het college.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dank aan de Statenleden voor de opmerkingen en amendementen. Allereerst heb ik een mededeling, want ik proef breed teleurstelling over het moment van het moeten aanhouden van de uitbreidingen van de bedrijventerreinen. Die teleurstelling wordt zeker bij mij, breed bij GS en bij de wethouders die ik hierover gesproken heb gevoeld. Ik heb hen zoveel mogelijk gebeld en proberen uit te leggen dat de tweede partiële herziening voor wat betreft de bedrijventerreinen op dit moment niet door kan gaan. Zoals wij in het gewijzigde statenvoorstel hebben aangegeven is de wetgeving complex en de jurisprudentie in dezen erg beweeglijk. Het is de vraag op welk moment in de procedure de passende beoordeling dient plaats te vinden of een ruimtelijke ontwikkeling grote weerslag heeft op de Natura 2000 gebieden. Dat deze beoordeling dient plaats te vinden staat niet ter discussie, maar tot op heden was het standpunt van de provincie dat dit past bij de bestemmingsplannen. Dat is de plaats om deze afweging te maken. Dan pas is er voldoende helderheid over wat voor soort bedrijven er komen en is er een zinnige uitspraak te doen over hoeveel stikstof er zal neerslaan vanuit de ruimtelijke ontwikkelingen. Het besluit MER steunt ons in deze interpretatie. Uit recente arresten van het Europees Hof van Justitie blijkt dat de PRV een plan is zoals bedoeld in de Wet Natuurbescherming en dat een passende beoordeling bij het wijzigen van de PRV aan de orde is. Dat was bij ons tot op heden geen vanzelfsprekendheid.

Hadden wij dit moeten weten? Dan kijk ik naar de heer Schaddelee die terecht schaamte erkent bij de behandeling van dit dossier. Dat zeg ik ook over mijn eigen persoon. Natuurlijk hadden wij dat moeten weten. Elke burger in Nederland is gehouden de wet te kennen. Dat geldt zeker voor een overheid en voor de provincie nog een stuk sterker. De praktijk is echter dat wij pas naar aanleiding van de inspre-

ker van de Oostbroek-organisaties een extern juridische toets zijn gaan doen. Natuurlijk hebben wij zaken zoals de ladder toegepast zover deze van toepassing is voor ons, want op dit moment is de ladder alleen van toepassing bij bestemmingsplannen. Natuurlijk hebben wij gekeken of er knelpunten zijn, of het in stedelijk gebied zit en of wij het moeten goedkeuren. Had dit anders gekund? Ja, wij hadden door kunnen gaan. Dat had de besluitvorming van de PRV kwetsbaar gemaakt en niet volgens de laatste inzichten van de wet geweest. De overheid dient zich aan de wet te houden.

Ik kom bij de beantwoording van enkele vragen. Het was te laat en te plots. De VVD noemt schaamte. In het traject dat wij doorlopen hebben met de wethouders, zowel voor de gemeenteraadsverkiezing als na de gemeenteraadsverkiezing, hebben wij niet gekeken of het kan of niet. Het is jammer dat je op het laatste moment ingehaald wordt door iets wat wij niet hadden voorzien. Er is een vraag gesteld over de oplossingen er zijn op korte termijn en op langere termijn op maat.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een vraag over de timing waarmee de inspraak van de Oostbroek-organisaties is opgepakt. Zij heeft in een vrij vroeg stadium een zienswijze ingediend waarop tot twee keer toe negatief gereageerd is, omdat het niet aan de orde is. Daar zit voor mij het pijnpunt. Op basis van welke afweging is er toen niet direct extern juridisch advies ingewonnen?

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik heb mij hetzelfde afgevraagd. Het is gebruikelijk dat wij eerst alle zienswijzen zien en alle insprekers horen alvorens wij een reactie geven. Het eerste schot voor de boeg was dat er geen MER en geen beoordeling nodig waren. Dat waren wij aanvankelijk van mening. Op het moment dat je daadwerkelijk de zienswijze moet beantwoorden en de nota met u wilt bespreken, dan moet je goed nagaan of het allemaal klopt. Dit was een punt waarover wij ons zorgen maakten, vooral omdat het arrest op 7 november aangaf dat de PRV als bindend wordt beschouwd voor de bestemmingsplannen. Dit was naar aanleiding van de windmolendiscussie. Dan moet je nagaan of je nog op het goede spoor zit. Dat was een laat moment, maar zo is het gelopen. Bij de beantwoording van het amendement kom ik erop terug hoe wij daarmee om wensen te gaan en of het handig is om maatwerk te leveren op korte en lange termijn.

Wij moeten de NMU niet standaard laten meekijken. Ik zal dat de NMU niet aanraden, omdat de NMU een zelfstandig orgaan is dat prima in staat is om te reageren. Ik sluit niet uit dat zij dit op deze manier heeft gedaan om goed onder de aandacht te brengen waar wij mee bezig zijn. Dank daarvoor aan het NMU.

D66 sprak over Cothen en vroeg of het een mooi moment is om niet alleen naar de vertrekkende locatie te kijken, maar ook naar de nieuwe locatie en of dit met kernrandzonebeleid is in te vullen. U heeft daartoe samen met GroenLinks een amendement ingediend om te kijken of dat mogelijk is.

De heer OVERKLEEF (D66): Mijnheer de voorzitter! Wij hebben hiertoe geen motie ingediend, maar ik heb u gevraagd om een toezegging om een instrument tegen het licht te houden.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Bij de herziening van de PRV hebben wij met name het kernrandzonebeleid tegen het licht gehouden, in die zin dat het leek als een soort dubbel bestemmingsplan, namelijk eerst in de kernrandzonevisie het plan maken en vervolgens vastleggen in het bestemmingsplan. Dat hebben wij losgelaten. Wij hebben gekozen voor een ruimtelijk kwalitatieve onderbouwing door partijen en als zodoende de kernrandzone in te vullen. Ik ben van mening dat het op dit moment goed loopt. Ik kan u toezeggen dat ik er zeer zorgvuldig naar ga kijken dat het niet aan de voorkant een hinder wordt.

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! In mijn toespraak heb ik gevraagd wanneer u het een en ander gaat regelen.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik kom zo bij het geheel hoe dat te tackelen. Daarover is een amendement ingediend. Wij zijn er op een laat moment achter gekomen met

een zeer complexe juridische gang der dingen. Daarom was het niet verstandig om snel te beslissen wat wel en wat niet kan. Wij wensen zeer zorgvuldig om te gaan en willen geen fouten maken in een herstelprocedure, want daarin zitten vaak meer fouten dan in een gewone PRS/PRV. Daarom heb ik daar tijd voor nodig. Ik heb met de wethouders afgesproken dat ik zo snel mogelijk wil kijken welke van de zeven locaties wel doorgang kunnen vinden en welk instrumentarium daarvoor nodig is en welk instrumentarium wij moeten toepassen als dat niet het geval is. Is dat een MER-procedure, een passende beoordeling, een herziening van de PRS/PRV of de omgevingsvisie? Dat heeft te maken met doorlooptijden. U kunt er van mij op aan dat ik zo snel mogelijk naar herstel wil, zo het mogelijk is. Dat gesprek ga ik voeren met de juristen, de afdeling en de desbetreffende wethouders. Ik kom daarop terug bij u in januari.

De zaak Van Dorresteijn laat ik even lopen. Daar kom ik later op terug.

Er zijn diverse vragen gesteld over het moratorium voor de geitenhouderijen. Dat hebben wij niet voor niks ingesteld. Hier is nadrukkelijk gekeken naar het voorzorgsbeginsel en nader onderzoek dat uitsluitend moet geven. Het is een geval van: bij twijfel niet inhalen. Zodra er duidelijkheid is over dit fenomeen zullen wij bij u komen met de vraag of het opgeheven kan worden. Op dit moment is daar geen sprake van. Dat zeg ik in het licht van de discussie over de Q-koorts die een lange tijd heeft gespeeld en tot de dag van vandaag zijn effecten sorteert.

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Waarom is het nodig om de geitenstop definitief te stellen. U zegt dat wij het terugdraaien als de geitenstop niet nodig blijkt te zijn. Dan kunt u beter wachten. In de zomer hebben wij een tijdelijke stop ingesteld, omdat wij nog niet alles wisten. Op dit moment weten wij niks meer dan van de zomer. Waarom gaan wij hier dan zo voortvarend mee door om het vast te leggen in de PRS/PRV in plaats van het continueren van de tijdelijkheid? Als uit de onderzoeken blijkt dat het nodig is, dan kunnen wij een definitief besluit nemen

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Wij hebben ervoor gekozen om de stop op de geitenhouderijen stevig te verankeren in de PRS/PRV. Dat neemt niet weg dat als uit de resultaten van de onderzoeken blijkt dat er geen aantoonbaar gezondheidsgevaar is voor de luchtwegen, dan is het mogelijk om het terug te draaien. Vooralsnog hebben wij het op deze manier opgelost.

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! U zegt wat u gedaan heeft, maar u geeft geen antwoord op mijn vraag. Wij hebben afgesproken dat de stop tijdelijk is en dat wij dit elk jaar middels een besluit verlengen als dat nodig is. U gaat tegen deze afspraak in, terwijl u niet meer weet dan toen en de onderzoeken nog lopen. Waarom wilt u het erdoor drukken als de afspraak was dat wij het tijdelijk houden?

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dit is de keuze die wij gemaakt hebben indachtig dat de onderzoeken nog wel een tijdje zullen lopen en dat wij het belangrijk vinden dat wij de waarborg naar onze inwoners vormgeven.

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Kunt u uitleggen waarom u kiest voor het definitief maken van de stop op de geitenhouderijen, terwijl u het een half jaar geleden bij tijdelijkheid wilde houden?

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Omdat wij ervoor gekozen hebben het definitief vast te leggen in de PRS/PRV. Echter, als er geconstateerd wordt dat er geen enkele aanleiding is om deze stop voort te zetten, dan bent u aan zet.

De heer OVERKLEEF (D66): Mijnheer de voorzitter! Ik meen dat wij destijds hebben afgesproken dat het niet elk jaar verlengd wordt, maar dat wij elk jaar een evaluatiemoment kunnen inbouwen.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dit is de keuze die wij gemaakt hebben om het vast te leggen op deze wijze. De PvdD heeft gevraagd of dit het juiste instrument is. Ja,

dit is op dit moment het juiste instrument om het door te zetten. Vandaar dat wij de PRV niet helemaal hebben teruggetrokken en hebben gekeken naar de bedrijventerreinen, want de geitenstop is noodzakelijk. Zes maanden na 11 juli moeten wij de geitenstop in werking laten treden. Dat is 11 januari aanstaande.

De SP heeft een amendement ingediend over van ruilen komt huilen. Dat amendement ontraad ik. Het Binnenveld hebben wij na vele jaren georganiseerd met natuurbeschermingsorganisaties en de agrariërs op die plek. Wij komen 11 hectare te kort die wij willen compenseren in de buurt van Lopik. Dat is een goede plek om dit te compenseren, omdat wij daar een aansluiting op een natuurgebied maken. Het grote voordeel van het Binnenveld is dat daar een aansluiting op een natuurgebied is gemaakt en een aansluitend agrarisch perceel, waardoor zowel voor de agrariërs als voor de natuur een betere bescherming en een betere uitwerking georganiseerd is. Dat zeg ik, omdat daarmee bijvoorbeeld de benutting beter kan plaatsvinden in het natuurgebied. Het is verstandig om voor deze oplossing te kiezen in plaats van daar in de buurt op een ingewikkelde wijze te zorgen dat het past met alle gevolgen en kosten van dien. Wij moeten deze natuur realiseren op een plek waar het effectiever is.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de voorzitter! Zodra je gaat schrappen in de regels die voor het algemeen gelden, kun je blijven schrappen. Is de gedeputeerde dat met ons eens?

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Misschien zou dat veel meer moeten gebeuren met regelgeving, maar dat terzijde. Wij moeten de flexibiliteit inbouwen om op die plekken natuur te realiseren als het niet aansluitend past op het gebied waar wij dat graag willen. Er is lang gesproken om deze oplossing te vinden, omdat het voor beide partijen suboptimaal was. Als je NNN kunt realiseren op die plek en 11 hectare op een andere plek waar het effectiever is, dan kun je dat beter doen dan vasthouden aan het aansluiten bij bestaand gebied.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de voorzitter! Bent u niet bang dat er andere momenten komen waarop mensen terugwijzen naar het schrappen van dit gebied? Dan blijft dat gebeuren en wordt de grens steeds verder verlegd.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Het gaat niet over schrappen, maar over het verplaatsen van 11 hectare die op die plek niet past en op een andere plek beter is.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de voorzitter! Ik bedoel niet het schrappen van de plekken, maar het schrappen van de woorden in de PRS waarin staat dat het niet in een nabij gelegen gebied hoeft terug te komen, maar aan de andere kant van de provincie mag.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Die uitspraak vind ik verstandig, omdat je daarmee aansluitende natuurgebieden mogelijk maakt op die plekken waar dit het beste is om te realiseren. Het punt van zorg is wel dat er een boekhouding bijgehouden moet worden dat wij daadwerkelijk niet schrappen. Als dat het geval is, dan hebben wij een groot probleem. Bij de NNN houden wij bij hoeveel wij hebben en hoeveel wij nog moeten realiseren.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! De gedeputeerde sprak net over suboptimaal voor natuur en landbouw en wat in het Binnenveld gebeurt een compromis is waar iedereen een beetje pijn en een beetje plezier aan beleeft. Als de provincie echter primair voor natuur had gekozen en de pijn niet bij natuur had laten landen, wat waren dan de mogelijkheden geweest om het wel binnen het Binnenveld te compenseren.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! U overvraagt mij. De toegepaste systematiek is dat partijen elkaar daar in de weg zaten, los van welk perspectief u om politieke redenen kiest. Dat is suboptimaal. Op het moment dat landbouwgebieden doorsneden worden door strookjes natuur of andersom, is het niet vreemd om te kijken hoe wij dat kunnen herorganiseren zodat het zowel voor beheer, eigendomsverhouding en vernatting optimaal is voor de natuur en vanuit een economisch perspectief het meest optimale voor de landbouw. Daar zijn de partijen uitgekomen, ware het

niet dat 11 hectare niet gerealiseerd kan worden op die plek gezien de uitkomsten van het traject. Het is verstandig om die 11 hectare kwalitatief op een plek neer te leggen waar deze wenselijker is dan het suboptimaal aan het Binnenveld vast te plakken.

GroenLinks maakte de opmerking dat de NNN afneemt. Dat is lastig. Ik kan mij goed voorstellen dat u zegt dat wij dat moeten compenseren. Toch raad ik u dat af en zal ik proberen om uit te leggen waarom. Er was eens in een ver verleden, nog voor een gerenommeerde staatssecretaris, de Ecologische Hoofdstructuur, los van de categorieën die daarin zaten. Met alle terreinbeherende organisaties hebben wij in een pact afgesproken dat er ongeveer 30.000 hectare natuur zou zijn en dat er nog 1.500 en 6 hectare NNN zouden worden toegevoegd. Daarvan zitten wij redelijk op de helft. Dat loopt goed als u kijkt naar de termijnen die wij afgesproken hebben. Toch zeg ik u dat het laaghangend fruit op is. Het zal moeilijker worden, maar wij zitten op schema. In de Molenpolder is er een administratieve NNN-lijn getrokken dwars door de achtertuinen van mensen heen. Dit heeft ertoe bijgedragen dat mensen bij de achterkant van hun tuin last hebben van waterschappen bij er allemaal mag, terwijl het nooit natuur zal zijn en nooit bedoeld was als natuur. De lijn is verkeerd gezet voor de NNN-gebieden die wij hebben waar nog 1.500 hectare bij moet komen. Dat is administratief gecorrigeerd, vooral op verzoek van de mensen die daar dagelijks last van hebben. Dat het aanvankelijk aangemerkt was als enkele honderden meters is een grove nalatigheid, want het bleek 1,3 hectare te zijn. Daardoor is het de vraag geworden of wij spreken van een correctie of dat wij schrappen van de NNN. Dat is niet de bedoeling. Wij houden de 30.000 hectare die wij hebben afgesproken. Daar wordt 1.500 en 6 hectare aan toegevoegd. Daarmee zijn wij hard op weg. Ik wil u toezeggen om met name bij de vormgeving van de omgevingsvisie samen met natuurbeschermende organisaties te kijken hoe wij de grenzen van de NNN in de nieuwe omgevingsvisie adequaat en goed vorm kunnen geven.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Dank u wel voor uw toezegging. Daarop heb ik een aanvullende vraag. Ik begrijp de herbegrenzing, hoewel er meer grenzen door achtertuinen lopen voor het NNN. Daarom blijf ik het argument problematisch vinden, maar ik loop vooral vast op het rekenkundig sommetje. Deze 1,3 hectare zit wel in de opgave en de telling van de NNN. Per saldo verdwijnt er 1,3 NNN, omdat de bestemming daarvan wel in de optelsom zit van het totaal.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik heb meegekregen dat het aantal vierkante meters NNN niet achteruit gaat. Hier is meer toegekend dan vanuit het EH is overgezet naar de NNN. Die lijn had op een andere plek moeten liggen.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Is dat werkelijk zo? Wij hebben een optelsom gemaakt van wat wij hebben. Daar zit dit stukje bij. Daarnaast hebben wij een opgave vastgesteld die nog gerealiseerd moet worden. Als ik u goed begrijp zit dit daar niet bij, maar het wordt wel meegerekend in iets waarvan wij dachten dat wij dat al hadden en het dus niet blijken te hebben. Daar zit mijn zorg, helemaal in aanloop naar de omgevingsvisie en dat het vaker kan gebeuren dat wij ons rijker hebben gerekend aan NNN dan er werkelijk is.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Wij hebben ons niet rijker gerekend aan NNN dan er werkelijk is. Wij hebben ons gebied groter gemaakt door de lijn die op de kaart getrokken is. Die lijn wordt teruggezet. Ik sluit niet uit dat er op andere plekken lijnen zitten die op de kaart meer dan 30.000 vierkante meter in zich hebben dan dat wij afgesproken hebben op de kaart te zetten. Dat wil ik graag met u en de natuurbeschermende organisaties precies uitzoeken waar eventueel verkeerde lijnen getrokken zijn. Het klopt administratief niet dat de 1,3 hectare van de NNN afgaat.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Kunnen wij dan wel afspreken dat deze 1,3 hectare meegenomen wordt in de afweging, met name als de rekensom gemaakt wordt? Daar ben ik erg benieuwd naar, omdat ik heb aangegeven dat daar mijn zorg zit.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Deze 1,3 hectare is zeker onderdeel van de omgevingsvisie waarin wij nogmaals kijken waar die lijnen moeten lopen. Ik zou deze niet in de PRS/PRV compenseren.

De VOORZITTER: Wilt u naar de klok kijken? U moet Soest nog behandelen.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Laat ik dan verdergaan met Soest. Eerst kijk ik naar de heer Schaddelee, want ik heb aangegeven hoe juridisch advies werkt, geen MER en hoe te voorkomen. Ik ga u niet zeggen dat wij dat nooit meer gaan doen. Dit is geen handig moment om deze fout te maken.

Van Dorresteijn, ik begrijp niet goed waarom D66 deze discussie naar voren trekt, omdat de behandeling uitgesteld is in de raad van Soest naar februari. Dat is het hoofdorgaan die uiteindelijk bepaalt.

De heer OVERKLEEF (D66): Mijnheer de voorzitter! D66 heeft gezegd dat wat ons betreft de gemeente aan zet is.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Die opmerking volg ik, want het is daar een fors heikel punt. Het lijkt mij verstandig om het amendement van mevrouw Broere niet in te dienen en af te wachten tot het moment daar is en de raad heeft besloten. Ik kan deze niet honoreren in de tweede partiële herziening, omdat dit een onderdeel was van de eerste partiële herziening. Deze hebben wij 'on hold' gezet om te kijken of wij het aan de noordzijde konden realiseren. Door dit in de tweede partiële herziening te zetten doen wij iets niet correct, want wij hebben betrokkenen en belanghebbenden niet de kans gegeven om te reageren op een eventueel besluit. Dat vind ik bestuurlijk niet correct. Ik begrijp de oproep van de PVV nadrukkelijk en ik begrijp de oproep van de PvdA om nogmaals zeer nadrukkelijk te kijken wat wij nog meer kunnen doen. Ik begrijp de schermutselingen die hier gegeven zijn over wel of geen inpassing van de eerste zienswijze om het in de eerste partiële herziening van de PRS/PRV mogelijk te maken, maar wel het juiste bestuurlijke traject te doorlopen.

Mevrouw BROERE (PVV): Mijnheer de voorzitter! Ik begrijp het niet helemaal. Stel dat wij een half jaar geleden klaar waren geweest, dan was het doorgevoerd. Het enige wat ik zeg is: laten wij doen wat wij hebben nagelaten, want het ging weer ontzettend langzaam. Als wij sneller waren, dan was het opgelost geweest en was er geen vuiltje aan de lucht. De gemeente Soest heeft nog niet het besluit genomen dat het niet mag. Stel dat zij in februari zegt dat zij het toch doet, dan mag het volgens de PRS/PRV weer niet. Waar eindigt het dan?

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Het is lastig om in de toekomst te praten, want de raad moet dit zelf nog besluiten. Wij hebben afgesproken om tijdelijk de eerste partiële herziening stil te leggen als gevolg van een kans die langs zou komen. Dat hebben wij gedaan. De onderzoeken en de mogelijkheden zagen er goed uit, dus wij hadden het kunnen doen. Dat hebben wij niet gedaan. Dat hebben wij stopgezet indachtig de behandeling van de raad en de kansen die geboden werden door de wethouder. Op het moment dat ik deze in de tweede partiële herziening zou vlechten met dit amendement, dan hebben belanghebbenden, betrokkenen en de raad niet de mogelijkheid gehad om hier iets van te vinden. Dat is niet netjes.

Mevrouw BROERE (PVV): Mijnheer de voorzitter! Het verschilt niks van waar wij mee bezig waren. Bij de raad ligt nog steeds het aangenomen amendement uit 2013. Je mag een aangenomen amendement niet zomaar aan de kant schuiven. Dat moet uitgevoerd worden. Dat het daar voorlopig met handen en voeten getreden wordt is de reden waarop de oppositie onder aanvoering van het CDA zo ongeloflijk boos is. Doordat een partij hier tegen is, kun je dit niet laten zitten. Hiervan is een heel gezin in Soest de dupe.

Mevrouw KOELEWIJN (CDA): Mijnheer de voorzitter! De gedeputeerde zegt dat dit is ingebracht bij de eerste herziening. Dat is stopgezet. Met de huidige kennis en het gegeven dat de raad hier in de komende maanden over gaat spreken, kunt u aangeven op welk moment en onder welke voorwaarde het wel verstandig is om herziening weer in gang te zetten?

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dat kan op ieder moment. Het is de vraag of het verstandig is om dat op dit moment te doen, omdat de raad nog een besluit moet nemen over het standpunt van het college. Stel dat de raad toch iets anders besluit dan het college heeft besloten, dan is dat het gegeven. Dan kunnen wij de eerste partiële herziening opstarten en een bestemmingsplanwijziging mogelijk maken. Het is nog steeds de vraag wat de gemeente doet, want zij moet het bestemmingsplan maken en aan de gang richting de raad. Daarbij komt wel het tweede aspect om de hoek. Als de raad of het college alsnog besluit om het bestemmingsplan niet te doen en het wel kan volgens de PRS/PRV, dan moet u een opvatting hebben of het verstandig is om een inpassingsplan in te voeren. Wij zullen moeten aantonen of er een provinciaal belang is bij een dergelijke inpassing.

Mevrouw BROERE (PVV): Mijnheer de voorzitter! Hoe lang denkt u dat dit gaat duren? Wij zijn in december 2016 begonnen en hebben dit gezin hoop gegeven. Ik kan mij voorstellen dat zij het na vijf jaar opgeven en vertrekken uit Soest. Dat zou een grote schande zijn voor de democratie. Hoe lang denkt u dat wij daarmee door kunnen gaan?

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! U spreekt tegen iemand die zijn uiterste best heeft gedaan om dit fenomeen op te lossen. Wij weten wat de wet is, wat de PRV is en wat het bestemmingsplan is. Wij hebben geconstateerd dat hier een individuele boer gekraakt is tussen allerlei heen en weer bewegende overheden. Dat hebben wij ons aangetrokken en gekeken of wij hiervoor een oplossing konden vinden. Ik kan niet verder springen dan de polstok lang is bij dit dossier. Ik heb gedaan wat ik gedaan heb. Ik wil nog een uiterste poging doen om in gesprek te gaan met de desbetreffende wethouder waarvan ik weet dat hij zijn uiterste best heeft gedaan om te kijken of het op die plek kan. Daarover kunnen wij van mening verschillen, maar in mijn optiek heeft de wethouder zich ingespannen om tot een oplossing te komen. Verder kan ik niet reiken.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Wat gaat u nog doen? Vanuit de Staten klinkt de oproep om te kijken wat u kunt inzetten richting het college van Soest om dat te doen wat mogelijk is. In de fase naar februari is het belangrijk om te kijken of er iets toe te lichten is. Kijk wat er mogelijk is.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Het lastige is dat de politieke realiteit verandert. Mevrouw Broere spreekt over democratie, maar na de laatste gemeenteraadsverkiezingen liggen de politieke verhoudingen anders. In dat opzicht kunt u zeggen dat de democratie voor een deel haar werk heeft gedaan, omdat er een andere meerderheid is met een andere visie op hoe je met dit soort zaken moet omgaan.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik heb gezegd dat ik nog een uiterste poging wil wagen. Ik heb geen idee welk instrument ik daarvoor moet gebruiken. Het wordt lastig als een gedeputeerde zich met individuele bedrijfsbegeleiding gaat bezighouden. Ik stel mij voor dat ik begin januari met u in gesprek ga over wat er nog mogelijk is en waarmee u mij op pad wilt sturen. Ik zal daartoe een voorstel doen.

De VOORZITTER: Wij zijn aan het einde gekomen van de eerste termijn. Ik schors de vergadering en wens u allen een smakelijke maaltijd.

Schorsing van 12.28 uur tot 13.30 uur.

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering. Ik heb een aantal huishoudelijke mededelingen. Wij hebben met de fractievoorzitters over een aantal organisatorische zaken gesproken en afgesproken dat op maandag 17 december de agendapunten 26 en 27 geagendeerd zijn. Als tweede hebben wij afgesproken dat agendapunt 26 een debat in de buitencategorie wordt en dat agendapunt 27 een groot debat is. Ten slotte hebben wij afgesproken dat het amendement A37 van de PvdA in stemming wordt gebracht en dat er gehandeld wordt conform de uitslag van de stemming. Ik neem u mee naar de tweede termijn van het debat over de PRS/PRV.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Ik heb geen antwoord gekregen van mevrouw Maasdam op mijn vraag over de agrariër.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Mijn collega beantwoordt die vraag in de tweede termijn.

De VOORZITTER: Uw vraag wordt in de tweede termijn meegenomen. Ik geef het woord aan mevrouw Godschalx.

Mevrouw GODSCHALX (VVD): Mijnheer de voorzitter! De VVD heeft van GS begrepen dat uiterlijk 1 januari 2019 erop teruggekomen wordt dat er op maat gekeken wordt welke oplossingen er op korte en op lange termijn geboden kunnen worden voor de bedrijventerreinen die niet behandeld worden in de herziening. Onder die toezegging kunnen wij met de herziening van de structuurvisie instemmen.

Mevrouw BROERE (PVV): Mijnheer de voorzitter! De lunch heeft mij ertoe gebracht om samen met een aantal mensen het amendement om te zetten in een motie.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Dank aan GS voor de beantwoording en de reactie. Op basis daarvan zullen wij het amendement A41 aanpassen. De correcte tekst moet nog geverifieerd en afgestemd worden. In het nieuwe amendement schrappen wij dat er in de Nota van beantwoording geen sprake is van compensatie. De zin wordt toegevoegd dat in het kader van de omgevingsvisie gekeken wordt of compensatie moet plaatsvinden bij soortgelijke correcties en dat dit in samenspraak met natuurorganisaties zal plaatsvinden. Het definitieve amendement komt zo snel mogelijk uw kant op.

Amendement A41a (GroenLinks, D66): compensatie herbegrenzing NNN in de Molenpolder

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 10 december 2018, ter bespreking van het statenvoorstel PS2018RGW14 2^e partiele herziening PRS en PRV;

Besluiten:

aan het in het statenvoorstel geformuleerde beslippunt toe te voegen:

"Met dien verstande dat:

1. in de Nota van beantwoording in paragraaf 3. Natuurnetwerk Nederland: herbegrenzing Binnenveld en correctie Molenpolder, de tekst

"De aanpassing heeft betrekking op circa 1,3 ha. Omdat het hier om een correctie van de begrenzing op detailniveau gaat waarbij geen sprake is van opoffering van (potentiële) natuur, vindt geen gelijktijdige vergroting van het NNN plaats op een andere locatie. "

wordt gewijzigd in

"De aanpassing heeft betrekking op circa 1,3 ha. In het kader van de omgevingsvisie wordt de hele begrenzing van het NNN als geheel opnieuw bekeken op de noodzaak tot administratieve correcties zoals in het geval bij de polder Molenpolder.. Hierbij wordt gekeken of compensatie elders aan de orde is in samenspraak met natuurorganisaties.

Toelichting

1. In de initiële Nota van Beantwoording werd gesproken over herbegrenzing van 'enkele honderden vierkante meters'. Bij navraag blijkt dit te gaan om 1,3 ha (dus 13.000m²) en dit is in de voorliggende Nota van Beantwoording aangepast. Dit betekent dat mogelijke belanghebbenden verkeerd zijn voorgelicht en geen bezwaar hebben kunnen maken.

2. In het provinciale beleid (oa in de EHS wijzer, zoals op de provinciale website gepubliceerd: <http://ehs-wijzer.provincie-utrecht.nl/index.html>) is vastgelegd dat alleen bij kleinschalige ontwikkelingen niet gecompenseerd hoeft te worden. Een kleinschalige ontwikkeling moet aan 3 criteria voldoen:

- 1 een kleine oppervlakte heeft (gedacht kan worden aan een maximum in de grootteorde van 200m²) en*
- 2. op een terrein ligt dat al verstoord is, zoals een tuin of bestrating en*

3. *direct aansluiten op de zelfde bestaande bestemming, zoals een woning, recreatievoorziening of een parkeerterrein.*

Aan criterium 1 wordt niet voldaan waarmee deze wijziging geen kleinschalige ontwikkeling is en daarmee een ecologisch onderzoek behoeft.

3. *Op basis van de stelling dat het om een kleinschalige ontwikkeling gaat, wordt ook gesteld dat compensatie niet nodig is. Op basis van het Barro (artikel 2.10.5 waarin de criteria voor herbegrenzing zijn opgenomen) is dit echter niet het geval, omdat met name in subsectie b wordt aangegeven dat herbegrenzing gepaard moet gaan versterking en dat het oppervlakte ten minste gelijk blijft. Van vooral dit laatste is geen sprake.*
4. *In de beantwoording op vragen gesteld door GroenLinks wordt gesteld dat de verwachting is dat in de toekomst meer van dit soort wijzigingen op deze manier gaan plaatsvinden. Dit betekent dat het areaal van het NNN in de provincie Utrecht dus steeds kleiner zal worden als deze niet gepaard gaan met vergroting van het NNN op andere locaties.*

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! In de eerste termijn heeft de SGP twee amendementen ingediend. Wij willen van het college weten wat het daarvan vindt. Ik zal deze heel concreet maken. Met het voorstel van de geitenstop wordt de geitenstop in de PRV vastgelegd. Daarvoor zouden wij niet gekozen hebben, maar kennelijk is er politiek draagvlak. Wij begrijpen het vijfde punt niet. Daar staat dat de gemeenten de geitenstop voor 1 januari 2021 moeten verwerken in hun ruimtelijke plannen. Waarom is dat? Daarmee wordt het veel moeilijker om de maatregel weer terug te draaien als dat mogelijk blijkt. Wij dienen een amendement in om punt 5 uit de wijziging te halen. Daarmee hoeven de gemeenten de geitenstop nog niet te verwerken in hun ruimtelijke plannen. Het tweede punt is dat wij een voorstel hebben gedaan over de agrariër in Leersum. Het werd ons helder wat wij willen. Wij horen graag of de gedeputeerde dit amendement ziet als een steuntje in de rug om zijn toezegging aan deze agrariër gestand te kunnen doen.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Ik heb nog geen antwoord gekregen op de vragen uit mijn eerste termijn. Daarom kan ik niet reageren op de beantwoording.

De VOORZITTER: Ik had al gezegd dat u die beantwoording krijgt. Het woord is aan de gedeputeerde.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik zal het amendement en de motie afwachten, want dan kan ik daarop reageren.

De SGP vraagt of de ruimtelijke plannen die naar aanleiding van de geitenstop voor 2021 aangepast moeten worden uit de wijziging gehaald kan worden. Dat staat al in de PRS/PRV. U heeft ooit vastgesteld dat bestemmingsplannen binnen twee jaar na de vaststelling van de PRS/PRV of een herziening als zodanig aangepast moeten worden.

Hetzelfde probleem speelt bij de heer Wesseling, de boer in Leersum. U vraagt naar een overgangstermijn in de PRS/PRV. Deze zit er niet in. Als het bestemmingsplan vastgesteld wordt op een te grote casus, dan wordt er in strijd gehandeld met de huidige PRS/PRV. Er was eventueel een overgangsmogelijkheid, mits er sprake was van een onherroepelijk besluit, namelijk een vergunde bouwvergunning. Deze was er niet op dat moment. Dat betekent voor de desbetreffende boer, die een uitbreiding wilde naar 2,5 hectare, dat in de oude PRS/PRV waarin de reconstructiegebieden en dit verwevingsgebied de mogelijkheid daartoe boden, dit eruit gestreept is. Daarom is het niet meer mogelijk om dit toe te staan. Wij zijn bijna twee jaar verder en de gemeente had haar bestemmingsplan moeten aanpassen op de nieuwe PRS/PRV.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! De provincie heeft in overleg met deze boer gezegd dat er een 2,5 hectare bouwblok gemaakt zou worden. Dat is in 2016 besloten. Is dit door u beloofd of door iemand anders?

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dat is nooit door mij beloofd. In 2016 heeft u de herziening van de PRS/PRV aangenomen en deze is 19 januari 2017 gepubliceerd. In de periode daarvoor is er een regel gekomen bij amendement om binnen twee jaar het bestemmings-

plan aan te passen. Daarmee is de overgangstermijn die voorheen voorzien was niet meer van toepassing. Als die toestemming is gedaan, had deze nooit stand kunnen houden.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Ik vind dit bijna onbehoorlijk bestuur. Er staat dat er geen zienswijze is gekomen van deze agrariër, maar hij was in de veronderstelling dat het geregeld was. Hij heeft niet gereageerd, omdat hem een belofte is gedaan. De heer Wesseling weet waarschijnlijk wel wie hem dat toegezegd heeft. Wat gaan wij daarmee doen?

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik kan alleen aangeven dat het op dit moment niet mogelijk is om de heer Wesseling een bouwvergunning te verlenen. Als een bestemmingsplan ingediend wordt met 2,5 hectare, dan kan hij mogelijk een aanvraag doen. Deze aanvraag is wel strijdig met de PRS/PRV. Ik weet niet of dat in het juridische traject stand houdt bij de Raad van State.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Dit is een kip en een ei verhaal. Er zijn toezeggingen gedaan en de heer Wesseling is hier al elf jaar mee bezig. De gemeente zegt vervolgens dat zij het niet kunnen goedkeuren in het bestemmingsplan omdat het niet mag. Wat als de gemeente het bestemmingsplan wel goedkeurt, dan mag het niet van de provincie omdat het strijdig is met de PRS/PRV. Zo kunnen wij niet met onze ondernemers omgaan.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik kan het niet mooier maken dan het is. Wij hebben de PR/PRV vastgesteld. Daarin staat dat wij een bouwblok groter dan 1,5 hectare niet accepteren voor intensieve veehouderij. 2,5 hectare was mogelijk in het verwevingsgebied/reconstructiegebied onder de ouder PRS/PRV. Daarin zit geen overgangstermijn en er is geen onherroepelijk besluit genomen in de vorm van een goedgekeurde bouwvergunning. Zo heeft u dat met elkaar afgesproken bij de herziening van de PRS/PRV.

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Voortbordurend op de vragen van mevrouw Hoek: is er een politieke wil om het wel te regelen? Als wij dit willen, dan kunnen wij dit regelen. Dat de agrariër niet gereageerd heeft tijdens de vaststelling in de PRS/PRV komt doordat hij in de veronderstelling was dat het geregeld was. Hij heeft een bedrijf opgekocht en geïnvesteerd om het samen te kunnen voegen. Het advies van de politiek was om het bouwblok op een plek te krijgen van 2,5 hectare. Dat wil hij, maar vervolgens kan het niet. Wij moeten onze verantwoording nemen en deze man benaderen met de vraag: hoe kunnen wij er wel uitkomen zodat hij verder kan met zijn bedrijf?

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Deze politieke vraag moet u vooral aan uw collega's stellen. Ik zal u dat niet aanraden, want het is een absolute precedent als wij dat op deze manier zouden doen.

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Dus u wilt het niet?

De VOORZITTER: Wilt u de moties en amendementen tussentijds indienen zodra deze klaar zijn? Dan kunnen wij deze kopiëren en kunnen ze deel uitmaken van de besluitvorming.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een opmerking naar aanleiding van het beraad tussen de middag over de Integis-stukken. Andere fracties vroegen of het amendement aangepast kan worden met deze aanvulling. Zal ik dat indienen zodat het nieuwe stuk voor iedereen beschikbaar is?

De VOORZITTER: Met alle plezier.

Mevrouw BROERE (PVV): Mijnheer de voorzitter! De motie die ik heb aangekondigd moet nog gemaakt worden. Dat zal nog even duren.

De VOORZITTER: Dat heb ik begrepen. Hebt u begrepen dat de motie kun indienen als hij klaar is?

Mevrouw BROERE (PVV): Mijnheer de voorzitter! Ik kom de motie hoogstpersoonlijk indienen.

De VOORZITTER: Fantastisch.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Terugkomend op de toevoeging aan het amendement over de Integis-stukken. Dit zijn de opmerkingen en constatering dat het protocol geheimhouding PS provincie Utrecht al digitaal wordt uitgevoerd middels de dubbele inlog sinds mei 2018.

De VOORZITTER: Het amendement wordt gekopieerd en maakt daarmee deel uit van de beraadslagingen en de stemming. Dit agendapunt wordt doorgeleid naar de stemmingslijst.

Statenvoorstel Visie Bodemdaling.

De heer GERMS (VVD): Mijnheer de voorzitter! Bij de Visie Bodemdaling van de provincie Utrecht denken wij allemaal aan het veenweidegebied. Als wij de kaart bekijken zijn er daarnaast andere gebieden. Ik heb oog voor de problematiek over de gehele breedte van de provincie. Het is lastig om het iedereen naar de zin te maken. Dat zal niet lukken. Het is een serieus probleem. Wij moeten zowel bedrijven in het buitengebied als mensen in de bebouwde kom op termijn goed van dienst zijn. Wij zijn blij met de gebiedsdifferentiatie zoals deze wordt toegepast in het gebied waar de bodemdaling plaatsvindt.

Er zijn plekken waar de bodemdaling extra geremd moet worden en drainage een goede oplossing kan zijn. In de laatste vergadering van de commissie RGW hebben wij goede voorbeelden hiervan gehoord. Zelfs de wijze waarop drainage plaatsvindt schijnt van belang te zijn. In de uitvoering moeten wij daarmee ons voordeel doen. Dan zijn er plekken waar het echt precair wordt. Dat zijn de knikpuntgebieden. Daar zullen wij aan de slag moeten in overleg met degene die de grond bewerken. Het zal je grond maar zijn dat iedere keer verder wegzakt. Die mensen weten hoe het werkt. Daarnaast moet het in afstemming met de waterschappen. Daarvan moet serieus werk gemaakt worden in de overgangsperiode tot 2030 en verder kijkend. Daarmee kunnen wij niet vroeg genoeg beginnen, maar alleen in afstemming met de bewoners en agrariërs in het veenweidegebied.

Wij moeten er wat aan doen en het zal uiteindelijk meer geld kosten dan er voor de komende paar jaren is geraamd. Er komen middelen uit de regiodeal. Ik hoop dat GS in staat zal zijn van die middelen een behoorlijk deel naar Utrecht te halen, zodat wij in dit gebied iets kunnen doen. Daarnaast moeten het binnenstedelijk in afstemming doen met de gemeenten. Er zijn plekken, zoals Woerden, Kockengen en Wilnis. Er is een aantal voorbeelden waar de verzakking doorgaat. In afstemming met de gemeentelijke overheid en gezamenlijk moeten er middelen ingezet om hier zo mogelijk iets aan te doen. Wij vinden het belangrijk dat hier een totaalaanpak komt tegen de bodemdaling.

In de commissie hebben wij gesproken over de uitvoeringsagenda. De VVD-fractie wil nadrukkelijk betrokken blijven bij de uitvoeringsagenda waarin concrete maatregelen worden uitgewerkt. Wij stellen middelen beschikbaar en zien graag wat daarmee gebeurt. Dit is een serieus punt. Wij willen daarover op korte termijn met de gedeputeerde en de Statenleden in gesprek.

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de voorzitter! Heel Holland zakt. Zoals u op het plaatje achter mij kunt zien zakt het de komende jaren meer en meer. In het Groene Hart wonen, werken en droge voeten hebben zal over enkele jaren niet meer mogelijk zijn als wij niets doen. Verzakkingen van gebouwen, verdroging van grond, schade aan gebouwen en wegen in het Groene Hart. De gevolgen zijn niet te overzien. Het beperken van verdere bodemdaling in de slappere veen- en kleigebieden en het terugdringen van veenoxidatie, een van de grootste bronnen van broeikasgassen, is een nationale opgave geworden. Dat heeft het toekennen van de regiodeal Groene Hart bewezen.

D66 leest in deze visie helaas niet de ambitie en urgentie die het volgens ons moet hebben. Het terugdringen van de bodemdaling moet met meer inspanning, wil men überhaupt dat deel van Nederland nog op de kaart blijven zien. Dan is een beetje eraf, een beetje erbij en over elf jaar een tweede slag maken naar de omgevingsvisie te laat. D66 is daarom redelijk kritisch op deze visie, omdat hij de concrete stappen mist. Wij blijven echter constructief en willen meebouwen aan deze visie voordat hij landt in de omgevingsvisie. Dat doen wij aan de hand van enkele moties. De motie zal u niet verrassen, want PS wil graag betrokken zijn en meebeslissen in het uitvoeringsprogramma. Het lijkt misschien een trend, omdat uitvoeringsprogramma's primair aan GS zijn. Wij zien dit echter als een signaal om GS te overtuigen dat PS het recht heeft hierover om politieke uitspraken te doen en mee te helpen bouwen in dit dossier.

Motie M146 (D66, PvdD, ChristenUnie, PvdA, SGP): heel Holland zakt: Uitvoeringsprogramma visie op Bodemdaling ter besluitvorming voorleggen aan de PS

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 10 december 2018, aan de orde hebbende de Visie op Bodemdaling Provincie Utrecht 2018;

constaterende dat:

- *deze visie op de bodemdaling provincie Utrecht een aanzet tot een langetermijndoel in 2030 en 2050 bevat, maar concrete keuzes hoe daar te geraken ontbreken;*
- *bouwstenen in het uitvoeringsprogramma opgenomen worden, maar daar vergaande richtinggevende (politieke) besluiten aan ten grondslag liggen;*
- *dat deze visie weliswaar in de commissie behandeld zal worden, maar niet (automatisch) door de Staten wordt vastgesteld en besproken;*
- *deze bouwsteen voor de Omgevingsvisie een integrale aanpak en looppad, inclusief prestatie-indicatoren op de korte en lange termijn, behoeft;*

overwegende dat:

de Visie op de Bodemdaling door het ontbreken van richtinggevende keuzes nog onvoldoende duidelijk maakt welke integrale aanpak ons helpt de bodemdaling effectief te reduceren en te stoppen;

dragen het college van Gedeputeerde Staten op:

het uitvoeringsprogramma als statenvoorstel ter besluitvorming voor te leggen aan de Provinciale Staten;

En gaan over tot de orde van de dag.

Wij beschouwen deze visie op de bodemdaling als een uitnodiging om dit gesprek aan te gaan. Het is geenszins de bedoeling dat dit visiedocument voldoende keuzes bevat om het daarna los te laten als bouwsteen voor de omgevingsvisie.

Bodemdaling komt niet zomaar uit de lucht vallen. In alle rapporten en onderzoeken staat dat het menselijk handelen op de veenbodems de grote boosdoener is. Daar zit de sleutel in het terugdringen ervan. D66 ziet graag dat het huidige beleid om peil de functie te laten volgen eens losgelaten moet worden. Zeker als wij bodemdaling zien als een van de grootste maatschappelijke opgaven van de komende tijd. De functie volgt peil, peilindexatie gaat tot 75% en de waterschappen experimenteren hier al mee.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! U stelt dat het huidige beleid is dat peil functie volgt. Een aantal jaren geleden hebben het Bodem-, Water- en Milieuplan vastgesteld waarin expliciet is aangegeven dat daar verandering in komt en er gericht gekeken wordt wanneer het zinvol is. Stel dat de functie van een bepaald type landbouw die bodemdaling remt of stopt, wilt u er dan aan vast blijven houden dat de peil de functie moet blijven volgen? De functie is dan primair bedoeld om de bodemdaling te remmen, waarbij het peil mee moet bewegen met dat doel. Als u strak blijft zeggen dat peil functie volgt, dan bereik je daarmee het tegenovergestelde effect.

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de voorzitter! Het kan prima dat dit in het BWM-plan staat. Dat plan en die uitspraak is de reden dat de waterschappen daarmee experimenteren. De waterschappen zijn uitvoerend op ons beleid. Wij moeten deze discussie een keer aangaan. Dat is op dit moment te vroeg, want met de motie die ik ga indienen vraag ik om een onderzoek te doen en bij ons terug te komen in het voorjaar om het gesprek met u te voeren over uw vraag.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Dat is helder. Is deze motie dan niet overbodig, vanwege uw eerdere motie waarin wij meebeslissen over het uitvoeringsprogramma. Ik ga ervan uit dat dit een van de hoofdzaken is van het uitvoeringsprogramma dat daar onderzoek en uitvoering aan gegeven wordt.

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de voorzitter! Dat ben ik niet met u eens. Het is een adagium dat zo belangrijk en overtreffend is, dat je het als thema bij de kop moet pakken. Dit doen wij met deze motie. Dit kun je niet in het uitvoeringsprogramma tussen de lunch en het diner laten meewegen. Leest u de motie eerst maar eens.

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Mevrouw Kotkamp, als wij vasthouden aan het principe van peil volgt functie, dan bent u bang dat er bedrijven zullen komen die desastreus zullen zijn voor de natuur. Uw partij is er dan om dat tegen te houden. U zult daarover ongetwijfeld uw mening hebben. Klopt dat?

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! De vraag is mij niet helemaal helder.

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Als wij kiezen voor peil volgt functie, dan bent u bang dat er bedrijven zullen komen die desastreus zullen zijn voor de gevolgen van het peil. Uw partij zal dan zeggen dat het niet gaat gebeuren. Daarover zullen wij allemaal een oordeel vellen.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ik geloof dat ik het daarmee eens ben, met de kanttekening dat het niet gaat over de angst of er wel of geen bedrijven komen die bepaalde schade aanrichten. Mijn vraag aan mevrouw Chidi was dat wij ons niet moeten vastbijten op het sterk vaststellen van peil volgt functie of functie volgt peil voor de gehele provincie, maar dat er per gebied gekeken wordt wat het meest wenselijk is, zoals in de bodemvisie wordt voorgesteld. Daarbij wordt niet expliciet voor een vorm gekozen. Of bedrijven dat willen of kunnen staat buiten deze discussie.

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! U noemde dit zojuist wel.

De VOORZITTER: Het lijkt mij verstandig dat u deze discussie in uw eigen termijn voortzet.

De heer GERMS (VVD): Mijnheer de voorzitter! Wat wilt mevrouw Chidi met deze motie bereiken? Een geëigend instrument dat diensten heeft bewezen zet u over boord.

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de voorzitter! Wij willen hiermee bereiken dat wij eerst kijken of het beleid wel effectief is. Wij hebben een grote opgave te doen en de tijd gaat ons inhalen. Als wij dit soort beleidskeuzes niet ter discussie stellen, houden wij geen droge voeten meer aan die kant van de provincie.

De heer GERMS (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik hoor niet concreet welk effect u voorziet van uw motie.

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de voorzitter! Zo concreet kan ik niet zijn, want dat is waar deze motie om vraagt. Dan kunnen wij dit gesprek inhoudelijker en concreter aangaan. Er moet een onderzoek komen naar het gevolg van het loslaten van het adagium. De waterschappen zeggen dat het versnipperd is. De bodemdaling is te belangrijk om dit op een versnipperde manier uit te voeren waarbij de ene boer de peilindexatie wel toelaat en de ander niet. Wij moeten met een integraal verhaal komen. Dat is waar deze motie om vraagt. Als ik u goed begrijp kunt u zich vinden in deze motie.

De heer GERMS (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik zal de motie lezen, maar of ik mij hierin kan vinden weet ik nog niet.

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de voorzitter! Ik zal de motie indienen. De motie wordt mede ingediend door ChristenUnie, PvdA en PvdD.

Motie M147 (D66, ChristenUnie, PvdD, PvdA,): pappen en nathouden

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 10 december 2018, aan de orde hebbende de Visie op Bodemdaling Provincie Utrecht 2018;

constaterende dat:

- *deze visie op de bodemdaling provincie Utrecht een aanzet tot een langetermijndoel in 2030 en 2050 bevat;*
- *deze visie een belangrijke bouwsteen is voor de Omgevingsvisie Provincie Utrecht;*
- *de Omgevingsvisie Provincie Utrecht pas na 2020 verwacht wordt, maar de bodemdaling in de provincie, voornamelijk in het Groene Hart, onvermijdelijk voortgaat;*
- *de regiodeal Groene Hart Bodemdaling/Veenweidegebied door het Rijk is gehonoreerd;*
- *menselijk handelen, peilbeheer, verdroging van de bodem voor landbouw en veeteelt, als de belangrijkste factoren worden genoemd voor de bodemdaling;*
- *peil volgt functie nu staand beleid is in de provincie Utrecht;*
- *waterschappen nu reeds experimenteren en daar waar het kan overgaan (op kleine schaal) tot het adagium functie volgt peil;*
- *waterschappen volgend en uitvoerend zijn op provinciaal beleid;*

overwegende dat:

- *de Visie op de Bodemdaling het functie volgt peil niet heeft benoemd als kansrijke beleidsverandering op de korte en langere termijn;*
- *de provincie, vooruitlopend op landelijk beleid hierover, nu de kans moet pakken te onderzoeken hoe en in welke mate peilbeheer, en het loslaten hiervan, positief kan bijdragen aan het stoppen van de bodemdaling.*

dragen het college van Gedeputeerde Staten op:

- *in overleg te gaan met de waterschappen over het wijzigen van het beleid naar functie volgt peil;*
- *te onderzoeken, met en in overleg en door de waterschappen, welke positieve gevolgen deze beleidsverandering teweeg kan brengen in het stoppen van de bodemdaling*
- *bij de Kadernota, in het voorjaar 2019, bij PS terug te komen met een uitgewerkt plan wat het veranderen van het beleid naar functie volgt peil gaat brengen in de provincie Utrecht.*

En gaan over tot de orde van de dag.

Zoals u hebt kunnen beluisteren is het meebouwen aan deze visie met deze twee moties een goede manier om onze goedkeuring te geven aan het visiedocument. Wij willen nog een keer meebouwen met een derde motie, mede ingediend door ChristenUnie, PvdA en SGP. Deze motie dienen wij in omdat wij geen elf jaar willen wachten met de uitvoering van de plannen die in het visiedocument staan.

Motie M148 (D66, PvdA, SGP, ChristenUnie): niet wachten tot we door de bodem zakken!

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 10 december 2018, aan de orde hebbende de Visie op Bodemdaling Provincie Utrecht 2018;

constaterende dat:

- *deze visie op de bodemdaling provincie Utrecht een aanzet tot een lange termijndoel in 2030 en*

2050 bevat;

- *deze visie een belangrijke bouwsteen is voor de Omgevingsvisie Provincie Utrecht is;*
- *in deze visie op bodemdaling de agrariërs, in de knikpuntgebieden, pas na 2030 betrokken worden in het plan en kansrijke verdienmodellen integraal worden ontsloten voor verandering in bodemgebruik;*
- *het afremmen van de bodemdaling met 25-30% in 2030 vereist dat we niet gaan wachten tot het 2030 is;*
- *we het komende decennium niet moeten inzetten op 25-30% bodemdaling, maar MINIMAAL 25-30% bodemdaling en daar onze ambitie op moeten aanpassen;*

overwegende dat:

de Omgevingsvisie alle bouwstenen bevat, dit er een van is, maar we niet moeten afwachten tot we door de bodem zakken;

dragen het college van Gedeputeerde Staten op:

- *de plannen en ambities voor na 2030 die in de visie op de bodemdaling genoemd worden al vanaf de invoering van de Omgevingsvisie in te zetten; en niet te wachten tot na 2030 om die ambities waar te maken;*
- *agrariërs, bedrijven, recreanten en andere belanghebbenden in het Groene Hart actief te stimuleren met beleid om tussen nu en 2030 andere kansrijke verdienmodellen te exploreren.*
- *in de Omgevingsvisie wat betreft deze bouwsteen Visie op de Bodemdaling uit te werken hoe de provincie in urgentiegebieden de regie gaat pakken op de bodemdaling vanaf heden en zeker vanaf de inwerkingtreding van de Omgevingsvisie.*

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De moties zijn voldoende ondertekend en maken deel uit van de beraadslaging. Ze kunnen worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

In de tussentijd is amendement A41 vervangen door amendement A41a en vermenigvuldigd.. Het amendement is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer WESTERLAKEN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Bodemdaling in Nederland gaat sneller dan wij dachten. In onze eigen provincie blijft het niet beperkt tot het Groene Hart, maar treft de bodemdaling eveneens de omgeving van het Eemland. Het is belangrijk dat de verzakking in de gebieden die niet altijd genoemd worden aandacht krijgt. Niet alleen het landelijk gebied zakt, maar ook het stedelijk gebied en onze wegen. Ingrijpen is dringend gewenst. Wij moeten ons wel realiseren dat bodemdaling overal anders is en dat een aanpak op maat noodzakelijk wordt. Bovendien moeten wij realistische doelen stellen. Het stoppen van bodemdaling is onmogelijk. Het vertragen van bodemdaling is wel mogelijk. Het streven naar 25% minder daling lijkt ons daarom een realistisch doel.

Voor het ons is het vooral van belang dat de oplossingen van onderaf komen, want dan worden deze gedragen. Wij moeten proberen om de lokale bevolking en de kennis van de lokale bevolking te gebruiken bij het vinden van oplossingen.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de voorzitter! Heeft de heer Westerlaken als antwoord op onze vragen gelezen dat het stoppen van de bodemdaling technisch wel mogelijk is.

De heer WESTERLAKEN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Bodemdaling is niet te stoppen. Zelfs als wij dat zouden willen, is het onmogelijk. Toen men begon aan het koloniseren van het westen van onze provincie in de 14^e eeuw was de bodem al aan het zakken. Dat krijgen wij niet tegengehouden.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de voorzitter! Er zijn wetenschappers die iets anders beweren. Ik raad u aan om die onderzoeken te bekijken.

De heer WESTERLAKEN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Beweren is iets anders dan bewijzen.

Het CDA wil dat de oplossingen van onderaf gedragen worden en dat de boeren daarbij betrokken worden. De agrariërs in onze provincie zijn bereid om hun bedrijfsvoering om te schakelen, maar daarvoor hebben zij tijd nodig. Laten wij niet vergeten dat het Groene Hart ooit een gebied was met golvend graan. Vanwege de bodemdaling die toen al was ingezet zijn de agrariërs overgeschakeld op de veehouderij. Er moet aandacht gegeven worden aan de agrariërs, want zij zijn de beheerders en bewaarders van het cultuurhistorisch landschap. Agrariërs zijn niet alleen een probleem, maar kunnen de oplossing vormen.

Er moet aandacht komen voor innovatieve methoden, zoals onderwaterdrainage en andere methoden om de bodem op te hogen. Laten wij vooral kijken welke methode effectief blijkt en waar dat geconcentreerd wordt moet de provincie een verbindende rol spelen. Wij willen dat lokale ondernemingen gevraagd worden deel te nemen aan de experimentele oplossingen. Als laatste doe ik de oproep om de bodemdaling niet alleen aan te pakken, maar in samenwerking met alle regio's waar hiervan sprake is en waarbij wij de regiodeal kunnen inzetten.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de voorzitter! In de afgelopen vergadering van de commissie RGW hebben wij uitvoerig stilgestaan bij de Utrechtse visie op de bodemdaling. De PvdA is tevreden dat deze visie er ligt. Het probleem werd nadrukkelijk geagendeerd en de rol van de provincie bij het oplossen van het probleem kreeg onze steun. Wat in de geschetste aanpak echter volledig ontbrak, was de urgentie om de bodemdaling bij wijze van spreken morgen al aan te pakken. Een planhorizon van 2030 en 2050 met veel onderzoek en veel plannen en weinig concrete acties, maakte ons weinig enthousiast. Er werd te weinig gebruik gemaakt van de zeer zinvolle adviezen van onze adviseur Ruimtelijke Kwaliteit.

In de afgelopen week ontvingen wij van de gedeputeerde een door haar in de commissie toegezegde notitie op de visie die al eerder gepresenteerd was. Daarin wordt uiteengezet wat er op dit moment al gebeurt, wat er in 2019 gebeurt en wat er daarna gaat gebeuren. Vervolgens wordt er ingegaan op de manier waarop de adviezen van de adviseur Ruimtelijke Kwaliteit een plekje hebben gekregen in de aanpak.

Bij het lezen van het memorandum en het feitendossier werden wij aanmerkelijk enthousiaster dan dat wij waren. De plannen voor volgend jaar en de plannen tot 2030 en 2050 waren steviger en concreter ingevuld met de beschreven ambitie om de vermindering van de bodemdaling van ruim 25% in 2030 en 50% daarna, de borging in de omgevingsvisie, de gebiedsaanpak, de aansluiting bij de regiodeal, de netwerkaanpak, de beschikbare middelen. Met deze toelichting kan deze aanpak succesvol zijn. Uiteraard mag het hier en daar nog wat scherper en de door de D66 genoemde moties krijgen onze warme steun. Dank aan de gedeputeerde; het gesprek in de commissie was blijkaar zinvol. Wij zullen het afwachten, maar voorlopig neigen wij sterk naar het steunen van dit voorstel.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de voorzitter! Er komt een man met pijn in zijn buik bij de dokter. De dokter zegt dat hij een acute blindendarmontsteking heeft. Dan zegt de man: "Dan moet ik zeker onmiddellijk naar het ziekenhuis." "Nee", zegt de dokter: "Wij doen aan een integrale aanpak en ik zie in het dossier dat u last heeft van uw gebit, migraine, dat u steunzolen nodig heeft en u woont scheef. Gaat u maar even zitten, want dan gaan wij een plan maken." Bodemdaling is een sluipend probleem dat acuut aangepakt moet worden. Huizen verzakken, wegen gaan kapot, de uitstoot van broeikasgassen wordt steeds groter, natuurgebieden verdwijnen en de boeren moeten omschakelen maar weten niet hoe.

Voor ons ligt een inklinkende visie op de bodemdaling. Het stuk begint heel groot en breed met allerlei opgaven en vergezichten tot 2050. Na het lezen blijft er echter maar een klein laagje concrete aanpak over. Om meer duidelijkheid te krijgen hebben wij vragen ingediend. Deze vragen zijn bewonderenswaardig snel en serieus beantwoord, waarvoor onze dank. Daaruit komt een aantal verhelderende uitspraken, net als in de memo die later gestuurd is. Wij hebben een aantal uitspraken van GS onder elkaar gezet die op de antwoorden van de vragen zijn gekomen. Deze willen wij graag in de visie op de bodemdaling opgenomen zien, omdat het daardoor duidelijker en helderder wordt. Er is bijvoorbeeld als antwoord gegeven: "Wettelijk gezien zijn woningeigenaren zelf verantwoordelijk voor het

onderhoud van hun woningen en de kosten daarvan. Voor private eigenaren kan dit hoog oplopen. Wij zijn niet van plan hiervoor financiële compensatie te geven. Wel kunnen wij meedenken en stimuleren." Wat er komt te staan is harder, maar dit is blijkbaar waar op dit moment voor gekozen wordt. Wij vinden het goed dat marktpartijen moeten bijdragen aan het remmen van de bodemdaling en niet alleen de gemeenten en de provincie.

Het gaat redelijk vaak over verdienmodellen en over geld, maar het is een prachtig exportproduct dat wij maken. Als wij goed kunnen omgaan met bodemdaling, dan kunnen wij dat over de hele wereld toepassen. Er zijn veel plekken op de wereld waar de bodem aan het verzakken is. Dan heb ik nog een vraag. Wij hebben eerst gereageerd op de conceptvisie bodemdaling van oktober. De voorliggende visie ziet er anders uit. Zijn er verschillen tussen deze versies, of staat er precies hetzelfde?

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Voor GroenLinks is het glashelder dat bodemdaling met hoge prioriteit aangepakt moet worden, zowel vanwege de CO₂-uitstoot als de risico's voor de natuur. Wij zijn blij dat deze visie er ligt. In de commissie hebben wij al gezegd dat wij er dubbel in staan betreffende het ambitieniveau. Wij kunnen dit niet snel genoeg aanpakken. Met de landbouwvisie lijkt dit weer een plan voor een plan te zijn. Dat is wat een visie is, maar wij zouden graag wat meer concrete stappen zien en dat PS hierbij goed betrokken worden. Wij zullen de motie van D66 ondersteunen, zodat de meer concrete invulling van deze visie langs PS moet.

Wat dit soort visies ingewikkeld maakt, is dat wij enerzijds vanuit PS harde kaders willen stellen en ons ambitieniveau duidelijk maken. Anderzijds sturen wij GS op pad met de boodschap om ervoor te zorgen dat iedereen aangehaakt is, het uit de samenleving komt en alle 'stakeholders' betrokken zijn. In deze visie merk ik dat spanningsveld opnieuw. Ik heb daarvoor geen oplossing, maar benoem wel dat het ingewikkeld is om de balans hierin te vinden, zodat PS goed hun werk kunnen doen en GS de ruimte krijgt om signalen uit de signalen op te halen.

Wij hadden zojuist de discussie over peil volgt functie en functie volgt peil. Volgens GroenLinks moet de prioriteit liggen bij een keuze die bodemdaling tegengaat en wat ons betreft zelfs stopt. Het stoppen en wellicht compenseren van bodemdaling betekent wellicht dat het peil een kant op moet gaan die niet per definitie de functie volgt. Of zeg ik het verkeerd om? Het risico als wij strak gaan sturen op functie volgt peil kunnen wij ons soms in de vingers snijden en functies niet mogelijk maken die bodemdaling kunnen voorkomen.

De heer GERMS (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik ga terug naar het vorige punt van mevrouw Kotkamp. Welke 'stakeholders' heeft u gemist in het tot dusver gevoerde proces? Waar schuurt het?

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Het schuurt niet zozeer in de huidige visie, maar in de behoefte aan concreetheid die ik bij mezelf en bij een aantal collega's voel. Wij willen linksom, maar de verschillende 'stakeholders' ruimte geven voor inbreng om een afgewogen besluit te nemen. Het is lastig om bij voorbaat te zeggen welke kant wij op willen, maar aan de andere kant te zeggen dat mensen met een andere visie iets kunnen inbrengen over de concrete uitvoeringsmaatregelen.

De heer WESTERLAKEN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik zou graag van mevrouw Kotkamp horen wat zij bedoelt met de opmerking over peil en functie. Ik kan het niet goed volgen en ze haalt het zelf iedere keer door elkaar. Is het niet zo dat een peilbesluit van het waterschap een uitvoering is van het besluit dat wij nemen? Als je met de gebruikers van het gebied in gesprek gaat, dan zul je merken dat veel peilbesluiten die in de loop der jaren naar veel grotere beheerseenheden zijn gegaan, weer terug te brengen naar kleinere gebieden waardoor je veel maatwerkoplossingen kunt doen. Dan is het logisch om het peil vast te stellen op de functie.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Volgens mij zeggen wij hetzelfde. Los van wat er in de visie staat, moeten wij toe naar een gebiedsgerichte aanpak. Daarbij moeten wij uitkijken voor versnippering door bij elk perceel een ander peilbesluit te nemen. Daarin zie ik een risico. Daarnaast is het een soort dogma om 180 graden de andere kant op te gaan, want op dit moment is het duidelijk peil volgt functie en het voorstel is om dit om te draaien naar functie volgt peil. Enerzijds

zijn wij daar voor, met de kanttekening dat wij voorzichtig moeten zijn omdat functies wijzigen. In de context van bodemdaling willen wij functies wijzigen die ten goede komen aan het tegengaan van bodemdaling. Als je daarop strak het adagium legt van functie volgt peil, dan kan dit een probleem zijn omdat het peil soms niet leidend moet zijn om bodemdaling te voorkomen. Soms moet je een stuk meer onder water zetten dan het peilbesluit en het natuurlijke peil initieel in zich heeft.

De heer WESTERLAKEN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik begrijp het iets beter. Uw conclusie is terecht dat wij naar kleinere gebieden willen.

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de voorzitter! Ik heb uw reactie met belangstelling gevolgd, want daardoor wordt het wat duidelijker. Ik vergeef u de taalkwesties, maar uw reactie prikkelt mij. Als ik u hoor praten in reactie op mijn collega van het CDA, dan zegt u hetzelfde als ik heb gezegd. Het enige dat ik heb gezegd is dat het menselijk handelen maakt dat het gaat zoals het gaat. Laten wij die discussie openbreken. Dan kunt u nog steeds spreken over maatwerk, maar volgens mij is de geest van de motie van D66 hetzelfde als u zegt.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Daarin zijn wij het met elkaar eens. Ik vind echter dat dit stuk in de visie goed belegd is vanuit de gebiedsgerichte opgave. Ik vind het zinvoller om dit per gebied te bekijken dan in zijn geheel en om de discussie tegenover elkaar te zetten van peil volgt functie of functie volgt peil. Daar zit mijn pijnpunt als je het over de hele provincie bekijkt.

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de voorzitter! U zegt dat u de geest deelt, dan kan ik dat plaatsen. Ik ben blij dat u die discussie graag een keer aangaat.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Heel Holland Zakt is niet gisteren begonnen, maar is al eeuwen gaande. Hollanders voeren al heel lang de strijd met het wassende water. Die eeuwenlange strijd heeft twee grote elementen die steeds weer terugkomen: het eerste is de noodzaak van samenwerking. Daar kom ik straks op terug. Het tweede element is de noodzaak dat we soms weer met de neus op de feiten gedrukt worden.

Om met dat laatste te beginnen. In al die eeuwen strijd dook er regelmatig een generatie op die dacht dat het wel klaar was. Dat wij gewonnen hadden van het water en dat wij op onze lauweren konden rusten. Zonen en dochters die dachten dat de rijkdom en het mooie grasland als een soort natuurwet waren komen aanwaaien en dat het altijd zou blijven zoals het was. Dat is een fabel. Ik vrees dat wij ook zo'n generatie zijn als wij niet oppassen.

De meest recente bodemdalingskaart heeft ons hopelijk wakker geschud. In sommige gedeelten van het Groene Hart is de bodemdaling vergelijkbaar met die van Groningen. Het economische model in Groningen maakte dat bewoners konden protesteren tegen bedrijven en overheden zodat uiteindelijk die gaskraan dicht ging. In de veenweiden is het verdienmodel echter ten gunste van de bewoners zelf. Daarom pakken wij het anders aan. De grote vraag is echter hoe lang die aanpak van peil volgt functie nog houdbaar is. Wij kunnen niet langer boeren tegen de natuur, maar zullen moeten boeren met de natuur. Daarom moeten wij de beweging maken naar functie volgt peil.

Dat brengt ons op een paar kritiekpunten die de ChristenUnie heeft op deze visie. Een gouwe ouwe: het is te veel sectoraal en te weinig integraal. Het gaat niet alleen over landbouw, maar ook over natuur en recreatie. Het uitvoeringsprogramma bodemdaling moet een volwaardige bouwsteen worden voor onze omgevingsvisie en wij moeten meer samenwerken met andere provincies. Niet alleen voor het Groene Hart, maar ook in het Eemland. In de commissie hebben wij kort gesproken over het scheuren van grasland en de inzet van oude bodemkaarten. De ChristenUnie stelt voor om in het uitvoeringsprogramma goed te kijken of wij de regels rond het scheuren van grasland kunnen aanscherpen.

De heer GERMS (VVD): Mijnheer de voorzitter! Heeft de heer Schaddelee een oplossing die de sectorale belangen overstijgt? Ik hoor alleen de beperkingen van de sectorale aanpak, maar ik hoor nog geen andere aanpak.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! In noemde de integrale aanpak, waarbij je niet alleen naar het landschap moet kijken vanuit een landbouwkundige functie, maar daarnaast moet kijken naar de natuur- en cultuurwaarde. Het CDA noemde terecht dat in steden verzakkingen plaatsvinden. Daar is veel cultuurhistorie die je wilt borgen. Op veel gebieden is er een vermenigving van functies, zoals landbouw en natuur. Kijk vanuit beide functies wat je kunt behouden voor de toekomst en hoe je tot nieuwe functies kunt komen als je het peil als uitgangspunt neemt.

Dat was ons eerste punt. Wij zijn weer met de neus op de feiten gedrukt en moeten aan de slag. Dat brengt op ons tweede punt: hoe dan? In de commissie RGW was er sprake van een boeiende tweespalt. Enerzijds riepen partijen dat wij de bodemdaling nog sneller moeten aanpakken met meer urgentie. Anderzijds betoogden partijen dat het zorgvuldig moet en dat wij genoeg tijd moeten uittrekken voor de dialoog met boeren en inwoners. De gedeputeerde ging daar comfortabel tussenin zitten en zei dat het snel moest, maar vooral zorgvuldig. Dat klinkt als een tegenstelling, alsof het of-of is, terwijl wij denken dat het en-en kan. Dat brengt mij op die andere kant uit onze eeuwenlange strijd tegen het water, want wij zullen moeten samenwerken, anders houden wij het niet droog. Dat vraagt misschien niet zozeer technische innovatie, maar vooral een klassieke sociale innovatie à la de oude ruilverkavelingen. Hoe organiseren wij de transitie en hoe krijgen wij de gebiedsontwikkeling op gang? Hoe komen wij tot goede dialoogvormen, goede besluitvorming en goede samenwerking? Bij de ouderwetse ruilverkavelingen en landinrichtingen moesten alle belanghebbenden stemmen over de plannen. Samen kwam je in een polder tot een nieuwe kaart.

Om nog maar een parallel met Groningen te trekken: daar zochten boeren en burgers elkaar op om de overheid, bedrijven en de NAM op de knieën te dwingen. Zo'n 'boeman' hebben wij niet in Utrecht. Hier zullen de boeren en burgen elkaar moeten opzoeken om het samen en zelf op te lossen. In Utrecht hebben wij geen aardbevingen, maar weggrottende funderingen. De schade, ook financieel, zal er niet minder om zijn. In dit geval zijn wij samen verantwoordelijk. Dat is precies waar de provincie op haar best moet zijn: burgers, boeren en andere belanghebbenden bij elkaar brengen. Grote keukentafels neerzetten en per polder en per gebied samen werken aan een oplossing.

De heer VAN DER STEEG (PvdD): Mijnheer de voorzitter! Tijdens de RGW-vergadering gaf de gedeputeerde aan dat zij niet meer wist of wij het hadden over een ambitieuze visie of over een visieloze ambitie. Ik denk dat beide correct zijn en de lading dekken van onze commissiebijdrage. In dat kader ga ik u vandaag voorlezen uit een kinderboekje, geïnspireerd door Dick Bruna. Het boekje beschrijft het ons voorliggende probleem in Nijntje taal. Daarmee is het toegankelijk gemaakt voor kinderen. Als kinderen het kunnen begrijpen, dan mag u zelf invullen wat de Statenleden zouden. De titel luidt: Bo zoekt het uit tot op de bodem.

"Dit is Bo, zij kijkt door het raam. Zij gaat lekker wandelen, want het weer is aangenaam. Zij ziet een huis met een scheur. Het is van buurman Piet. Hij heeft geen geld om het te maken, dus blij is hij niet. Zij komt langs boer Ted. Zijn schapen staan droog. Door het pompen, zegt hij, komt het water niet hoog. Bo vraagt aan een slimme vrouw: "Kunt u mij vertellen waarom de boer blij is, maar wij huizen moeten herstellen?" Dat komt door de dijken en al het pompen. Daardoor zijn wij droog, maar ook wat verzonken. Maar dat wil ik niet! Ik ga terug in de tijd, want dit moet echt anders. Zo krijgen wij spijt. Bo gaat naar de slimste en vertelt haar verhaal. Hij zegt: "Wij passen het aan, voor ons allemaal. Wij draaien het om en doen niks aan de dijk. Wij stoppen het pompen, dat is de nieuwe praktijk" Terug in de toekomst kijkt Bo uit het raam. Er is veel water. Is het wel goed gegaan? Mama zegt: "Bo wij moeten verhuizen." Zij gaan met de boot langs meerdere sluizen. Tijdens het varen zien zij een stad. Hij drijft op het water, wat gek is dat. Ook schapen en koeien dobberen rond op een drijvend weiland. Zij wist niet wat zij ervan vond. Bo vraagt aan de slimme vrouw: "Helpt u mij uitpluizen waarom alles drijft en wij moeten verhuizen? Toen wij stopten met pompen en aan dijken niets deden, liep alles vol water. Dat gaf veel moeilijkheden. Maar dat wil ik niet! Ik ga terug in de tijd, want dit moet echt anders. Zo krijgen wij spijt. Bo gaat naar de slimste en vertelt haar verhaal. Hij zegt: "Wij passen het aan, voor ons allemaal. Wij gaan overleggen met alle mensen. Wat gaan wij doen? Wat zijn de wensen?" Terug in de toekomst kijkt Bo om zich heen. Er is water en land. Ze bezoekt iedereen. Het huis van de buurman heeft nu geen scheuren. Hij kan er fijn wonen en hoeft niet te treuren. Boer Ted boert

anders met vloten als weide. Zijn buurman bleef landboer en blij zijn ze beiden. Bo zegt tegen de slimme vrouw: "Nu ben ik blij. Hoe is dit gegaan? Vertelt u het mij! Wij pompen nu minder. De dijk blijft behouden. Dat was het beste voor het land waar wij van houden. De kinderen van de toekomst hebben geen tijdmachine, dus maak nu samen de juiste keuze!"

Het boekje benoemt wat ons betreft de kern van het probleem. Wij kunnen niet langer verder gaan op de oude voet. Met wat stoelen verzetten op het dek van de Titanic, gaan wij het niet redden. Er moet een nieuwe koers worden gevaren om de maatschappelijke ijsberg van bodemdaling te ontwijken. Simpel gezegd: het spoor van vernatting moet ingezet worden. Een discussie omtrent functie volgt peil hoort hierbij. Misschien spreek ik voor mevrouw Chidi, maar waar de motie om gaat is dat het water en de bodem meer als ordenend principe moet gelden dan het geval is. Die discussie mag best eens opgebroken worden en mogen wij met elkaar aangaan.

Dat vergt scherpe keuzes, dat vergt kennis opdoen en opgedane kennis durven gebruiken. Hoe je het wendt of keert, wij moeten bewegen naar transformatie en een ander soort landbouw in het veenweidegebied. Uit de inspraak bij RGW kwam duidelijk naar voren dat er een lacune is aan kennis omtrent transformatiemogelijkheden bij de agrariërs in het gebied. Dat veroorzaakt begrijpelijke twijfel en onzekerheid. De provincie kan hierbij ondersteunen, zou moeten stimuleren en moeten prikkelen.

Hoewel ik blij ben met de memo van de gedeputeerde ter verduidelijking van de visie, ademt de visie onzes inziens nog teveel een gevoel van doorgaan op de oude voet, waarmee nog steeds vooruitgeschoven wordt in de tijd, zoals eigenlijk al decennialang gedaan wordt. Het is teveel een visie van 'pappen, maar te weinig nat houden'. Wij vinden een ambitie van 75% doordalen tot 2030 teleurstellend. Temeer omdat de onlangs verschenen bodemkaart laat zien dat wij harder dalen dan verwacht. Het kaartje dat mevrouw Chidi liet zien spreekt wat dat betreft boekdelen. Daarom dienen wij een amendement in om de ambitie bij te stellen naar niet verder dalen.

Amendement A45 (PvdD): ambitie bodemdaling

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 10 december 2018, ter behandeling van het statenvoorstel Visie Bodemdaling 2018 PS2018RGW17;

besluiten:

in de Visie Bodemdaling Provincie Utrecht 2018 de tekst:

"De provincie streeft in het veengebied naar een economisch rendabel landgebruik met een maatschappelijk aanvaardbare bodemdaling, voldoende kansen voor realisatie van maatschappelijke opgaven en een reductie van de CO₂-uitstoot die past bij de klimaatdoelstellingen. De provincie vindt het verminderen van bodemdaling met gemiddeld 25-30% in 2030 een realistisch percentage."

als volgt te wijzigen:

" De provincie streeft in het veengebied naar een economisch rendabel landgebruik zonder bodemdaling, voldoende kansen voor realisatie van maatschappelijke opgaven en een reductie van de CO₂-uitstoot die past bij de klimaatdoelstellingen."

Dit is eigenlijk geen echt kinderboekje, maar is tot stand gekomen door samenwerking van Rijkswaterstaat, ProRail, de provincie Friesland en de gemeente Rotterdam. Het doel is om de discussie aan te wakkeren bij beleidsmakers om ervoor te zorgen dat Bo in 2118 in een veilig en leefbaar Nederland woont. De laatste alinea van het boekje luidt: "De kinderen van de toekomst hebben geen tijdmachine, dus maak nu samen de juiste keuze!" Daarom ga ik via u gedeputeerde Pennarts dit boekje aanbieden, opdat het een inspiratie moge zijn bij de verdere uitwerking in het uitvoeringsprogramma. Wij zien uit naar dat programma, omdat wij hopen daar wel scherpe keuzes en concrete maatregelen terug te kunnen zien.

De VOORZITTER: Het amendement is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. Het kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

Wij hebben afgesproken dat ik het boekje mag lezen als gedeputeerde Pennarts het uit heeft.

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! In de commissie heb ik al gezegd geschrokken te zijn van deze visie. Het stuk ademt te veel een idee van een maakbare samenleving vanaf deze plaats: de Archimedeslaan. Het is daarom heel lastig om het stuk te amenderen. Wij verschillen namelijk fundamenteel met het college van mening over de aanpak van de bodemdaling. Wij zullen daarom tegen deze visie stemmen.

Wat ons betreft worden er in deze visie twee grote denkfouten gemaakt. Allereerst wordt er veel te veel uitgegaan van een maakbare samenleving. Van de waterschappen wordt verlangd dat zij de gangbare methodiek van peil volgt functie loslaten en ruimte maken voor een zogenaamde gebiedsgeïndifferentieerde aanpak. Nog te weinig is duidelijk hoe de mensen die dag in dag uit aan het werk zijn met de bodem hierin meegenomen worden en hoe er draagvlak komt voor deze gebiedsgeïndifferentieerde aanpak.

De tweede denkfout is dat er naar ons idee veel te positief wordt gedacht over de gevolgen van het onder water zetten van gebieden. De bodemdaling zal daardoor inderdaad geremd worden en de CO₂-uitstoot zal daardoor afnemen, maar door de insprekers is duidelijk gemaakt dat daarvoor heel andere schadelijke stoffen in de plaats komen. Wat denkt u van de kosten? Agrariërs beheren ons landschap en de kosten daarvan worden vooral door het verdienmodel van die agrariërs gedragen. Als de agrariërs wegvallen, valt het verdienmodel voor het landschapsbeheer weg. Weet wat je doet.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de voorzitter! In Zuid-Holland heeft de provincie een aantal kosten-batenanalyses gemaakt op gebieden waar veel bodemdaling is. Zij heeft gekeken of de baten uit de landbouw opwegen tegen de kosten van de bebouwde omgeving. Zij zijn tot de conclusie gekomen dat dit op een aantal plekken niet tegen elkaar opweegt. Wat is uw mening dat wij in dat geval moeten doen?

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Ik ken dat rapport niet, dus u krijgt op voorhand gelijk. Het is echter de vraag of de kosten op een betere manier worden gedragen dan op dit moment als dit veranderd wordt. De agrariërs zijn voor een groot deel degenen die de kosten dragen. Wie draagt de kosten als je daar natuur van maakt?

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de voorzitter! De kosten voor de bewoners in de bebouwde omgeving, voor bijvoorbeeld de infrastructuur, wegen niet op tegen de inkomsten van een aantal boeren die niet op een andere manier willen werken, waardoor het waterpeil geïndexeerd moet worden.

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! U zult het met mij eens zijn dat de meeste agrariërs willen meewerken aan veranderingen om dit probleem te reduceren. Een enkeling wellicht niet en deze zal waarschijnlijk sneuvelen. De meeste agrariërs beseffen dat het op den duur niet goed gaat. Ik neem aan dat u dat met mij eens bent. Als de agrariërs weg zijn, dan moeten de kosten van de infrastructuur alsnog betaald worden.

De oproep van de SGP is daarom om veel meer in te zetten op de technieken die nog maar pas in opkomst zijn. Zet volop in op onderwaterdrainage en drukdrainage. Die laatste oplossing is volgens het college duur. Dat klopt, maar wij moeten daarbij bedenken dat wij aan het begin staan van de uitrol van een nieuwe innovatie. Onze oproep is: laat de oplossing komen van mensen die dagelijks met de bodem omgaan, van agrariërs dus en de mensen die in het gebied wonen. Naar ons idee komt die benadering veel meer tot zijn recht in de regionale Bodemdaling die onlangs door het ministerie is bezegend met een mooi bedrag. Onze oproep is: steek de energie daar in. Wij scharen ons achter de oproep dat het uitvoeringsprogramma loopt via PS.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Voor de Visie Bodemdaling zitten wij in een soort spagaat. De grond daalt al ongeveer zeven eeuwen. In het Groene Hart staat een klein gebouw van een

zuivering waar op het dak gras is gezaaid. Als je daar bovenop staat, dan kun je zien hoe ver de bodem gedaald is in de afgelopen eeuwen.

Aan de ene kant willen wij de bodemdaling vertragen, maar wij moeten daarbij denken aan beveiligen. Ik heb niemand horen zeggen dat de zee stijgt. Aan de ene kant stijgt het zeewater en aan de andere kant stijgt het grondwater. Met elkaar stijgt alles en zakt de grond. Wij moeten de woningen die wij daar gaan realiseren anders gaan bouwen en anders gaan verbouwen. Wij dienen te accepteren dat de bodem daalt en dat wij het goed achter moeten laten voor onze nakomelingen.

Laten wij doen wat wij kunnen doen om de bodemdaling te vertragen. Wij moeten daar anders mee omgaan. Wij kunnen daar miljoenen of miljarden euro's in stoppen, maar waar eindigt het? Wij kennen allemaal het voorbeeld van Kockengen Waterproof. Er is al tonnen zand op gegooid en het zakt steeds weer weg. Dat is wat 50Plus meegeeft aan het college. Wij moeten het accepteren en niet doen alsof het er niet is en wij het kunnen stabiliseren en verbeteren, want dat is een illusie.

De VOORZITTER: Het woord is aan de gedeputeerde.

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dank u wel voor de bespreking van deze Visie Bodemdaling. Ik brede zin was u positief. In de commissie heeft u mij al laten zweten vanuit de gedachte of het ambitieus genoeg is. Een aantal fracties zeiden dat het wel erg ver ging. Ik ben blij dat de memo in goede aarde is gevallen en verheldering heeft gegeven. Het klopt dat er een spanning zit op enerzijds het proces. Het is een bouwsteen voor de omgevingsvisie en een algemene beschrijving van hoe je omgaat met bodemdaling. Anderzijds is er de wens en de behoefte bij de Staten om naar een concrete aanpak toe te gaan. In dat opzicht zal ik ingaan op de motie om de uitwerking in het uitvoeringsprogramma in de Staten te behandelen. Dat doe ik graag. Ik ga graag met u in gesprek over wat wij kunnen doen aan bodemdaling. Dan kunt u zien dat het soms ver gaat en dat het soms voortgaat op de ingeslagen weg. Tegen de zomer zult u een substantieel uitvoeringsprogramma voorgelegd krijgen en dan kunnen wij het gesprek daarover voeren.

De VVD begon met de gedachte om de aanpak vooral en alleen met de bewoners in het veenweidegebied te doen. Dat is precies de gedachte achter de vraag hoe ambitieus deze visie is. De indruk was dat wij pas beginnen in 2020, maar wij doen al veel aan bodemdaling. Dat heeft u kunnen lezen in het stuk en in de aanvullende memo. Waar wij tot nu toe zeiden dat het niet harder mag gaan, zeggen wij intussen dat de ingezette daling met 25-30% moet minderen tot aan 2030. Dat is niet niks. 20.000 hectare grond in onze provincie is gevoelig voor bodemdaling, dit is ongeveer 20% van de totale oppervlakte van de provincie. Dat is een grote opgave. Het is niet anders dan dat wij dat met partijen samen doen en dat wij daarvoor de tijd nemen. Het is een proces dat niet te stoppen is, maar als wij de aantrekkelijkheid, de authenticiteit en het gebruik van het gebied willen behouden, dan zullen wij op een aantal punten dingen moeten doen. Wij doen het voorstel om gebieden te classificeren waar wij kunnen doorgaan, waar met technische ingrepen of functieveranderingen geprobeerd moet worden om gebruik mogelijk te maken en gebieden waar in de toekomst een andere functie en gebruik aan de orde moeten zijn. Dat schept mogelijkheden, bijvoorbeeld voor nieuwe energie. Wij kunnen ervoor zorgen dat er levendigheid en perspectief in het gebied zit.

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de voorzitter! Ik wil geen technische discussie met u voeren, maar eerder op de dag werd er al gezegd dat de bodemdaling niet te stoppen is. Ik ben geen technicus, maar ik lees in onderzoeken dat de bodemdaling wel degelijk te stoppen is. Sterker nog, aan de hand van de mate van vernatting is deze zelfs terug te brengen. Ik bevestig u niet, maar ik heb de hoop dat de onderzoeken kloppen. Of dit realistisch is en of wij hiervoor kiezen, dat is een andere discussie.

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Het maakt deze discussie ingewikkeld dat het niet over een bewezen technologie, maar over een voortgaand proces met nieuwe inzichten. Dat heeft u kunnen lezen in de bijlage van de visie waarin wij zeggen dat de drainage een kansrijke manier is om te zorgen dat de bodemdaling wordt gestopt. Daarnaast kunnen wij in schrale gebieden met veenmos proberen om het veen op te brengen. In onze regio is echter weinig schraal grasland met een laag waterpeil te vinden. Die toepassing is daardoor minder aan bod in Utrecht. Wij

kunnen het hele landschap onder water zetten en als natuur gebruiken, maar dat is maar voor een beperkt gebied aan de orde. Theoretisch gezien is het dus mogelijk. Echter, met het huidige gebruik van het landschap in Utrecht en het perspectief van het landschap, is het accepteren van een zekere vorm van bodemdaling wel het meest realistisch. Wij moeten bekijken welke technieken wij tot onze beschikking hebben om te zorgen dat wij het temporiseren en met een ander gebruik de daling flink tot stoppen wordt gebracht.

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de voorzitter! Dit is de nuance die ik zocht bij de aanname dat bodemdaling niet te stoppen is.

De heer GERMS (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een vraag voor mevrouw Chidi. Weet u hoe nat het gebied moet worden als wij bodemdaling willen stopzetten? Wat wij daarmee het gebied aandoen en wie er dan nog kan leven?

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de voorzitter! Dat weet ik niet, maar ik kan wel iemand bellen die dat weet. Dat is echter niet mijn punt. Wij moeten aannames geen onderdeel laten zijn van een debat, terwijl het erom gaat wat wij kiezen en wat realistisch is. Als wij kiezen voor aannames en daarop beleid maken, dan hebben wij een hele andere discussie. Het is feitelijk niet waar dat bodemdaling niet te stoppen is.

De heer GERMS (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik ben benieuwd naar de profeet die u kent. Het effect dat u betoogt is desastreus voor het gebied. Dan kan er verder niks anders meer dan drasplas plaatsvinden. Dat is niet mijn keuze.

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de voorzitter! Nogmaals, het gaat niet over de profeet. U kunt hem ook bellen. Het gaat erom dat het een aanname is. Die wil ik bestrijden. Wat realistisch is, haalbaar is en waarvoor wij kiezen, dat is de nuance die de gedeputeerde inbrengt. Daar ben ik blij mee.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ik ben blij met de reactie van mevrouw Chidi, want wij hebben hierover in de commissie al gesproken. Ik ben blij dat mevrouw Pennarts de nuancerings daarin aanbrengt, want het is inderdaad een keuze. Deze keuze is wellicht desastreus. Desalniettemin is het een keuze en geen natuurkundige wet. Bodemdaling is te stoppen en zelfs terug te draaien. Dat vraagt om hele rigoureuze maatregelen. Dat is wat anders dan zeggen dat het technisch niet mogelijk is. Wij willen deze nuance graag goed vasthouden.

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! De bodemdaling draagt ernstig bij aan de mate van CO₂-uitstoot. Wij hebben een klimaatakkoord na te leven. Alle nutriënten die uitspoelen in het milieu zijn schadelijk voor de natuur en zorgen voor de verzakking aan wegen en woningen. Dat kunnen wij oplossen door een ander gebruik van het landschap, het gebruik van nieuwe technologieën en op sommige punten accepteren dat de bodemdaling zo hard gaat dat je naar nieuwe bestemmingen moet omzien. Dat bereik je niet als je dat in een soort 'planned isolation' over het gebied uitstort. In het verleden hebben wij er ervaringen mee opgedaan dat het te weinig met bewoners samen werd gedaan. Je moet de mensen opzoeken en draagvlak organiseren. Mensen die in dit gebied geworteld zijn en daar hun bedrijfsvoering hebben, zullen zelf beseffen dat het niet mogelijk is met de huidige activiteiten om in dit gebied te blijven. Zij zullen moeten kijken naar wat wel kan. Dit hoorde ik de heer Van Leeuwen al zeggen. De inwoners zijn erbij gebaat om dat met elkaar en met ons te doen. Dat geeft de lange tijdlijn in deze visie en de indruk bij een aantal van u dat daarmee de ambitie wat laag is. Het tegendeel is echter waar. Wij willen stappen maken in het verminderen van bodemdaling met als doelstelling het gebied aantrekkelijk en economisch levendig te houden. Dat is een voorwaarde op de lange termijn om een gebied gezond te houden.

De regiodeal Groene Hart is genoemd, onder andere door de VVD, met de ambitie om daarvan goed gebruik te maken. Er is € 10.000.000 beschikbaar gesteld door het Rijk en daar moeten wij middelen bij leggen. Wij hebben het vermoeden dat voor de Utrechtse doelstellingen € 4.000.000 onze kant op komt. Daarvoor hebben wij het uitvoeringsprogramma nodig, om te zien hoe wij dat kunnen oplossen.

Een deel zal naar de gebouwde omgeving gaan waar de gemeenten met name aan zet zijn. In Zuid-Holland is de gemeente Gouda zeer actief en in ons veenweidegebied moeten er initiatieven komen. Momenteel doet het hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden een aantal experimenten. Meer is mogelijk. Met mijn collega Maasdam gaan wij kijken hoe wij dat geld in onze regio kunnen laten renderen en laten landen in goede perspectiefvolle projecten.

Ik heb de indruk dat ik ben ingaan op het gevoel van mevrouw Chidi van onvoldoende ambitie en urgentie. In uw moties lijkt het alsof u de indruk had dat wij pas vanaf 2020 beginnen met een doelstelling tot 2030. Het tegendeel is waar. Wij zijn al actief met allerlei projecten voor bodemdaling, maar nog nooit vanuit de strakke doelstelling dat wij de daling substantieel willen verminderen. Wij zijn al begonnen met een concrete doelstelling naar 2030. U en de SP sorteren al voor om te kijken of wij naar 2050 wat doelstellingen kunnen vaststellen. Tussen de regels door heb ik laten doorschijnen dat het goed mogelijk is dat wij naar 50-75% gaan. Dat neem ik nadrukkelijk niet in de besluitvorming op. U moet zich daarop niet vastleggen, omdat er nog allerlei dingen kunnen gebeuren. Er komen nieuwe beleidslijnen en documenten. Op de laatste momenten kunt u de vertaling naar 2030 nog maken. De insteek om in 2030 naar een bodemdaling van 30-50% te gaan is beslist ambitieus.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de voorzitter! Wat kan er gebeuren waarom wij nog niet kunnen zeggen dat wij meer dan 50% vermindering van de bodemdaling willen in 2050?

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik adviseer u dit, omdat het te ver weg is om deze doelstelling vast te leggen en de gebiedsaanpak nog tot haar ontwikkeling moet komen. De kennisdeling en bewustwording zitten nog in de beginfase, omdat de technologieën een bepaalde mate van onzekerheid in zich hebben over hoe groot de ontwikkelingen zijn en of er nog nieuwe ontwikkelingen bij komen. Als u deze ambitie voor de middellange termijn vastlegt, heeft u met deze doelstellingen ambitieuze doelstellingen te pakken. De urgentie wordt door u zeer gevoeld en daarbij horen voor uw gevoel hogere percentages bij. Het proces van bodemdaling gaat echter over een groot gebied met veel actoren en langetermijnbelangen. De omschakeling van bedrijfsvoering in de landbouw doe je niet in een paar maanden, maar in een paar jaar. Door het voorsorteren op nog meer percentages na 2050 legt u zich vast op iets dat nog veel te weinig met zekerheid te voorspellen is.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de voorzitter! U zegt dat het in 2030 30% is en in 2050 50% of meer. Waarom kan dit niet als streven genoemd worden?

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik krijg de indruk dat wij ons op dat streven wel vinden. De visie is meer concreet voor de jaren tot 2030. Daarna zeggen wij dat de groei tot 2050 naar de helft kan gaan. Dat is een halvering van de bodemdaling. Dat is fors, als je bedenkt dat de bodem op sommige plekken een centimeter per jaar naar beneden gaat. Uit uw betoog en het betoog van D66 kreeg ik de indruk dat er behoefte is om meer concrete cijfers te noemen voor de meerjarige ambitie. Ik zie mevrouw Chidi nee schudden, dus dan klopt mijn veronderstelling niet. Dan zijn wij het met elkaar eens dat wij deze ambitie kunnen doorzetten naar 50% in 2050 of wellicht meer.

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de voorzitter! In ons betoog en onze moties zijn geen cijfers genoemd, want dat is nattevingerwerk. Wij houden het bij het naar voren trekken van plannen en ambities. Deze heeft u uitgesproken.

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Waar wij het naar voren kunnen trekken, zullen wij dan niet nalaten, maar wel met in achtneming dat je met draagvlak en betrokkenheid tot de beste resultaten komt. Alleen ga je sneller, maar samen kom je verder. Dat is van toepassing op dit project.

Dank voor de steun van de PvdA. Zij verwijst naar het advies van de adviseur Ruimtelijke Kwaliteit. In vond het opmerkelijk dat zij een verbreding zag in de koppeling met de natuurontwikkeling en de recreatieopgave door te kijken of er geen bestemmingen en doelen te vinden zijn die op een breder

maatschappelijk draagvlak kunnen rusten dan alleen de actoren in het buitengebied. Wij nemen deze opmerking zeer ter harte en komen met de adviseur Ruimtelijke Kwaliteit zeker nog in gesprek over dit onderwerp. Hij was wat laat met zijn advies en onze reactie was wat kort, maar wij zullen daarover spreken.

De SP schetste de bodemdaling aan de hand van het beeld van een zieke patiënt. Als een arts een zieke patiënt ziet, dan zegt hij niet "Stop er maar mee". Hij probeert met een plan van aanpak en een proces mensen in een betere situatie te krijgen. Dat is wat wij met de bodemdaling proberen te doen. Wij schrijven de situatie niet af en zeggen niet dat het hopeloos is en dat wij ermee ophouden, maar wij zeggen dat hier iets gebeurt dat niet goed is. Dat wordt breed gedragen. Hoe komen wij tot een aanpak waardoor de patiënt zich op de kortere termijn aanzienlijk voelt? In dat opzicht ga ik mee in uw analogie en onze aanpak sluit daarop aan.

Interessant vond ik de opmerking van mevrouw Kotkamp over functie volgt peil en peil volgt functie. Dit gaat in op de verwachting dat het goed komt als wij de functie het peil laten volgen. Bij een landbouwfunctie waaraan je het peil ondergeschikt wilt maken, kun je veranderingen binnen de functie bewerkstellingen. Met ander vee en minder vee op bepaalde hectares kun je de bodemdaling verminderen. Dan blijf je binnen de functie, maar wijzig je de toepassing. Als je een transformatie op die manier aanloopt, kun je heel ver komen. Dat is de eerste verkenning. Hoe kun je met ander vee dat wel tegen een natte bodem kan een bepaalde bedrijfsvoering in een gebied behouden? Die vorm wordt bekeken. Er is soms minder regie nodig dan je denkt waarmee je goede resultaten kunt halen. Dat wordt zeker een aandachtspunt bij dit onderwerp. Tegelijkertijd gaan wij die discussie wel aan. In sommige gebieden zul je dat gesprek moeten voeren. Ik ben in bepaalde gebieden geweest waar deze discussie start, maar voor veel agrariërs is het nog niet urgent. In sommige gebieden kun je nog wel honderd jaar door, maar deze loopt ook een keer op zijn eind. Je bent aan je nakomelingen verplicht om hierover na te denken. In dat proces zitten wij in een aantal gebieden en dat duurt een tijdje.

Niet sectoraal, maar integraal was de boodschap van de ChristenUnie. Ik deel met de PvdA dat wij veel meer moeten kijken hoe wij met recreatie, natuurontwikkeling en energie moeten omgaan. Zonneweides moeten niet op vruchtbare kleigrond komen, maar op slappe veengrond is dit wel een goede oplossing. Voor erfgenamen is dit een interessant verdienmodel en het komt tegemoet aan andere doelen. De opmerking om in het uitvoeringsprogramma te kijken wat wij kunnen doen aan het scheuren van grasland is interessant en de moeite waard. Er wordt alleen nog maar gekeken naar het scheuren van de grond bij voedergewassen. In het uitvoeringsprogramma kunnen wij kijken of wij daar wat dieper op in kunnen gaan. U noemde grote keukentafels. Dat is een voorspelling die zijn weg zal vinden.

De heer Van der Steeg van de PvdD sprak over een ambitieuze visie en een visieloze ambitie. Dank voor het boekje. Naarmate u verder kwam in uw betoog kreeg ik het gevoel dat u mij in Jip en Janneke-taal de bodemvisie stond te vertellen. Door uw boekje dacht ik aan een filmpje van de PCL voor de Staten waarin zij de bodemvisie in wat eenvoudige beelden schetst, maar wel met diepgang. Zij laat zien dat je in sommige gebieden niet anders kunt dan ingrijpen en in andere gebieden met technologie en andere toepassingen binnen de functie het verschil kunt maken. Op dit soort onderwerpen zijn wij het vaak niet gelijk met elkaar eens en vraagt u wat radicalere maatregelen van GS. U bent er echter van verzekerd dat het bij de bodemdaling om forse maatregelen gaat.

De SGP verschilt van mening over onze aanpak. U kondigde al aan dat u tegen deze visie gaat stemmen. Dat vind ik jammer. U zegt dat er teveel wordt uitgegaan van een maakbare samenleving en dat wij te positief zijn over het onder water zetten. Als u de visie echter goed gelezen heeft, dan weet u dat wij die gebieden op een later moment zullen invullen en dit moeten onderbouwen. Daar waar wij denken dat er echte veranderingen aan de orde zijn, zullen wij de onderbouwing moeten bieden vanuit onze systemen dat het zo is en willen wij ons echt committeren aan het gebied, samen met gemeenten en allerlei maatschappelijke organisaties om dat gesprek op te starten. Ik hoop dat u dit meeneemt in uw overwegingen.

Wij moeten een transitie maken naar nieuwe verdienmodellen, want de oude verdienmodellen zullen onherroepelijk in bepaalde gebieden verdwijnen. Het is niet de bedoeling het landschap daar te laten vergaan, maar om nieuw leven en nieuwe dynamiek in deze gebieden te brengen. Agrariërs zullen daarvan de lasten moeten dragen; dat is onvermijdelijk. Gemeenten moeten fors betalen voor het verzakken van wegen. Er zijn particulieren die betalen voor de funderingen van hun woningen die verzakken. Voor de agrarische sector zal het in bepaalde gebieden betekenen dat zij moet investeren. In de pilot zie je dat zij dat al doet. Er wordt nog heel ruimhartig gefinancierd door het Rijk voor mooie projecten met het waterschap. Echter, zoals gebruikelijk in onze economie en samenleving zal aan de ondernemers gevraagd worden bij te dragen om door te kunnen gaan in sommige gebieden. Als de kosten en de baten niet meer tegen elkaar opwegen, dan is het tijd voor functieverandering. Dat is een economische gedachte die bij agrariërs in goede aarde zal vallen.

50Plus maakt de opmerking dat wij het niet allemaal moeten wegfinancieren en het laten zoals het is. Ik ben het met u eens dat wij met pragmatische oplossingen moeten komen en dat wij soms moeten accepteren dat de bodemdaling niet tot nul te brengen is. Het proces aanzienlijk vertraagd is een grote investering, maar een economische noodzaak in ons gebied.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de voorzitter! Ik had nog een vraag over de conceptbodemdalingsvisie en de bodemdalingsvisie die vandaag op de agenda staat. Zijn deze hetzelfde?

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! De bodemdalingsvisie die u heeft besproken in de laatste commissievergadering en de visie bodemdaling bij de stukken van PS zijn hetzelfde. Aangezien de Staten een aantal vragen hadden is er een memo toegevoegd waarin de zaken zijn toegelicht. Dat brengt mij op de gelegenheid om uw amendement als eerste te behandelen.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de voorzitter! Deze visies zijn niet helemaal hetzelfde, want er staat een ander getal bij de waterdrainage van de boeren. In de conceptvisie stond dat er 13.000 hectare onderwaterdrainage is en in deze visie staat dat er 5.000 hectare onderwaterdrainage komt.

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik vind het van belang dat de visie die wij in de commissie hebben besproken en die wij vandaag bespreken hetzelfde is. Het kan zijn dat er een wijziging zit in de conceptversie. Ik zal nader informeren wat daaraan ten grondslag ligt. In denk dat het een staatje is in de genoemde voorbeelden. Het stuk dat u in de commissie heeft behandeld en het stuk dat naar de Staten is gestuurd, is hetzelfde stuk.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de voorzitter! Het is slordig dat er een stuk voorligt wat je opnieuw helemaal moet lezen om te weten of het gelijk is aan de conceptversie.

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dat ben ik met u eens. Als er een staatje wijzigt van het conceptstuk naar het definitieve stuk, dan was een kleine toelichting op zijn plek geweest. Ik ga dit voor u uitzoeken. Ik ga ervan uit dat het voor de behandeling van het stuk niet uitmaakt, omdat de tekst niet gewijzigd is. In de commissie heeft u hetzelfde stuk besproken als u hier ter besluitvorming in de statenvergadering heeft.

Het amendement van de SP zegt dat de tekst van de visie aangevuld moet worden met de uitspraken van GS. Ik ga ervan uit dat u daarmee refereert aan de memo die ik u aanvullend heb toegestuurd. Mijn voorstel is om de memo op te nemen als amendement bij het stuk, omdat het een verduidelijking is van een aantal vragen die u heeft gesteld.

Ik zie twee uitspraken staan waarop ik wel iets ga zeggen. De eerste is: "Technisch gezien is er de mogelijkheid om de bodemdaling te stoppen." Dat kan alleen als je het hele landschap onder water zet en dan blijft het afwachten wat er gebeurt. Dat is dus een technische en formele zin en ik vraag mij af of enig realisme hierin een rol speelt. Het eerst punt wil ik daarom van de nuancering voorzien dat ik deze op een andere manier bekijk. De tweede uitspraak is: "Om nu al een harde ambitie voor 2050 vast te stellen." Ik raad u af om dat te willen, omdat u met de huidige ambitie realistisch bent. Daarmee komt

u tegemoet aan de doelstellingen die bij de klimaattafel gesteld zijn qua CO₂-uitstoot. Laten wij eerst bekijken hoe dit programma zich ontwikkelt, voordat u voor de periode na 2050 doelen vaststelt. De overige punten in het amendement zijn uitspraken die uit de memo zijn gehaald. Als het relevant is en de collega-fracties hierover hetzelfde denken, dan zou ik een amendement maken waarmee de memo toevoegt aan de visie.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de voorzitter! Dat lijkt mij goed. Wij hadden net de discussie over de mogelijkheid om de bodemdaling te stoppen. Waarom wordt dat door u onderuitgehaald en wilt u dat niet opnemen in de visie?

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Het stoppen van de bodemdaling voor 100% zie ik niet als een realistische doelstelling. Theoretisch zet je dan een gebied van 25.000 hectare onder water. Dan voeren wij een theoretische discussie die iedere vorm van realiteit ontstijgt. Dat is niet constructief voor een visie op bodemdaling.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de voorzitter! Het gaat niet over de discussie of je dit wel of niet moet doen, maar dat het technisch mogelijk is.

De heer GERMS (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een vraag aan mevrouw Noordenbos. Wilt u een realistische visie opstellen of iets opstellen wat totaal niet haalbaar is?

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de voorzitter! Ten eerste wil ik realistisch zijn door te zeggen wat technisch wordt gezien als mogelijk. Als je het niet wetenschappelijk onderlegt, dan kom je op veel punten niet uit de discussie. Je moet deze opmerking opnemen, omdat het een wetenschappelijke uitspraak is.

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Wij moeten niet in een semantische discussie terechtkomen. In theoretische zin kan het haalbaar zijn, maar in de praktijk is het niet haalbaar. U zult dit niet terugvinden in het uitvoeringsprogramma. Ik hoop dat u dat accepteert.

De motie over heel Holland zakt vraagt om het uitvoeringsprogramma ter besluitvorming voor te leggen aan de Staten. Daaraan voldoe ik met alle vormen van genoegen. Deze motie adviseer ik u.

Het amendement over de ambitie bodemdaling van de PvdD vraagt om een landgebruik zonder bodemdaling. Met mevrouw Noordenbos had ik dezelfde discussie. Wij moeten niet zo ver gaan. Ik begrijp de beweging die u voorstaat, maar een landgebruik zonder bodemdaling is een niet uitvoerbare ambitie. Daarom ontraad ik deze motie.

De heer VAN DER STEEG (PvdD): Mijnheer de voorzitter! Wij hebben net vastgesteld dat het technisch mogelijk is en u heeft gezegd dat er interessante experimenten gaande zijn met veenmos. In Noord-Holland heeft men in drieënhalve jaar tijd een veenpakket weten te creëren van zeven centimeter. U doet voorkomen alsof dit onrealistisch is. Hoe duidt u het dan dat Noord-Holland wel de ambitie heeft aangenomen om bodemdaling te stoppen?

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Die vraag stelt u mij zonder dat ik inzicht heb in de discussie die daaraan vooraf is gegaan. Noord-Holland heeft kennelijk een andere aanpak gekozen. De feitelijke aanpak zal niet verschillend zijn van de aanpak in Utrecht, maar het verschil zit in de uitgangspunten. Uw voorstel over het veenmos klopt, dat gebeurt daar. Dat vraagt een bepaalde bodemgesteldheid die in Utrecht minder voorhanden is. In Utrecht is het buitengewoon interessant om te kijken of je met aangroei van veenmos kunt proberen om nieuw veen aan te kweken en daarmee de daling te compenseren, net zoals de inzet van drainage interessant is. Dit wordt allemaal uitgezocht in het veenweidegebied, maar het gaat erom in hoeverre dat hier toepasbaar is. Wij kunnen een maatregelenpakket financieel en technisch uitvoeren dat tot nul bodemdaling leidt. Dat is voor de termijn van deze visie geen haalbare oplossing. Dat betekent niet dat je het niet op kunt schrijven,

maar ik probeer tegemoet te komen aan de wens van de Staten om naar een uitvoerbaar programma te komen.

De heer VAN DER STEEG (PvdD): Mijnheer de voorzitter! U neemt de woorden radicaal en onrealistisch in de mond, maar tegelijkertijd heeft Noord-Holland het kennelijk wel vastgesteld. Ik neem niet aan dat de hele provincie Noord-Holland bestaat uit grond waar je veenmos kunt kweken. Ik snap uw antwoord dat het ene gebied wel geschikt is om met veenmos aan de gang te gaan en het andere gebied niet. Daarbij is het interessant dat de Staten van Noord-Holland wel een motie hebben aangenomen die zegt dat zij verdergaan zonder bodemdaling. In Utrecht wordt dat weggezet als onrealistisch en radicaal. Dat is te kort door de bocht. Ik ben op zoek naar het antwoord waarom het daar wel kan en hier niet.

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik vind het jammer dat u het onrealistisch en radicaal vindt, want u wordt aardig bediend in wat u vindt. Ik noem het een radicale doelstelling om naar 0% bodemdaling te gaan, maar wat u verwoorde met de eenvoudige taal van het boekje komt overeen met de visie die wij in Utrecht voorstaan. In de uitvoeringsmaatregelen verschillen Noord-Holland en Utrecht niet veel van elkaar, maar dat de doelstelling is gewijzigd. Wij gaan met onze doelstelling van 30% minder daling in 2030 ambitieus aan de slag. Het gaat nog veel werk worden om die doelstelling te halen. Het is jammer om met u en de SP in een semantische discussie terecht te komen over 0% of 100%, want wij staan voor hetzelfde.

De heer VAN DER STEEG (PvdD): Mijnheer de voorzitter! U doet best goede dingen en er staan goede dingen in de visie.

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Dank u wel. Volgens mij heb ik het maximale te pakken van deze middag.

De heer VAN DER STEEG (PvdD): Mijnheer de voorzitter! Het zijn uw eigen woorden om het radicaal te noemen en je af te vragen hoe realistisch het is. Uiteindelijk kom je in een principiële discussie terecht. Wij hebben te maken met een onwenselijke situatie waaraan grote maatschappelijke kosten vastzitten. U zegt dat wij deze onwenselijke situatie voor 25% gaan oplossen. De PvdD zegt dat een onwenselijke situatie voor 100% opgelost moet worden. Ik snap dat wij daar niet morgen terechtkomen, maar het moet wel de ambitie zijn om iets wat onwenselijk is op te lossen. Dat is duurzaam.

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dat klopt. Het is niet mijn idee om maar een bijdrage van 25% te leveren voor een probleem. Echter, als je dit probleem wilt oplossen en je tot 25-30% minder daling kunt komen dan heb je een ambitieus programma.

De motie over niet wachten tot wij door de bodem zakken vraagt om te beginnen met het uitvoeren van de plannen. Dat doen wij al. Vanaf het moment dat u deze visie vaststelt en het naar de omgevingsvisie gaat, gaan wij actief aan de slag om met nieuwe plannen en samenwerkingsverbanden te starten. U vraagt om mensen in het Groene Hart en daarbuiten actief te betrekken tussen vandaag en 2030. Dat zal zeker het geval zijn. Wij hebben eindelijk een flinke ambitie die ons in de benen zet. U vraagt om in de omgevingsvisie de regie te pakken op de bodemdaling vanaf heden en vanaf de inwerkingtreding. Dat doen wij al. Ik zie deze motie als een ondersteuning van het beleid. In de visie staan twee concrete voorbeelden van het hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden. Dat geldt overigens ook voor AGV, het waterschap in het noorden.

De motie pappen en nathouden vraagt bij de kadernota terug te komen met een uitgewerkt plan om het beleid van functie volgt peil in te zetten. Dat plan impliceert een gebiedsgerichte aanpak waarvoor meer tijd nodig is. Ik probeer om dit aan de orde te stellen bij de kadernota. Er is al indexatie, dus er wordt niet alleen maar peil verhoogt voor de functie. Voor bepaalde gebieden wordt er gekeken of het peil losgelaten kan worden. Deze ontwikkeling is er, maar om bij de kadernota van 2019 met een uitgewerkt plan te komen is te snel. De ambitie uit de motie is mij echter helder. Dat zal op een later tijdstip tot uitvoering komen. Ik lever u wat ik kan leveren, maar dat zal geen volledig beeld zijn voor de hele regio.

De VOORZITTER: Dan komen wij aan het eind van de eerste termijn. Is er behoefte aan een tweede termijn?

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de voorzitter! Wij hebben al een aantal keren de discussie gevoerd of het wel of niet technisch mogelijk is om bodemdaling helemaal te stoppen. Dat is tekenend voor mijn oproep om veel onafhankelijke wetenschappers hierbij te betrekken, zoals Deltares. Daarnaast hadden wij een discussie over peil volgt functie. Ik noemde het voorbeeld van de patiënt en alle opgaven die erbij komen. Daarmee doelde ik op opgaven als verstedelijking, bedrijven die moeten uitbreiden en Schiphol die wil groeien. De oplossingen voor deze opgaven komen niet uit het oplossen van de bodemdaling, maar die in dit gebied liggen. Dat vinden wij niet goed. Echter, als er vanuit de peilverlaging wordt gekeken welke functie er mogelijk is, dan is het wel goed. Dat is een vorm van functie volgt peil.

Er zijn een paar verschillen tussen het voorliggende stuk en het stuk dat wij in de commissie hebben besproken. Er staat een stuk van de wethouder van Gouda in deze visie. Het was beter om een stuk van een wethouder van een Utrechtse gemeente hierin op te nemen.

U wil de bewoners van het veenweidegebied betrekken bij de eerste 30% bodemdaling. Bedoelt u daarmee de bewoners van de steden en dorpen in dat gebied?

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een vraag over amendement A44 met alle uitspraken van GS. De gedeputeerde heeft gezegd dat het heel onoverzichtelijk wordt als wij dit amendement aannemen. De handreiking die u van haar kreeg was om de memo toe te voegen aan het programma. Is dat voor u een reden om het amendement in te trekken of behoudt u dit met het risico dat alles van tafel gaat?

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de voorzitter! Ik weet niet of alle uitspraken van het amendement in de memo staan. Dat ga ik nog nakijken. De gedeputeerde wil de daling van 50% in 2050 niet overnemen, maar dit staat wel in de memo. Ik ga het nog nakijken.

De VOORZITTER: Dat was de tweede termijn van de Staten. Ik geef het woord aan de gedeputeerde.

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Laat ik beginnen met de verwarring over het amendement. Ik veronderstelde dat mevrouw Chidi wat had gezegd, maar zij schudde van niet. Daardoor had ik de indruk dat u na 2050 een percentage had genoemd. U doet dat niet. U citeert uit de memo waarin wij zeggen dat het te prematuur is om na 2050 daarvoor doelstellingen op te nemen, maar ga er vanuit dat het meer dan 50% zal zijn. Daarna kwam ik met de heer Van der Steeg in de discussie of het 100% kan zijn. Het klopt dat dit in de memo staat en daarvan kan ik mij niet distantiëren. Technisch gezien is het geen mogelijkheid en ik kan de uitspraken niet terugvoeren. Waar moet ik deze in de tekst toevoegen? Dat geeft u niet aan in dit amendement. Mijn voorstel is om de memo toe te voegen aan de visie met de extra voorbeelden en de uitwerkingen die daarin staan, omdat u een op een plukt uit de memo dat ik u op verzoek van de Staten heb toegestuurd als toevoeging op de visie. Dat is constructiever dan een amendement met uitspraken die niet terug te voeren zijn. Dat is de handreiking die ik doe.

Er waren nog een paar vragen over de integraliteit. Deze zullen wij zeker nastreven. Uw concrete vraag was hoe mensen uit de steden en de dorpen in de participatieve trajecten betrokken worden. Dat zal zeker gebeuren. Dit gebeurt al in het gebied van Woerden, waar met name samen met de gemeente gekeken wordt hoe het gaat met betrekking tot de gevaren op de wegen met landbouwverkeer, verzakking, woningen en bedrijfsvoering. Daar wordt integraal gekeken naar de vraagstukken die horen bij een gebied waar bodemdaling is. Het is niet specifiek gericht op een bepaalde beroepsgroep, maar geldt voor alle belangengroepen en bewonersgroepen die in dat gebied worden gerelateerd aan het vraagstuk dat daar speelt.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Hebben wij hierbij de toezegging van de gedeputeerde gekregen dat de memo wordt toegevoegd aan de visie?

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ja.

De VOORZITTER: Hiermee hebben wij agendapunt 18 behandeld en wordt het doorgeleid naar de stemmingslijst.

Statenvoorstel koersdocument Omgevingsvisie.

De VOORZITTER: Ik geef het woord aan mevrouw Van Doesburgh voor haar maidenspeech.

Mevrouw VAN DOESBURGH (VVD): Mijnheer de voorzitter! Vijf jaar geleden hoorde ik voor het eerst over de nieuwe Omgevingswet in een participatietraject bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed over de nieuwe Erfgoedwet. Ruim een jaar geleden trad ik toe tot een werkgroep van de gemeente Stichtse Vecht in aanloop naar de nieuwe Omgevingswet. Vandaag sta ik hier als Statenlid van de VVD en vind ik het een voorrecht om in de provincie een bijdrage te mogen leveren.

De vraag die voor ons ligt is: stellen wij een koersdocument vast met kwaliteit? Deze vraag kunnen wij pas beantwoorden als wij weten waar wij op afkoersen. Kunnen wij als wij deze weg inslaan en deze uitspraak onderschrijven straks een omgevingsvisie schrijven die tegemoet komt aan wat de nieuwe Omgevingswet wil bereiken? Hebben wij aandacht voor decentralisatie? Bekijken wij de uitdagingen integraal? Hebben wij een goed participatietraject doorlopen? Is de insteek een uitnodigingsplanologie en blijft er genoeg ruimte over voor flexibiliteit en maatwerk?

Al deze onderwerpen duiden op een visie waar plaats gemaakt moet worden voor ruimte. De VVD kiest voor groei met een goed onderbouwd plan. Wij willen graag de Europese topregio blijven waar onze kinderen in betaalbare huizen kunnen wonen en wij genoeg middelen hebben om onze landschappen en erfgoed te kunnen onderhouden. Door middel van een gezonde economie bouwen wij gezamenlijk aan een gezonde maatschappij. Het liefst energieneutraal, klimaatbestendig en veilig.

In een provincie met een verwachte inwoneraanwas van 14% moet naar oplossingen worden gezocht voor de grote vraagstukken die beschreven zijn in de horizon. Dit zijn oplossingen die met de traditionele manier van wet- en regelgeving niet of moeilijk bereikt kunnen worden. De insprekers in de commissie BEM van 26 november jl., de vertegenwoordigers van gemeenten, duiden daarop. Laat het speelveld open genoeg voor anderen om te acteren. Zij vragen om beleid op hoofdlijnen waarin de kernkwaliteiten van de provincie benoemd worden en als richtsnoer gebruikt kan worden voor de te maken afwegingen.

De provincie moet haar rol pakken en leiding geven met een integrale visie. Op die leidinggevende rol wil de VVD de nadruk leggen. Het koersdocument is tot stand gekomen in een lang en intensief participatietraject. Luisteren is goed, maar verantwoordelijkheid nemen voor de volgende stap is niet de som der insprekers. Het betekent dat wij keuzes moeten maken in wat wel en niet past bij de snel veranderende samenleving die wordt ingekleurd door een democratisch gekozen vertegenwoordiging. Voor de VVD betekent dit dat er afgeweken kan worden van de rode contouren als de cultuurhistorie meegewogen wordt. Wanneer wij blijven bouwen binnen de rode contouren, dan wordt ieder speelveld, park en parkeerplaats vogelvrij en moeten wij de hoogte in waar laagbouw het karakter definieert. Wij noemen de provincie Utrecht het mooiste meisje van de klas, maar zij wordt dan meer een Dolly Parton: te geprononceerd, te opgevuld en wat karakterloos. Om het koersdocument daarop aan te passen lijkt ons dit niet het goede moment. De gedeputeerde Van der Berg heeft aangegeven die discussie met de Staten aan te willen gaan. Het koersdocument biedt daarvoor ruimte, want de rode contouren staan tussen haakjes.

De VVD stelt dat dit koersdocument een goede opmaat is naar de toekomst. Wij hebben oog voor decentralisatie. Het is tot stand gekomen in een intensief participatietraject, integraliteit speelt een belangrijkere rol en de uitnodigingsplanologie kan ingevuld worden bij de omgevingsvisie. Wij kijken uit naar de discussie over de rode contouren. Blijft dat maatwerk of geven wij de inwoners en gemeenten een ruimer speelveld?

De volgende statenperiode zal ik niet aanwezig zijn als Statenlid. Als u de omgevingsvisie gaat schrijven wens ik u de wijsheid toe om los te laten wat losgelaten kan worden en alleen te regelen wat geregeld moet worden in de hoop dat de nieuwe wet tot zijn recht kan komen en de inwoners baat zullen hebben bij een eenvoudige regelgeving.

De heer OVERKLEEF (D66): Mijnheer de voorzitter! Toen ik afgelopen weekend werkte aan mijn spreektekst over het koersdocument werd ik met mijn neus op de feiten gedrukt; dit gaat wel echt ergens over. Als wij in 2020 de omgevingsvisie aannemen, beslist PS over niet minder dan de toekomst van onze provincie. Met ons debat en onze stem geven wij mede vorm aan het Utrecht van 2050. Bovendien stellen wij vast welke stappen wij moeten zetten om dat doel te halen. Dat is best een imposante opgave waarover wij lang en diep na moeten denken en flink over moeten praten met elkaar. Het voorliggende koersdocument is een nuttige tussenstap om het gesprek een handje te helpen. Er worden mooie richtinggevende keuzes gemaakt, zoals robuuste natuur, energieneutraliteit en het duurzaam accommoderen van de ruimtevraag voor wonen en werken. Met die richtinggevende keuzes alleen zijn wij er niet, want hoe geven wij elk van die elementen een plek zonder daarmee een ander schade toe te brengen? De ruimte in onze provincie is beperkt en veel van onze ambities zijn flinke ruimtevragers. Hoe verhoudt het duurzaam accommoderen zich tot het behoud en de versterking van het groen? Hoe geven wij gestalte aan de energietransitie zonder daarbij in te leveren op ruimtelijke kwaliteit?

De inzet op het een heeft gevolgen voor het ander. Als wij volop inzetten op de fiets en duurzaam OV, dan betekent dat iets voor andere modaliteiten. Willen wij echt inzetten op natuurinclusieve landbouw en de bodemdaling tot bedaren brengen, dan heeft dat gevolgen voor de agrarische sector. Over al dat soort zaken moeten wij een opvatting hebben. Een opvatting waarbij wij steeds weer moeten zoeken naar de juiste balans. Soms moeten wij het lef hebben om onze aannames onder de loep te leggen. Zijn energielandschappen per definitie lelijk of kunnen deze via meervoudig ruimtegebruik op een nieuwe manier mooi zijn? Is elke doorbraak van de rode contour niet meer dan een noodzakelijk kwaad of liggen er kansen om het omringende groen te versterken of te vervlechten?

U merkt het, dit koersdocument leidt tot een flink potje filosoferen. Daarin ligt het gevaar besloten. Het is immers de bedoeling dat de omgevingsvisie beleidsneutraal wordt aangenomen: op basis van bestaand beleid en niet op basis van lange termijnvisies. Dat lijkt in tegenspraak met elkaar, wat mij brengt tot een aantal concrete vragen voor de gedeputeerde. Op welk moment gaan wij huidig beleid toetsen op omgevingsvisiebestendigheid? Hoe gaan wij de richtinggevende keuzes van het koersdocument en de definitieve inhoudelijke keuze van de omgevingsvisie toepassen op bestaand beleid? Hoe smeden wij de individuele beleidsstukken tot een geheel waarmee wij vanuit de voorgeschreven integrale aanpak van de Omgevingswet uit de voeten kunnen? Dat zie ik nog niet voor mij.

D66 is een sociaal-liberale partij en wij vertrouwen op de kracht van het individu en bieden wij waar nodig een steuntje in de rug. De Omgevingswet past goed bij dat uitgangspunt. De provincie moet haar inwoners en lokale overheden op die manier benaderen. Goede ideeën moeten wij de ruimte geven en mogelijk maken. Gemeenten moeten wij het vertrouwen gunnen dat zij hun ruimte goed weten in te richten. Daarbij moeten wij wel beseffen dat een aantal belangrijke opgaven in het verschiet liggen waarbij de provincie de regie moet pakken. Wij moeten steeds weer op zoek naar de juiste balans.

Mevrouw KOELEWIJN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Vandaag bespreken wij het koersdocument omgevingsvisie en de omgevingsverordening 'Koersen met kwaliteit'. Hiermee zetten wij een stap in de richting van de aanstaande Omgevingswet die in 2021 in werking moet treden.

Afgelopen donderdag presenteerde rijksbouwmeester Floris Alkemade samen met het college van Rijksadviseurs het Panorama Nederland. Een allesomvattende positieve en optimistische visie op de toekomst van Nederland in aansluiting op de doelstellingen van dezelfde Omgevingswet. Ik weet niet of u deze visie gelezen heeft, maar ik en mijn CDA-collega's worden hier blij van, al kan er hier en daar genuanceerd worden. Dit Panorama Nederland is voor het CDA een extra inspiratiebron en opsteker voor een eigen provinciale omgevingsvisie. Hier kan en wil iedereen aan meedoen. De Rijksadviseurs adviseren bijvoorbeeld om een zonneladder te hanteren die ervoor zorgt dat het bouwen van

zonne-energiecentrales op landbouwgrond en in natuurgebieden wordt vermeden. Zorg ervoor dat er eerst maximaal wordt bespaard. Zij geven aan ons mee dat zonnepanelen een industriële laag vormen in het landschap, vergelijkbaar met glastuinbouw.

Tegelijkertijd lezen wij in het voorliggende koersdocument dat gemeenten en initiatiefnemers opgeroepen worden om met initiatieven te komen voor grootschalige zonnevelden in gebieden waar geen wettelijke belemmeringen zijn. Dat terwijl het huidige beleid mogelijkheden biedt voor tijdelijke zonnevelden in gebieden die aansluiten op stedelijke functies. In de PRV is vastgelegd dat voor bio-energie en zonne-energie de ontwikkelingen niet leiden tot onevenredige aantasting van landschappelijke kernkwaliteit, natuurwaarden en cultuurhistorische waarden ook daar waar geen wettelijke belemmeringen zijn. In de commissie RGW hebben wij besloten om met elkaar in gesprek te gaan over de ruimtelijke kaders voor zonnevelden en dat in januari gaan doen. De motie van mevrouw Dik-Faber over het opstellen van een zonneladder in samenspraak met decentrale overheden zal naar verwachting in begin 2019 tot uitvoering gebracht. Kan GS aangeven hoe het hierin staat en op welke wijze het kwetsbaar gebied beschermt?

De heer OVERKLEEF (D66): Mijnheer de voorzitter! Is het opnemen van de regel waarin u refereert aan de PRS/PRV niet te specifiek op dit moment? De PRV heeft een horizon die veel dichterbij ligt dan de horizon van dit koersdocument en de omgevingsvisie.

Mevrouw KOELEWIJN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Wellicht is dat mijn zorg. Wij moeten niet alleen kijken naar de korte termijn, maar ook naar de langere termijn. Het is specifiek, maar het is mijn vraag aan GS hoe het hierin staat en hoe het de verbinding ziet tussen de PRV en hetgeen in het koersdocument wordt meegenomen.

De heer OVERKLEEF (D66): Mijnheer de voorzitter! Ziet u daarin geen belemmeringen voor de discussie die wij over deze opgave moeten voeren als wij van tevoren dit soort schotten opbouwen?

Mevrouw KOELEWIJN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Het is niet bedoeld om als schot neer te zetten. Het CDA hecht er wel aan dat wij het beleid dat wij hebben vastgesteld en dat op dit moment van toepassing is als kader mee te nemen.

Het CDA is blij dat in dit koersdocument aandacht aan gezondheid wordt besteed in combinatie met de luchtkwaliteit. Wel valt het ons op dat het onderwerp geurhinder niet aan bod komt. Dat terwijl wij inmiddels allemaal weten welke impact langdurige geurhinder helaas kan hebben op de levens van de inwoners in onze provincie. Deze inwoners hebben vragen over de gevolgen hiervan op hun gezondheid, maar de provincie heeft hierop nog geen adequaat antwoord. Andere provincies hebben dit wel in beeld en hebben hiervoor beleid ontwikkeld. Daarom dient het CDA samen met PVV, GroenLinks, ChristenUnie, PvdA, 50Plus en D66 een amendement in waardoor in de onderzoeksagenda van dit koersdocument de opdracht komt om te onderzoeken welke beleidsmatige mogelijkheden er voor de provincie Utrecht zijn om tot een aanvaardbaar geurhinderniveau te komen in relatie tot de gezondheid. Dit is een eerste stap richting een provinciaal geurbeleid. Met een Utrechts geurbeleid geven wij de betrokken burgers het signaal dat wij grip willen krijgen op de overlast en dat wij op zoek gaan naar beleidsmatige mogelijkheden met als doel om te voorkomen dat er überhaupt stankoverlast ontstaat.

Amendement A46 (CDA, VVD, PVV, GroenLinks, PvdA, ChristenUnie, 50Plus, D66): hoe krijgen we vat op geurhinder

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 10 december 2018, ter bespreking van het statenvoorstel PS2018RGW12 Koersdocument Omgevingsvisie;

constaterende dat:

- op dit moment in de provincie Utrecht beleid ontbreekt om te komen tot een aanvaardbaar geurhinderniveau, in relatie tot gezondheid, bij Utrechtse bedrijven;
- bewoners van de provincie Utrecht ongerust zijn omdat er onzekerheid is over de gevolgen van

- *geurhinder op hun gezondheid;*
- *andere provincies wel een beleid voor geurhinder hebben ontwikkeld;*

besluiten

het voorliggende koersdocument als volgt te amenderen:

"In de onderzoeksagenda van het koersdocument toe te voegen dat onderzocht wordt welke beleidsmatige mogelijkheden er voor de provincie Utrecht zijn om tot een aanvaardbaar geurhinderniveau te komen, in relatie tot de gezondheid, voor de Utrechtse bedrijven:"

Toelichting

In dit onderzoek wordt het volgende geïnventariseerd:

- *hoe de geursituatie is bij de bedrijven die een vergunning krijgen van de provincie;*
- *de beleidsmatige mogelijkheden die er zijn om tot een aanvaardbaar geurhinderniveau te komen. Hiervoor worden mede het geurbeleid van andere provincies en de mogelijkheden op basis van de GGD-richtlijn geurhinder in beeld gebracht,*
- *welke beleidsmatige mogelijkheden passend zijn om voor Utrechtse bedrijven tot een aanvaardbaar hinderniveau te komen en de huidige problemen op te lossen.*

De VOORZITTER: Het amendement is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. Het kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! De PvdA is positief over het traject dat met de omgevingsvisie is doorlopen. Er is in goed overleg gekomen met gemeenten en waterschappen, misschien nog te weinig met burgers. Al die partijen zijn aan het nadenken over hun omgevingsvisie. Al die visies moeten niet iets gaan doen dat haaks op elkaar staat. Als je kijkt naar het doorlopen traject en wat er voorligt, dan moet er nog veel gebeuren en uitgewerkt worden. Dat moet vooral een gebiedsgerichte vertaling krijgen, want elke regio kent zijn eigen problematiek. Het is een uitdaging om dat goed invulling en vorm te geven.

De PvdA maakt zich zorgen door de kwaliteiten die de provincie heeft: wij zijn aantrekkelijk. Die aantrekkelijkheid voor mensen die hier willen wonen en bedrijven die zich hier willen vestigen heeft een keerzijde. De keerzijde is dat wij moeten oppassen dat wij kapot groeien. Daarmee bedoel ik dat wij alles naar ons toe laten komen en accommoderen en wat er dan gebeurt. Hoe willen en kunnen wij hieraan sturing geven? Natuurlijk moeten wij niet alles accommoderen, want dan wordt het veel te druk in de steden. Natuurlijk moet niet alles naar het buitengebied. Als er echter schaarste ontstaat in het aanbieden van betaalbare woningen, dan gaan de prijzen stijgen. Dat gaat ten koste van de mensen met een kleine beurs. De provincie Utrecht wordt dan een luxe provincie waar mensen met een kleinere beurs worden weggedrongen, omdat men teveel wil. Dan gaan de economie en de markt bepalen wat iets gaat kosten. Onbetaalbaarheid ligt op de loer.

Het meest bijzondere aan de omgevingsvisie die wij gaan uitwerken is het woord beleidsneutraal. Het is gek als wij spreken over 2050 en over beleidsneutraal. De PvdA doet het voorstel bij de uitwerking om drie groeiscenario's inzichtelijk te krijgen. Wij hebben het uitgangspunt gekozen dat wij niet gaan groeien, maar laten wij drie groeiscenario's uitwerken vertaald naar de hoeveelheid woningen: 100.000, 140.000 of 180.000 woningen in 30 jaar. Wat gaat dat betekenen voor de kwaliteit van de leefomgeving in de stedelijke gebieden? Wat gaan drie Vinex-wijken erbij betekenen voor deze provincie? Dat willen wij graag uitgewerkt hebben. Vervolgens is het de vraag hoe wij er sturing aan gaan geven als wij iets niet willen. Dat zijn geen gemakkelijke vragen, maar dat zetten wij expliciet op de agenda. Wij willen ervoor zorgen dat wij een gezonde duurzame leefomgeving hebben in deze provincie waar iedereen mee kan doen. Dat is heel belangrijk.

De uitkomst van een bijeenkomst die wij hadden met de gemeenten was om bij de uitwerking driedimensionaal te kijken, zowel de hoogte als de diepte in en kijken waar wij dan uitkomen.

Motie M149 (PvdA): uitwerken groeiscenario's'

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 10 december 2018,

gehoord de beraadslagingen over het statenvoorstel 'Koersdocument Omgevingsvisie';

constaterende dat:

- *in de provincie Utrecht het aantrekkelijk is om te wonen, te werken, te ontspannen en te ontmoeten. Utrecht is een belangrijke motor van de Nederlandse economie in het centrum van het land;*
- *om te wonen in de provincie het voor de woningbezitters nog aantrekkelijk is met een unieke mix van steden, dorpen, landschappen, natuurgebieden, cultuur en erfgoed op korte afstand van elkaar;*

overwegende dat:

- *deze aantrekkelijkheid ook een keerzijde heeft. Het aantal woningen (prognose woningbehoefte tot 2050 oplopen tot meer dan 170.000), arbeidsplaatsen en de mobiliteit nemen de komende jaren fors toe. Het beslag hiervan op de krappe ruimte groot is, de effecten op sociaal vlak en een gezonde leefomgeving reeds onderwerp van gesprek zijn. Voorbeelden zijn de toenemende mobiliteit en de relatie met gezondheid, de toegankelijkheid van woningen voor iedereen ten opzichte van sterk stijgende prijzen (dat kan leiden tot een ruimtelijke scheiding van 'arm' en 'rijk');*
- *het creëren van een gezonde leefomgeving, waarin iedereen mee kan doen, voor alle inwoners van de provincie belangrijk is;*
- *in het koersdocument nog weinig keuzes zijn gemaakt en dat deze keuzes in de Omgevingsvisie wel dienen plaats te vinden;*
- *er behoefte is de betekenis van de mogelijke scenario's van de groei op vele terreinen goed uit werken als ook hoe hier aan sturing te geven;*

verzoekt het college van Gedeputeerde Staten om:

bij het opstellen van de Omgevingsvisie 3 mogelijke groeiscenario's met 100.000, 140.000 en 180.000 extra woningen tot 2050 uit te werken naar de betekenis op de kwaliteiten van de provincie en hoe daar sturing op te kunnen geven.

En gaan over tot de orde van de dag.

Mevrouw BROERE (PVV): Mijnheer de voorzitter! Het koersdocument is de aanloop van de Omgevingswet met de intentie dat het in 2050 goed wonen, werken en leven is in de provincie Utrecht. Daar kijken wij van op. De PCL wil een gezonde inclusieve samenleving; ook geweldig. In het koersdocument zijn veelal constatering vastgesteld, maar een visie heb ik niet ontdekt. Eigenlijk is het allemaal bestaand beleid. Van de verandering van 'nee, tenzij' naar 'ja, mits' heb ik helemaal niks kunnen ontdekken. Vastgehouden wordt aan het bestaand beleid. De horizon voor 2050 verschilt niks van de huidige ambities. Er moet binnenstedelijk gebouwd worden, dus de hoogte in en allemaal in een appartement. Er zijn hier waarschijnlijk maar weinig mensen aanwezig die in een appartement wonen, maar wij gunnen dat onze nazaten wel allemaal. De rode contouren blijven gehandhaafd. Ik ben mevrouw Van Doesburgh dankbaar dat zij dat namens de VVD ter discussie heeft gesteld. Voor de agrarische bedrijven staat er dat het economische rendabele bedrijven zijn die circulair, klimaatneutraal, diervriendelijk en natuurinclusief moeten zijn. Dat willen wij pas in 2050 bereiken. De meesten van ons gaan dat niet meer meemaken.

Wij nodigen gemeenten en initiatiefnemers uit om met initiatieven voor grootschalige zonnevelden te komen in gebieden waar geen wettelijke belemmeringen aanwezig zijn. Het maakt niet uit of dit natuur is, want zolang het zonnevelden betreft dan mag het allemaal. Daarvoor heb ik een motie van stal gehaald, want het ontbreekt hier aan de gevolgen van alle zonneakkers of zonneweides. Waar wij normaal vallen over een sprietje gras mag daar alles. De motie gaat over de gevolgen van het plaatsen van alle zonneakkers en de consequenties die dit heeft voor de bodem voor decennia lang.

Motie M150 (PVV): zonneakkers

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 10 december 2018;

constaterende:

- *dat GS in 2017 heeft bevestigd dat er geen onderzoek is gedaan naar de gevolgen van zonneakkers en dat in het koersdocument het aanleggen zonneakkers het beleid blijft nog steeds zonder enig onderzoek naar de gevolgen waaronder begrepen:*
  - *verlies bodemvruchtbaarheid;*
  - *verlies koolstofvastlegging, dus minder CO₂-opname;*
  - *geen voedselproductie;*
  - *minder reinigend vermogen;*
  - *slechtere waterhuishouding, waterbergend vermogen;*
  - *verslechtering lokale klimaat;*
  - *effect oppervlaktewater en minder grondkwaliteit;*
- *dat deskundigen van het RIVM, het Louis Bolk Instituut, de Vereniging Nederlands Cultuurlandschap en vogelorganisatie Sovon de noodklok luiden en aangeven dat de bodem wordt uitgeput en dat dit zelfs nog tot lang nadat de zonneakkers zijn verwijderd doorwerkt;*
- *dat er nu nog steeds geen landelijk onderzoek is gedaan naar de gevolgen van zonneakkers;*
- *dat het onverantwoord is om zonneakkers aan te leggen zonder de consequenties voor de bodem voor decennia te overzien;*

verzoeken GS om:

onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek te laten uitvoeren naar de gevolgen van zonneakkers en tot die tijd geen vergunningen te verstrekken.

En gaat over tot de orde van de dag.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de voorzitter! Voor ons ligt het koersdocument voor de omgevingsvisie. Dit is een belangrijk stuk waarover wij lang gepraat hebben. In de tijd dat wij over dit stuk praatten zijn er steeds meer mensen in onze provincie, ons land en Europa de straat opgegaan omdat zij het niet eens zijn met hoe het geregeld is. Zij zijn niet boos omdat er geen werk is, want er is werk genoeg. Zij zijn niet boos omdat zij vijf dagen in de week van 8.00 uur tot 17.00 uur moeten werken. Zij zijn boos omdat zij aan het eind van hun loon nog een stuk maand overhouden. De mensen die hard werken hebben te weinig geld om ergens te wonen, te recreëren en pensioenen worden uitgesteld. Deze mensen accepteren dat niet langer. Zij betalen belasting, maar de overheid trekt terug en zorgt niet voor hen. Wat staat er in dit koersdocument voor deze mensen?

Mevrouw VAN DOESBURG (VVD): Mijnheer de voorzitter! Begrijp ik uit uw tekst dat u doelt op belastingverlaging voor de inwoners van de provincie Utrecht?

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de voorzitter! Nee, wij willen dat de belastingen van de provincie, het land en de gemeenten ten goede komen van de inwoners. Er moet meer geld gestoken worden in woningen die iedereen kan betalen. In het koersdocument wordt de deur opengezet om een heleboel duurdere woningen op allerlei plekken te bouwen. Nergens staat dat bepaalde mensen beschermd moeten worden of extra aandacht moeten krijgen. Wij vragen aan de gedeputeerde wat er in dit koersdocument staat dat voor de aankomende 30 jaar voor deze groep mensen een verbetering met zich meebrengt.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ik ben door de vorige spreker een beetje van mijn a propos gebracht over waar de omgevingsvisie om gaat en waarvoor dit koersdocument bedoeld is. Wat ik interessant vind aan deze exercitie is dat de Omgevingswet erop gericht is om de principes van ruimtelijke ordening in samenhang te brengen met sociale vraagstukken. Wat dat betreft kan ik mij niet aansluiten bij de vorige spreker. De vragen zijn interessant, maar het is interessanter hoe

wij daar integraal naar gaan kijken. Hoe had u het gezien willen hebben en waar had u willen zien dat het in het document geland was?

Het koersdocument schetst de globale kaders, waarbij opnieuw het spanningsveld ontstaat tussen kaders en participatie. Daarnaast is er een spanningsveld tussen de verschillende ambities die wij hierin formuleren en het ruimtebeslag en de beperking op het ruimtebeslag. Daarom ben ik blij met de bijdrage van de PvdA die dit heel erg ter discussie stelt, want willen wij alles accommoderen wat er op ons af komt of willen wij daarin heldere keuzes maken? GroenLinks wil hierin heldere keuzes maken. Gedurende de hele periode hebben wij al gezegd dat wij het belang van de rode contour blijven zien, met name voor het beschermen van de natuur en het landschap. Ik begrijp de oproep om daarmee flexibeler om te gaan, maar wij zien dit als een hellend vlak en willen hier voorzichtig mee omgaan. Woningbouw blijft een belangrijke vraag, maar willen wij alles faciliteren wat er op ons afkomt? Er zijn nog steeds veel mogelijkheden in transformatie en binnenstedelijk. Daarin zal landelijke wet- en regelgeving wellicht aangepast moeten worden om dat goed te faciliteren. Wij kunnen zeggen dat wij een deel niet faciliteren om ervoor te zorgen dat Utrecht gezond, groen en leefbaar blijft. In de verschillende ruimtelijke opgaven moeten wij oog hebben voor het enorme belang van het mobiliteitsvraagstuk en de risico's die de provincies daarin loopt. Bij woningbouw, kantoren en bedrijventerreinen betrekken wij niet het mobiliteitsvraagstuk. De integraliteit van de Omgevingswet en de omgevingsvisie zijn hierin enorm belangrijk. Dat blijven wij benadrukken.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Een gezonde leefomgeving, dat is de grote centrale opdracht van de Omgevingswet. Voor de ChristenUnie begint een gezonde provincie met een gezonde en inclusieve samenleving waarin welvaart niet alleen in geld wordt uitgedrukt, maar waar oog is voor leefbaarheid en een goede verdeling van welvaart en kwaliteit. Dat zijn de vragen die de SP en GroenLinks gesteld hebben ieder vanuit hun eigen invalshoek. Dat vraagt wat ons betreft om keuzes.

Dit koersdocument begint met het thema 'ruimte voor duurzame ontwikkeling'. Wij zoeken ruimte voor wonen, werken, mobiliteit en landbouw. Wat als we dat zoeken naar ruimte steeds voorop zetten? Lopen wij dan niet het risico dat wij in Utrecht iedere groei-behoefte gaan faciliteren? Over iedere stok springen die wordt voorgehouden? Gaat dat dan niet ten koste van die gezonde leefomgeving? De ChristenUnie heeft het al vaker betoogd: groei is niet hetzelfde als meer. Voor ons is groei ook beter. Daar zetten wij liever op in. Naast die gezonde en inclusieve samenleving zetten wij voor de omgevingsvisie van Utrecht in op twee hoofddoelen: hoge kwaliteit van natuur en landschap en een circulaire, innovatieve economie met een voortvarende energietransitie.

Keuzes zijn er nodig rond drie van onze grootste provinciale vraagstukken: de woningbouwopgave, de energietransitie en bodemdaling. Die keuzes kunnen niet beleidsneutraal; dat inzicht is inmiddels gelukkig breed doorgedrongen. Wij pleiten voor een ruimere mogelijkheid rond rode contouren en kernrandvisies. Het betoog van VVD-wethouder Ten Hagen om meer te bedenken vanuit de bedoeling het mooi en groen houden van onze landschappen inspireerde ons. Vandaar onze suggestie aan GS en PS om een werkconferentie te organsiren over de bedoeling van ons ruimtelijk beleid: de rode en groene contour. Daarnaast pleiten wij voor de concentratie van grootschalige nieuwbouw, zodat wij het openbaar vervoer goed kunnen regelen. Wij zijn tegen het zoveel mogelijk spreiden van nieuwbouw. In ons jargon is dat de combinatie van pindakaas en hagelslag.

Bij de energietransitie staat Utrecht voor belangrijke keuzes. Er is al gesproken over de duurzaamheidsladder bij zonnevelden en de motie van mevrouw Dik-Faber. Wat ons betreft gaan wij deze motie regionaal vertalen.

De omgevingsvisie gaat niet alleen over wat, maar ook heel sterk over hoe. Hoe willen wij als provincie samenwerken, echt participeren en in verbinding komen met burgers, boeren en andere ondernemers? Hoe willen wij samenwerken met andere overheden? Voor de ChristenUnie raakt dat aan wettelijke elementen van goed bestuur. Het gaat niet om het wat en hoe, maar om het waarom. Waarom willen wij de dingen? Wat drijft ons in relatie tot de Omgevingswet? Dan zijn wij weer terug bij het begin van mijn betoog: die gezonde, inclusieve samenleving. De ChristenUnie is daarom blij dat dit

koersdocument kiest voor een integrale aanpak, voor een circulaire economie, klimaatadaptatie, energietransitie, transitie van de landbouw naar een kringlooplandbouw, gezondheid en veiligheid.

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Ik heb geen behoefte om mijn spreektekst van de commissie te herhalen. Ik heb daar alles gezegd wat er gezegd moet worden. Om die woorden kracht bij te zetten, dien ik drie amendementen in die dit omzetten naar de koersnotitie. Dat is wat wij bedoelen als wij zeggen dat de SGP constructief is. Het eerste amendement pleit ervoor om minder uit te gaan van concentratie en meer van initiatieven van onderop. Dat zorgt voor draagvlak; een belangrijk kernbegrip voor de SGP. Wij willen geen grote ingrepen in de ruimte waar niemand om heeft gevraagd, maar kleine, lokale initiatieven met draagvlak. Wat ons betreft gaat het koersdocument er te veel vanuit dat alle ontwikkelingen in de steden moeten plaatsvinden en dat alles daaromheen een groot openluchtmuseum moet worden. Daar zijn wij niet voor. Wij hebben graag een levendige provincie, ook op het platteland.

Amendement A47 (SGP): draagvlak

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 10 december 2018;

gehoord de beraadslagingen over het Koersdocument Omgevingsvisie;

constaterende dat:

het college voorstelt uit te gaan van concentratie van nieuwe ontwikkelingen;

overwegende dat:

- *de invoering van de Omgevingswet er juist toe zou moeten leiden dat meer gekozen wordt voor een benadering van onderop;*
- *plannen en ambities van gemeenten volop kansen bieden om onze provinciale doelstellingen te realiseren;*

besluiten:

aan het eerste besluitpunt van het statenvoorstel toe te voegen:

'met dien verstande dat de volgende passages worden gewijzigd:

- *op pagina 3 en 13 wordt de tekst: "We concentreren nieuwe ontwikkelingen, om zorgvuldig om te gaan met de schaarse ruimte en de Utrechtse kwaliteiten, maar er blijft ook ruimte beschikbaar voor lokale opgaven."*

vervangen door:

"Wij staan open voor nieuwe ontwikkelingen met voldoende draagvlak. Daarbij zijn lokale opgaven leidend, maar gaan we zorgvuldig om met de schaarse ruimte en de Utrechtse kwaliteiten."

- *Op pagina 14 wordt de tekst onder het kopje 'concentratie' vervangen door: "Wij gaan uit van lokale initiatieven. Voor de grote maatschappelijke opgaven is ruimte nodig. Het inpassen van die ruimte vraagt heeft impact op de omgeving. Denk daarbij aan de benodigde locaties voor verstedelijking, bereikbaarheid en duurzame energie. Wij kiezen ervoor om uit te gaan van lokale initiatieven. Zo kunnen we kiezen voor oplossingen met draagvlak. Daarbij houden we aandacht voor het behoud van onze aantrekkelijke landschappen, het cultureel erfgoed en de natuur. We laten het zo veel mogelijk aan lokale overheden over om de ongewenste impact van ontwikkelingen zo klein mogelijk te houden, goed te compenseren en waar mogelijk te komen met een oplossing voor meerdere opgaven. We brengen voor de Omgevingsvisie in beeld welke ruimte vragen op Utrecht afkomen, hoe groot deze zijn, en waar er behoefte is om voor deze ruimte vraag een antwoord te bieden'*
- *onder het kopje 'Draagvlak' op pagina 50 wordt de tekst "Concentratie: we concentreren nieuwe ontwikkelingen" vervangen door "Draagvlak: bij nieuwe ontwikkelingen gaan we uit van draagvlak".*

Het tweede amendement spitst dit uitgangspunt toe op het onderwerp woningbouw. Daarover hebben wij al vaker gesproken.

Amendement A49 (SGP): woningbouw vanuit de kernen

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 10 december 2018;

gehoord de beraadslagingen over het Koersdocument Omgevingsvisie;

constaterende dat:

- *het college voorstelt uit te gaan van binnenstedelijke woningbouw;*
- *het college voorstelt bij eventuele uitleg te kiezen voor concentratie van woningbouw;*

overwegende dat:

- *de invoering van de Omgevingswet er juist toe zou moeten leiden dat meer gekozen wordt voor een benadering van onderop;*
- *plannen en ambities van gemeenten volop kansen bieden om onze provinciale doelstellingen te realiseren;*
- *binnenstedelijke woningbouw op veel plekken niet meer realistisch is;*
- *vanuit veel gemeenten de roep klinkt om een andere benadering;*

besluiten:

aan het eerste besluitpunt van het Statenvoorstel toe te voegen:

'met dien verstande dat de volgende passage uit het Koersdocument wordt gewijzigd: Op pagina 15 wordt de tekst:

"De meeste woningen kunnen naar verwachting binnenstedelijk een plaats krijgen, maar er zal ook ruimte voor uitbreiding nodig zijn. Op termijn zijn nieuwe uitleglocaties nodig. Voor het accommoderen van verstedelijking hanteren we de volgende basisprincipes:

- *zoveel mogelijk binnenstedelijk/binnendorps (binnen de huidige rode contouren) nabij mobiliteitsknooppunten;*
- *daarnaast in overig binnenstedelijk/binnendorps gebied (binnen de huidige rode contouren);*
- *eventuele nieuwe (grootschalige) uitleg zo veel mogelijk koppelen aan (bestaande of nieuwe) knooppunten van de belangrijkste infrastructurele corridors.*

In aanvulling hierop willen we ruimte bieden voor kleinschalige uitbreiding van het stedelijk gebied en de kernen om de lokale vitaliteit of ruimtelijke kwaliteit te vergroten (lokaal maatwerk)."

vervangen door:

"Niet alle woningen kunnen binnenstedelijk een plaats krijgen. Er zal daarom ook ruimte voor uitbreiding nodig zijn. Er zijn dringend nieuwe uitleglocaties nodig. Voor het accommoderen van verstedelijking hanteren we de volgende basisprincipes:

- *waar mogelijk binnenstedelijk/binnendorps (binnen de huidige rode contouren) nabij mobiliteitsknooppunten;*
- *daarnaast waar mogelijk in overig binnenstedelijk/binnendorps gebied (binnen de huidige rode contouren);*
- *we willen daarnaast ruimte bieden voor kleinschalige uitbreiding van het stedelijk gebied en de kernen om de lokale vitaliteit of ruimtelijke kwaliteit te vergroten en de lokale woonbehoefte op te vangen;*
- *als aanvullend grote uitleglocaties nodig zijn, kiezen we ervoor deze locaties in nauw overleg met de gemeenten te selecteren, en deze te situeren in nabijheid van mobiliteitsknooppunten;*

Daar waar gekozen wordt voor het binnenstedelijk accommoderen van de behoefte is het behouden of verbeteren van het leefklimaat van de steden of dorpen het kader."

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Het derde amendement is heel belangrijk. Wij hebben de afgelopen tijd te weinig gemerkt dat de provincie actief aan het ophalen is wat de gemeenten aan het doen zijn in hun omgevingsvisies. Daarom willen wij dat als algemene vraag toevoegen aan de Onderzoeksagenda 2019.

Amendement A48 (SGP): ophalen bij gemeenten

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 10 december 2018;

gehoord de beraadslagingen over het Koersdocument Omgevingsvisie;

constaterende dat:

het college een onderzoeksagenda heeft opgesteld voor 2019;

overwegende dat:

- *de invoering van de Omgevingswet er toe zou moeten leiden dat meer gekozen wordt voor een benadering van onderop;*
- *plannen en ambities van gemeenten daarom bekend dienen te zijn bij de provincie;*

besluiten:

aan het eerste besluitpunt van het statenvoorstel toe te voegen:

"met dien verstande dat de volgende vraag wordt toegevoegd aan de vragenlijst op pagina 53 van het Koersdocument, onder het kopje algemeen: 'Welke keuzes maken de gemeenten in hun omgevingsvisies?'"

De VOORZITTER: De amendementen zijn voldoende ondertekend en maken deel uit van de beraadslaging. Ze kunnen worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

Dan geef ik het woord aan de gedeputeerde.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Vanochtend vielen de woorden: "Onze provincie heeft een fijn woon- en leefklimaat en dat willen wij graag zo houden." Dit waren de woorden van de ChristenUnie en deze staan letterlijk in het koersdocument. Dat is namelijk een van de uitdagingen waarvoor wij de komende periode staan. Wij zijn met dit koersdocument onderweg naar een integrale omgevingsvisie en -verordening voor de fysieke leefomgeving. Wij hebben met elkaar bepaald dat wij deze aan het eind van 2020 vaststellen in de Staten. Dit omdat de omgevingswet in 2021 in werking treedt.

Op weg daar naartoe hebben wij verschillende stappen gezet en wij hebben nadrukkelijk een proces doorlopen samen met de Staten en externe partijen. Het was geen geplaveide weg die wij bewandeld hebben. Het is een aanpak geweest waarin wij hebben vastgesteld wat ons participatietraject is geweest. Wij hebben verschillende sessies gehad op verschillende locaties om 'met buiten' te overleggen hoe de toekomst eruit moet zien. Daaruit is de Horizon 2050 voortgekomen. Deze heeft voor ons als basis gediend en wij hebben een stap naar binnen gezet om dit koersdocument vorm te geven. Dat betekent dat wij vandaag een eerste echt integraal document vaststellen waarin wij de koers uitzetten richting de omgevingsvisie.

Wij doen vandaag richtinggevende uitspraken op provinciaal niveau. Dat is een spannende stap. Het zijn nadrukkelijk ambities en koerssuggesties, maar het is nog geen beleid. Wat wij allen voelen, is dat het spannend is. De ambities die wij uitspreken komen uit de verschillende bouwstenen en zijn inbreng van buiten, omdat wij te maken hebben met de ontwikkelingen die op ons afkomen. Wij hebben al gesproken over energietransitie, de woningbouwopgave en andere zaken die op dit moment op ons afkomen en om een antwoord vragen. Vandaag stellen wij de richtinggevende uitspraken vast voor de omgevingsvisie. De richtinggevende uitspraken zijn de basis om in de toekomst verder aan te werken.

Wij merken dat het spannend is, want de ruimte in Utrecht is beperkt. Wat wij zien zijn ruimtevragers, Utrechtse kwaliteiten die wij willen behouden en 'new kids on the block' die ruimte vragen. Wij zullen

dit spanningsveld de komende periode nader moeten opzoeken. Daarvoor gaan wij een nadrukkelijk proces in. Het koersdocument is daarvoor de eerste aanzet. Het komende half jaar gaan wij nadrukkelijk participatietrajecten in om met de partijen buiten dit nader vorm te geven. Daarmee gaan wij de confrontatie opzoeken. Het zijn grote vraagstukken waar bestaande regelgeving niet meer past. Een aantal partijen heeft al de vraag gesteld of dit beleidsneutraal kan. Wij zullen in de komende periode zien dat de verschillende documenten die wij hebben vastgesteld en de confrontatie daartussen zullen vragen om nieuwe uitspraken. Wij zullen zien dat de nieuwe uitdagingen die op ons afkomen daarom gaan vragen. Dit vraagt om een balans die wij de komende tijd gaan zoeken.

Dan kom ik op de vragen die gesteld zijn. Een aantal daarvan heb ik al beantwoord. D66 vroeg naar het zoeken van de balans. Deze gaan wij de komende tijd zowel thematisch en vooral gebiedsgericht in. De confrontatie voor de verschillende opgaven en de kansen die wij hebben willen wij gebiedsgericht aan de vork steken. Met name in de gebieden gaat de confrontatie plaatsvinden. Dit is daarvoor een inhoudelijke voorbereiding.

De PvdA refereert aan de gebiedsgerichte vertaling die nodig is. De PvdA heeft aangegeven dat het spannend wordt de komende periode, net zoals ik schetste. Utrecht heeft inderdaad een aantrekkelijke woon- en leefomgeving, maar er zijn grenzen aan de groei. In de komende periode zullen wij die grenzen nader moeten verkennen om in de omgevingsvisie definitieve uitspraken te doen.

De vragen over wonen en energie et cetera zullen door mijn collega's beantwoord worden.

De ChristenUnie heeft gevraagd naar een werksessie waar wij de confrontatie zoeken. Daar kunnen wij in meegaan, maar mijn collega zal daarover meer zeggen. Dit is een hele mooie vorm. Verder zie ik geen vragen.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Wij hebben een motie ingediend. Deze gaat over woningbouw, maar ook over hoe wij de omgevingsvisie verder uitwerken. Wij pleiten ervoor om met drie scenario's te werken waarbij je kunt kijken wat de consequenties zijn.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Daar hebben wij gezamenlijk naar gekeken en daarop zal gereageerd worden door mijn collega.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dank voor de vragen die gesteld zijn. De PvdA vroeg een antwoord op de motie over de groeiscenario's. U wordt op uw wenken bediend, omdat in bijlage 2 het onderzoeksprogramma staat waarin wij kijken naar scenario's van verstedelijking voor het gehele programma. Het valt wel mee als het gaat over 2050 en de extra woningen die wij al gepland hebben in bestaand stedelijk gebied en de uitleg van de prognose. Daar bekijken wij dit integraal en stellen wij onszelf de vraag welke gebieden wij willen aanwijzen om eventueel de extra vraag die nodig is in samenhang te bekijken met de andere vraagstukken. Ik vraag u om uw motie daar onder te brengen.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Waar de motie hierop aangrijpt, lijkt mij dat een prima suggestie. Als wij echter kijken naar de mogelijkheden voor de groei van woningbouw, dan komen wij uit op 100.000 woningen. Terwijl in het koersdocument wordt gesproken over 170.000 woningen. Dat is bijna een verdubbeling. Als je kijkt naar het ruimtegebruik, dan betekent dat nogal wat. Wordt het in het onderzoeksprogramma uitgewerkt wat binnenstedelijke groei of het expanderen van de groei gaat betekenen?

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Wij gaan niet uit van de drie scenario's die u schetst. Wij gaan uit van het accommoderen van de groei zoals wij dat kennen op de Primos-prognose van 2017, het onderzoek van ABF. Wij hebben nogal wat geprognoseerd tot 2028 en tot 2040. Daarmee denken wij een fors eind op het streven te komen. Als wij die scenario's uitrekenen kijken wij naar mobiliteit en andere vraagstukken. Laat u het bij de onderzoeksvraag hoe wij dit aantal gaan accommoderen en op welke plek. Dan komen wij nog te spreken over de balans, het dubbel ruimtegebruik, waar ordenen wij wat en wat zijn onze basiskwaliteiten. Dat afwegingsmechanisme is het mooie van ruimtelijke ontwikkeling en ruimtelijke ordening. Wij komen daarop terug in de omgevingsvisie.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Het gaat erom of je het kunt en wilt accommoderen. Op het moment dat je geen sturing geeft en niet accommodeert terwijl er wel sprake is van groei, dan vliegen de prijzen de lucht in. Dat gaat ten koste van de mensen die wat minder geld in hun portemonnee hebben. Komen dit soort dingen uit het onderzoeksprogramma?

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Wij kijken vooral naar het vraagstuk hoeveel woningen wij geprognosticeerd nodig hebben. Dat zijn er ongeveer 170.000 woningen, in de meest optimale situatie 155.000 tot 170.000 woningen. Daarvan denken wij een heleboel al weg te kunnen zetten. Wat er overblijft en een plek moet krijgen in de provincie is ongeveer 30.000 woningen. Wij gaan uit van het scenario dat wij het willen accommoderen. Als u dat niet wilt, dan komt u voor een aantal andere vraagstukken te staan, zoals de betaalbaarheid, inclusieve samenleving, werkgelegenheid en woningen die niet onbetaalbaar zijn maar wij nodig hebben voor de maakindustrie. Dat onderzoeksvoorstel leest u in bijlage 2 van de omgevingsvisie.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de voorzitter! Begrijp ik goed dat u zegt dat wij gaan kijken wat voor soort woningen erbij moeten komen?

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dat zou een vraagstuk kunnen zijn. Dat onderzoeken wij op dit moment niet, omdat wij uitgaan van kwantiteit. Als je binnenstedelijk bouwt kun je geen boerderij op het Neude organiseren, maar dat er andere vormen van bouw komen. Dat kunnen vormen zijn van kleinere woningen of vraagstukken rondom de huisvesting van doelgroepen. Dat staat er nog niet in. Dat zou een omkering zijn van het beleid tot nu toe. Dit is een aangelegenheid voor gemeenten, woningcorporaties en marktpartijen.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de voorzitter! U zegt dat er 170.000 woningen nodig zijn. Als u echter woningen bouwt die niet echt nodig zijn, dan ontstaat hetzelfde effect als wanneer je een weg nodig hebt en het niet uitmaakt of het een fietspad of snelweg is. Je moet weten waarvoor je wel en geen ruimte nodig hebt.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! U hoort mij niet zeggen dat wij niet zouden bouwen voor doelgroepen die woningen nodig hebben. Ik zeg alleen dat wij uitgaan van de kwantiteit van het aantal woningen dat wij nodig hebben. De gemeenten weten goed welke woningen nodig zijn gelet op hun dynamische bevolkingssamenstelling.

Mevrouw VAN DOESBURGH (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik wil een vraag stellen aan de heer Van Muilekom. Mag dat op dit moment of heeft u dat liever in de tweede termijn?

De VOORZITTER: Als u vraagt wat ik liever heb, kunt u dan naar de microfoon komen voor een korte scherpe vraag.

Mevrouw VAN DOESBURGH (VVD): Mijnheer de voorzitter! De heer Van Muilekom spreekt verkeerd over de hoeveelheid woningen waarmee hij wil beïnvloeden hoeveel inwoners er wel of niet naar de provincie Utrecht komen. Realiseert u zich wel dat u daarmee in een platte discussie komt waarbij u de vraag oproept of de provincie te vol is? Begrijpt u dan waar ik heen wil als ik zeg dat wij deze discussie niet zo moeten voeren?

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Het is een zwaar beladen uitspraak als u zegt dat iets te vol is. Als je kijkt hoe groot Nederland is en op welk niveau wij de discussie voeren op de vierkante meter en 80 kilometer naar het oosten van het land zijn er gemeenten die met krimp te maken hebben, dan moet je nadenken waar je economische ontwikkelingen wilt stimuleren. Als je economische ontwikkelingen wel of niet stimuleert, dan moet je bedenken hoe je het aantrekkelijk kunt maken dat niet iedereen in het midden van het land wil wonen. Dat moet niet alleen gepaard gaan met woningen, maar heeft ook te maken met voorzieningen en economische ontwikkelingen.

De VOORZITTER: Wij gaan weer terug naar de gedeputeerde.

Mevrouw VAN DOESBURGH (VVD): Mijnheer de voorzitter! Jammer.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Voor de vragen over de zonneakkers, ben ik blij met de Panorama Nederland. U kunt deze downloaden in een app, dan kunt u deze zien. Wij gaan proberen om deze voor de Dag van de Kwaliteit naar Utrecht te halen, want het is een mobiele panorama. Ik was blij met het advies van de Rijksadviseurs en het optimisme dat daaruit klinkt. Tegelijkertijd hebben zij goed geïdentificeerd hoe wij om kunnen gaan met energie. Toch interpreter ik de tekst die bij de Panorama Nederland genoemd is anders dan u over de zonneladder. Daarmee bedoelt hij: let op uw zaak voordat u de landbouwgronden natuurgronden voorlegt. Dat is belangrijk. Wij hebben alles daarin nodig. Zonne-energiecentrales worden niet uitgesloten, maar let daarbij op uw zaak.

Komt dit overeen met wat wij afgesproken hebben in de commissie RGW en in de landbouwvisie? Wij gaan met elkaar in gesprek over hoe dat uitgewerkt moet worden, maar volgens mij komt het overeen. Het is niet de bedoeling dat wij in eerste instantie alles volleggen met zonnepanelen. Er zal ongetwijfeld een natuurlijke selectie zijn met plekken die eerst worden vol gelegd, zoals de daken van de stallen en op de grond van de oude PRS/PRV. In het licht van de transitie moeten wij niet de ogen sluiten voor grootschalige mogelijkheden van zonne-akkers. In de koersvisie wordt nadrukkelijk genoemd dat wij rekening moeten houden met de basiskwaliteit van onze provincie. Ik hoop dat wij elkaar daarin vinden.

Er was nog een vraag over de rode en groene contour. Ivo ten Hagen deed het verzoek om vanuit de doelstellingen van de ruimtelijke ordening en de ruimtelijke kwaliteit te discussiëren in plaats van een grenzdiscussie hoe wij het moeten noemen. Het lijkt mij goed om dat mee te nemen in het traject hoe om te gaan met de ruimtelijke kwaliteit in het licht van de verstedelijking en de onderzoeken die wij gaan doen bij de totstandkoming van de omgevingsvisie. Het amendement van de SGP heb ik nog niet gezien, dus daar kan ik nog geen reactie op geven.

De VOORZITTER: Is er behoefte aan een tweede termijn? Eerst geef ik het woord aan gedeputeerde Pennarts.

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Er waren nog twee vragen aan mij geadresseerd. De eerste vraag van de PvdA ging over het 3D aspect of er voldoende rekening is gehouden met de bodemaspecten en luchtkwaliteit. Dat is zo. Bij de bodem hebben wij rekening gehouden met de aspecten op geothermie en drinkwatervoorziening. Dat is 3D in de beleidsmatige zin. 3D in de casus is een ander verhaal. Dat is nog niet goed uitgewerkt en het duurt nog even voordat wij dat 3D kunnen visualiseren. Uw vraag had meer betrekking op de inhoud en daarin komen wij u tegemoet.

Dan het amendement over hoe wij vat krijgen op geurhinder. Dit amendement doet het voorstel om te kijken hoe wij met beleidsmatige mogelijkheden tot een aanvaardbaar geurhinderniveau kunnen komen en dit te onderzoeken in het kader van de omgevingsvisie. Mijn schaamte zit erin dat wij een van de laatste provincies zijn die daarvan werk maakt. Dat is een extra aanleiding om hier direct mee aan de slag te gaan. Dank voor het amendement.

De VOORZITTER: Wij gaan naar de tweede termijn. Ik ben van plan om het voorstel over de Rijnbrug voor de dinerpauze te behandelen. Ik hoop dat u zoveel mogelijk wilt meewerken aan die planning.

Mevrouw VAN DOESBURGH (VVD): Mijnheer de voorzitter! Namens de VVD kom ik terug op het onderwerp groei. Groei is goed met een goed onderbouwd plan. Daarover gaat het koersdocument: laten wij er eens met elkaar over praten. Zoals de heer Schaddelee al zei: "Groei is niet noodzakelijkerwijs meer, maar vooral beter." Met name tegen de PvdA en GroenLinks zeg ik dat u zich moet realiseren dat het een platte discussie wordt als u deze voert over aantallen. Dan spreken wij erover dat men-

sen niet naar de provincie Utrecht moeten komen en bedrijven zich ergens anders moeten vestigen. Dat is niet de manier om hierover te praten.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Waarop baseert u het dat wij spreken over aantallen? Volgens mij heb ik geen aantal in de mond genomen.

Mevrouw VAN DOESBURGH (VVD): Mijnheer de voorzitter! In uw bijdrage refereerde u aan de PvdA en zei dat u de woorden onderstreept over de benadering van de drie scenario's. Daardoor dacht ik dat u daarachter staat.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Dat was niet waaraan ik refereerde. Het gaat ons om de enorme aanspraak die gemaakt wordt op de ruimte waarmee wij zorgvuldig moeten omgaan. PvdA en D66 refereerden daar al aan. Het hoeft niet om aantallen te gaan, maar om wat je daarmee doet en wat de kwaliteit is. Natuur, cultuurlandschap, energietransitie en mobiliteit moeten integraal bekeken worden. Er moeten keuzes gemaakt worden, want wij kunnen wellicht niet alles faciliteren.

Mevrouw VAN DOESBURG (VVD): Mijnheer de voorzitter! Dat begrijp ik volkomen en daar staan wij volledig achter. Dat is wat wij bedoelen met een goed onderbouwd plan.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de voorzitter! Wat vindt mevrouw Van Doesburgh van een goed onderbouwd plan waarin wij ervoor gaan zorgen dat de mensen die in deze provincie moeilijk een huis kunnen krijgen zich beter kunnen vestigen, zoals verplegers, buschauffeurs, juffen en winkeliers?

Mevrouw VAN DOESBURGH (VVD): Mijnheer de voorzitter! Bij het amendement sprak u erover dat er in het koersdocument meer aandacht moet worden gegeven aan de gewone mensen. De overheid, provincie en gemeenten moeten geen onderscheid maken tussen mensen. Ieder mens is een gewoon mens. Wij moeten in het koersdocument niet spreken over bijzondere mensen. Ieder mens doet een eigen bijdrage en wij moeten in de provincie Utrecht kijken hoe wij dat kunnen accommoderen. De gemeenten gaat erover of wij dat kunnen accommoderen door speciale soorten huizen te bouwen.

De VOORZITTER: Ik hoopte dat wij sneller door de tweede termijn konden. Wilt u heel kort zijn?

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de voorzitter! Het koersdocument loopt tot 2050.

De VOORZITTER: Niet dit deel daarvan.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de voorzitter! Voor veel mensen is het op dit moment moeilijk om een huis te krijgen, want er zijn lange wachttijden voor sociale woningbouw en er is geen woning te krijgen onder € 200.000, terwijl er veel woningen zijn boven € 350.000. Wij vertrouwen de gemeenten daarin, maar blijktbaar is het beleid van de gemeenten niet zo dat daarin veranderingen komen. Wat voor plan hebben wij daarvoor?

Mevrouw VAN DOESBURG (VVD): Mijnheer de voorzitter! Het siert u dat u daarvoor speciaal aandacht vraagt. Wij hebben daarvoor allemaal aandacht. Dat u daarop de nadruk legt is aan u, maar ik ga ervan uit dat de overheid – de provincie en de gemeenten – voor iedereen zorgt, ook voor de mensen die moeilijker een woning kunnen vinden. Daarnaast moeten wij zorgen voor de mensen die kunnen werken, de economie en dat de boel draait. Dat is een integrale visie waarin iedereen aan bod komt volgens de VVD.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Ik ben blij dat de VVD over kwaliteit praat. Onze complimenten daarvoor. U zegt dat wij de discussie plat maken door het noemen van aantallen. Wij hebben echter behoefte aan kaders waar de provincie naartoe groeit en wat de kwalitatieve

impact is op de woonkwaliteit en de betaalbaarheid. Het moet goed inzichtelijk zijn waar wij naartoe willen of uitkomen. Daarbij gaat het over de waarden en kwaliteiten. Bedoelen wij hetzelfde?

Mevrouw VAN DOESBURGH (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik begrijp waar de vraag vandaan komt. Mijn enige oproep is: probeer die vraag breder te zien. Kijk niet alleen naar drie scenario's over woningbouw, maar kijk wat het doet als je meer of minder natuur ter beschikking hebt. Probeer niet in de discussie te vervallen waarbij je zegt dat de provincie Utrecht vol is en de provincie moet investeren in andere provincies om daar mensen naartoe te krijgen. Dat zou te gek voor woorden zijn. Wij moeten onze verantwoordelijkheid nemen voor deze provincie en hier moeten wij zoeken naar oplossingen zoals deze op ons afkomen. Wij moeten niet proberen om de oplossingen van ons af te duwen, omdat wij zeggen dat wij deze vraagstukken niet willen.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Wellicht bestaat de provincie Utrecht over tien jaar niet meer en hebben wij landsdelen. Dan durven wij eindelijk op groter schaalniveau te kijken welke ontwikkelingen wij waar in Nederland willen stimuleren. Durf over de grenzen heen te kijken.

Mevrouw VAN DOESBURGH (VVD): Mijnheer de voorzitter! Voorlopig zijn wij alleen nog maar Statenleden van de provincie Utrecht en bepalen wij wat er voor de provincie Utrecht moet gebeuren.

Mevrouw KOELEWIJN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Voor het amendement over geurhinder wil ik een omissie rechtzetten. Dit amendement wordt mede namens de VVD ingediend.

Met betrekking tot de zonne-akkers ben ik blij met het antwoord van de gedeputeerde dat er sprake is van een basiskwaliteit. Dat is niet onbelangrijk, omdat wij weten dat er actuele druk is op landbouwgrond. Wij zijn blij met het gesprek in januari; laat dat helder zijn.

De motie van de PVV vinden wij sympathiek, maar misschien is het goed om GS te vragen om bestaand onderzoek te bundelen, in kaart te brengen en aan ons voor te leggen voor het gesprek in januari. Dan kunnen wij de kennis daarvan meenemen.

Mevrouw BROERE (PVV): Mijnheer de voorzitter! Als u de onderzoeken boven tafel haalt, dan kunnen wij daar wat mee. Deze onderzoeken zijn er niet.

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! De SGP heeft in november een motie ingediend over zonne-akkers waar u niet voor heeft gestemd. Had u dat inmiddels wel gedaan?

Mevrouw KOELEWIJN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Allereerst tegen mevrouw Broere: het is een oproep aan GS om de onderzoeken alsnog boven water te brengen. Ik dacht dat deze onderzoeken al bestonden, zo had ik de motie gelezen. Dat was van mijn kant te kort door de bocht.

Tegen de heer Van Leeuwen zeg ik dat wij vooral niet moeten terugkijken. De CDA-fractie is niet tegen zonne-akkers, maar dit moet op een verantwoorde manier gebeuren.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Wij hebben onze inbreng tijdens het debat al geleverd.

Mevrouw NOORDENBOS (PVV): Mijnheer de voorzitter! Ik zal de vraag van mevrouw Kotkamp beantwoorden waarom wij vinden dat in dit koersdocument niet genoeg wordt gedaan voor de gewone mens. Wij zijn allemaal gewone mensen, maar 80% van de mensen heeft 20% van de middelen in handen en andersom. Verstedelijking is een van de doelen van de provincie: er moeten huizen en mensen bijkomen. Wij zeggen echter niet wat voor huizen wij willen. Daarmee zetten wij de deur open in alle gemeenten om te gaan bouwen. Dat betekent dat er veel huizen gebouwd worden zonder dat de inwoners daar behoefte aan hebben. Daardoor wordt de grond duur en het probleem dat er mensen zijn die geen huis kunnen krijgen alleen maar groter.

Mevrouw KOTKAMP (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ik begrijp uw punt en tot op zekere hoogte kunnen wij erin meegaan dat woningen voor verschillende groepen beschikbaar moeten zijn.

De vraag is echter waar dat moet landen in het koersdocument. De provincie zegt dat de vraag naar woningbouw zoveel mogelijk binnenstedelijk opgelost moet worden. Daarmee gaat het direct naar de gemeenten. Is het een idee dat wij in het koersdocument bij voorbaat gemeenten dwingen om in hun eigen bestemmingsplan en omgevingsvisie iets dergelijks op te nemen? Dat vind ik risicovol.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de voorzitter! De SP heeft al vaker gezegd dat de provincie een woonvisie moet opstellen. Daarvan wordt steeds gezegd dat wij iets hebben dat daarop lijkt. Toch is het nog steeds heel open en dat moeten wij specifieker maken. Ik ga een amendement indienen om het stukje tekst op bladzijde 12 te wijzigen en daaraan toe te voegen: een aantrekkelijke leefomgeving voor alle inwoners, een gezonde en veilige samenleving voor mensen met een inkomen tot modaal, ruimte voor duurzame en betaalbare ontwikkeling en energieneutraal voor mensen met lage- tot middeninkomens. Er wordt gezegd dat het koersdocument voor iedereen is, dus dit kan eenvoudig opgenomen worden.

Amendement A50 (SP): belangen van gewone mensen opnemen in koersdocument

Provinciale Staten, in vergadering bijeen op 10 december 2018, ter bespreking van het Koersdocument Omgevingsvisie;

besluiten:

de tekst van blz. 12 van het Koersdocument:

"Met onze koers maken we duidelijk hoe we het toekomstbeeld van Horizon Utrecht 2050 willen bereiken. We zetten op hoofdlijnen de koers uit voor de grote maatschappelijke opgaven. Dat doen we aan de hand van vier thema's:

- ruimte voor duurzame ontwikkeling;*
- gezonde en veilige samenleving;*
- energieneutraal, klimaatbestendig en waterrobuust;*
- aantrekkelijke leefomgeving;"*

te wijzigen in:

"Met onze koers maken we duidelijk hoe we het toekomstbeeld van Horizon Utrecht 2050 willen bereiken. We zetten op hoofdlijnen de koers uit voor de grote maatschappelijke opgaven. Dat doen we aan de hand van vier thema's:

- ruimte voor duurzame en betaalbare ontwikkeling;*
- gezonde en veilige samenleving, ook voor mensen met een inkomen onder modaal;*
- energieneutraal, ook voor mensen met lage- tot middeninkomens, klimaatbestendig en waterrobuust;*
- aantrekkelijke leefomgeving voor alle inwoners.*

Toelichting

Behalve NEE TENZIJ, gaat nu ook JA MITS een rol speelt in de vergunningverlening voor veranderingen in het fysieke domein. Dit gaat vaak gepaard met juridische- en participatieprocessen, waarbij de initiatiefnemer over een behoorlijke hoeveelheid geld en contacten moet beschikken om de TENZIJ en MITS naar behoren te kunnen volbrengen. De mogelijkheden voor mensen met een inkomen tot modaal om in te grijpen in hun omgeving zijn klein. Veel van deze mensen hebben een praktisch beroep, zoals politieagent, vuilnisman, postbode, bouwvakker, metselaar, klasse-assistent, winkelbediende, telefoniste, afwasser, serveerster, kapster, pakketbezorger, ziekenverzorger, buschauffeur, verpleegster, schooljuffrouw enz. met een inkomen tot modaal. Ze kunnen nu al geen geschikte woning vinden en missen ook andere betaalbare voorzieningen in de provincie Utrecht. Gevolg is dat er een schreeuwend tekort is in de provincie aan deze mensen met praktische beroepen. Deze groep laat zich tegenwoordig vaak horen in protest op straat omdat ze niet gehoord wordt door de overheid. Dit koersdocument vertoont geen duidelijke verbeteringen voor deze groep mensen voor de aankomende 30 jaar. Een koersdocument dat mee wil gaan tot 2050, moet reageren op deze ontwikkelingen om niet nu al achter de feiten aan te lopen.

De VOORZITTER: Het amendement is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. Het kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

Wij gaan door met de tweede termijn van het college.

Mevrouw MAASDAM (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Er is een opmerking gemaakt en er zijn twee amendementen ingediend waarop ik reageer. Het amendement van de SGP gaat over het opheffen bij gemeenten. Daarin wordt een aparte onderzoeksvraag voorgesteld. Wij gaan de komende periode met de afzonderlijke regio's in gesprek. Tijdens die gesprekken hebben wij nadrukkelijk oog voor de plannen die de regio's maken. Het doel daarbij is om scherp te krijgen welke plannen en elementen de provincie daarbij kan steunen en hoe wij ons daartoe verhouden. Dat betekent dat er een aparte onderzoeksvraag op dit moment niet nodig is. Daarmee komen wij u tegemoet, maar ontraad ik dit amendement.

Het amendement A50 van de SP heb ik niet voor mij. Wel kan ik aangeven dat er een hoofdstuk 'Prettige samenleving' is waarin nadrukkelijke aandacht is voor de inclusieve samenleving: een samenleving waarin alle mensen mee kunnen doen. Dit zijn mensen met verschillende inkomens of andere inwoners met afstand tot de samenleving. In het koersdocument staat nadrukkelijk dat wij gaan voor een inclusieve samenleving.

Er ontstond enig debat naar aanleiding van de opmerking van de VVD om bij scenario's niet alleen te kijken naar aantallen maar ook naar impact. Daarbij verwijs ik naar de notitie Reikwijdte en detailniveau voor de plan-MER, dat wij vanmiddag hopen vast te stellen. Daar gaan wij de Utrechtse kwaliteiten en opgaven gebiedsgericht in beeld brengen. Op basis van die beleidsprioriteiten ontwikkelen wij alternatieven.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik zal ingaan op de twee amendementen van de SGP die ik nog niet behandeld had. Ik ontraad het amendement woningbouw vanuit de kernen omdat hier teveel gekeken wordt naar wat de dorpen en de kleinere gemeenten graag willen en wat minder naar een regionaal belang, gekoppeld aan het mobiliteitsvraagstuk. Het moet vanuit andere oogpunten mogelijk zijn.

In het amendement draagvlak, wordt 'wij concentreren ons op nieuwe ontwikkelingen' vervangen door 'draagvlak bij nieuwe ontwikkelingen'. Dat is belangrijk, maar mobiliteit is belangrijker dan het eisen van draagvlak om vervolgens binnen dorpen en aan de randen te bouwen. Op de regionale woningmarkt moet dit regionaal afgestemd worden. Dit betreft niet alleen het draagvlak van de individuele gemeenten. Daarom ontraad ik deze motie.

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Dank voor het antwoord van de gedeputeerde. Onder draagvlak verstaan wij ook mobiliteit, want daarvoor moet draagvlak zijn. Draagvlak betreft alle aspecten. Daarom kunt u dit amendement aanraden.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik lees het als draagvlak voor het concentreren van nieuwe ontwikkelingen. Mobiliteit is niet het concentreren van nieuwe ontwikkelingen, maar een gevolg van het concentreren van nieuwe ontwikkelingen. Het is niet verstandig om alleen daarvoor ruimte te bieden.

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Gaat u akkoord met het amendement, als ik hieraan toevoeg dat het inclusief mobiliteit is?

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Nee, want dit toestaan zou een ongebreidelheid kunnen betekenen voor gemeenten. Dat is niet de volgorde der dingen bij de versterkingsopgave zoals het voorstel in het koersdocument.

De VOORZITTER: Daarmee sluit ik de debatten over dit voorstel en geleid ik het door naar de stemmingslijst.

Statenvoorstel Rijnbrug.

Mevrouw ENS (VVD): Mijnheer de voorzitter! De Rijnbrug is een brug die twee provincie verbindt, voornamelijk met een lange stroom langzaam rijdende auto's. Een brug die hoe langer hoe minder goed dienst doet om de Nederrijn tussen Kesteren en Rhenen over te kunnen steken. Anno 2018 kruipt over deze brug een aanzienlijk gedeelte van de dag een rij auto's voort. Inwoners en werknemers uit de omgeving doen lang over een korte reis en direct omwonenden van de brug ondervinden hinder van het wegverkeer dat al even traag door de omgeving kruipt. Naast de bereikbaarheidsproblemen en verminderde verkeersveiligheid gaat het over de uitlaatgassen en het geluid dat de constante aanwezigheid van langzaam rijdend verkeer met zich meebrengt. De problemen worden alleen maar groter.

Er is al tien jaar aandacht voor en er ligt eindelijk een plan om de situatie te verbeteren met een verbreding naar twee rijstroken in beide richtingen en een vlotte afwikkeling van het verkeer onder aan de brug aan de kant van Rhenen. Wij horen graag van het college of de uitvoering wat sneller kan dan de voorgestelde plannen. Met dit plan komt de vraag aan onze Staten of wij ruim € 33.000.000 beschikbaar willen stellen. Wat dat betreft is er het een en ander aan afwegingen te maken. Het project is vol risico's, zowel financieel als technisch. Hoe goed is de pijlerconstructie bestand tegen dit plan?

Dan de houdbaarheidstermijn van de oplossing. Het voorliggende plan is slechts een oplossing van de verkeersdoorstroom voor de middellange termijn. Op de langere termijn kan er opnieuw een knelpunt ontstaan, tenzij wij in de toekomst een compleet ander mobiliteitssysteem hebben waardoor de auto's daar niet terechtkomen. Er is een scala aan flankerende maatregelen nodig om verdere mobiliteitsgroei te remmen en om te voorkomen dat de doorstroming van het verkeer te snel opnieuw in de knel komt. Het is een enorm duur project dat de burger in totaal ruim € 85.000.000 gaat kosten. Het is een project vol risico's met hoge kosten voor een plan dat het probleem niet voor altijd oplost. Wij zijn voor dit project, omdat wij de dagelijkse weggebruikers van de Rijnbrug, de inwoners en de werknemers in de omgeving een goede verbinding gunnen. Kan het college ons nog eenmaal bevestigen dat dit de beste oplossing is op dit moment en dat wij er goed aan doen om dit zo snel mogelijk te realiseren?

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Al lange tijd weten wij dat Rhenen en haar omgeving te maken hebben met filevorming op piekmomenten. Afgelopen zomer liet de kersverse D66-wethouder door middel van een filmpje zien hoe het vast kan staan in Rhenen. Wij weten inmiddels hoe exemplarisch dit filmpje is.

Wij hebben lang gesproken over de aanpak van dit probleem. Wij dachten een oplossing te hebben in de vorm van een 'tidal flow' op het bestaande wegdek, maar toen bleek dat het hele wegdek vervangen moest worden. Dat stelde ons voor de vraag of een 2x2-variant beter is voor de lange termijn. Voor D66 was het de grootste zorg dat dit zou leiden tot het faciliteren van een 2x2-stroom tussen de A12 en de A15. In een eerdere, mede door D66 ingediende motie, sprak PS uit om deze opwaardering niet te doen.

Tot onze verbazing blijkt de rol van Rijkswaterstaat minimaal terwijl zij de eigenaar is van de pijlers. D66 maakt zich zorgen over de kosten en de doorlooptijd als tijdens het traject blijkt dat de bestaande pijlers de verbreding niet kunnen dragen. Kunt u ons aangeven hoe u op deze risico's bent voorbereid en wat uw afwegingen waren om deze risico's op u te nemen?

D66 wil graag een oplossing voor de problematiek op het kruispunt van de N225/N233 en ziet dat terug in dit voorstel. Althans, voor de middellange termijn. De nadelen hebben in eerste instantie te maken met tijd. Ten eerste de lange termijn: vanaf 2030 zal er volgens de calculaties alweer lichte congestie optreden op het wegdeel N225 Wageningen. Een breder pakket maatregelen dan alleen verbreding is dus nodig. Ten tweede de korte termijn: naar verwachting is de brug pas in 2025 gereed en tot die tijd zullen inwoners en bedrijven last ondervinden van de drukte. Wij vragen GS daarom om samen met de gemeente Rhenen en de provincie Gelderland in te zetten op andere maatregelen die bijdragen aan minder autoverkeer, zoals afspraken met werkgevers en de Universiteit Wageningen over thuis werken/studeren en de spreiding van verkeer in de tijd. Wij denken specifiek aan maatregelen voor het bevorderen van het fietsverkeer, bijvoorbeeld door het maken van snelfietsroutes en doorgaande auto-te-gast-routes langs de provinciale wegen naar Wageningen en Veenendaal of het voor-

lichten van werkgevers over fietsregelingen. Kunt u ons toezeggen om voor de zomer van 2019 met een pakket kortetermijnmaatregelen te komen om het fietsverkeer in deze omgeving te bevorderen?

Voor de fiets moet er nadere aandacht komen voor de kruising met Achterberg. Er leven verschillende gedachten over de inrichting en financiering. Wij vragen GS vooral om goed samen met de gemeente Rhenen en ProRail af te wegen wat de gewenste oplossing is voordat de eerste spade de grond in gaat. Wij steunen de ingeslagen weg in dit voorstel.

De Rijnbrug is een eyecatcher in deze regio. Het is de verbindende schakel tussen Gelderland en Utrecht en daarmee de poort van en naar onze provincies. De brug maakt deel uit van de identiteit van Rhenen. Eerst als spoorbrug en inmiddels in haar huidige functie. De brug staat op ansichtkaarten en vormt een zichtlocatie om weg te dromen bij een blik op een van beide oevers. In de commissie heeft D66 gevraagd of er aandacht is voor de vormgeving van de brug, zowel in brede als enge zin. Een verbreding van 14 meter naar 28 meter heeft immers een behoorlijke invloed op de omgeving. GS heeft gezegd zich vooral te richten op het sober en doelmatig uitwerken. D66 begrijpt dat vormgeving in ons mobiliteitsprogramma niet ons primaire doel is, maar wij willen hiervoor in dit specifieke project toch aandacht vragen. Wij dienen daarom een motie in om de esthetiek en inpassing van de brug een belangrijke rol te laten spelen bij de aanbesteding.

Motie M151 (D66): het oog wil ook wat

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering op 10 december 2018, voor de bespreking van het statenvoorstel Rijnbrug;

constaterende dat:

- *het brugdeel van de Rijnbrug zal worden vervangen;*
- *de Rijnbrug de provincie Utrecht met de provincie Gelderland verbindt;*
- *de brug in breedte vrijwel verdubbelt;*
- *de Rijnbrug aan Utrechtse zijde in de kern Rhenen landt en aan Gelderse zijde in de kern Kesteren;*
- *GS aangegeven heeft de brug sober uit te willen voeren;*

overwegende dat:

- *een verdubbeling in breedte een behoorlijke impact heeft op de omgeving waar de brug landt;*
- *de brug een poortfunctie vervult tussen beide provincies;*
- *de brug deel uitmaakt van de identiteit van de kernen Rhenen en Kesteren, eerst als spoorbrug en later in huidige functie;*

dragen Gedeputeerde Staten daarom op om:

- *in de aanbesteding een belangrijk deel van de waardering toe te wijzen aan de vormgeving en inpassing van de brug, passend bij het karakter van de omgeving en de poortfunctie van de brug.*
- *een passende aanbestedingsmethode te zoeken die hier recht aan kan doen, bijvoorbeeld design & construct.*

En gaan over tot de orde van de dag.

Het project Rijnbrug leent zich goed voor de uitwerking langs de strekking van de D66-motie; een plaatje zegt meer dan 1.000 woorden. Wij realiseren ons goed dat bij de aanbesteding meerdere dimensies uit ons mobiliteitsprogramma, zoals doorstroming, leefbaarheid, duurzaamheid en aanvullende vragen een rol zullen spelen bij de uiteindelijke selectie. Wij willen u daarom vragen om de afweging van de definitieve variant volgens de strekking van deze motie vorm te geven, zodat PS kan zien hoe onze kaders hebben meegewogen in de uiteindelijke keuze.

De VOORZITTER: De motie is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. De motie kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

De heer MOURIK-GELUK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Het traject rondom de N233 en de Rijnbrug heeft wel wat kenmerken van een Echternachprocessie: drie stappen vooruit en twee achteruit. Nou ja, drie stappen vooruit? Het schiet natuurlijk niet echt op, maar in deze tijd van het jaar zijn wij hoopvol en willen wij het college graag helpen om wat flinke stappen vooruit te zetten. Op bijna alle punten kunnen wij dit voorstel steunen en vinden wij het een goede zaak dat wij vandaag een beslissing nemen. Wel doen wij een klemmende oproep om daar waar mogelijk te versnellen. Dat zijn wij aan onze provincie-inwoners meer dan verplicht na zoveel jaren.

Vorig jaar kregen wij van alle CDA-afdelingen langs de N233, zowel in Utrecht als Gelderland, een pamflet aangeboden. Daarin werden wij dringend opgeroepen om werk te maken van betere doorstroming, goede inpassing van eventueel nieuwe infrastructuur en verkeersveiligheid, met name van kwetsbare fietsers. Veel daarvan zien wij terug in het voorstel. Wij missen echter wel daadkracht bij de veilige oversteek bij de Achterbergsestraatweg en de aanpak van de gehele fietsroute langs de N233. Wij weten hier met z'n allen dat het gaat om zeer kwetsbare fietsers, met name schoolkinderen. Daarnaast laten de tellingen van verkeersovertredingen op dit moment zien dat het er ondanks doorgevoerde tijdelijke aanpassingen bepaald nog niet veiliger op is geworden. Wij hebben altijd gepleit voor een ongelijkvloerse oplossing bij de Achterbergsestraatweg. Wij zijn gedurende het lange proces overtuigd geraakt dat een ongelijkvloerse oplossing voor autoverkeer niet realistisch en financieel niet haalbaar is. Een ongelijkvloerse oplossing voor fietsverkeer moet er echter wel komen. Om gedeputeerde daarbij extra te steunen zullen wij samen de ChristenUnie, 50Plus en alle anderen van goede wil een amendement en moties indienen. Gezien het provinciale belang van deze fietsoversteek stellen wij voor dat er dan ook een grotere bijdrage vanuit de provincie komt dan de huidige voorgestelde 50%. Tevens roepen wij de gedeputeerde op om het overleg aan te gaan met ProRail en te bezien of er cofinanciering mogelijk is voor een oplossing bij Achterberg.

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! U dient een motie in waarvan u gezegd heeft dat deze ondertekend is door partijen die van goede wil zijn. Zijn degene die geen handtekening hebben gezet niet van goede wil?

De heer MOURIK-GELUK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Dat is niet wat ik uitlokte toen ik dat zei. Ik ga ervan uit dat u van goede wil bent. Ik heb een interessante motie van u gezien, al is die op dit moment niet haalbaar en realistisch.

De heer IJSSENNAGGER (PVV): Mijnheer de voorzitter! Eigenlijk is het een goedkope motie. Het kost veel geld, maar het is goedkoop naar de publieke tribune en uw kiezers toe. Als wij deze motie aannemen zullen veel andere gemeenten uit de provincie aan de deur kloppen om mee te betalen aan een fietstunnel voor provinciaal belang. Ik meen dat de gedeputeerde de vorige keer heeft gezegd dat daar geen beginnen aan is. U dient dus een motie in terwijl u weet dat deze niet aangenomen kan worden, maar wel heel populair is. Bent u niet van mening dat u daarmee een goedkope motie indient?

De heer MOURIK-GELUK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik weet niet of de motie wordt aangenomen. Ik vind het geen goedkope motie, omdat deze in lijn is met wat wij altijd gezegd hebben. Ik zal een motie van de ChristenUnie steunen, maar wil het gras niet wegmaaien voor de voeten van de heer Van Kranenburg. Deze motie roept op om in de breedte te kijken, wanneer er sprake is van provinciaal belang, wanneer het 50/50 is en wanneer 70/30. Het is een goede zaak dat wij daarnaar kijken.

De heer VAN KRANENBURG (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! De ChristenUnie zal een amendement indienen voor de ondertunneling bij de Achterbergsestraatweg en een motie met het verzoek aan het college om de definities van provinciaal belang daar waar het infrastructuur betreft nog eens goed onder de aandacht van de Staten te brengen voor de zomer van 2019 om op die manier de precedentwerking voor te zijn.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Kunt u aangeven waarom u voor 70% wilt kiezen, in plaats van de 50%?

De heer MOURIK-GELUK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik vind het zeer goed te verdedigen gezien de omstandigheden op deze plek. Er is sprake van veel schoolgaand verkeer en het is een gevaarlijke oversteek. In de tellingen die door de provincie zijn aangeleverd staat dat de veiligheid nog niet optimaal is en optimaler wordt als er een plateau of een tunnel komt. Daarmee stel ik vast dat men het ambtelijk een goed idee vindt. Dit is anders dan andere oversteekplaatsen. Laten wij het integraal bekijken. Daarom is het CDA mede-indiener van het amendement en de motie.

Verder stellen wij vast dat de gehele fietsroute langs de N233 tussen Veenendaal en Rhenen aangepakt moet worden. Dat was overigens eertijds de reden om in 2002 de WERV-samenwerking op te starten. Behalve bij de Achterbergsestraatweg, is de oversteek onder aan de Rijnbrug en de fietssituatie bij de Geertesteeg gevaarlijk. Er wordt veel aangepakt langs de N233 waardoor er meekoppelkansen ontstaan om deze belangrijke fietsroute aan te pakken. Laten we vandaag eens drie stappen vooruit zetten.

De VOORZITTER: Ik vraag uw aandacht voor de maidenspeech van mevrouw Lejeune.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Waar ik een jaar geleden bij Rhenen nog dacht aan een twee koddige panda's, zie ik inmiddels een brug over de Rijn met langzaam rijdend en stilstaand verkeer. Er wordt al tien jaar gesproken over een oplossing: een turborotonde, een ongelijkvloerse kruising, een 'tidal flow', tolpoortjes of een compleet nieuwe brug. Uiteindelijk wordt het dezelfde brug met een verbreed dek.

De gemeenteraad van Rhenen is unaniem voor dit voorstel, net als bijna alle winkeliers en omwonenden. Winkeliers zeggen dat vanaf vier uur 's middags de winkels door de dagelijkse files onbereikbaar zijn. De kassa van de middenstand blijft leeg terwijl de longen van de inwoners zich vullen met roet en fijnstof. Iedereen is blij dat er eindelijk iets gaat gebeuren. De sprekers in de commissie lieten weten voldoende betrokken te zijn bij het proces. Dat is heel positief. Toch zijn er een paar kanttekeningen.

Meer asfalt is namelijk niet de oplossing voor het fileprobleem. Er wordt te vaak en te snel besloten tot de aanleg van extra rijstroken, terwijl andere oplossingen onvoldoende worden verkend. Het is een feit dat een betere doorstroming op de langere termijn juist zorgt voor een toename van verkeersbewegingen en daardoor nieuwe files. De eerste anderhalf à twee jaar zijn we gered, maar hoe dan verder? De PvdA vindt het een gemiste kans dat er nog niet is gestart met het verbeteren van het OV en het serieus verkennen van de 'smart mobility-oplossingen'. In het voorstel staat te lezen dat met de verkenning van 'smart mobility' wordt gestart in 2020. Dat is natuurlijk veel te laat en verkeerd om geredeneerd. Die verkenning had al klaar moeten zijn en een integraal onderdeel van dit voorstel moeten zijn. De PvdA roept de gedeputeerde op om geen tijd meer te verliezen en vandaag nog te beginnen met die verkenning.

Voor bijna een kwart van de ritten over de Rijnbrug geldt dat deze niet langer zijn dan 15 kilometer en de fiets dus een goed alternatief zou zijn. Het voorstel spreekt over 'slechts', maar dit is een aanzienlijke groep en een kans om een grote groep mensen uit de auto en op de fiets te krijgen. Maak van de vernieuwde brug een aantrekkelijke route voor fietsers. Houd de fietsers letterlijk uit de wind, zorg voor snelfietsroutes en dat de toegang tot de brug fietsvriendelijk is. Onderzoek daarbij de mogelijkheden van een fietstransferium.

De PvdA gaat ervan uit dat er geleerd is van fouten uit het verleden dat bij dit project zowel financiën als tijdspad wel reëel zijn, dat er heldere afspraken met aannemer gemaakt worden die nageleefd worden, dat er constructief wordt samengewerkt met alle betrokken partijen in het belang van het project, dat er voldoende rekening gehouden is met kostenstijging door bijvoorbeeld marktwerking en het uitvoeren van werkzaamheden 's nachts en in het weekend. Wij passen ervoor om voor de zoveelste keer akkoord te gaan met een veel te rooskleurig berekend project en later vele miljoenen euro's te moeten bijleggen.

Nog een aandachtspunt is de constructie van de pijlers en de fundering. Na de commissievergadering is onze zorg daarover niet weggenomen. De huidige brug is in 1955 gebouwd op de fundamenteën van de oude spoorbrug uit 1880. In een aantal pijlers zijn boringen gedaan om te testen of ze sterk genoeg zijn om het nieuwe dek en de ruim 30.000 voertuigen per dag te dragen. Dat bleek niet het geval. Het is dus afwachten wat er tijdens de werkzaamheden naar voren komt en wat de kosten zijn die hiermee gemoeid zijn. Is de post onvoorzien hiervoor toereikend?

Ten slotte wil de PvdA een warme oproep doen aan de gemeenteraad van Rhenen om budget voor de fietstunnel beschikbaar te stellen. Wij kunnen ons voorstellen dat de gemeente enorm aanhikt tegen het beschikbaarstellen van € 5.000.000. Voor een gemeente van 20.000 inwoners is dat wel wat veel gevraagd. Ik realiseer mij dat de verdeling van 50/50 bij een kleine gemeente veel harder aankomt dan bij een grote gemeente. Misschien moet de gedeputeerde met de gemeente Rhenen nogmaals kritisch naar de verdeelsleutel kijken, want laten wij proberen om het in een keer goed te doen. Er moet een optimale doorstroming van het verkeer en een optimale veiligheid voor de fietsers komen. Aan dat laatste zouden wij geen prijskaartje mogen hangen.

Alles bij elkaar kost deze operatie onze provincie € 45.000.000. De PvdA steunt dit voorstel, maar ziet het verbreden van de Rijnbrug slechts als een onderdeel van de totale oplossing. Wij vragen nadrukkelijk aandacht om meer aan 'smart mobility' en fietsveiligheid te doen en voor het strak in de hand houden van de planning en het beschikbaar gestelde budget.

De VOORZITTER: Gefeliciteerd met uw maidenspeech. (Applaus)

Er waren collega's die nauwelijks op hun stoel konden blijven zitten. In het vervolg moet u af en toe naar de klok moet kijken, maar dat geldt voor iedereen.

De heer IJSSENNAGGER (PVV): Mijnheer de voorzitter! Het is wel heel erg veel geld voor een kortetermijnoplossing. Het gevolg van kortetermijndenken, wat kenmerkend is voor de politiek, is het gebrek aan een planologische visie voor mobiliteit. Dit is een visie in de betekenis van kijken, het zien wat er op je af komt en wat er gebeurt. Niet in de betekenis van dagdromen. Dat wordt vaak verkeerd uitgelegd in politiek. De ene kortetermijnoplossing volgt de andere op. Hoe halen wij ons dat in ons hoofd? Door een klein dorp wordt een drukke weg aangelegd en de andere kant van de weg gaat door een dichtbebouwd gebied in Veenendaal. Onze voorkeur is heel duidelijk het verlengen van de A30, zodat er een robuuste, toekomstbestendige en duurzame route komt van noord naar zuid en tevens de verbinding van de A12 naar de A15. Deze weg moet zo ver mogelijk weggelegd worden van de bebouwde kom.

De gedeputeerde heeft gezegd dat de rijksoverheid tot aan 2030 niet veel geld beschikbaar heeft voor onze grote infrastructurele projecten. Het bestuur van dit land heeft ervoor gekozen om de door de automobilisten opgebrachte wegenbelasting aan andere zaken uit te geven. Samen met de Rondweg Veenendaal-Oost geven wij ongeveer € 120.000.000 uit aan deze kortetermijnoplossing. De goedkoopste variant van de A30 kwam uit op € 350.000.000. Dat is drie keer zo duur. Deze investering schrijven wij af in dertig jaar, maar over tien jaar gaan wij al evalueren. Wij zeggen heel nadrukkelijk dat wij evalueren waarbij de noodzaak voor de langetermijnoplossing opnieuw wordt bekeken. Op langere termijn is het verlengen van de A30 goedkoper, want die schrijf je af in minimaal veertig jaar. Het is helaas te laat om ten halve te keren. Wij zullen verder moeten dwalen. Ik moet mijn fractie adviseren om met tegenzin niet tegen dit voorstel te stemmen.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! Ik kan het kort houden, want mevrouw Lejeune heeft alle onderwerpen al besproken. Ik kan mij daar helemaal bij aansluiten. Wij sluiten ons aan bij het voorstel waarmee de SGP zal komen: het alternatief voor een fietstunneltje. Daarnaast hebben wij onze achterban geraadpleegd. Dat zijn mensen met verstand van pijlers, water, bruggen en bouwen. Wij hebben begrepen dat zij niet weten wat de staat van de pijlers onder water is. Daarom worden de extra reserves ingebracht. Hoe weten wij of dit voldoende is? Er zijn bedrijven die dat kunnen onderzoeken met gevoelige apparatuur. Wij vinden dat Rijkswaterstaat al die gegevens boven water zou moeten krijgen, met name grondonderzoek, palen, plannen, heiregistraties, constructietekeningen, berekenin-

gen en sloopgegevens. Met die gegevens kan gecontroleerd worden of er genoeg geld in de pot onvoorzien en de pot onvoorzien onvoorzien zit. Om dat te bewerkstelligen dien ik een motie in. Wij hopen dat dit plan binnen het budget en binnen de tijdlijn kan blijven.

Motie M152 (SP): meer informatie over toestand pijlers Rijnbrug

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 10 december 2018, ter bespreking van het statenvoorstel Rijnbrug;

constaterende dat:

het antwoord van GS op de vragen van D66 en de SP over de onvoorziene financiële risico's m.b.t. de pijlers onvoldoende is;

overwegende dat:

- *als je in het budget al € 1 miljoen en 15% onvoorzien onvoorzien moet opnemen, we straks na aanbesteding als provincie de hoofdprijs betalen;*
- *wij daar niet blij van worden;*
- *RWS zich er iets te gemakkelijk vanaf maakt, want zij kent de geschiedenis van de brug, zowel van de onder- als de bovenbouw;*
- *er veel minder lijken uit de kast vallen na aanbesteding als alle relevante gegevens bekend zijn bij PS als opdrachtgever;*
- *de Uithoflijn wat dat betreft voor ons een leermomentje was;*

dragen het college op:

- *bij RWS alle relevante gegevens m.b.t. pijlers, landhoofden en bovenbouw boven water te halen, met name:*
  - *grondonderzoek;*
  - *(oude) palenplannen en heiregistraties van pijlers en landhoofden;*
  - *constructietekeningen en berekeningen, (incl. as-built gegevens) van de pijler- en landhoofd uitbreidingen en/of aanpassingen;*
  - *constructietekeningen en berekeningen, (incl. as-built gegevens) van de bovenbouw;*
  - *sloopgegevens;*
- *dit bekend te maken voordat er wordt aanbesteed om niet te onvoorziene budgetoverschrijdingen te vermijden.*

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De motie is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. De motie kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

De heer VAN ESSEN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! De leefbaarheid van Rhenen staat onder druk. Iedere werkdag staat er een dampende rij auto's in het centrum de lucht te vervuilen en de leefbaarheid te verpesten. GroenLinks maakt zich hard voor een gezondere leefomgeving voor de inwoners van Rhenen en ziet dat het voorliggende statenvoorstel daaraan een belangrijke bijdrage kan leveren. Door de nieuwe bredere brug heeft het verkeer van en naar de N225 en N233 een veel langer tracé om te weven. Dat komt de leefbaarheid in Rhenen ten goede.

Wij zijn blij dat er in het statenvoorstel expliciet staat vermeld dat de N233 op termijn geen stroomweg wordt, maar een gebiedsonsluitingsweg blijft voor Rhenen naar de A15 en naar het noorden voor Veenendaal naar de A12. Dat is voor GroenLinks een belangrijk uitgangspunt waaraan in de toekomst niet getornd mag worden. Alternatieven als een nieuwe oeverbinding zijn voor GroenLinks geen optie en zeker met deze nieuwe brug op de langere termijn niet nodig.

Voor Rhenen maken wij ons wel zorgen voor de korte termijn. De oplevering van de nieuwe brug is pas voorzien in 2024/2025 en in het statenvoorstel wordt het verbeteren van fietsroutes en het afhaken

van werkgevers genoemd. Bij 'smart mobility-oplossingen' staat echter dat het voor de lange termijn is. Er wordt voorgesteld om in 2020 hiernaar een verkenning te starten. Wat GroenLinks betreft is dat veel te laat. Daarvoor staat de leefbaarheid en gezondheid in Rhenen al veel te veel onder druk. Dit laaghangende fruit moet wat ons betreft nu geplukt worden. GroenLinks wil daarom dat er op zo'n kort mogelijke termijn maatregelen worden genomen om de leefbaarheid en luchtkwaliteit te verbeteren. Daarbij denken wij aan een werkgeversaanpak en andere vormen van mobiliteitsmanagement samen met de gemeenten Rhenen, Veenendaal, Wageningen, de provincie Gelderland, de Universiteit Wageningen en andere grote werkgevers in de regio. De hoofdfietsroutes tussen Rhenen en Veenendaal en Rhenen en Wageningen moeten voortvarend worden verbeterd conform de ambities van het mobiliteitsplan. Samen met de werkgeversaanpak kan dat al ver voor 2024 resultaat hebben. Bij de verdere uitwerking moet het verbeteren van de leefbaarheid, luchtkwaliteit en het terugdringen van geluidhinder als uitgangspunt gelden en dat de verdere uitwerking hierop geoptimaliseerd wordt. Hiervoor dienen wij een motie in samen met CDA, ChristenUnie en PvdA.

Motie M153 (GroenLinks, CDA, PvdA, ChristenUnie): benut project Rijnbrug voor verbetering leefbaarheid en fietsverbindingen

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 10 december 2018, ter bespreking van het Statenvoorstel Rijnbrug;

constaterende dat:

- *de verkeersoverlast in en rond Rhenen momenteel al erg groot is, met negatieve effecten tot gevolg voor de luchtkwaliteit, geluidshinder en leefbaarheid;*
- *de uitvoering van het project Rijnbrug nog wel enkele jaren op zich laat wachten en de oplevering pas is voorzien rond 2024;*

overwegende dat:

- *er verschillende mogelijkheden zijn om al op korte termijn deze overlast te verminderen en de leefbaarheid te verbeteren;*
- *de provincie de ambitie heeft om fietsgebruik te stimuleren en alle woon- en werklocaties goed per fiets bereikbaar te maken;*

dragen het college op om:

- *verbetering van de leefbaarheid en luchtkwaliteit en het terugdringen van geluidshinder als uitgangspunt mee te nemen bij de verdere uitwerking van het project Rijnbrug, de luchtkwaliteit en geluidshinder in Rhenen te monitoren en het ontwerp en de uitvoering van het project daar waar mogelijk hier verder op te optimaliseren;*
- *op zo kort mogelijke termijn samen met de gemeenten Rhenen, Veenendaal en Wageningen, de provincie Gelderland, de Universiteit Wageningen en andere grote werkgevers in de regio in gesprek te gaan om door middel van een werkgeversaanpak en andere vormen van mobiliteitsmanagement de verkeersoverlast op de N225 en N233 in en rond Rhenen zo snel mogelijk te verminderen;*
- *ter ondersteuning hiervan en in samenwerking met de betreffende gemeenten het verbeteren van de hoofdfietsroutes tussen Rhenen en Veenendaal en Rhenen en Wageningen conform de ambities van het Mobiliteitsplan zo spoedig mogelijk voortvarend op te pakken.*

En gaan over tot de orde van dag.

Wij hebben nog een tweede motie die wij indienen samen met SGP, PvdA en ChristenUnie. Daarin vragen wij om bij de aanbesteding van het project Rijnbrug de principes van circulair bouwen te volgen.

Motie M154 (GroenLinks, SP, ChristenUnie, PvdA): nieuwe Rijnbrug circulair

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 10 december 2018, ter bespreking van het Statenvoorstel Rijnbrug;

constaterende dat:

- *de Rijnbrug vervangen gaat worden;*
- *de provincie de ambitie heeft om de transitie te maken naar een circulaire economie;*

dragen het college op om:

bij de aanbesteding van het project Rijnbrug er voor te zorgen dat zoveel mogelijk de principes van circulair bouwen worden gehanteerd.

En gaan over tot de orde van dag.

GroenLinks wil graag dat er een fietstunnel komt bij de oversteek bij Achterberg, zodat voor de verbinding tussen Achterberg en Rhenen de fiets de meest logische, veilige en snelle oplossing wordt. De ChristenUnie zal daarover een amendement indienen en mede namens ons zal zij een motie indienen die vraagt breder te kijken naar de financiering van fietsinfrastructuur rond provinciale wegen en bij kruisingen met provinciale wegen. Wij zien deze motie als een logische aanvulling op de motie vooruit met de fiets, die is aangenomen bij het Mobiliteitsprogramma. Het lijkt ons onwaarschijnlijk dat met een maximale bijdrage van de provincie van 50% de ambities uit het Mobiliteitsprogramma gehaald worden. Daarom zien wij deze motie als een financiële kop op de eerder aangenomen motie.

De VOORZITTER: De moties zijn voldoende ondertekend en maken deel uit van de beraadslaging. Ze kunnen worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

De heer VAN KRANENBURG (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Met gezonde tegenzin heb ik mijn fractie geadviseerd niet tegen dit voorstel te stemmen, met dank aan de heer IJssenagger. Alhoewel onze motivatie anders is, want ik roep u in herinnering dat de ChristenUnie geen bijzonder groot voorstander is van het faciliteren van het autoverkeer. Echter, in Rhenen moet er wat gebeuren, want het staat elke dag volkomen vast. Dit is onhandig, ongezonder, vervuilend en daarmee ongewenst.

Een ander punt van zorg bij dit voorstel is dat er in de verdere toekomst toch een 2x2-rijbaan komt van Kesteren tot en met de A12. Momenteel willen wij dat niet en ik hoop dat men dat in de toekomst ook niet wil. Het is een risico dat wij gezien hebben en moeten nemen. Wij hebben wel een probleem met het doorbelasten van 50% van de kosten van de fietstunnel aan de gemeente Rhenen, want hier is sprake van een provinciaal belang, hoewel ik in de stukken niet veel duidelijkheid vond over fietsverkeer. Dat de fietstunnel door Rhenen is gewenst, is vooral het gevolg van het provinciale besluit om de brug aan te pakken. Daarmee wordt met deze tunnel provinciaal belang gediend. Het verkeer zal beter doorstromen en er zal betere luchtkwaliteit zijn ter plaatse. Daarmee wordt echter geen rekening gehouden. Dit komt vaker voor en de ChristenUnie ziet het beleid op dit punt graag nader doordacht. Ik dien daartoe een motie in samen met D66, CDA en GroenLinks met als strekking nog eens goed na te denken over de definities van provinciaal belang en hoe dat in financiële zin moet meewegen. Daarnaast ga ik een amendement indienen. De bedoeling is om het zonder precedent mogelijk te maken dat wij in Rhenen wat meer doen dan 50% voor de fietstunnel.

Motie M155 (ChristenUnie, CDA, GroenLinks, D66): ontwikkeling normen bij 'Provinciaal belang' fietsinfrastructuur bij aanpak provinciale wegen

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 10 december 2018, handelende inzake het voorstel Project Rijnbrug;

overwegende:

- *dat bij de behandeling in de Staten van Utrecht naar voren is gekomen dat er onduidelijkheid is ten aanzien van de normen die worden gehanteerd voor gemeentelijke en provinciale bijdragen aan fietsinfrastructuur als de provinciale weginfra wordt aangepakt;*

- dat deze onduidelijkheid zowel de definities van 'Provinciaal belang' als de daarbij behorende vergoedingspercentages door de provincie betreft;
- dat het Realisatieplan Fiets 50% subsidie hanteert voor aanpak van gemeentelijke fietsinfra zonder provinciaal belang;
- dat de Uitvoeringsverordening subsidie Realisatieplan Fiets provincie Utrecht (juni 2018) een reeks van percentages hanteert voor subsidies voor zaken mét een provinciaal belang, variërend van 65% tot 100%; maar dat de opsomming in artikel 8 lid 3 van die uitvoeringsverordening niet uitputtend is en geen duidelijkheid geeft in alle situaties;
- dat het voorkomt dat bij aanpak van een provinciale weg er wensen zijn voor aanvullende fietsinfra (zoals fietstunnels) die doorstroming en veiligheid kunnen bevorderen zonder dat dat binnen de normen noodzakelijk is;
- dat duidelijkheid hierover gewenst is, gezien de fietsambities van de provincie;

verzoeken het college van gedeputeerde staten:

in de eerste helft van 2019 te komen met een statenvoorstel terzake.

En gaan over tot de orde van de dag.

Amendement A51 (ChristenUnie, CDA, 50Plus): fietstunnelfinanciering Rijnbrugbesluit

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 10 december 2018, handelende inzake het project Rijnbrug;

besluiten:

het door het college voorgestelde tweede en derde beslispunt:

- "Krediet te verstrekken van 50% van de totale investeringskosten (voorlopig geraamd op 5 miljoen) t.b.v. de realisatie van de fietstunnel ter hoogte van de kruising Achterberg, op voorwaarde dat de gemeente Rhenen ook 50% van de investeringskosten voor haar rekening neemt. Zonder 50% cofinanciering wordt de (gelijkvloerse) basisvariant uitgevoerd op kosten van de provincie.
- De extra kapitaallasten behorende bij deze investeringen van € 1,13 mln. per jaar voor 30 jaar te dekken uit de beschikbare investeringsruimte Wegen opgenomen in het Mobiliteitsprogramma 2019-2023";

te wijzigen in

- "Krediet te verstrekken van 70% van de totale investeringskosten (voorlopig geraamd op 7 miljoen euro) t.b.v. de realisatie van een fietstunnel ter hoogte van Achterberg, op voorwaarde dat de gemeente Rhenen de resterende 30% van de investeringskosten voor haar rekening neemt. Zonder de 30% cofinanciering wordt de (gelijkvloerse) basisvariant uitgevoerd op kosten van de provincie.
- De extra kapitaallasten behorende bij deze investeringen van € 1,196 mln. per jaar voor 30 jaar te dekken uit de beschikbare investeringsruimte Wegen, opgenomen in het Mobiliteitsprogramma 2019-2023."

Toelichting

1. De 50/50-verdeelsleutel in deze situatie is voor discussie vatbaar, gezien het provinciale belang van deze fietsinfrastructuur:
  - de fietstunnel zal bijdragen aan een betere doorstroom van de verkeer op de N320 doordat er een verkeersstroom vervalt op het kruispunt op de N233;
  - de fietstunnel zal bijdragen aan een grotere verkeersveiligheid voor de fietsers, met name voor schoolkinderen;
  - de fietstunnel zal bijdragen aan een betere luchtkwaliteit doordat het verkeer op het bedoelde kruispunt korter stil zal staan.
2. In afwachting van een nieuw afgewogen kader voor fietsinfrastructuur met een duidelijk provinciaal belang en de definitie van 'provinciaal belang' is het goed om bij wijze van uitzondering thans financieel

maatwerk toe te passen in de casus Rijnbrug, zodat de besluitvorming thans compleet afgewikkeld kan worden.

De VOORZITTER: Het amendement en de motie zijn voldoende ondertekend en maken deel uit van de beraadslaging. Ze kunnen worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Kan de heer Van Kranenburg aangeven waarom hij vooruitloopt op het voorstel hoe wij omgaan met de bijdrage van de provincie door een hogere bijdrage van de provincie te vragen voor de fietstunnel?

De heer VAN KRANENBURG (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Er is een aantal oorzaken waardoor de fietstunnel er moet komen. Deze zijn het gevolg van provinciale keuzes, zoals het verbreden van de brug of het gevolg van provinciaal beleid, zoals voor de gezondheid en luchtverontreiniging. Ik zie een reeks argumenten waarom deze tunnel er moet komen. Door de regelgeving van dit moment wordt dit nog niet eenduidig toegestaan. Laten wij het daarom doen in dit geval, dan hebben wij een complete besluitvorming en weet Rhenen waar zij aan toe is. Laten wij voor de zomer alle punten en komma's voor de financiering van de fietsinfrastructuur nog eens goed doornemen.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Wat voor gevolgen heeft dit besluit voor andere projecten waarbij bovenwettelijke maatregelen in het project zitten?

De heer VAN KRANENBURG (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! De bedoeling is dat de motie het voorkomt, omdat wij daarmee een eenduidige set criteria krijgen waarmee wij dit soort situaties beter het hoofd kunnen bieden.

Mevrouw ENS (VVD): Mijnheer de voorzitter! Dit is een verandering van beleid die waarschijnlijk geld gaat kosten. Heeft u enig idee van de omvang van de bedragen als wij dit gaan doen?

De heer VAN KRANENBURG (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Ik heb geen idee. Daarom leg ik die vraag neer bij GS om daarvoor een kader te ontwikkelen zodat wij dat wel weten. Ik ga niet zeggen hoeveel procent het moet zijn, want het moet een brede afweging zijn. Wij hebben een college dat daarvoor prima een voorstel kan maken.

Mevrouw ENS (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik vroeg niet naar de percentages, maar naar de orde van grootte van de bedragen. Ik begrijp dat u deze niet kent, maar deze kunnen oplopen tot vele miljoenen euro's die de provincie extra gaat betalen aan lokale infraprojecten.

De heer VAN KRANENBURG (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Dat sluit ik niet uit, maar ik weet het niet.

De heer VAN ESSEN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! De laatste vraag verbaast mij, want wij hebben het Mobiliteitsprogramma vastgesteld waarin wij fietsambities hebben en het college de opdracht hebben gegeven om in beeld te brengen wat er in financiële zin nodig is om die ambities waar te maken. Ik heb er vertrouwen in dat dat er gaat komen. De heer Van Kranenburg noemt terecht de provinciale ambities en dat de financiering daarbij aan moet sluiten. Deze ambities hebben wij voor een deel toch al vastgelegd in het Mobiliteitsprogramma? Daardoor staat de vraag of hoofdfietsroutes van belang zijn niet ter discussie. Bent u het daarmee eens?

De heer VAN KRANENBURG (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Ja, maar vervolgens is het de vraag welk vergoedingspercentage wij daaraan hangen. Daarvoor wil ik een voorstel van GS, zodat hierover wij het politieke debat in openheid gevoerd kan worden.

Mevrouw KELLER (PvdD): Mijnheer de voorzitter! Het is de PvdD duidelijk dat het college met het voorliggend voorstel is gezwicht voor de asfaltlobby. GS blijft vasthouden aan het idee dat meer asfalt het fileprobleem zal oplossen. Net als het college en de andere Statenfracties wil de PvdD minder files.

Verkeer veroorzaakt landelijk 20% van de CO₂-emissies en 30% van de fijnstofuitstoot. Om files terug te dringen moeten wij echter de oorzaken van het fileprobleem aanpakken; meer asfalt is niet de oplossing.

De Staten zouden minder in moeten zetten op symptoombestrijding en meer op alternatieven. Alternatieven die zorgen voor minder auto's op de weg, vooral tijdens de spits, en daarmee het aanpakken van de echte oorzaken. Voorbeelden hiervan zijn het stimuleren van flexibele werktijden, thuiswerken en het gebruik van openbaar vervoer. Kortom, wij moeten de bereikbaarheid op een slimme manier realiseren.

De verkeersdruk in Rhenen is vooral een spitsprobleem: teveel auto's op een specifiek moment. De Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur bracht dit jaar het rapport 'van B naar anders' uit. Het advies van de Raad is: bouw niet meer wegen, maar beperk rijden tijdens de spits. Deze oplossingsrichting vormt echter een hiaat in het provinciale mobiliteitsbeleid. Daarom dient de PvdD een motie in voor een onderzoek naar de mogelijkheden van de provincie om spits-mijden te realiseren.

Motie M156 (PvdD): stimuleren spitsmijden

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 10 december 2018, ter behandeling van het statenvoorstel Rijnbrug PS2018MME24;

constaterende dat:

- *er dagelijks files staan op veel Utrechtse wegen, voornamelijk tijdens de spitsuren;*
- *de provincie tevergeefs vele miljoenen euro's belastinggeld uitgeeft aan meer asfalt, teneinde de filedruk te verlagen;*
- *meer asfalt juist leidt tot meer wegverkeer, ook tijdens de spits,*

overwegende dat:

het stimuleren van spitsmijden wél een oplossing is voor de filedruk;

van mening dat:

dit daarom een centraal onderdeel moet zijn van ons mobiliteitsbeleid;

roepen GS op:

- *te onderzoeken welke maatregelen de provincie kan nemen om spitsmijden actief te stimuleren;*
- *de resultaten hiervan voor het zomerreces van 2019 terug te koppelen aan PS.*

En gaan over tot de orde van de dag.

Mevrouw ENS (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een vraag aan mevrouw Keller. Heeft u het staatje gezien waarin de verkeersintensiteit over de Rijnbrug wordt weergegeven? Daaruit heb ik opgemaakt dat het probleem zich niet beperkt tot de spits, maar dat de ochtendspits met een dipje tijdens de lunch doorgaat tot de avondspits.

Mevrouw KELLER (PvdD): Mijnheer de voorzitter! Die conclusie trekken wij niet uit dat staatje. Uit eigen ervaring weet ik dat ik daar niet altijd in de spits sta.

Mevrouw ENS (VVD): Mijnheer de voorzitter! Dan verschillen wij van mening over dat onderwerp. Volgens mij is het daar vrij vaak heel druk en is de spits enorm lang, zowel in de ochtend als in de middag.

Mevrouw KELLER (PvdD): Mijnheer de voorzitter! Daarom willen wij verandering aanbrenge in het rijden in de spits.

De heer VAN ESSEN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! U doet de oproep om een onderzoek te doen naar het vermijden van de spits. Wij hebben zojuist een motie ingediend die oproept om aan de

slag te gaan met de werkgeversaankpak. Waarom moet er dan een onderzoek komen? Wij hebben inmiddels vijf tot tien jaar ervaring hiermee en weten goed hoe het moet. Waarom bent u zo voorzichtig en stelt u alleen een onderzoek voor en doet u geen voorstel om het direct te doen?

Mevrouw KELLER (PvdD): Mijnheer de voorzitter! Er moet eerst onderzoek komen voordat er maatregelen worden genomen. Er wordt veel over gepraat, maar welke maatregelen kunnen wij daadwerkelijk nemen om het rijden in de spits te vermijden?

De heer VAN ESSEN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ik kan mevrouw Keller aanraden om goed te kijken naar 'Beter benutten', want daar is veel praktijkervaring opgedaan met de werkgeversaankpak, de U15, alle spitsmijdingsprojecten, premies en de verbetering van de infrastructuur voor fietsers en het OV. Er is een scala aan maatregelen in de praktijk toegepast. Laten wij stoppen met onderzoeken en de handen uit de mouwen steken om deze beweging te maken.

Mevrouw KELLER (PvdD): Mijnheer de voorzitter! Wij zullen uw motie op een later moment bekijken.

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Mevrouw Ens noemde de filevorming op de N233. Mevrouw Keller komt er vaak langs zonder file. Ik kom daar ook vaak langs, maar vanaf 15.00 uur tot 19.00 uur staat daar file. In de ochtend staat het van 07.00 uur tot 09.30 uur vast. Eigenlijk is er de hele dag file. Volgens mij kun je beter doorpakken met de huidige maatregelen en geen onderzoek doen wat het opnieuw vertraagt.

Mevrouw KELLER (PvdD): Mijnheer de voorzitter! Wij zullen kijken naar de motie van GroenLinks. Wij dienen onze motie over het rijden in de spits in en zullen deze mogelijk later terugtrekken. Daarnaast geeft het Planbureau voor de Leefomgeving aan dat rekeningrijden een instrument is om files te verminderen en de CO₂-emissie van mobiliteit te beperken. Daarom dienen wij een motie in waarin wij het college verzoeken om bij het Rijk aan te dringen op de invoering van rekeningrijden.

Motie M157 (PvdD): kilometerheffing

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 10 december 2018, ter behandeling van het statenvoorstel Rijnbrug PS2018MME24;

constaterende dat:

- *er dagelijks files staan op veel Utrechtse wegen, voornamelijk tijdens de spitsuren;*
- *de provincie structureel vele miljoenen euro's belastinggeld uitgeeft aan meer asfalt, teneinde de filedruk te verlagen;*

overwegende dat:

- *meer asfalt juist leidt tot meer wegverkeer;*
- *de natuur en biodiversiteit in onze provincie steeds meer onder druk staan door de aanleg en verbreding van wegen;*
- *de invoering van een kilometerheffing zorgt voor minder autogebruik en dus een positieve invloed heeft op de filedruk;*
- *de opbrengsten van een kilometerheffing gebruikt kunnen worden voor een beter systeem van openbaar vervoer;*
- *een kilometerheffing daarmee in lijn is met klimaatdoelstellingen en het 'de vervuiler betaalt'-principe;*

roepen GS op:

bij het Rijk aan te dringen op de invoering van een kilometerheffing, met een hogere heffing tijdens de spitsuren,

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De moties zijn voldoende ondertekend en maken deel uit van de beraadslaging. Ze kunnen worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! De heer De Droog zei tegen ons dat een plaatje meer zegt dan 1.000 woorden. Daar ben ik het mee eens.

Wie weet niet wat er bedoeld wordt met de Rijnbrug? Al voor de eeuwwisseling werden er plannen gemaakt over de aanpassing van de Rijnbrug. In 2006 werd tijdens een bijeenkomst in Ouwehands Dierenpark gezegd dat wij in 2009 over de aangepaste brug zouden rijden. In 2012 is de bestuurlijke overeenkomst getekend en werd gezegd dat wij in 2018 over de brug rijden. In 2018 moeten wij nog steeds een besluit nemen.

De SGP is een voorstander van de gepresenteerde 2x2-oplossing op de Rijnbrug met 2x2 richting het zuiden tot aan de afslag bij Kesteren. Richting het noorden zijn er echter nog enkele aandachtspunten. De fietsers moeten over het viaduct rijden bij het kruispunt van de N233/N225 om onderaan geen belemmering voor doorgaand verkeer te zijn, doordat een fietser op de knop drukt en het weer stilstaat op de N233.

Er is al veel gezegd over het kruispunt bij Achterberg, maar nog niet genoeg. Ik ben elke dag getuige van de opstopping daar en het is een groot probleem. Alles staat elke dag muurvast. U stelt voor om een fietstunnel te realiseren. Wij hebben wat op internet gestruind en op Twitter wat gevonden wat veel lijkt op het bewuste kruispunt in Achterberg: kijk op het scherm. Dit is twee jaar geleden gerealiseerd in Sittard en de kosten staan op € 12.000.000. Met een klein beetje geld extra kun je het echt goed oplossen. Wij zullen daarover een amendement indienen. "Laten wij het in een keer goed doen", waren de woorden van de heer Van Muilekom.

Als u dit ziet, willen wij dan nog wel een fietstunnel maken? Ik stel voor om middels een statenbreed amendement deze paar miljoen extra te voteren voor een duurzame oplossing. Op deze manier kan het verkeer op de N233 zonder hinder van stoplichten richting het noorden en zuiden rijden en kan het lokale verkeer, inclusief de fietsers, gelijkvloers oversteken. Voor de fietser is dat een veiliger oplossing dan de tunnel die vraagtekens heeft qua sociale veiligheid.

Motie 158 (SGP): langetermijnoplossing

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 10 december 2018;

gehoord de beraadslagingen over het Statenvoorstel Rijnbrug;

constaterende dat:

- *GS in principe geen verkenning wil laten doen naar een langeretermijnoplossing voor de N233 (Rijnbrug te Rhenen);*
- *wel een verkenning wordt gestart naar mogelijke smart-mobilitymaatregelen en mogelijkheden voor gedragsbeïnvloeding;*
- *de provincie Gelderland de trekker hierin is, ook namens de provincie Utrecht en verschillende gemeenten;*
- *dit maatregelenpakket in 2028 wordt geëvalueerd en pas dan een eventuele langeretermijnoplossing weer op tafel ligt;*

overwegende dat:

- *de verkenning naar gedragsverandering en slimme mobiliteit, hoe zinvol en nodig ook, geen onderzoek is naar infrastructurele aanpassingen;*
- *dat ook de vernieuwde (huidige) Rijnbrug bij Rhenen (N233) de te verwachten verkeersdruk niet aan kan ná 2030;*

- dat Rhenen en omgeving ná 2030 niet opnieuw te maken mag krijgen met file- en verkeersproblematiek;
- er mogelijk tijdverlies gaat ontstaan als uit de verkenning blijkt dat een vaste oeververbinding toch nodig blijkt en dus daarna pas wordt opgestart;

verzoeken GS:

met de toegezegde verkenning over de gevolgen van smart mobility en gedragsverandering op langere termijn ook direct een verkenning te doen naar grootschalige infrastructurele aanpassingen, als een nieuwe vaste oeververbinding.

En gaan over tot de orde van de dag.

Amendement A52 (SGP, SP): optimale doorstroming N233

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 10 december 2018;

gehoord de beraadslagingen over het statenvoorstel Rijnbrug;

constaterende dat:

- het college voorstelt een aanvullend krediet van € 28,8 miljoen te verstrekken ten behoeve van de realisatie van een nieuw brugdek;
- het college verder voorstelt 50% van de totale investeringskosten t.b.v. de realisatie van een fiets-tunnel ter hoogte van de kruising bij Achterberg als krediet te verstrekken;

overwegende dat:

- het nu van belang is een integrale oplossing te realiseren voor de gehele N233;
- het risico groot is dat het verkeer op de N233 bij Achterberg vertraging op blijft lopen;
- een fietstunnel relatief duur is door de ligging nabij het spoor;
- een verdiepte ligging van de N233 (vierbaansweg!) in Veenendaal gerealiseerd kan worden voor €17 miljoen;

besluiten:

- " het tweede besluitpunt van het Statenvoorstel als volgt te amenderen:
"Krediet te verstrekken van 76% van de totale investeringskosten (voorlopig geraamd op € 12,92 miljoen) t.b.v. een verdiepte ligging van de N233 ter hoogte van de kruising Achterberg, op voorwaarde dat de gemeente Rhenen 24% van de investeringskosten voor haar rekening neemt. Zonder 24% cofinanciering wordt de (gelijkvloerse) basisvariant uitgevoerd op kosten van de provincie."
- het derde besluitpunt van het Statenvoorstel als volgt te amenderen:
"De extra kapitaallasten behorende bij deze investeringen van € 1,13 miljoen. per jaar voor 30 jaar te dekken uit de beschikbare investeringsruimte Wegen opgenomen in het Mobiliteitsprogramma 2019-2023."

Samen met GroenLinks zullen wij de motie indienen over de circulaire brug. Daarmee geef je een goed signaal voor de schepping. Dat vinden wij heel belangrijk. Verder moet je de procedures voor deze brug samen op laten lopen in plaats van opvolgend. Daarmee kun je een paar jaar winnen. Dit plaatje spreekt voor zich en ik hoop dat ik mijn collega-Statenleden daarmee om heb gekregen.

De VOORZITTER: Het amendement is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. Het kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Soms heeft het voordelen dat je de laatste bent en soms heeft dat nadelen. Iedereen heeft alle moties al en de motie van 50Plus moet nog komen. Ik kan

mij aansluiten bij de meeste sprekers. Het is mooi dat er uiteindelijk een oplossing komt voor de Rijnbrug en dat de nodige knelpunten langs de gehele route van de N233 aangepakt worden. Hierover is tien jaar gesproken en het is fijn dat er eindelijk vier rijstroken komen.

Tijdens een commissievergadering heb ik een voorstel gedaan voor een ponton om de fietsers te kunnen laten oversteken. Ik had mij niet gerealiseerd dat dit niet kan vanwege de scheepsvaart. Wellicht is het wel mogelijk om te kijken of er een pont kan varen in de periode dat de brug eruit ligt. Dan kunnen de fietsers via hun vertrouwde route de Nederrijn oversteken. Wellicht kan er een busje op de pont voor acht personen.

50Plus komt met een motie voor de fietstunnel. Daarin verzoeken wij om de 50/50-verdeling aan te passen naar 70/30. Een fietstunnel is belangrijk voor de optimale doorstroming en de optimale veiligheid. Op dit moment gaan er niet zoveel fietsers over het kruispunt waardoor het noodzakelijk is om een tunnel aan te leggen, maar dat komt wellicht als de situatie veiliger is. Als deze tunnel er is, dan zal er een toename zijn van het fietsverkeer van de scholieren en anderen die daardoor de auto laten staan. 50Plus is zich bewust dat de ChristenUnie met een zelfde soort voorstel is gekomen en de SGP een amendement in dezelfde richting heeft ingediend. Hoe lossen wij dit op, want wij willen alle drie hetzelfde. Onze motie wordt mede ingediend door het CDA. Ik heb hier en daar vernomen dat men achter het voorstel van een fietstunnel staat waarvan 70% van de kosten voor de provincie zijn en 30% voor de gemeente. Ik vraag aan de gedeputeerde of hij met een voorstel kan komen hoe wij het dilemma dat er een amendement en twee moties zijn met dezelfde strekking kunnen oplossen. Kunt u ons een duwtje in de rug geven?

Motie M159 (50Plus, CDA): fietstunnel gemeente Rhenen kruispunt N233 Achterbergsestraatweg

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 10 december 2018;

gehoord hebbende de beraadslagingen over het statenvoorstel Rijnbrug, insprekers en gelezen advies van Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid (SWOV).

constaterende dat:

- *het niet past om bij een gemeente van nog geen 20.000 inwoners met een veel kleiner budget dan een stad als Utrecht een 50-50 percentage toe te passen bij een omvangrijk project van tot heden geschat op € 10 miljoen, wat onderdeel is van een regionaal project met gekoppelde knelpunten door kruispunten N233 N255 en de Rijnbrug;*
- *waar veiligheid voor fietsers, voetgangers en overige gebruikers een ondergeschoven kind dreigt te worden;*
- *het kruispunt Achterbergsestraatweg N233 tijdens een werkdag veel verkeer heeft te verwerken, wat regelmatig resulteert in een geblokkeerd en vol kruisvlak. Een vol kruisvlak dat leidt tot verminderde zichtbaarheid. Mede hierdoor ontstaat een onveilige situatie voor kruisend en oversteekend verkeer. Deze onveilige situatie is in het bijzonder voor fietsers en overig niet gemotoriseerd (schoolgaand) verkeer ontoelaatbaar;*

overwegende dat:

- *het nu van groot belang is een regionale oplossing te realiseren voor de gehele N233 waar veiligheid en doorstroming voor alle gebruikers een hoge prioriteit dient te krijgen;*
- *het door rood rijden zeker tijdens spitsuren, met veel schoolgaande kinderen, bovengemiddeld is in vergelijking met andere locaties en hierdoor een zeer onveilige situatie continu aanwezig is;*
- *een fietstunnel bij het knooppunt N233 Achterbergsestraatweg voor fietsers en overig niet gemotoriseerd verkeer de beste en meest veilige oplossing is;*
- *ook de SWOV (Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid) van oordeel is dat een fietstunnel het meest bijdraagt om de veiligheid te verhogen en de doorstroming te verbeteren;*
- *de gemeente Rhenen niet voldoende financiële draagkracht heeft om een bijdrage van € 5 miljoen bij te dragen op de geraamde kosten van €10 miljoen;*

- *in het kader van veiligheid en doorstroming het knelpunt dringend moet worden opgelost voor een langere termijn;*

besluiten:

- *een fietstunnel aan te leggen bij het kruispunt N233 Achterbergse Straatweg om de veiligheid en doorstroming te bevorderen voor een langere termijn;*
- *niet de 50%-50% kostenverdelingregeling tussen de gemeente Rhenen en de provincie toe te passen, maar een regeling 70%-30%, met een maximale bijdrage in de kosten door de gemeente Rhenen van 30% op de nu geraamde kosten van € 10 miljoen;*
- *dat de kosten en eventuele meerkosten voor rekening van de provincie komen uit het budget van investeringskosten Mobiliteitsprogramma 2019-2023.*

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De motie is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. De motie kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

Na dit agendapunt zal ik vergadering een uur schorsen. Wellicht dat u dan de koppen bij elkaar kunt steken om te kijken of u zich kunt vinden in een van de twee moties of het amendement.

Ik geef het woord aan de gedeputeerde.

De heer STRAAT (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik heb meegeteld en een vrij brede steun voor dit voorstel gepeild. Dat doet mij goed, want dit is een belangrijk besluit over een project dat al lang in onze Staten aan de orde is. De een is iets enthousiaster dan de ander. De een wil dit het liefst zo snel en de ander wil de weg het liefst niet verbreden. Dan is dit de ideale compromis. Dat is gelijk het antwoord op de vraag van mevrouw Ens waarom dit de beste oplossing is. Ik ben het met u en anderen eens dat het een complex en duur project is, maar wij hebben dit nodig. Er rijden teveel auto's over de brug voor de capaciteit die er is waardoor er file ontstaat. Ik heb naar het grafiekje gekeken en het is tevens een constatering van Sweco dat er de hele dag sprake is van stevige drukte. Er is maar een klein dipje, terwijl er op andere wegen veel meer ruimte is tussen de twee spitsen in. Vervolgens moet het verkeer invoegen van de N225 wat leidt tot filevorming op de wegen daaromheen. Dit komt uiteindelijk doordat zij niet over de brug komen. Daarom is deze verbreding nodig. Dit is een maatregel waarvan wij op de lange termijn profijt hebben. Dat betekent niet dat wij op de lange termijn niet hoeven na te denken over andere dingen, zoals flankerend beleid en de stand van zaken bij de evaluatie.

Uit uw betoog heb ik een aantal dingen gehaald die ik per onderwerp zal langslopen: de planning, de Achterbergsestraatweg, de pijlers ten opzichte van het risico en een aantal maatregelen daaromheen. Iedereen wil de planning zo snel mogelijk hebben. Dit geldt voor het college, de gemeente Rhenen en de provincie Gelderland. Ik blijf hierin voorzichtig, omdat wij niet voor niks 2025 hebben genoemd. Wij weten dat dit soort planologische procedures tijd kost. Wij moeten hier eerlijk over zijn, maar ik kan u toezeggen dat wij ons best doen om te kijken of wij ergens versnelling kunnen organiseren. Een van de manieren is om samen met de gemeente te kijken naar de planologische procedure. Een inpassingsplan kost meer tijd dan een bestemmingsplanprocedure. Daar zitten andere nadelen aan in verband met bezwaren en beroep. Wij moeten hier samen naar kijken. Ik heb hierover met de wethouder gesproken en wij zijn samen bereid om op die manier wat meer snelheid in het proces te krijgen. Dat is een manier, maar wat mij betreft sluiten wij niks uit en proberen wij om de snelheid erin te houden.

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Kunt u preciseren wat er verder uitgezocht moet worden?

De heer STRAAT (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! De ervaring leert dat je na een bepaalde fase weer bepaalde zaken tegenkomt. Wij weten dat wij rondom de pijlers in de uiteindelijke fasering van de werkzaamheden een aantal dingen moeten doen. Daar zal ik later op terugkomen. Na het investeringsbesluit moeten er altijd nog een aantal onderzoeken worden gedaan die wat meer technisch van aard zijn en op de uitvoering gericht zijn. Het is niet klaar na vandaag, want dan zouden wij morgen

kunnen beginnen. Zo simpel is het niet. Voor de planologische procedure kan het eveneens betekenen dat een aantal dingen nader onderzocht moet worden.

Voor de Achterbergsestraatweg liggen er een fietstunnel, een kruising en een beleidsmatige vraag. De beleidsmatige vraag is mij uit het hart gegrepen, ondanks dat er een logische lijn is waarom wij de verdeling van 50/50 voorstellen, dat deze niet goed vastligt, niet goed met u is gedeeld of uitgediscussieerd. Dit is wel logisch vanuit het Realisatieplan Fiets. Daarin hanteren wij voor de gemeentelijke infrastructuur 50%. Deze 50% is in de gemeente Rhenen aan de orde geweest in een eerdere fase in de vorige gemeentelijke periode. Vandaar dat wij hierop uit zijn gekomen. Ik realiseer mij dat het een financieel dilemma is, maar dat is niet het criterium waarover het moet gaan. Voor GS is het van belang dat wij nadenken over een set criteria die onderscheidend zijn, zodat het geen precedent schept voor elke kruising langs een provinciale weg die zich leent voor een subsidie van de provincie. Dat kunnen wij niet betalen. Daarin moeten wij keuzes durven maken. Ik heb u een aantal dingen in het debat horen zeggen, onder andere dingen waar wij altijd op toetsen, zoals de doorstroming, veiligheid en luchtkwaliteit. De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat hier is getoetst op die zaken dat het met een gelijkvloerse kruising gaat. Wij moeten verder nadenken over wat het onderscheidend criterium is. Uit uw debat haal ik er twee, namelijk dat u uitsluitend de fietsinfrastructuur van belang vindt en dat hier een scholierenroute ligt. Als wij op die manier doordenken, dan moeten wij daarvoor beleid maken en dat bespreken. Voor deze specifieke oplossing laat ik het vandaag aan u over of u het een goede stap vindt om hieraan een extra bijdrage te leveren.

De heer VAN ESSEN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! De gedeputeerde noemde de scholieren als voorbeeld van de prioriteiten. Volgens mij hebben wij in het Mobiliteitsprogramma een duidelijke ambitie voor de fiets, namelijk de verdubbeling van het aantal fietsers in de spits, dat alle woonwerklocaties goed per fiets bereikbaar zijn, wij hebben een hoofdfietsrouten netwerk gedefinieerd dat wij willen realiseren met gemeenten en snelfietsroutes. Is het dan niet logisch om de financiering en de prioritering daarin te richten op die ambities?

De heer STRAAT (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dit is een aardige casus om door te nemen, omdat de oost-westverbinding over onze N233 geen hoofdfietsroute is en het niet over extreem veel fietsers gaat. Daarin kan wel groei zitten. Daarin moeten wij doordenken. Ik probeer alleen een suggestie te doen hoe wij daar dieper in moeten duiken om onderscheidende criteria te benoemen. Op uw criteria kan ik net zo goed betogen dat wij het niet doen. Het is aan u om af te wegen of wij het bij deze casus wel of niet doen. Als wij het hier wel doen, kunnen wij deze casus gebruiken om te bepalen wat het onderscheidend maakt dat u het politiek toch van belang vindt. Deze plekken zijn er meer, maar moeten niet oneindig worden omdat wij dat niet kunnen betalen. Het is een suggestie om na te denken of dit een route is waarop kwetsbaar verkeer rijdt, zoals jonge kinderen op de fiets. Misschien kan de groei van het aantal fietsers op deze route een reden zijn om te zeggen dat dit een goede maatregel is.

De heer VAN ESSEN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Wat ik de gedeputeerde meegeef is dat hij ervoor moet waken om deze casus en de overwegingen om hieraan wellicht meer dan 50% te betalen te veel te stellen als een basis voor de richtlijnen die wij op dit moment missen. Het wordt inderdaad willekeurig hoeveel procent wij aan een project geven. Wij zijn het eens met de gedeputeerde dat richtlijnen wenselijk zijn. Mijn oproep is primair te kijken naar de ambities in het Mobiliteitsprogramma en de financiële middelen te richten op een zo groot mogelijke bijdrage aan die ambities. Uiteraard vraagt dat meer uitwerking.

De heer STRAAT (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik ben het met u eens en wil deze casus niet tot standaard verheffen. Het lastige van deze casus is dat op het moment dat het 600 fietsers blijven het alternatief € 10.000.000 of € 200.000 is. Dat is het verschil waarover wij praten. Dan is er wat voor te zeggen om het niet te doen. Ik heb goed naar u geluisterd en volgens mij wil een aantal van u graag deze stap zetten. Dat vraagt van ons allen om daarover door te denken.

De SGP deed het voorstel om de kruising ondergronds te maken. U begon met de uitspraak: "Een plaatje zegt meer dan woorden." Dat plaatje van de kruising in Sittard hielp enorm. Ik snap uw redenatie, maar hierin gaat het mis op het bedrag dat u voorlegt. Dat komt doordat de situatie anders is dan de situatie in Achterberg. Dit is een vrij smalle plek met een spoorweg daarnaast. De oplossing die u liet zien is een half verdiepte oplossing, maar dat lukt hier niet. Wij moeten helemaal onder de grond en dat maakt het duur. Daar is een keer aan gerekend en kost € 27.300.000. Na alle discussies over budgetten die verhogen ben ik scherp geraakt op de vraag welke onzekerheidsmarge er op zo'n bedrag zit. Hierop zit een onzekerheidsmarge van 30-35%. U moet bedenken dat dit tussen de € 18.000.000 en € 37.000.000 kan kosten. Dat is teveel geld, zeker als je de gemeente Rhenen vraagt om een bijdrage van 24%. Wij hebben al de discussie met de gemeente Rhenen dat de fietstunnel al bijna niet financierbaar is in haar bijdrage. Met uw voorstel gaan wij een weg op die niet realiseerbaar is, tenzij u deze zelf wilt betalen.

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! U zegt dat het plaatje u enorm geholpen heeft. De opstelling in Sittard is vrij breed en er zit veel ruimte tussen de afslaande wegen en de hoofdweg. Dat kan veel korter bij elkaar komen. Aan de kant van Rhenen heeft de provincie een woning gekocht om ruimte te creëren om het kruispunt breder te maken. Met een beetje goede wil is het ruimtebeslag geen discussiepunt. Wij kunnen over het geld praten, maar een half verdiepte of een verdiepte oplossing brengt geen verdubbeling van kosten met zich mee. Wij kunnen hier serieus naar kijken, want hiermee wordt een route gecreëerd waarin het snelverkeer totaal geen hinder heeft van het langzame verkeer en het lokale verkeer kan doorrijden.

De heer STRAAT (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Wij moeten de kosten en baten blijven afwegen; dit zijn ook maatschappelijke kosten en baten. Dit is echt een dure oplossing. Ik ben hierin gedoken naar aanleiding van uw amendement, maar het bedrag van € 27.000.000 komt doordat het technisch een ingewikkelde plek is. Door de spoorlijn naast de weg kan er geen half verdiepte ligging gerealiseerd worden, omdat de spoorlijn dan op een andere hoogte ligt. Daarnaast is het vrij smal. Als je in de fasering ervoor wilt zorgen dat men op de weg kan doorrijden, dan moet je een 2x2-ruimtebeslag gebruiken voor het viaduct. Anders moet je de weg afsluiten terwijl je aan het bouwen bent. Veel zaken maken het ingewikkeld, waardoor het op deze specifieke plek erg duur wordt. Ik ben zo realistisch om te zeggen dat wij dat hier niet moeten doen. Ik ontraad u dit amendement.

Een aantal van u heeft wat gezegd over de pijlers en de risico-inschatting en er ligt een motie van de SP. Wij zijn hier goed ingedoken. Dat betekent niet dat wij alles weten, want wij weten het nooit helemaal zeker. Wij hebben heel goed gekeken naar de pijlers en er is aanvullend funderingsonderzoek gedaan. Sommige dingen moeten wij nog bezien als wij daar aan het werk zijn. Dat blijft ingewikkeld bij dit soort grote projecten. Wij hebben vervolgens advies ingewonnen over wat verstandig is in het budget. De aanvankelijke budgetaanvraag was lager. Wij hebben € 1.000.000 in het budget opgenomen voor twee pijlers waarvan wij weten dat daar wat aan gedaan moet worden. Daarbovenop hebben wij een risicoschatting gelegd van 15%, waardoor u een hogere budgetaanvraag heeft gekregen om te voorkomen dat wij uit het budget lopen. Dat kan ik nooit met 100% zekerheid zeggen, want ik heb teveel projecten voorbij zien komen waarvoor ik bij u langs moet komen omdat een aantal dingen nog niet goed was meegenomen. Wij hebben hier alles aan gedaan. Om een heel nieuw onderzoek te starten vooraf aan de aanbesteding, zal alleen tot vertraging leiden waar iedereen vraagt om versnelling. Voor dit moment weten wij er het beste van.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! De gegevens over de pijlers moeten voorhanden zijn bij Rijkswaterstaat. Heeft u deze gegevens?

De heer STRAAT (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! U heeft een technisch lijstje opgegeven en ik heb uw motie pas zeer recent gezien. Persoonlijk heb ik deze gegevens niet en ik heb niet kunnen checken of wij deze hebben. Wij moeten erop kunnen vertrouwen dat er aanvullende onderzoeken zijn. Er is goed gekeken wat wij kunnen inschatten. Daarover is het gesprek geweest met Rijkswaterstaat. Zij heeft veel ervaring met dit soort vraagstukken. Binnen een bepaalde marge is dit het beste voorstel dat ik u kan doen. Als u alle zekerheid tevoren wilt weten, is dat het beste recept om een goed

besluit te nemen en tegelijkertijd het beste recept om nooit een besluit te nemen, omdat daaruit nieuwe onzekerheden komen en het tijd kost. Wij moeten het hiermee doen. Ik heb vertrouwen in de onzekerheidsmarge van 15%. In deze fase is dat een stevige marge om dit soort risico's af te dekken.

U heeft een aantal zaken genoemd met betrekking tot de zaken eromheen: de werkgeversaanpak, fietsverbetering en 'smart mobility'. Dat gaan wij doen en zo snel mogelijk oppakken. Ik maak een kleine nuancering bij 'smart mobility'. Werkgeversaanpak en fietsverbetering is een vorm van nieuwe mobiliteit die je smart kunt noemen, zeker als je het goed organiseert in een werkgeversaanpak. Echter, met 'smart mobility' kijken wij of nieuwe technieken ons kunnen helpen door bepaalde data bij elkaar te brengen. Dat kost ons meer tijd om dat goed te doen. Ik wil best sneller dan 2020, maar als wij het goed willen doen, dan moeten wij het goed uitzoeken. De werkgeversaanpak en het spitsmijden kunnen helpen om te kijken hoe wij het aanbod van auto's in dit gebied kunnen verminderen of beter spreiden. Wat mij betreft gaan wij daarmee zo snel mogelijk aan de slag.

Er zijn een paar dingen rondom de aanbesteding waarover u iets gevraagd heeft. Dat is de fietsaan-trekkelijkheid, circulair bouwen en de esthetiek. Alle drie de punten kunnen wij in de aanbesteding meenemen en de markt uitdagen om te kijken met wat voor oplossingen zij komt.

Dan de moties en het amendement. Als eerste de motie over het oog wil ook wat. Daar heb ik net over gesproken. Ik stel mij voor dat wij in de terugkoppeling vooral in visuele zin daar wat aan moeten doen. Dat doen wij natuurlijk in de P&C-cyclus, maar als wij eenmaal zover zijn, moeten wij daarnaar kijken. De motie van de SP heb ik behandeld. Wij kunnen verder met de motie van GroenLinks, met de nuance dat wij rondom 'smart mobility' wat voorzichtiger moeten zijn. U heeft een woord opgenomen over het monitoren van luchtkwaliteit. Ik weet niet of dit bewust gekozen is, maar als monitoren betekent dat wij continu moeten meten, dan gaat het tijd kosten. Ik wil kijken of wij een manier kunnen vinden om de luchtkwaliteit goed in de gaten te houden met onderzoek. Dat kunnen metingen zijn of berekeningen op basis van verkeersgegevens. Het circulair bouwen zit in de aanbesteding.

Ik heb een nuance in de motie van de ChristenUnie over het beleid. U vraagt om een statenvoorstel waarin dit soort percentages staat. Dit staat in de uitvoeringsregels onder het Realisatieplan Fiets. Ik stel mij wel voor dat wij een manier vinden om dat nog een keer met u te bespreken, bijvoorbeeld in de commissie. Ik vraag mij af of een statenvoorstel de goede vorm is. Laten wij dat in de loop van de periode bekijken. Over uw amendement heb ik gezegd dat ik het aan u laat. Hetzelfde geldt voor de motie van 50Plus. Ik stimuleer u vooral om samen te kijken of u daarvan een amendement kunt maken, want dan weten wij waar de meerderheid ligt.

De PvdD heeft twee moties ingediend. Dit zijn algemene moties die sympathiek zijn, maar wij zijn bezig met spitsmijden. De afgelopen jaren hebben wij goede resultaten geboekt van 10.000 spitsmijdingen in de spits, met name rondom de stad Utrecht. Dit zijn goede getallen. In kleinere mate kan dit zeker op deze plek. Ik ben het niet met u oneens, maar wat u vraagt gebeurt al. In dat opzicht is uw motie overbodig.

Dan de motie kilometerheffing. Op dit moment wordt er veel discussie gevoerd over de voeding van het mobiliteitsfonds. Daarin is dit een van de oplossingen. Ik weet dat dit woord in negatieve zin in het regeerakkoord staat. Daarom heeft het geen zin om deze periode te lobbyen voor een kilometerheffing. De voeding van het mobiliteitsfonds is een belangrijk vraagstuk hoe wij uiteindelijk geld hebben om de investeringen in de infrastructuur de komende jaren in Nederland te kunnen financieren. Het moet zeker gebeuren, maar het is te beperkt en onhaalbaar. Deze motie ontraad ik u.

De VOORZITTER: Ik ga over naar de tweede termijn.

Mevrouw ENS (VVD): Mijnheer de voorzitter! In de tweede termijn zal ik kort ingaan op een aantal dingen die in de eerste termijn in de moties voorbij zijn gekomen. Er zijn een paar dingen al toegezegd door de gedeputeerde over esthetiek en circulair bouwen. Dat zijn zaken die de VVD erg aanspreken. Wij gingen ervan uit dat deze meegenomen zouden worden in een groot project dat in de toekomst ligt. Daarom zijn wij blij met de toezegging van de gedeputeerde. Wij blijven er wel bij dat dit geen

vrijbrief is om de budgettaire kaders te overschrijden. Daarvoor zijn wel oplossingen te verzinnen in aanbestedingstechnieken.

Dan over de tunnel bij Achterberg. Wij vinden het een ingewikkelde situatie worden dat wij een casus hebben en tegelijkertijd het beleid willen vaststellen. Idealiter zou je eerst beleid maken en dan een casus daarlangs leggen om te beslissen wat je doet. Dat vraagt hier wat meer lenigheid om te zorgen dat wij geen beslissing nemen die niet in het beleid past. Wij hebben de voorstellen van de ChristenUnie met aandacht gelezen en deze richting spreekt ons enorm aan. Over dit punt moeten wij nog wel nadenken hoe wij dat gaan oplossen.

In het besluit is opgenomen dat de N233 een gebiedsontsluitingsweg is en blijft en geen snel alternatief voor verkeer dat ergens tussen de A12 en de A15 zijn weg zoekt. De gemeente Veenendaal heeft ons recent hierop gewezen. Wij bevestigen dat het een gebiedsontsluitingsweg is, maar wel een waarin de ergste knelpunten voorlopig worden opgelost. Ik vind het belangrijk om op te merken dat wij naast het besluit over het budget deze keuze in de beslispunten uitspreken.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Ik ga reageren op drie punten. Ik hoorde de gedeputeerde zeggen dat hij voor de langere termijn kijkt naar andere maatregelen. Ik neem aan dat dit een verspreking is en dat hij bedoelt dat hij dit op zeer korte termijn gaat doen. Alle andere maatregelen dan het neerleggen van extra asfalt moeten het liefst vandaag nog bekeken worden.

De verdeelsleutel voor de fietstunnel. Ik heb een oproep gedaan om de 50/50-verdeling nader te bekijken. Ik hoor dat er fracties zijn die het op 70/30 of een andere manier willen vastleggen. Daarmee treden wij teveel in detail en gaan wij willekeurig vastleggen hoe de verdeling moet zijn. De PvdA is daar niet voor. Wij vragen om daar nogmaals naar te kijken bij dit project en voor de toekomst. Daarbij moet het meespelen of er een provinciaal belang is en hoe groot de gemeente is. Voor een gemeente met een jaarlijkse begroting van € 15.000.000 tot € 20.000.000 is een bijdrage van € 5.000.000 onbestaanbaar. Dat betekent dat een dergelijk kleine gemeente nooit een fietstunnel kan krijgen. De N233 is en blijft een gebiedsontsluitingsweg. Er moet vooral geen doorgaande route of snelweg komen vanaf Veenendaal.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Mevrouw Lejeune zegt iets over de omvang van gemeenten, maar ik kan mij voorstellen dat gemeenten met een kleinere begroting over het algemeen een kleinere bevolking, minder wegen en daardoor minder van dit soort projecten hebben. Een project van € 5.000.000 voor de gemeente Rhenen is dan hetzelfde als een project van € 50.000.000 voor de provincie. De stad Utrecht zal tien of twintig van dit soort projecten hebben en de gemeente Rhenen maar een. Ik weet niet of dat het criterium is om het te doseren. Dit is wellicht wel het criterium voor de hoeveelheid vragen die wij stellen aan een gemeente. Als er meerdere plekken zijn in de gemeente waar een provinciale opgave voorbij komt, dan doen wij wellicht een onevenredig verzoek. Ik zou de omvang van de gemeente daartoe niet willen beschouwen. Wat vindt u daarvan?

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! U hoort mij niet zeggen dat dit het criterium moet zijn, maar dit aspect kan meespelen in de discussie. In hele kleine kernen en dorpen waarlangs een provinciale weg gaat kan het van groot belang zijn dat daar een fietstunnel komt. Dit criterium is niet het enige dat telt, maar moet meegenomen worden in de afweging.

De heer IJSSENNAGGER (PVV): Mijnheer de voorzitter! Wij hebben met dezelfde compassie naar de fietstunnel gekeken en de bijdrage die de provincie daarbij kan leveren. De heer De Droog maaide het gras voor mijn voeten weg, want een grotere gemeente zal meerdere fietstunnels hebben. Als ik alle argumenten hoor, dan heb ik er totaal geen vertrouwen in dat wij een objectieve harde scheiding kunnen maken tussen wat provinciaal belang is en wat niet provinciaal belang. Ik zie grote discussies tussen gemeenten en de provincie ontstaan als wij hier zeggen dat het provinciaal belang is en er meer bijgedragen wordt door de provincie. Daar moet je niet aan beginnen, want je weet niet waar dit eindigt. Wij zullen het voorstel in deze richting absoluut niet steunen.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! Ik kom terug op de pijlers. Er zijn drie pijlers gesloopt en in de vijftiger jaren zijn er twee nieuwe gebouwd. Toch vragen wij ons af hoe het met de pijlers gesteld is. Dat willen wij graag weten, desnoods in een memo zodat u uw ambtenaren kunt raadplegen welke onderzoeken wij wel en niet hebben en wat er eventueel nog bij kan. Dat zou ik graag weten. Of de fietsoversteek een onderdoorgang of een tunnel wordt, het gaat geld kosten. Het is voor de veiligheid van de ouderen in Achterberg en de kinderen die naar school moeten in Rhenen wel heel erg nodig. Het is van het grootste belang dat zij veilig kunnen oversteken. Aan veiligheid hangt wat ons betreft best wel een prijskaartje, maar dat hoeft geen 50/50 verdeling te zijn.

De heer VAN ESSEN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Wat betreft de fietstunnel, dat gaat over een fors bedrag van € 10.000.000. Ik heb daarover een vraag aan de gedeputeerde. Bij het knooppunt Hoevelaken had de provincie veel wensen voor de fiets. Dat hebben wij slim aanbesteed, want wij hebben de opdrachtgever extra punten gegeven op het moment dat zij een aantal van dat soort zaken in het project meenamen. Mijn vraag aan de gedeputeerde is: ziet u kansen om een dergelijke aanpak hier toe te passen door de fietstunnel in de aanbesteding van de brug mee te nemen, waardoor wij voor minder geld een mooie fietstunnel krijgen?

De heer VAN KRANENBURG (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Ik benoem alleen dat het debat dat ik graag tegen de zomer had gezien op basis van een statenvoorstel van GS kennelijk al van start is gegaan. Ik heb met de motie iets geraakt om dat voor elkaar te krijgen. Wij zien het voorstel van de gedeputeerde te zijner tijd met veel belangstelling tegemoet.

Mevrouw KELLER (PvdD): Mijnheer de voorzitter! Wij trekken motie M156 in.

De VOORZITTER: Motie M156 is ingetrokken en maakt geen deel meer uit van de beraadslaging.

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Wij hebben een uitgebreid antwoord ontvangen van de gedeputeerde over ons amendement om de N233 verdiept aan te leggen. Ik ga nog een keer mijn best doen. Wij hebben het plaatje niet als referentiepunt genomen. Dat is alleen het voorbeeld van wat er kan. Wij hebben het kruispunt bij de Prins Clauslaan in Veenendaal als referentiepunt genomen, waar voor € 17.000.000 een vierbaans onderdoorgang gerealiseerd is terwijl daar gewoekerd moest worden met ruimtebeslag. Daar moeten vier banen stromend verkeer zijn plus de afslaande bewegingen. Dat kost slechts € 17.000.000. Dat is € 10.000.000 minder dan de begroting die wij ooit gezien hebben. Kunt u daarvoor een verklaring geven? De heer Van Essen zei dat wij de fietstunnel in de aanbesteding kunnen meenemen, zo kan dit ook in de aanbesteding worden meegenomen. Geef de marktpartijen de opdracht om hier creatief naar te kijken en met een goed voorstel te komen. Volgens mij heb ik nog een antwoord tegoed van de gedeputeerde op onze motie langetermijnoplossing.

Mevrouw ENS (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik heb nagedacht over de oplossing die de SGP voorstelt. Dat betekent dat de weg vanaf de brug onder de kruising doorgaat, maar de spoorlijn blijft op dezelfde plek liggen. Het fietsverkeer moet dan nog steeds de spoorlijn kruisen. Los van dat het een dure oplossing is, vindt u dat dit het probleem in zijn totaliteit oplost?

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Jazeker. Ik ben blij met uw vraag. Twee keer per uur komt er een trein langs waarvoor men een paar minuten moet stoppen. Dat is geen probleem voor de fietsers. De fietsers hebben meer problemen met de verkeersveiligheid en de sociale veiligheid. De verkeersveiligheid wordt redelijk opgelost met de fietstunnel. De sociale veiligheid wordt echter negatiever, omdat het een lange tunnel wordt die onder het spoor door moet. Aan de overkant richting Rhenen loopt de weg op, dus er moet een lang talud komen om uit de tunnel te komen. Vanuit dat oogpunt doen wij de oproep om goed na te denken over de verdiepte ligging van de N233. Daarmee heb je de spoorwegen niet nodig.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Mochten wij besluiten dat er een tunnel gaat komen, dan geef ik als idee mee dat er parallel aan de tunnel een rioolbuis gelegd kan worden voor een dassenroute of iets dergelijks.

De VOORZITTER: Dat was de tweede termijn van de Staten. Het woord is aan de gedeputeerde.

De heer STRAAT (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! De PvdA noemde de verwarring tussen de lange- en de korte termijn. Ik bedoelde dit wellicht allebei, want de kortetermijnmaatregelen die u noemde zijn op de korte termijn, zoals de werkgeversaanpak of fietsverbindingen. Ik maak een klein voorbehoud voor 'smart mobility', maar vind dat nog steeds de korte termijn. Met de lange termijn bedoel ik hoe wij over tien jaar kijken naar de situatie, wat het dan heeft opgeleverd, wat dat betekent voor de vragen die er dan liggen en welke langetermijnmaatregel er nodig is.

Dat sluit aan op de motie van de SGP. U vraagt om een directe verkenning te doen naar grootschalige infrastructurele aanpassingen. Daarvan hebben wij voorgesteld om dat nog niet te besluiten. In de terminologie van het Rijk moet er financiering zijn voor een verkenning. Dat gaat op basis van een evaluatie niet lukken. Wij hebben al onze aandacht nodig om dit voor elkaar te krijgen. Laten wij over tien jaar kijken waar wij staan. Als wij het gevoel hebben dat wij moeten nadenken over een grootschalige infrastructurele ingreep, dan komt deze vanzelf op de agenda. Op dit moment afspreken dat het er dan moet zijn lijkt mij voorbarig en de aandacht afleiden van de voorliggende opdracht.

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Wij zeggen niet dat de oplossing er moet zijn op het moment dat dit voorstel gerealiseerd is, maar dat het onderzoek naar voren gehaald moet worden. Als het onderzoek pas over tien jaar begint, dan mogen wij blij zijn als er in 2040 wat gaat gebeuren. Dat duurt veel te lang. Deze oplossing geldt maximaal zes tot zeven jaar en dan zal de huidige situatie opnieuw ontstaan. Wij moeten onze ogen niet sluiten voor de toekomst en binnen nu en een jaar een onderzoek starten.

De heer STRAAT (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik ontraad u de motie, omdat wij een andere keuze hebben voorgelegd. Dit staat uitgelegd in het statenvoorstel. Wij hebben daar goed over nagedacht. Het klopt dat wij met name op de kruising met de N225 naar Wageningen weer congestie zien in 2030. Hoe groot het probleem precies is en welke maatregelen wij daartegen kunnen nemen is een deel van de oplossing die er dan misschien is. Ik heb daarover gepraat met Gelderland hoe wij ervoor zorgen dat wij dat slim organiseren. Het voorstel aan de Staten van beide provincies is om geen apart onderzoek te starten naar een grootschalige oplossing. Wij moeten eerst dit realiseren, want dit is een goede oplossing. Daarna gaan wij kijken wat er nodig is en dan komt het weer op de agenda.

Ik ga terug naar de opmerking van de PvdA of de grootte van de gemeente relevant is ten opzichte van de bijdrage die zij levert. Dat vind ik ingewikkeld, omdat er dan een tabel ontstaat waaraan je het kunt toetsen. Die weg wil ik niet inslaan. Ik snap dat € 5.000.000 erg veel geld is voor de gemeente Rhenen. Dit kun je kapitaliseren en uitsmeren over dertig jaar. Dat doen wij ook bij investeringen. Dan hoeft zij geen € 5.000.000 in een keer te betalen. Dat zijn vraagstukken waarover wij met de gemeente moeten spreken hoe je dit slim kunt organiseren. Volgens mij moeten wij andere inhoudelijke argumenten hebben om te zeggen welke percentages wij aan een gemeente geven in plaats van de grootte van de gemeente.

De VOORZITTER: Dank u wel. Daarmee hebben wij agendapunt 20 behandeld en leid ik dat door naar de stemmingslijst.

Ik stel voor om te schorsen voor de avondmaaltijd tot 19.45 uur. Ik vraag u om die tijd te benutten om een aantal zaken met elkaar door te spreken, zodat dit aan het eind van de avond zijn voordeel oplevert.

Mevrouw ENS (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een punt van orde. Kan de vergadering om 19.30 uur weer geopend worden, zodat het niet te laat wordt vanavond.

De VOORZITTER: Daar heb ik geen enkel bezwaar tegen. Om 19.30 begint de vergadering onder de leiding van de heer De Kruijf, omdat ik naar de laatste raadsvergadering van Zederik ga. Ik wens u een smakelijke maaltijd. Ik schors de vergadering.

Schorsing van 18.15 uur tot 19.33 uur.

De heer De Kruijf neemt het voorzitterschap over.

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering. Ik zie wat nieuwe gezichten op de tribune. Welkom. Ik heb een tweetal technische mededelingen en geef mevrouw Broere het woord.

Mevrouw BROERE (PVV): Mijnheer de voorzitter! Het amendement A39 over Dorresteyn heb ik ingetrokken. Daarvoor in de plaats dienen wij motie M160 in. Deze motie is met zoveel haast gemaakt dat ik een paar partijen ben vergeten te vragen of zij deze motie mede willen indienen. Daarvoor biedt ik mijn excuses aan, zeker aan de PvdA en de ChristenUnie. Sorry, het ging te gehaast. De motie heeft wel een meerderheid, dus ik ben erg blij.

Motie M160 (PVV, D66, VVD, SGP, CDA): duidelijkheid Dorresteyn

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op maandag 10 december 2018, aan de orde hebbende het statenvoorstel 2e partiële herziening PRS en PRV;

Constateerende:

- *dat de gemeenteraad van Soest in 2013 een amendement heeft aangenomen dat verhuizing van het bedrijf van dhr. Van Dorresteyn naar de polder mogelijk maakt;*
- *dat de provincie Utrecht een partiële herziening van de PRS/PRV in voorbereiding heeft om te voorzien in ruimte in de PRS/PRV, mocht de verhuizing er inderdaad van komen;*

voorts constaterende:

dat de noodzakelijke herziening van de PRS/PRV niet is afgerond voor de gemeenteraadsverkiezingen;

overwegende:

- *dat het in 2013 aangenomen amendement nog steeds in de lucht hangt;*
- *dat dhr. Van Dorresteyn en zijn gezin recht hebben op een duidelijke uitspraak;*
- *dat de afgelopen jaren door zowel gemeente als provincie veel werk is verzet om de verhuizing mogelijk te maken, vanuit een positieve grondhouding;*
- *dat dhr. Van Dorresteyn al die tijd hoop heeft gehouden op een oplossing;*
- *dat GS van goede wil is, maar van mening is dat de gemeente nu aan zet is;*

roepen de gemeenteraad van Soest op:

om nogmaals bij zichzelf te rade te gaan en een duidelijk oordeel te vellen, met de bovenstaande overwegingen in het achterhoofd;

spreken uit:

dat PS voornemens is de 1^e partiële herziening PRS/PRV inzake Dorresteyn zoals die nu wordt voorbereid onmiddellijk in gang te zetten als de gemeente besluit tot medewerking aan de verplaatsing;

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De motie M160 is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. De motie kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

Het amendement A39 is ingetrokken en maakt geen deel meer uit van de beraadslaging.

Uw excuses zijn helder. De heer Van Kranenburg heeft nog een mededeling.

De heer VAN KRANENBURG (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een opmerking bij amendement A51. Er is een nieuwe ondertekening bijgekomen van mevrouw Hoek van 50Plus.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Motie M159 wordt ingetrokken, omdat 50Plus zich heeft aangesloten bij de motie van de ChristenUnie.

De VOORZITTER: Motie M159 is ingetrokken en maakt geen deel meer uit van de beraadslaging.

Mevrouw KELLER (PvdD): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een opmerking over motie M177, kilometerheffing. Bij de overwegingen verwijderen wij het vierde punt over de opbrengsten.

De VOORZITTER: Het vierde punt bij de overwegingen uit motie M177 wordt verwijderd.

Statenvoorstel scope en raming spooronderdoorgang N226 Maarsbergen.

Mevrouw ENS (VVD): Mijnheer de voorzitter! De VVD vindt het project van de spooronderdoorgang in Maarsbergen behoorlijk ingewikkeld. Het is niet alleen technisch een moeilijk project, maar ook ingewikkeld qua proces. Er is een voorkeursvariant vastgesteld door de Staten die niet de voorkeursvariant voor iedereen is geweest. Er is meegepraat en meegedacht, maar niet iedereen krijgt de ontwerpvariant van zijn of haar eerste voorkeur. Dat kan pijn doen, omdat belangrijke zaken, zoals woongenot en de kwaliteit van leven, aan de orde komen en omdat dit plan de kern van Maarsbergen raakt.

Om tegemoet te komen aan de wensen van de voorstanders van andere varianten is de voorkeursvariant nader uitgewerkt met een brede set eisen en randvoorwaarden in het achterhoofd. Er is een Q-team in het leven geroepen om de ruimtelijke kwaliteit te waarborgen en er zijn middelen opgenomen om het project een kwalitatieve impuls te geven. Dat de voorkeursvariant duurder wordt door beter over dit soort dingen na te denken verbaast de VVD niet. Wij zijn niet blij met de hoge kosten, maar wel met de maatregelen.

De variant die verder uitgewerkt voorligt doet recht aan de vele belangen in het dorp. Wij zien de betrokkenheid van het Q-team graag voortduren, omdat kwaliteit zowel in grote keuzes zit als in de details en de uitwerking van de gekozen variant. Wij steunen het voorstel om het project van de uitplaatsing van de benzinstations naar de toekomst te verschuiven en los te zien van de keuzes die wij vandaag maken.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Daar staan wij weer voor Maarsbergen, bijna twee jaar nadat wij in de Staten het voorstel over de westelijke variant met gesloten Tuindorppweg aannamen, destijds aangevuld met een amendement om nog eens goed te kijken naar de locatie van de rotonde in het licht van de benzinepompen. In de tussenliggende periode is het Q-team aan de slag gegaan en heeft bureau Hosper informatie opgehaald uit de lokale gemeenschap. Vandaag ligt er een voorstel om de benzinepompen als los project te beschouwen, hieraan 50% bij te dragen, een extra krediet van € 13.200.000 beschikbaar te stellen en de € 2.800.000 die wij eerder voor compenserende maatregelen beschikbaar hadden gehouden nog steeds beschikbaar te houden.

Het zal u niet verbazen dat wij onaangenaam verrast waren door de benodigde aanvullende middelen voor dit project. Wij willen van GS weten of dit op andere projecten te verwachten valt. Uit de stukken van Hosper blijkt dat dit project een behoorlijke impact heeft op zijn omgeving en verdeelt Maarsbergen. Dat blijkt wel uit de behoorlijke hoeveelheid verschillende reacties die wij ontvangen van inwoners en de raad. Dit is de reden voor D66 om destijds middels een amendement ruimte te laten voor de optimalisatie van de voorkeursvariant en een Q-team te vragen om dit project beter gedragen in te passen.

GS komt met een voorstel voor aanvullend krediet, maar zonder een uitgewerkt plan voor de inpassing terwijl juist aan die duidelijkheid behoefte is in Maarsbergen. Uit de memo blijkt dat u in het eerste kwartaal van 2019 geluidsberekeningen voorziet op het voorlopig ontwerp. Dat is reeds op de korte termijn. Met betrekking tot een tweede fase voor de Q-team vragen wij u, zoals toegezegd in de commissie MME, hoe u invulling geeft aan de verschillende ingebrachte perspectieven bij de verdere inpassing.

D66 zal evenwel instemmen met dit voorstel, maar dient een motie in om GS aan te sporen zo spoedig mogelijk met een uitgewerkt en gedragen voorstel te komen, zodat de rust daarna in Maarsbergen kan terugkeren.

Motie M161(D66, PvdA, SGP, SP, ChristenUnie, VVD): verenig Maarsbergen

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering op 10 december 2018, voor de bespreking van het statenvoorstel onderdoorgang Maarsbergen;

constateren dat:

- *PS begin 2017 het besluit heeft genomen de Westvariant verder uit te werken;*
- *in dit besluit een Q-team is benoemd met het oog op nadere uitwerking en een 'zachte landing' van deze variant in Maarsbergen;*
- *het Q-team zich nu eerst heeft gericht op de rotonde en benzinepompen;*
- *deze focus van het Q-team, en de consultatie door bureau Hosper, waardevol zijn geweest, maar niet hebben geleid tot het gewenste betrekken en bijeenbrengen van partijen in Maarsbergen;*

overwegende dat:

- *dit project een behoorlijke impact heeft op de omgeving;*
- *mensen die er wonen inmiddels weer bijna 2 jaar met onzekerheid verder zijn;*
- *betrokkenheid en duidelijkheid belangrijk zijn om door te kunnen pakken;*

dragen Gedeputeerde Staten daarom op om:

- *het Q-team de opdracht te geven om, gelet op de verschillende belangen en de beschikbaar gestelde middelen, samen met de inwoners van Maarsbergen tot een zo breed mogelijk gedragen voorstel voor inpassing te komen;*
- *op basis van die resultaten zo spoedig mogelijk met een voorlopig ontwerp te komen, waarin de inwoners duidelijkheid krijgen over de inpassing van dit project.*

En gaan over tot de orde van de dag.

De heer MOURIK-GELUK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Wat het CDA betreft is het tijd om door te gaan. Wij waren verrast door de brief die wij gisteravond laat nog ontvingen van de gemeenteraad. Het is absoluut spijtig dat er niet zoveel eenheid in Maarsbergen is als er gehoopt was destijds. In de commissievergadering heeft de gedeputeerde ons uitgelegd hoe de meerkosten zijn opgebouwd en dat vinden wij een onverkwikkelijk verhaal. In lijn met eerdere vragen, stel ik de vraag: kunt u ons verzekeren dat wij bij toekomstige projecten niet zo verrast zullen worden met zulke enorme verhogingen?

Wij vinden het verstandig om van het verplaatsen van het tankstation een apart project te maken. Dat kan, omdat het project verder doorgang kan vinden. Wij vinden de overtuiging van het college rondom de kostenverdeling van de tankstations overtuigend.

De heer VAN KRANENBURG (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Dit is de tweede spreker op rij die gewag maakt van overschrijdingen die onverwachts over ons heen kwamen. Dat geluid heb ik de laatste maanden vaker gehoord in deze zaal en daarbuiten. Wat zou er naar uw inzicht moeten gebeuren om dat probleem niet meer te laten optreden?

De heer MOURIK-GELUK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik ben geen bestuur. De gedeputeerde geeft in het voorstel al een voorzet als antwoord op die vraag. Dat antwoord luidt dat de methode van de kostentoerekening beter moet en beter is geworden, dat er ondertussen andere systemen van het ramen zijn en voor een deel zijn het de economische omstandigheden. Met u ben ik ontevreden dat wij hier staan voor zo'n groot extra budget. Dat moet anders. Ik ben hoopvol gestemd als ik zie welke stappen de gedeputeerde aangekondigd en gezet heeft bij het opstellen van dit voorstel.

De € 2.800.000 die beschikbaar was bij het vorige besluit zien wij graag als inzet voor de kwaliteitsverbetering in de brede zin van het woord. Er hebben zich inmiddels via de mail veel groepen gemeld uit Maarsbergen die aangeven waar het extra geld het hardst nodig is. Die beslissing wil ik niet nemen. Het is van belang dat wij dat in de breedte kunnen laten besteden waar het geld het hardst nodig is. Ik hoop dat wij vandaag een goed besluit nemen en zo snel mogelijk aan de slag kunnen.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Dit verhaal kent een lange historie. Als nieuwkomer was het voor mij niet eenvoudig om een compleet beeld te krijgen van alle plannen, ideeën en wensen die de afgelopen jaren de revue gepasseerd zijn. Dat er dringend iets moet gebeuren vindt iedereen, maar de meningen verschillen over wat er moet gebeuren. Het is duidelijk dat Maarsbergen tot op het bot verdeeld is. Dat is ontzettend jammer, want heel Maarsbergen denkt mee en schetst mee. Iedereen vanuit zijn of haar eigen gezichtspunt of belangen, maar uiteindelijk moeten er knopen worden doorgesneden.

In maart 2017 heeft PS de westelijke variant met gesloten Tuindorppweg gekozen als voorkeursvariant. Voor velen in Maarsbergen was dit niet de ideale oplossing, maar wel een acceptabele en enigszins betaalbare oplossing. De PvdA wil doorpakken en de kosten beheersen. Daarom moeten wij doorgaan op deze ingeslagen westelijke rondweg. Het is ongelooflijk jammer en slecht dat het niet is gelukt om de slechts 815 inwoners van Maarsbergen gezamenlijk te betrekken bij de keuze voor een oplossing. De motie van de PvdA, hart voor Maarsbergen, draagt GS op om bij de nadere uitwerking van de gekozen variant in het provinciaal inpassingsplan de inwoners van Maarsbergen nadrukkelijk te betrekken. Tot dan toe werden met name de bewoners van de Engweg vergeten. Alle goede bedoelingen ten spijt moeten wij constateren dat er onvoldoende uitvoering is gegeven aan onze motie. Bewonersgroepen zijn apart van elkaar geïnformeerd, zij voelen zich onvoldoende gehoord en verkeren in onzekerheid. Het was de bedoeling van de motie om dit te voorkomen. Wat ging hier mis?

Hier moet opnieuw geld bij. Alweer werden wij onaangenaam verrast met een kostenoverschrijding van € 15.000.000. Wij schrikken niet alleen van de hoogte van dit bedrag. Het gemak waarmee de rekening bij de provincie wordt neergelegd verbaast ons. ProRail heeft zich vooraf contractueel goed ingedekt en de gemeente Utrechtse Heuvelrug heeft geen geld. Dus moet de provincie voor ruim € 13.200.000 de portemonnee trekken. Blijkbaar is het niet anders en moeten wij dit verlies nemen, maar klopt de becijfering wel? Zijn wij er met deze € 13.200.000 extra?

Voor inpassingsmaatregelen hebben wij € 2.800.000 op de plank liggen. Wij pleiten ervoor om dit bedrag zoveel mogelijk te gebruiken voor maatregelen ter hoogte van de Engweg die bijdragen aan de beperking van luchtvervuiling en geluidsoverlast. De PvdA neemt afstand van de tweeslachtige bijzin dat een eventuele onderbesteding gebruikt kan worden voor het verplaatsen van de tankstations. Wij willen duidelijkheid waarvoor dit geld bedoeld is, namelijk het voorkomen en verzachten van overlast. Een amendement hierover volgt later.

Het verplaatsen van het tankstations was oorspronkelijk een wezenlijk onderdeel van de plannen. Echter, omdat de rotonde naar het westen wordt opgeschoven liggen deze niet meer in de weg en wordt voorgesteld om de verplaatsing los te koppelen. Omwille van de voortgang van het project gaat de PvdA daarmee akkoord, op voorwaarde dat de gedeputeerde toezegt alles in het werk te stellen om de verplaatsing voor elkaar te krijgen. Daarbij hebben wij grote zorgen over de 50% bijdrage van de gemeente Utrechtse Heuvelrug. Zij heeft al aangegeven geen geld beschikbaar te hebben voor dit project en wij zijn de bui al hangen.

Mevrouw ENS (VVD): Mijnheer de voorzitter! U vraagt aan het college om alles in het werk te stellen om aan de verplaatsing van de tankstations mee te werken. Mocht er wat overblijven van de € 2.800.00 dan wilt u dat beslist niet aan de tankstations besteden, terwijl het daar kan helpen. U beperkt het aan de ene kant, maar vraagt wel aan het college om alles in het werk te stellen.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Ik maak het juist overzichtelijk. Ik wil duidelijkheid dat de € 2.800.000 wordt gebruikt voor mitigerende maatregelen. Als dat geld niet opgaat aan de mitigerende maatregelen, dan vloeit dat terug in onze kas. Of het dat geld is of ander geld uit de kas

de verplaatsing van de tankstations wordt betaald maakt ons niet uit. Wij willen dat de tankstations verplaatst worden en dat daar hard aan gewerkt wordt. Wij willen vooral dat het duidelijk is waarvoor wij € 2.800.000 beschikbaar stellen, namelijk voor de mitigerende maatregelen.

Mevrouw ENS (VVD): Mijnheer de voorzitter! Dan maakt u het niet lastiger, maar wel duurder. Dat lijkt mij niet de bedoeling.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Ik ga ervan uit dat de gedeputeerde met zijn hand op de knip zit en voortdurend kijkt hoe het zo goedkoop mogelijk kan. Daar heb ik alle vertrouwen in.

Wij hebben grote zorgen over de bijdrage van de gemeente, omdat zij heeft aangegeven geen extra geld beschikbaar te hebben. Straks heeft de gemeente geen geld om mee te betalen aan de verplaatsing van de tankstations. Mogelijk lost het probleem zichzelf op, omdat wij over tien jaar allemaal elektrisch rijden, meer fietsen en gebruik van maken van het OV waardoor de tankstations overbodig worden.

Voor de aanleg van de rondweg moet het mij van het hart dat er helaas een flinke hap wordt genomen uit het bos horende bij het landgoed. Wij zijn geen groot fan van groen inruilen voor asfalt en dringen erop aan zoveel mogelijk bomen te sparen. Wij gaan ervan uit dat elke boom die moet sneuvelen voor de weg in de nabije omgeving gecompenseerd wordt. Ga ik daar terecht van uit?

Door de loop van de nieuwe weg lijkt het logisch en is het waarschijnlijk de goedkoopste oplossing om de bushaltes ten noorden van de rotonde te leggen. Het gaat om een klein stukje extra lopen van 200- tot 300 meter. Voor Daphne Schippers een peulenschil, maar voor iemand met een kinderwagen of een rollator een flinke afstand. Voor de meeste reizigers is de loopafstand naar de halte dan meer dan een kilometer. De PvdA vindt dat OV eveneens in kleine kernen goed toegankelijk moet zijn. Dat betekent dat haltes dicht in de buurt moeten liggen. Daarom ga ik een motie indienen waarin ik vraag om serieus te kijken naar een betere plek voor de bushaltes.

Motie M162 (PvdA): bushaltes voor de deur

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 10 december 2018;

gehoord de beraadslagingen over het statenvoorstel Scope en raming spooronderdoorgang N226 Maarsbergen;

constaterende dat:

- *bij het realiseren van de westelijke variant de locatie van de bushaltes in Maarsbergen verschuiven in noordelijke richting, waarbij ze enkele honderden meters verder van het centrum komen te liggen;*
- *inwoners van Maarsbergen hun zorg uitspreken over loopafstand naar de beoogde nieuwe locatie;*
- *er nog geen definitieve keuze is gemaakt voor de plek van de bushaltes;*

overwegende dat:

- *het voor de mobiliteit in de provincie Utrecht van groot belang is dat zoveel mogelijk reizigers gebruik maken van het openbaar vervoer;*
- *we ons uiterste best moeten doen het openbaar vervoer aantrekkelijk en dus toegankelijk te maken;*
- *de afstand naar de bushalte een belangrijk criterium is voor toegankelijkheid;*
- *voor minder mobiele reizigers een loopafstand van ruim een kilometer naar de halte te veel is;*

verzoeken het college van Gedeputeerde Staten om:

nader te onderzoeken wat de mogelijkheden en de kosten zijn om bushaltes dicht in het centrum van

Maarsbergen te plaatsen.

En gaat over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De motie is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. De motie kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

De heer IJSSENNAGGER (PVV): Mijnheer de voorzitter! Hier is sprake van een drukke doorgaande weg dwars door een klein dorp. Veel van mijn bijdragen overj de Rijnbrug kunt u hier van toepassing verklaren. Welk probleem lossen wij eigenlijk op? Mijn partner reed afgelopen vrijdag tijdens de spits van de A12 over de N226. Even wachten voor de spoorwegovergang en invoegen waren geen probleem, maar vanaf de benzinstations stond zij in de file voor de rotonde bij Woudenberg.

Wij steken veel geld in dit project en hopen dat het gewaardeerd wordt door de automobilisten en dat zij enthousiast gebruik gaan maken van de nieuwe voorziening. U weet dat wij positief zijn over een verkeersaantrekkende werking, want dan is het geld goed besteed. Wat ons betreft zal de N226 nog drukker worden. Creëren wij daarmee niet het volgende probleem bij Woudenberg? Ligt daar de volgende reparatie in deze lappendeken van reparaties op de loer?

Voor Maarsbergen zijn wij te laat. De inwoners zitten in onzekerheid en willen dolgraag dat wij doorpakken. Het kan hen niet zoveel meer schelen welke oplossing wij vinden, als wij maar een oplossing vinden en iets doen. Wij hadden liever gehad dat wij ons van het begin af gefocust hadden op een weg om de bebouwde kom, zo nodig dwars door de natuur. Voor de PVV is de directe omgeving van onze eigen burgers belangrijker dan de omgeving van de planten en dieren. De burgers zijn onze kiezers en hopelijk een beetje uw kiezers. Ik weet en besef dat de meerderheid van de partijen, zowel landelijk als provinciaal, de natuur belangrijker vindt dan de mensen. Dat vind ik spijtig. Kennelijk is de politiek niet in staat om te investeren in langetermijnoplossingen. Als ondernemer was ik gewend om een oplossing te bedenken als ik een probleem zag naderen. Als deze oplossing vijf keer duurder was dan de kortetermijnoplossing, maar toch rendabeler, dan koos je daarvoor. In de politiek is het kennelijk pas gebruik om aan de oplossing te werken als het probleem zich levensgroot heeft voorgedaan en bijna ondraaglijke vormen is gaan aannemen. Dan krijgen wij de drang om snel te beslissen om iets te doen. Per saldo zijn wij gedwongen tot een keuze voor een verspilling van gemeenschapsgeld. Ik ervaar deze werkwijze van de politiek als een van de dieptepunten in de ervaringen in mijn politieke loopbaan vanaf 1998.

Het is te laat om ten halve te keren. Wij zullen verder moeten dwalen. Wij zullen met tegenzin waarschijnlijk niet tegen dit voorstel stemmen. Wij steunen het verzoek van de inwoners om de extra maatregelen te verspreiden over het dorp. Wij pleiten allemaal om het te concentreren op de Engweg, maar is dat wel reëel? Is dat de enige plaats waar een grote overlast is? Het grootste deel van het bedrag moet wel aan de Engweg besteed worden, maar een klein gedeelte zal wellicht nodig zijn om mitigerende maatregelen op andere plaatsen te doen. Alleen voor de Engweg is te eng.

Het verplaatsen van de tankstations zal per saldo te duur worden. Wij hebben een lering gehad bij de poging om de tankstations op de Utrechtseweg te verplaatsen. Dat viel achteraf erg tegen waardoor wij het uiteindelijk niet gedaan hebben. Er zijn andere prioriteiten in onze provincie.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! Alle mensen uit Maarsbergen zijn weer terug bij af. Een overschrijding van € 13.000.000 op het budget: waar hebben wij dat meer gehoord? Wij hebben het over Maarsbergen, maar dit kan net zo goed gaan over de SUNIJ-lijn of de UHL. Met als klap op de vuurpijl de Rijnbrug in het diepe, want wij weten niet wat wij tegen gaan komen, laat staan dat wij weten wat de kosten zijn. Wat is dat toch allemaal? Gemeenschapsgeld is er wel om gebruikt te worden, maar wel nuttig. Wij hebben af en toe de indruk dat er opdracht gegeven wordt om zo krap mogelijk te ramen en als wij dan niet meer terug kunnen, dan vragen wij wat meer geld bij de Staten en komt het wel goed. Klopt die indruk?

Wij kunnen niet meer terug. Wij hebben de mensen in Maarsbergen wat beloofd en dat moeten wij nakomen. Wij zijn helemaal niet blij dat het zo loopt. Helaas zijn er geen duidelijke plannen wat er met dat geld gaat gebeuren. Wij willen graag van de gedeputeerde horen wat hij van de memo vindt van de gemeente Utrechtse Heuvelrug om het drie maanden op te schorten en allerlei dingen na te kijken. Daarvan zijn wij geen voorstander, want er moet snel doorgewerkt worden. Wij verzoeken de gedeputeerde om opnieuw met de inwoners in gesprek te gaan om dit traject tot een goed einde te brengen.

De SP is weliswaar een oppositiepartij, maar wij zijn niet de beroerdste. In ons potje onvoorzien zat gelukkig nog een beetje budget. Daarom hebben wij een uiterst eenvoudig, maar handig hulpmiddel voor uw college aangeschaft zodat wij in de toekomst accuratere ramingen kunnen verwachten: het is een echte abacus.

De heer VAN ESSEN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Anderhalf jaar geleden hadden wij in deze Staten een verhit debat over de variantkeuze voor de spooronderdoorgang bij Maarsbergen. De kostenverschillen tussen de varianten speelden daarbij een belangrijke rol. Het kostte de Staten toen veel tijd en moeite om de benodigde inzichten te krijgen in de kostenschattingen. Dat meenden wij uiteindelijk gekregen te hebben. Zeker gezien deze voorgeschiedenis zijn wij zeer onaangenaam verrast met de enorme meerkosten die anderhalf jaar later op tafel zijn gekomen. Het lijkt erop dat veel van deze meerkosten bij andere varianten aan de orde waren geweest. Los daarvan is dit een signaal dat dit soort kostenschattingen voor grote infrastructurele projecten zeer onzeker is en ons minder grond onder de voeten geeft dan wij wenselijk en nodig achten. Een vraag aan de gedeputeerde hierover is: hoe zorgt u ervoor dat in nieuwe voorstellen realistischer wordt begroot, zodat de kans op dit soort gigantische overschrijdingen wordt voorkomen? Kunt u garanderen dat het wat Maarsbergen betreft hierbij blijft of kunnen er nog meer lijken uit de kast komen?

GroenLinks is van mening dat wij niet opnieuw de variantkeuze ter discussie moeten stellen. Wel moet er ruimte blijven voor optimalisaties. Een optimalisatie waarvoor wij aandacht vragen, is de fiets op de kruising voor de kerk. Wij vragen het college om toe te zeggen om bij de verdere uitwerking de inrichting en voorrangsregels op dit kruispunt te optimaliseren op verkeersveiligheid en doorstroming voor fietsers en daarbij goed de Fietsersbond en de gemeente te betrekken.

De afgelopen maanden is er een aantal verbeteringen op de westelijke variant op tafel geweest en besproken met het projectteam en door externen doorgerekend. Dit werd aangeduid als de verbeterde westelijke variant. In het statenvoorstel wordt hieraan niet gerefereerd, maar deze verbeteringen zijn in de commissie wel aan de orde geweest. Ik heb hierover twee vragen aan het college. Wat is de afwijking geweest om deze verbeteringen af te laten vallen? Is dat enkel de impact op de planning en de kosten van het project of zijn er andere argumenten waarom deze verbeteringen zijn afgevallen? Waarom is dit soort verbeteringen van de westelijke variant nader onderzocht en doorgerekend, terwijl het erop lijkt dat het op voorhand duidelijk was dat deze aanpassingen niet overgenomen zouden worden? Zijn hier geen verkeerde verwachtingen gewekt?

Bij de besluitvorming over de variantkeuze hebben de Staten met de motie hart voor Maarsbergen, nadrukkelijk aandacht gevraagd voor de bewoners van de Engweg. Wij hebben € 2.800.000 van het budget gereserveerd voor een kwalitatieve impuls voor Maarsbergen. Wij zijn blij met het goede advies van het Q-team over de tankstations. Het heeft ons verbaasd dat het Q-team niet breder heeft gekeken naar een kwalitatieve impuls voor Maarsbergen, in het bijzonder de mogelijkheden om de nadelige gevolgen van deze variant voor de bewoners van met name de Engweg te beperken. In het statenvoorstel waarover wij vandaag besluiten wordt er geen verdere richting gegeven aan deze kwalitatieve impuls. Wat GroenLinks betreft is meer richting wenselijk. Zoals ik heb bepleit in de commissie, wat op bijval van andere fracties kon rekenen, moet er bij besteding van deze € 2.800.000 als eerste worden gekeken naar de mogelijkheden om de inpassing te verbeteren voor de woningen die de grootste nadelige effecten krijgen op de leefomgeving. Deelt de gedeputeerde deze mening en kan hij toezeggen dat bij de verdere uitwerking van de besteding van de € 2.800.000 inderdaad prioriteit wordt gegeven aan het minimaliseren van de impact voor de meest getroffen bewoners en pas in tweede instantie aan andere

inpassingsvraagstukken? Ik heb een motie achter de hand voor de tweede termijn. Ik hoop echter dat de gedeputeerde dit met een toezegging kan afdoen.

GroenLinks is blij en dankt het Q-team dat het de opties voor het verplaatsen van de tankstations grondig in beeld heeft gebracht. Dat schetst veel duidelijkheid. Het advies van het Q-team heeft ertoe geleid dat de rotonde wat meer naar het westen wordt geplaatst. Daarom heeft de verplaatsing van de tankstations geen invloed meer op het ontwerp van de spoorkruising. GroenLinks vindt het daarom logisch om de verplaatsing van het tankstation los te knippen van het project voor de spoorkruising zoals voorgesteld. GroenLinks vindt het verplaatsen van de tankstations nog steeds zeer wenselijk. Tegelijkertijd waken wij ervoor dat de provincie en de gemeenten hieraan onevenredig veel publiek geld moeten besteden dat in de zakken van de pomphouders verdwijnt. Het voorgestelde plan van aanpak voor deze verplaatsing vinden wij hierin een goede balans bewaren. Dat steunen wij.

De PvdA maakte een opmerking over het beperken van bomenkap en het compenseren van de te kappen bomen. Dat onderschrijven wij zeer.

De heer VAN KRANENBURG (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! De trein tussen Utrecht en Arnhem moet door. Er moet dus wat gebeuren in Maarsbergen. Daarover is iedereen het eens. Het is een heel lang traject geweest, waarbij wij in 2011 het idee hadden dat wij met de dorpsvariant iets moois in beeld hadden. Dat is het helaas niet geworden. Er is een traject op gang gekomen waarbij de inwoners in meer of mindere mate betrokken zijn geweest. Een aantal heeft zich minder betrokken gevoeld bij de ene of de andere variant. Het participatieproces heeft constant onder vuur gelegen, want mensen voelden zich betutteld, voor voldongen feiten geplaatst of er was niet gevraagd waar men dat wel had verwacht. Daarmee roep ik de evaluatie van het participatieproces in herinnering. De overheden zijn kennelijk niet in staat geweest om een helder proces te doorlopen met de omgeving. De verbinding was er niet, in elk geval met een wisselend deel van het dorp. Hieruit vallen lessen te leren. Ik verzoek het college om op basis van de grote stapel rapporten, besluiten, verslagen en evaluaties een stuk op te stellen als leidraad voor gedragen participatie. Wij horen graag een reactie hierop van het college.

De voorliggende uitkomst had niet onze voorkeur. Vermoedelijk om vooral financiële redenen is deze variant naar voren gekomen. Reeds langer ontvang ik geluiden dat de berekeningen van destijds niet eenduidig zouden zijn geweest. Sommige kosten waren in de ene variant niet meegerekend en in de andere varianten wel. Het gegeven dat u thans voor een extra krediet bij de Staten langs moet, doet aan mijn indruk niks af. Op dit punt verzoeken wij het college lering te trekken uit dit dossier. Ik verzoek het college kort en bondig uiteen te zetten hoe men precies omgaat/om moet gaan met berekeningen van varianten bij grote projecten. De Staten moeten erop kunnen rekenen dat de financiën correct in beeld komen. Het is te vaak te slecht gebeurd. Overigens vrees ik dat het telraam niet helpt, of u moet per bolletje een miljoen rekenen. Het per ongeluk of misschien niet per ongeluk opvoeren van kosten hebben wij teveel gezien. Dat moet gewoon goed gebeuren. Wij krijgen hierop graag een reactie van het college.

Er moet langzamerhand een schop de grond in. Daarom zullen wij voor dit voorstel stemmen. Niet uit vreugde of overtuiging, maar omdat het op dit moment het beste is voor Maarsbergen.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! Welkom inwoners van Maarsbergen. De Staten hebben zich ambities laten ontnemen, in slaap laten sussen en Maarsbergen opgezadeld met een open betonbak waar je niet echt gelukkig van wordt. In slaap laten sussen, omdat wij reeds in maart 2017 aangegeven hebben dat wij € 20.000.000 meerkosten konden verwachten op de westelijke variant. Mijn collega Piet van Leeuwen werd hier weggelachen, omdat hij twijfels had bij de juistheid van de kostenramingen. Intussen is op de bewonersavond door RHDHV erkend dat er zaken niet in de raming zaten die er wel in hadden moeten zitten en waarvan verwacht had kunnen worden dat deze erin zaten. Wij zouden dus een discussie kunnen starten over de informatievoorziening in dit dossier. Die is namelijk vorig jaar wel heel duidelijk sturend geweest, met onjuiste informatie. Wij betreuren dat. Wij laten het echter bij de vraag: gebeurt het in meer dossiers dat kostenramingen sturend worden gebruikt in discussies en variantenwegingen? Het doet bij mij in ieder geval de behoefte groeien om

een Utrechtse ramingsstandaard te maken. Laten we daar in financiële auditcommissie eens over doorpraten.

De overschrijding komt voor ons niet onverwacht. Het kost veel meer dan voorzien en de provincie Utrecht kan alle meerkosten naar zich toe verwachten. Over het tunnelproject van ProRail getuigt de informatie die tot ons kwam in de voorbereiding van dit dossier, dat de risicoverdeling naar de provincie toe uitslaat. Heeft GS nog wel enige regie op de kosten van het project? Na de commissie kwam er een memo waarin staat dat wij reeds rekenen met nog niet toegekend rentegeld. Als het ministerie besluit dat toe te kennen, dan krijgen wij € 1.200.000. Dat is opvallend in de dekking van een voorstel. Is dit mogelijk een nieuwe toekomstige overschrijding?

Wat de SGP betreft moeten wij niet vertragen in het toch al veel te lang durende project. De oproep zoals geuit door raadsleden neigt te veel naar uitstel zonder resultaat.

Mevrouw ENS (VVD): Mijnheer de voorzitter! U deed de suggestie dat er sturend zou zijn gewerkt in varianten en dat dit met de kostenramingen te maken heeft. Kunt u aangeven wat de reden zou zijn om deze variant te sturen in de veronderstelling dat deze duurder zal worden in de toekomst?

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! Ik heb geen enkel idee waarom op deze variant gestuurd is. Als wij dat hadden geweten, dan hadden wij de lekkage maart 2017 dicht kunnen hebben. Toen werden wij echter weggelachen.

Mevrouw ENS (VVD): Mijnheer de voorzitter! Wat is dan uw aanleiding om te vermoeden dat er wel gestuurd is? U spreekt het uit alsof er in het verleden een kwade opzet is geweest waarmee gestuurd is en dat had niet zo gemogen. Daarom heeft iemand blijkbaar daarbij een voordeel gehad. U kunt echter niet onderbouwen wat daarachter heeft gezeten. U doet een suggestie zonder onderbouwing.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! Ik zie dit niet als een suggestie. Toentertijd hebben wij herhaaldelijk duidelijk onze twijfels geuit over de juistheid van de ramingen. Dat zijn enorme sessies geweest in Maarsbergen, in de Staten en in Bob's bar, waarin een kostenverschil van € 13.000.000 teruggepraat werd naar € 5.000.000. Dat soort bijeenkomsten wekten niet het vertrouwen in de kostenramingen. Daaroverheen kwam een opmerking van RHDHV op de inwonersavond dat er zaken niet in zaten die wij wel hadden mogen verwachten. Dat is op zijn minst opvallend, zeker gezien de explosieve sfeer rondom de kostenraming op dat moment.

Wat de SGP betreft moeten wij niet vertragen in het reeds veel te lang durende project. De oproep zoals geuit door raadsleden neigt teveel naar het uitstel van het resultaat. Hoezeer ik inhoudelijk weinig voel voor de overwegingen in het stuk, denk ik dat een besluit het project ten goede komt. Met de € 2.800.000 mitigerende maatregelen voor de Engweg of de Tuindorppweg komt er uiteindelijk een aanvaardbare variant op tafel te liggen.

Wij zijn erg voor het plan om de onderdoorgang en de tankstations als gescheiden projecten te beschouwen. Dat houdt onzes inziens in dat middelen van de projecten gescheiden dienen te blijven. Middelen van het project onderdoorgang moeten de tankstations niet hinderen en andersom. Daarom hebben wij een amendement waarin wij bepleiten om het laatste beslispunt te wijzigen, zodat er geen hypotheek meer ligt op de mitigerende maatregelen, maar dat de € 2.800.000 primair aan inpassingsmaatregelen in het project wordt ingepast. De hypotheek van de tankstations kan na latere kredietvertrekking vanuit de Staten plaatsvinden. Het amendement is mede ondertekend door ChristenUnie, D66, PvdA en CDA.

Amendement A53 (SGP, ChristenUnie, CDA, PvdA): geen onnodige ruis

*Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 10 december 2018;
gehoord de beraadslagingen over het statenvoorstel scope en raming spooronderdoorgang N226
Maarsbergen;*

constaterende dat:

- *het college voorstelt een post van € 2,8 miljoen beschikbaar te houden voor inpassingsmaatregelen;*
- *tevens wordt voorgesteld dat een eventuele onderbesteding van dit budget kan worden gebruikt voor de verplaatsing van de tankstations;*

overwegende dat:

- *GS in dit besluit juist voorstel de projecten onderdoorgang en verplaatsing tankstations los te koppelen;*
- *het nu van belang is Maarsbergen te laten zien dat we gaan voor een optimale inpassing van dit traject;*
- *we daarom niet vooruit moeten lopen op besteding van eventueel resterende gelden;*

besluiten:

het vijfde besluitpunt van het Statenvoorstel als volgt te amenderen:

"De post van € 2,8 miljoen beschikbaar te houden voor inpassingsmaatregelen."

De VOORZITTER: Het amendement is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. Het kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

De heer VAN ESSEN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! De heer Van den Dikkenberg zegt dat hij de € 2.800.000 besteed wil zien aan inpassingsmaatregelen. Kunt u preciseren welke inpassingsmaatregelen prioriteit moeten krijgen?

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! Dat kan een bovenwettelijk geluidsdek zijn of een windmolentje voor de energievoorziening van het tunneldoseringssysteem. Het kunnen allerlei maatregelen zijn om te zorgen dat deze variant niet voor overlast zorgt. Een ander voorbeeld is een voorziening die ervoor zorgt dat er geen licht naar binnen schijnt bij woningen aan de rotonde bij de Woudenbergseweg. Er zijn genoeg mogelijkheden die voor de € 2.800.000 gerealiseerd kunnen worden, maar primair voor de mensen die het hardst getroffen worden.

De heer VAN ESSEN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Wij zien bij dit project dat omwonenden vooral kijken naar wat het meest wenselijk is voor hun eigen situatie. Hoe kunnen wij in uw ogen voorkomen dat het een pot geld is die wij in Maarsbergen neerzetten waar een gevecht om ontstaat, terwijl wij het tegendeel met elkaar beogen?

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! Wij beogen de ruis te verminderen. Het kan overkomen als een gevecht om een pot geld, maar wij krijgen voldoende resultaten binnen om de plekken die het hardst getroffen worden eruit te filteren en daarvoor nieuwe maatregelen te treffen.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Wij zijn hier lang mee bezig geweest. Ik kan mij nog herinneren dat wij voor het eerst in Maarsbergen kwamen op een zonnige dag en dat wij ontvangen werden met gebakjes. Toen leek het erop dat iedereen blij was dat er eindelijk iets ging gebeuren. Inmiddels zijn wij zover gekomen dat wij een besluit nemen en als laatste de tankstations verplaatsen. 50Plus is blij dat het duidelijk in het voorstel staat wat het kost en dat de grondsanering is meegenomen. De grond zal schoon gemaakt worden als de tankstations weg zijn. Het is goed om door te pakken, omdat wij een aantal jaren verder zijn voordat het project klaar is.

Ik hoorde vanmorgen op de radio een verhaal van een professor die uitlegde hoe het kwam dat er altijd bij dit soort projecten een overschrijding is. Hij zegt dat dit komt doordat er in de aanbesteding meerdere aanbieders zijn en meestal de goedkoopste gekozen wordt. Daarachter zit de gedachte dat een overschrijding minder is, dan wanneer je iemand met een hoger bedrag aanbesteedt. In percentage is de overschrijding dan meer geld. Mijn vraag aan de gedeputeerde is of dit klopt.

Ik vraag aandacht voor de bushalte. Voor ouderen, kinderen en mensen met een wandelwagen is een kilometer veel te ver. 50Plus pleit ervoor om een bushalte maximaal 500 meter van de bebouwde kom en een bushalte in de bebouwde kom te plaatsen. Dan stopt de bus maar twee keer. Dat is niet zo erg. 50Plus breekt een langs om goed naar de bushalte te kijken. Als de bushalte verplaatst moet worden, dan moeten wij goed kijken waar wij deze gaan realiseren. Dat moet binnen een normale loopafstand zijn.

De VOORZITTER: Daarmee zijn wij aan het einde gekomen van de eerste termijn van de Staten. Ik geef het woord aan de gedeputeerde.

De heer STRAAT (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Met enige mitsen en maren hoor ik veel steun voor het laatste onderwerp van vandaag, waarvoor dank. Voordat ik inga op de inhoudelijke punten van het voorstel heb ik de behoefte om iets te zeggen over financiën en ramingen. Dit heeft mij de laatste maanden beziggehouden, waardoor ik regelmatig bij u langs moet komen met een extra budgetaanvraag. Natuurlijk heeft dat te maken met de markt, de groei van de economie en andere redenen die wij wel kennen. Het stoort mij dat wij het niet voor elkaar krijgen om aan het begin van een project helderheid te hebben waarbinnen de budgetten nog kunnen bewegen. Ik ben daar heel eerlijk over. Dit soort projectbudgetten zijn aan het begin nooit helemaal te voorspellen, omdat er altijd een onzekerheidsmarge op zit. Zeker aan het begin is de onzekerheidsmarge groter dan naarmate je verder in het project zit. Het is wel relevant om dat met elkaar te delen. Dat is een van de dingen waarvan ik denk dat wij dat nog niet goed genoeg doen.

Een aantal van u heeft gevraagd hoe wij dat gaan doen de komende tijd. Ik vind het geen gek idee om daarover door te praten in de commissie om een soort standaard te organiseren. Aan het begin van een project zie je vaak dat er een eerste raming is, een onzekerheidsmarge en kosten die nog niet doorgerekend zijn en in PM staan. Deze kosten worden niet opgeteld in het totaal bedrag. De laatste tijd hebben wij veel last van marktontwikkelingen. Wij zien groei en weten dat indexaties duurder worden naarmate het langer duurt. Daarnaast zijn er vaak indirecte kosten die er later bijkomen; zo ook in dit voorstel. Ik pleit ervoor om na te denken hoe wij dat beter kunnen krijgen en u kunt van mij een voorstel daarover verwachten. In dit geval zou dat betekenen dat een aantal kosten waarvan wij in een bepaalde onzekerheidsmarge wisten dat de kans aanwezig is dat dit optreedt, dat wij die erbij hadden geteld of gezegd hebben dat dit het voorlopige budget is.

Terugkijkend naar het budget waarmee u in eerste instantie heeft ingestemd, dan zit daarop een onzekerheidsmarge van 30%. Dat is geen rare onzekerheidsmarge, maar 30% op € 34.000.000 komt in de buurt bij de vraag die op tafel ligt. Daarmee legitimeer ik het niet, maar als wij een onzekerheidsmarge van 30% vaststellen dan weten wij dat het 30% duurder kan worden. U mag verwachten dat er in het voorstel staat wat die kosten ongeveer zijn. Ik gebruik dit voorbeeld om te laten zien dat wij dit soort slagen beter kunnen maken.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! Komt de gedeputeerde met een voorstel richting de financiële auditcommissie waarin wij een klap geven op de Utrechtse ramingstandaard van zo doen wij het en dan ontstaan er geen discussies meer over financiële ramingen van projecten?

De heer STRAAT (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dat zeg ik u graag toe. Ik maak het zelfs concreter, want wij hebben in februari een aantal dingen te bespreken die geld kosten. Wat mij betreft krijgt u in die voorstellen van mij een voorzet om te kijken hoe wij dat beter kunnen doen. Ik moet u meteen iets melden waarvan ik heb begrepen dat u de memo nog niet heeft ontvangen. Ik heb namelijk slecht nieuws over de rondweg in Veenendaal Oost. U heeft ingestemd met € 41.000.000 als voorlopige raming, waarna een aantal PM-posten nog uitgewerkt moesten worden, zoals kabels en leidingen. Inmiddels zitten wij in de laatste raming op € 59.000.000. De kostenraming van tunnels is van € 17.000.000 naar € 22.000.000 gegaan. Ik heb dat inmiddels gedeeld met de wethouder van Veenendaal en ik vertel het u. Dit krijgt u nog in een memo. Deze week debatteert de gemeenteraad van Veenendaal hierover en ik wil voorkomen dat dit in het geheim moest. Dit is meteen een goed voorbeeld

om te laten zien dat wij veel concreter moeten zijn over wat de invloed van een PM-post is op het budget.

De VOORZITTER: Ik zoek naar de link met dit onderwerp, want het is een van mijn taken om daarop te letten.

De heer STRAAT (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! U heeft gelijk, maar ik wilde voorkomen dat u een memo ontvangt waarvan u zich afvraagt waarom ik dit niet verteld heb. Het gaat mij erom dat u beter zicht krijgt op wat de kosten die projectmatig optreden betekenen voor het verloop van het budget.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Ik snap dat er een onzekerheid zit tussen de raming en de begroting. U zegt dat daarin 30-35% ruimte kan bestaan. Bij beide projecten die u noemt is dit ten nadele uitgevallen. Betekent dit dat de marge smaller geworden is of staat er bij deze nieuwe bedragen nog steeds een marge van 30% rondom dit bedrag?

De heer STRAAT (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Wij hebben gestuurd op deze aanvraag om de onzekerheidsmarges er goed in te zetten. U ziet in de berekening een aantal marges. Wij hebben een onzekerheidsreserve van 10% in het budget gestopt, een marktwerking van 5% en indexatie van 2%. Wij denken dat wij hiermee het budget goed geraamd hebben. U krijgt altijd een garantie tot de voordeur, want er kan altijd iets optreden dat wij niet voorzien. Wat wij kunnen voorzien en met de post onvoorzien onvoorzien hebben wij hiermee rekening gehouden. Naarmate je verder in het project komt wordt het concreter. Ik vind het vooral belangrijk dat ik met u een afspraak kan maken en ik voel het als mijn verantwoordelijkheid om aan het begin van een project te zeggen dat wij rekening moeten houden met de onzekerheid die er nog in zit en welk bedrag er nog bij kan komen.

De VOORZITTER: Dit gaat u in de commissie bespreken. Daarmee is de vraag van de heer De Droog beantwoord.

De heer VAN KRANENBURG (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Sinds wanneer is de gedeputeerde op de hoogte van deze overschrijding bij Veenendaal Oost?

De heer STRAAT (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Sinds vorige week.

De VOORZITTER: Er is een memo verzonden naar u. Kijk hiernaar. Het is geen onderdeel van dit agendapunt.

De heer VAN KRANENBURG (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Het is dat er volgende week een vergadering is, anders had ik beslist bezwaar gemaakt.

De heer VAN ESSEN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Bij de informatie over dit project in maart 2017 hebben wij de kostenverdeling al ontvangen waarin stond dat het bedrag van € 33.000.000 voor deze variant een soort middenschatting was. Het lijkt erop dat de PM-posten tot een enorme verschuiving hebben geleid. Klopt dat? U noemt tussen neus en lippen door dat er een post onvoorzien onvoorzien in dit voorstel zit. Is dat zo? Zo ja, zit daarachter de systematiek dat GS apart over die post moet besluiten?

De heer STRAAT (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! De post onvoorzien onvoorzien zit in de 10% onzekerheidsmarge. Daarover neemt u een besluit, dus daarvoor heeft u budget. Binnen dat budget geeft u GS de ruimte om dat verder uit te rekenen. Ik geef toe dat het soms anders werkt, want bij de SUNIJ-lijn hebben wij het anders gedaan. Bij dit project zit het in het budget. Dan uw vraag over de PM-posten. Het is een algemene opmerking dat wij de PM-posten beter kunnen schatten aan het begin van een project. Sommige PM-posten weet je niet precies aan het begin, maar je weet wel dat het geld kost. Dat is geen onzekerheidsmarge die naar beneden gaat, maar dat er geld bij komt. Als je het verleggen van kabels en leidingen nog niet hebt doorgerekend, dan kost dit geld. Het

helpt om daarover sneller concreet te zijn of op zijn minst in een marge te zetten. Dit vraag ik niet aan u. In dit geval vragen wij € 36.000.000. Voortaan staat daarbij dat de onzekerheid 30% is. Op uw vraag of het naar beneden kan, is mijn antwoord: nee, waarschijnlijk gaat het omhoog. Dat moeten wij durven af te spreken, zodat wij weten dat de meerkosten eraan komen. Dan neemt u beter een besluit over een reëler bedrag. Daarin zal nog wat onzekerheid zitten, maar dan hebben wij het aan het begin scherper. Hopelijk zijn wij dan het spook kwijt, dat er sturend op is om de budgetten laag te houden. Als wij niet oppassen, dan doen wij dat met zijn allen in de politiek en proberen wij het budget zo laag mogelijk te houden. Dat is het makkelijkste om een besluit over te nemen. Wij weten allemaal dat er risico's van meerkosten in zitten en daar wil ik van af.

De heer VAN ESSEN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Er stond heel duidelijk in het statenvoorstel van maart vorig jaar dat de bedragen nog niet geïndexeerd waren. Dat was helder. Het statenvoorstel werd teruggetrokken, omdat er teveel onduidelijkheden in zaten. Daar is toen driekwart jaar op gestudeerd. Ik waardeer de gedeputeerde, maar het steekt ons dat er nog allerlei PM-posten boven water zijn gekomen. Wij verwachten van het college dat het daar scherp op is in het vervolg om inzicht te geven in PM-posten, zodat dit niet als een verrassing komt.

De VOORZITTER: Dit is een statement waarop de gedeputeerde al eerder gereageerd heeft.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Ik snap dat een groot project lastig begroten is en dat u daarvoor een onzekerheidsmarge nodig heeft. Een marge kan echter twee kanten op vallen. Tot nu toe betalen wij alleen maar bij. Mogen wij verwachten dat wij in de toekomst € 10.000.000 tot € 20.000.000 overhouden op zo'n groot project?

De heer STRAAT (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dat ga ik u voorlopig niet beloven. De onzekerheidsmarges vertalen zich op dit moment vaak in marktontwikkelingen en hogere prijzen. Sommige dingen weet je nog niet, waarvan je wel weet dat het geld kost als het optreedt, zoals de kabels en leidingen. Als je daarvan een PM-post maakt, dan moeten wij beter afspreken wat wij precies besluiten. Dit moet misschien wel letterlijk in het besluit staan, zodat wij goed weten wat wij doen. Natuurlijk kan het dan een keer naar beneden gaan, maar in de huidige tijd heb ik nog geen bedrag naar beneden zien gaan.

Een ander onderwerp los van het geld, is de situatie hoe de twee varianten in het verleden naast elkaar hebben gestaan. Ik was daar niet bij, maar heb mij daar wel in verdiept. Na het terugtrekken en het opnieuw berekenen zijn er twee SSK-ramingen geweest van beide varianten die op dezelfde voet zijn berekend. Er zit dus geen verschil in de uitgangspunten. Het is heel aannemelijk dat een andere variant duurder zou zijn geworden als wij die zouden doorrekenen. Als u kijkt naar wat er op pagina 7 van het statenvoorstel staat, dan ziet u in de uitsplitsing dat er een aantal kosten is dat overal optreedt, zoals personeelskosten, indexatie, marktwerking. Andere kosten zijn ontstaan door de uitwerking van de scope die wij in dit project hebben meegenomen. Dit komt natuurlijk niet in elke variant op dezelfde manier terug, maar het zijn kosten waarvan je kunt verwachten dat zij op een andere manier terugkomen.

Ik snap uw oproep en wat mij betreft gaat u zelf over de invulling van de € 2.800.000. Het Q-team is inmiddels weer aan de slag. Het kijkt mee met het voorstel zoals u dat gekregen heeft. De planning is dat het voor de zomer met een uitwerking komt. Het is wel belangrijk om de conclusie te trekken waaraan u het geld wilt besteden. Wij hebben het Q-team gevraagd om naar mitigerende maatregelen te kijken en naar inpassing. Het is niet voor niks een kwaliteitsteam. Het hoeven niet altijd mitigerende maatregelen te zijn. Wij moeten oppassen dat wij niet allemaal een andere invulling geven aan dat bedrag. Daarnaast is het Q-team gevraagd om naar de esthetische kant van de inpassing te kijken, hoe je iets kunt verfraaien.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! Kan de gedeputeerde ons overtuigen dat het Q-team niet allerlei leuke rafelrandjes gaat verzinnen als er meer overlast wordt veroorzaakt door de aanleg van de weg op de plek waar die gepland is?

De heer STRAAT (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik hoor in hoofdlijnen dat u aandacht vraagt voor de mitigerende maatregelen: maatregelen die wat opleveren daar waar er overlast is. In de commissie spraken wij vooral over de Engweg, maar een aantal van u zegt om naar het hele gebied te kijken vanuit dat criterium en daarna pas naar de esthetische kant. Het Q-team is een onafhankelijke club die vanuit een opdracht redeneert. Die uitspraak van u kan ik doorgeven aan het Q-team en dan kan het daarmee verder. Het moet wel de ruimte hebben om in onafhankelijkheid aan te geven welke maatregel het overweegt. Het heeft bijvoorbeeld onafhankelijk geadviseerd over de tankstations. Dat stel ik zeer op prijs, want dat geeft ons de ruimte om een debat te voeren over dingen die daaruit komen en wij nog niet gezien hebben. Uw oproep om vooral naar de mitigerende maatregel te kijken heb ik gehoord.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Ik hoor de gedeputeerde praten over het Q-team en de wijze waarop dat uitvoering krijgt. In mijn betoog vroeg ik al naar de wijze waarop het Q-team de inwoners erbij betreft. Als ik u beluister, dan ben ik benieuwd of het Q-team niet alleen onafhankelijk van u is, maar ook of het onafhankelijk is van de inwoners. Hoe kan het Q-team dit samen met inwoners doen?

De heer STRAAT (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Het doet dit nog niet samen met de inwoners en ik weet nog niet hoe het dit kan doen, maar het is wel de bedoeling dat het samen met de bewoners doet. Er moet ruimte zijn om dat gesprek aan te gaan. Dat geeft mij de gelegenheid om iets te zeggen over de afgelopen periode, want ik hoorde een aantal mensen daarover kritiek uiten. Ik heb in de afgelopen tijd veel goede dingen gezien waarin iedereen zijn of haar punt op tafel heeft kunnen leggen van waaruit is gekeken of het mogelijk is en wat die maatregelen opleveren. Ik kan mij voorstellen dat het Q-team die input gebruikt en het gesprek met inwoners aangaat. Uiteindelijk mag het zijn eigen oordeel vellen over wat het nodig en wenselijk acht om advies te geven.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Het is een nuanceverschil, maar er zit een verschil tussen luisteren naar inwoners en dan een besluit nemen of samen met inwoners kijken hoe je invulling geeft aan de inpassing. Dan houd je meerdere rondes met de inwoners om te begrijpen of dit is wat zij bedoelen. Het Q-team mag dan nog steeds een zelfstandig oordeel geven, maar je doet wel suggesties om te toetsen of je op een breed draagvlak kunt rekenen.

De heer STRAAT (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Het is een nuanceverschil, maar ik twijfel of wij dat verschil bedoelen. Het Q-team moet goed rekening houden met de wensen van de inwoners, maar als het Q-team alleen de opdracht heeft om uit te voeren wat de inwoners inbrengen, dan doen wij onrecht aan de onafhankelijke rol van het Q-team. Wij houden in de gaten dat het goed in het midden zit en u probeert sturing te geven aan wat u belangrijk vindt, zoals de participatie. Dat geef ik mee aan het Q-team, maar ik geef het de ruimte om iets te roepen wat niet naar boven is gekomen. Dan hebben wij een advies waarmee wij verder kunnen. Natuurlijk moeten wij samen met het gebied en de inwoners kijken hoe wij er het beste uit kunnen halen. Ik merk dat wij de opdracht verbreden. Dat is niet erg, omdat het zaken zijn die op de agenda staan. Het zijn dus niet alleen inpassingsmaatregelen die wij bespreken, maar wij spreken over mitigerende maatregelen en bovenwettelijke maatregelen. Wij moeten opletten dat wij de focus goed houden op wat wij hebben afgesproken.

De heer VAN ESSEN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! De gedeputeerde heeft de oproep gehoord vanuit verschillende fracties om prioriteit te geven aan de mitigerende maatregelen voor de meest getroffen bewoners. Kunt u toezeggen dat u dat vertaalt in de opdrachten aan het Q-team, met uiteraard de ruimte die u aan het Q-team wilt geven?

De heer STRAAT (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Daarop zeg ik graag ja, maar ik weet niet precies hoe het proces met de opdracht is gelopen. Dat moet ik voor u uitzoeken. Als u een duidelijke richting geeft, kan het niet zo zijn dat wij daar niks mee doen richting het Q-team. Misschien is het verstandig om dit vast te leggen in de opdracht. Ik ga kijken hoe wij dit praktisch kunnen vormgeven.

De heer VAN ESSEN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Maakt u zich er hard voor dat het Q-team in deze richting gaat werken?

De heer STRAAT (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ja.

De heer Van Essen vroeg waarom wij de verbeterde westelijke variant hebben bekeken nadat wij de variantendiscussie hebbe gevoerd. Deze variant kwam later langs als een verbeterde versie van de variant waarvoor u gekozen had. Wij hebben ervoor gekozen om erin te duiken en te kijken of het een realistische optie is. Toen is deze variant vrij snel afgefallen. Ik zal u vier redenen geven waarom deze variant niet meer is meegenomen.

Op het moment dat je de verbeterde westelijke variant uitvoert, ontstaat er een verbinding tussen de Haarweg en de Tuindorpweg en een doorgaand karakter. Dit zal voor het dorp Maarsbergen een centrale ontsluiting worden. Met name op de Tuindorpweg staan de huizen al vrij dicht op de straat en merk je dat deze verbinding gelijk effect heeft. Er is een effect op de bereikbaarheid en de leefbaarheid.

De tweede reden is dat de fietsverbinding tussen Maarn en Maarsbergen uitgebreid moet worden met een verbinding voor gemotoriseerd verkeer. De hele weg moet dan hoger worden aangelegd waardoor de hellingen langer worden. Dat levert vooral problemen op met de aansluiting van een tweetal woningen. Er is dan geen ruimte meer om de aansluiting aan die woningen op te lossen.

De derde reden zijn de kosten. Een doorgaande Tuindorpweg moet zwaarder worden uitgevoerd dan alleen een fietspad. Op de kruising van de Tuindorpweg en de Haarweg, de weg tussen deze kruisingen en de noordelijke rotonde moeten dan groter gereconstrueerd worden dan in de voorliggende variant zit. Dat leidt tot hogere kosten.

De vierde reden is een procedureel. U had gekozen voor een gesloten Tuindorpweg. Doordat deze variant daar niet in past moet die verder worden uitgewerkt. Dat leverde toen al zes maanden vertraging op vanwege engineering en aanvullende participatie. Het milieu, de bereikbaarheid en de leefbaarheid werden er niet beter van. De kosten gaan omhoog en het duurt langer. Daardoor is de verbeterde westelijke variant afgefallen en zijn wij verder gegaan met de voorliggende variant.

U heeft een vraag gesteld over de brief die u gisteravond heeft gekregen van vier raadsleden. U had het over de gemeenteraad, maar ik concludeer dat vier raadsleden deze brief gestuurd hebben. Ik heb geen aanwijzing dat dit de hele gemeenteraad betreft. Gelukkig zei u zelf al dat u evengoed instemt met het voorstel. Het grootste punt van deze brief is dat hierin wordt voorgesteld om het uit te stellen en een aantal dingen uit te zoeken binnen drie maanden. De korte conclusie is dat dit niet gaat lukken. Als je een verbeterde westelijke variant wilt uitzoeken, ben je minimaal zes maanden verder. Het zal mij niet verbazen als dit zelfs langer duurt, omdat er nieuwe discussies ontstaan. Vooral ProRail wordt langzamerhand onrustig. Het gaat over spoorveiligheid en ProRail wil weten wanneer wij verder gaan. Dat is voor ons de belangrijkste reden om aan u te vragen om door te gaan. Hoewel ik alle punten wel snap, leidt dit tot vertragingen en meerkosten.

U vroeg naar de optimalisatie van de kruising bij de kerk. Ik neem dit graag mee, maar de optimalisatie van die kruising valt onder de verantwoordelijkheid van de gemeente. Onze weg loopt eromheen en de gemeente zorgt voor de dorpskern. Wij kijken wel mee wat de beste oplossing is. Ik neem het dus graag mee, maar uiteindelijk is de gemeente aan zet.

50Plus refereerde aan het radioprogramma van vanmorgen. Dat heb ik niet gehoord, omdat ik folders aan het uitdelen was op het nieuwe busstation. Wij hebben dit project nog niet aanbesteed. De hogere kosten zijn dus niet het gevolg van het kiezen voor de goedkoopste aanbieder. Wij hebben zelf de verantwoordelijkheid om de te verwachten kosten beter in beeld te brengen.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! Ik heb de vraag gesteld of de gedeputeerde controle heeft over de risico's en financiën van projecten indien ProRail een substantieel deel van het project uitvoert. Wij hebben het projectleiderschap naar ons toe getrokken. Heeft u voldoende controle over de uitvoering en de daaruit voortvloeiende kosten als het qua grondwater ingewikkeld wordt? Dat soort zaken kom als meerkosten bij ons, terwijl deze kosten in het project van ProRail gemaakt worden.

De heer STRAAT (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dat is een technische vraag. Wij hebben de grondwaterstand goed onderzocht en in beeld gebracht. Als je goede afspraken maakt, dan heb je een goede partner aan ProRail. Wij hebben een afspraak gemaakt over een bijdrage en de indexatie daarbij. Daarna zijn de meerkosten voor ons. Dat kan ik in dit geval verklaren. Soms zijn het kosten die echt aan de provincie zijn toe te rekenen. Voor onvoorziene kosten of marktontwikkelingen is dit wat diffuser, maar de scopewijzigingen in de meerkosten zitten in de verdere uitwerking van de variant, in het zoeken naar optimalisaties en een Q-team dat wij inhuren. Deze kosten zijn niet aan ProRail toe te kennen. Wij hebben een helder contract met ProRail waaraan wij ons houden en waaraan ProRail zich houdt.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! Grondwater was een voorbeeld. Is er sprake van controle op de activiteiten die ProRail uitvoert? De ondertunneling is een substantieel deel van het project. Dragen wij volledig die verantwoordelijkheid en wat zijn daarin de risico's dat wij daarop niet zelf kunnen sturen?

De heer STRAAT (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! U gaat een fase verder, namelijk naar de realisatie. De afspraak is dat wij de realisatie in januari beginnen. Daarbij zijn verschillende disciplines van de provincie betrokken. Volgens de overeenkomst zijn de risico's voor de provincie. Dat is een vorm van regie en daarom krijgt u van mij een budget waarin ik een onzekerheidsmarge heb ingebouwd om te voorkomen dat ik voor elke overschrijding bij u moet komen.

Ik heb een paar moties nog niet beantwoord. Er is geen enkel bezwaar tegen motie M161, verenigd Maarsbergen. In motie M162 over de bushaltes vraagt u om nader onderzoek naar de mogelijkheden en kosten om de bushalte dichterbij het centrum van Maarsbergen te plaatsen. Ik wil alles voor u onderzoeken, maar voor de huidige busroute is er maar een plek waar de halte kan komen. Dat is de plek waar deze in het ontwerp staat. Deze plek is 200 meter verder dan de huidige plek en daarmee iets verder van het centrum. Straks liggen daartussen een rotonde en een tankstation. Ik wek niet de illusie dat ik door een onderzoek met een andere plek kom. Zolang er tankstations staan kan de bushalte niet dichterbij het centrum geplaatst worden, tenzij de bus een andere route gaat rijden. Syntus wil dat niet, want dan moet de bus een enorme omweg maken en past het niet in de concessie. De huidige halte ligt 800 meter van bepaalde plekken, omdat Syntus niet het rondje door het dorp wil maken. Wij houden het in de gaten. Als wij een slimme oplossing verzinnen, dan moeten wij dat onmiddellijk doen. In de huidige routing van de bus is dit de enige oplossing. De halte ligt 200 meter verder. Dat is voor een aantal mensen een nadeel, maar de huidige halte was al niet zo'n goede plek. Daarom ontraad ik u deze motie.

Dan het amendement A53, geen onnodige ruis. Dit is een discussie over hoe je met budgetten omgaat. Stel dat de € 2.800.000 niet op gaat, dan kun je dit bedrag voor de tankstations gebruiken. Als dit bedrag niet op gaat kan het ook terugvallen in de algemene middelen. Als ik bij u langskom met wat de verplaatsing van de tankstations kost, waarbij de onzekerheidsmarge waarschijnlijk hoger is dan 30%, dan maakt het mij niet uit of het bedrag uit de algemene middelen of uit de € 2.800.000 komt. De suggestie was om de € 2.800.000 daarvoor te gebruiken, maar als u dat liever uit elkaar trekt vind ik dat prima.

De VOORZITTER: Daarmee is de discussie in de eerste termijn afgerond. Ik kijk of er behoefte is aan een tweede termijn.

Mevrouw ENS (VVD): Mijnheer de voorzitter! Er zijn een paar kleine aandachtspunten waarop ik in mijn eerste termijn niet ben ingegaan. De eerste is de plek voor de bushalte waarvoor de PvdA een motie ingediend heeft en waarover 50Plus iets gezegd heeft. Ondanks dat het college zegt dat er geen andere plek is, kan het geen kwaad om dat nader te onderzoeken. Als dan blijkt dat het echt niet anders kan, dan is het niet anders.

Het was mijn voornemen om vooraf geen voorwaarde of beperking te stellen aan de € 2.800.000 en het aan het onderzoek van het Q-team over te laten. Het moet in ieder geval een kwalitatieve impuls zijn. Ik ben wel een beetje overtuigd door wat de SGP stelde over het scheiden van de zaken in het budget. Ik begrijp van het college dat dit toch terugkomt bij het college. Mocht de motie van de SGP in stand blijven, dan vind ik dat sympathiek. Anders hoor ik dat de manier waarop wij dat bedrag inzetten vanzelf bij de Staten terugkomt.

De VVD spreekt haar steun uit voor het voorliggende voorstel. Wat ons betreft kan zo snel mogelijk de schop in de grond in Maarsbergen.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Wij zaten te filosoferen over de bushalte en vroegen ons het volgende af. Stel dat de gemeenteraad ervoor kiest om de openbare ruimte zo in te richten dat het mogelijk wordt voor de bus om te keren, kunt u dan toezeggen dat er ruimte is om daar wat mee te doen?

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Ik heb getwijfeld om mij uit de tent te laten lokken door de heer IJssennagger met zijn opmerking over de natuur. Het is tamelijk kort door de bocht om te zeggen dat mensen belangrijker zijn dan de natuur. De natuur is van levensbelang voor de mensen.

De heer VAN ESSEN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ik ben blij met de toezegging van de gedeputeerde over opdracht aan het Q-team. Wij hebben er vertrouwen in dat daarmee de juiste focus wordt aangebracht voor de besteding van de gelden en dat daarmee hopelijk de rust in het dorp terugkeert. Wij zijn blij met de toezegging van de gedeputeerde over de financiën. Hij heeft ons laten merken dat hij erg geschrokken is van de overschrijdingen in dit project en in andere projecten. Het blijft aandacht vragen, maar wij zijn blij met het signaal dat ons daarover bereikt heeft vanavond.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! Dank aan de VVD en de gedeputeerde voor de steun aan het amendement. Wij zijn blij met de toezegging dat wij over de kosten gaan spreken, dat de nare PM-posten op uw radar zijn verschenen en dat wij daarvan afscheid kunnen nemen. De heer Van Essen was bang voor oorlog. Inmiddels hebben wij dat opgelost met de uitbreiding van de opdracht van het Q-team, zodat het de hoeder is van het belang van Maarsbergen. Ik heb er vertrouwen in dat het een beetje een betere variant wordt na vanavond.

De VOORZITTER: Heeft de gedeputeerde behoefte om een reactie te geven?

De heer STRAAT (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Als eerste wil ik een reactie geven op de opmerking over de bushalte. Wij hebben het bij de concessieverlener niet nagevraagd of er een keermogelijkheid is. Ik weet wel dat zij daar in het algemeen niet blij mee is als je de bus zo snel mogelijk van A naar B wilt krijgen. Dat kunnen wij nog wel een keer vragen. Zo'n onderzoek is geen enkel probleem, maar ik probeer de verwachtingen niet al te hoog te krijgen.

De SGP zegt dat de PM-posten gaan verdwijnen. Dat weet ik echter niet, want aan het begin van een raming heb je soms dingen waarvan je nog niet weet wat het kost. Dan zet je deze meestal op PM. Het zou wel handig zijn als wij in deze zaal weten in wat voor soort onzekerheidsmarge de PM-posten zich manifesteren. Dat is wat ik zei en die verwachting wil ik hiermee managen en alvast een voorschotje nemen op het debat van volgende week. Bij de Uithoflijn zit hetzelfde punt van zorg.

Het is een discussie waarvan iedereen vindt dat wij een mooie oplossing moeten verzinnen om het huidige probleem op te lossen. Ik weet dat het moeilijk is om daarbij alle belangen bij elkaar te krijgen. Kijkend naar de publieke tribune, hoop ik dat wij elkaar vinden in de oplossing die wij vandaag kiezen en de mogelijkheid die wij nog uitwerken. Dan kunt u de handen weer ineenslaan en kunnen wij ervoor zorgen dat wij Maarsbergen een stuk mooier maken.

De VOORZITTER: Daarmee is deze discussie afgerond.

Motie(s) vreemd aan de orde van de dag.

De VOORZITTER: Er zijn geen moties vreemd aan de orde van de dag.

Stemverklaringen.

De VOORZITTER: Heeft u behoefte aan een schorsing voordat wij beginnen met de stemverklaringen en de stemming?

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de voorzitter! Er is een kleine wijziging op motie M148. Onder 'dragen het college van GS op' wordt het eerste punt vervangen door 'heden'.

Motie M148a (D66, PvdA, SGP, ChristenUnie): niet wachten tot we door de bodem zakken!

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 10 december 2018, aan de orde hebbende de Visie op Bodemdaling Provincie Utrecht 2018;

constaterende dat:

- *deze visie op de bodemdaling provincie Utrecht een aanzet tot een lange termijn doel in 2030 en 2050 bevat;*
- *deze visie een belangrijke bouwsteen is voor de Omgevingsvisie Provincie Utrecht is;*
- *in deze visie op bodemdaling de agrariërs, in de knikpuntgebieden, pas na 2030 betrokken worden in het plan en kansrijke verdienmodellen integraal worden ontsloten voor verandering in bodemgebruik;*
- *het afremmen van de bodemdaling met 25-30% in 2030 vereist dat we niet gaan wachten tot het 2030 is;*
- *we het komende decennium niet moeten inzetten op 25-30% bodemdaling, maar MINIMAAL 25-30% bodemdaling en daar onze ambitie op moeten aanpassen;*

overwegende dat:

de Omgevingsvisie alle bouwstenen bevat, dit er een van is, maar we niet moeten afwachten tot we door de bodem zakken;

dragen het college van Gedeputeerde Staten op:

- *de plannen en ambities voor na 2030 die in de visie op de bodemdaling genoemd worden al vanaf heden in te zetten en niet te wachten tot na 2030 om die ambities waar te maken;*
- *agrariërs, bedrijven, recreanten en andere belanghebbenden in het Groene Hart actief te stimuleren, met beleid, om tussen nu en 2030 andere kansrijke verdienmodellen te exploreren;*
- *in de Omgevingsvisie wat betreft deze bouwsteen Visie op de Bodemdaling uit te werken hoe de provincie in urgentiegebieden de regie gaat pakken op de bodemdaling vanaf heden en zeker vanaf de inwerkingtreding van de Omgevingsvisie.*

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: Dat lijkt mij een overzichtelijke aanpassing. Daarvoor hoeft deze motie niet opnieuw uitgedeeld te worden en de stemmingslijst niet voor te veranderen.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de voorzitter! Amendement A44 zou in de plaats komen van de memo van de gedeputeerde. Er staan echter zeven punten in het amendement, waarvan vier punten niet in de memo staan. Deze punten komen uit antwoorden op vragen die wij hebben ingediend. Daarom zullen wij het amendement aanhouden.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! De SGP heeft een kleine wijziging in amendement A52. Wij hebben gehoord dat de ondertunneling in Veenendaal niet voor € 17.000.000, maar voor € 22.000.000 plaatsvindt. Onder het vierde punt van de overwegingen vervangen wij € 17.000.000 door € 22.000.000. Bij het besluit wordt de 12,92 miljoen vervangen voor 16,72 miljoen.

De VOORZITTER: Uw aanpassing wordt wat ingewikkeld. Uw eerste aanpassing is dat de cijfers geactualiseerd worden. Wat is uw tweede punt?

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! Het tweede punt is de wijziging die op drie plaatsen in het amendement gebeurt.

Amendement A52a (SGP, SP): optimale doorstroming N233

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 10 december 2018;

gehoord de beraadslagingen over het statenvoorstel Rijnbrug;

constaterende dat:

- *het college voorstelt een aanvullend krediet van € 28,8 miljoen te verstrekken ten behoeve van de realisatie van een nieuw brugdek;*
- *het college verder voorstelt 50% van de totale investeringskosten t.b.v. de realisatie van een fiets-tunnel ter hoogte van de kruising bij Achterberg als krediet te verstrekken;*

overwegende dat

- *het nu van belang is een integrale oplossing te realiseren voor de gehele N233;*
- *het risico groot is dat het verkeer op de N233 bij Achterberg vertraging op blijft lopen;*
- *een fietstunnel relatief duur is door de ligging nabij het spoor;*
- *een verdiepte ligging van de N233 (vierbaansweg!) in Veenendaal gerealiseerd kan worden voor € 14 miljoen;*

besluiten

- *het tweede besluitpunt van het Statenvoorstel als volgt te amenderen:
"Krediet te verstrekken van 76% van de totale investeringskosten (voorlopig geraamd op € 16,72 miljoen) t.b.v. een verdiepte ligging van de N233 ter hoogte van de kruising Achterberg, op voorwaarde dat de gemeente Rhenen 24% van de investeringskosten voor haar rekening neemt. Zonder 24% cofinanciering wordt de (gelijkvloerse) basisvariant uitgevoerd op kosten van de provincie."*
- *het derde besluitpunt van het Statenvoorstel als volgt te amenderen:
"De extra kapitaallasten behorende bij deze investeringen van € 1,52 miljoen. per jaar voor 30 jaar te dekken uit de beschikbare investeringsruimte Wegen opgenomen in het Mobiliteitsprogramma 2019-2023."*

De VOORZITTER: Het amendement is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. Het kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

Heeft u genoeg aan tien minuten schorsing? Ik schors de vergadering.

Schorsing van 21.00 uur tot 21.15 uur.

De commissaris van de Koning neemt het voorzitterschap over.

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering. Aan de orde zijn de stemverklaringen.

De heer KOCKEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! De VVD heeft drie stemverklaringen. De eerste stemverklaring is bij motie M144. Wij steunen van harte de ondersteuning van de regio FoodValley door de provincie Utrecht, maar dat vinden wij hier niet aan de orde. Bij motie M158 willen wij de focus op de verbreding van de Rijnbrug. Daarom zullen wij tegen deze motie stemmen. Wij zullen voor motie M162 stemmen op de manier zoals de gedeputeerde het aangaf. Wij kunnen ons vinden in dat onderzoek.

De heer HOEFNAGELS (D66): Mijnheer de voorzitter! D66 heeft twee stemverklaringen. Bij amendement A51 wachten wij op de afwegingen in een apart statenvoorstel. Wij vinden het niet opportuun om voor dit specifieke geval voor 70% te kiezen. Daarom zullen wij tegenstemmen. Dan heb ik de algemene stemverklaring dat wij plezier hebben gehad om de moties en amendementen in de meest vreemde combinaties in te dienen met alle mogelijke partijen. Wij hebben niet de illusie dat dit in het vervolg van de statenvergadering zo volledig zal blijven, maar wij hebben hier lol aan gehad.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Als eerste heeft de PvdA een stemverklaring bij motie M153. Het is een eenmalige snijactie in de vierkante meters. Dat wij iets moeten volgen is prima, maar wij hoeven niet wat te gaan monitoren in het kader van de PIP. Daarom stemmen wij tegen deze motie.

Dan amendement A40 over de complete bodemdalingsvisie. Wij vonden de memo van de gedeputeerde overzichtelijk en willen daarin meegaan. Daarom zullen wij tegen dit amendement stemmen.

Wij stemmen voor amendement A45, omdat het streven naar het stoppen van de bodemdaling een goede ambitie is.

Dan de amendementen van de SGP over het koersdocument. Het is goed dat het lokaal wordt opgehaald, maar de amendementen zijn te lokaal ingestoken. Het moet meer naar een gebiedsgerichte regionale blik en niet alles op het lokale toespitsen. Daarom zullen wij tegen deze amendementen stemmen.

Tot slot motie M157. Wij willen graag een keer spreken over de kilometerheffing, maar dit moet niet aan het onderwerp Rijnbrug gehangen worden. Daarom zullen wij tegen deze motie stemmen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Wij steunen motie M158 over de langetermijnoplossing, maar wij gaan ervan uit dat dit geen vertraging oplevert voor de Rijnbrug.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! Wij vinden motie M151 een mooie motie, maar het is allemaal al duur genoeg en wij vinden het beter om de middelen voor de fietstunnel te gebruiken.

Daarom zullen wij tegen deze motie stemmen.

Wij stemmen tegen motie M157, omdat het vierde punt is geschrapt.

De heer BEKKERS (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! De eerste stemverklaring is bij amendement A45. Wij vinden het geformuleerde 'economisch rendabel landgebruik zonder bodemdaling' briljant geformuleerd en zeker nodig in de provincie. Helaas schrapt het amendement een meetbaar tussendoel in 2030. Dat vinden wij zonde. Daarin maken wij de afweging dat wij het amendement niet steunen ten gunste van het behoud van het tussendoel dat door de gedeputeerde als realistisch is aangegeven.

Dan hebben wij een stemverklaring bij motie M147, pappen en nathouden. Er is een goed inhoudelijk debat gevoerd over de relatie tussen peilen en functies. Wat ons betreft is het voortschrijdend inzicht dat wij af moeten van de slogan peil volgt pijl ofwel functie volgt peil. Wij moeten toe naar de slogan 'peil volgt voorkomen bodemdaling'. Deze motie legt een verband dat er niet altijd is. Het lijkt ons onverstandig om dat zo categorisch te doen.

Ten slotte zullen wij motie M159 niet steunen, omdat er een beter gesteld amendement is en het passender is om hiervoor een amendement aan te nemen. Het amendement met gelijksoortige strekking zullen wij wel steunen.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! De ChristenUnie heeft een stemverklaring bij amendement A45, ambitie bodemdaling. Wij steunen dit amendement, omdat wij dit zien als een mooie stip aan de horizon.

Bij de amendementen A51 en A52 gaan wij ervan uit dat deze in omgekeerde volgorde in stemming worden gebracht, omdat A52 verstrekkender is.

Mevrouw KELLER (PvdD): Mijnheer de voorzitter! De PvdD heeft een stemverklaring bij het koersdocument omgevingsvisie. De PvdD stemt tegen dit voorstel, omdat de bestaande regels voor de natuur, het milieu, de volksgezondheid en de leefomgeving uitgekleed worden tot een Europees minimum. Daarnaast worden er met de omgevingsverordening duidelijke doelen geschrapt uit de regelgeving.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! De SGP heeft een stemverklaring bij motie M150 over de zonneakkers. Wij ondersteunen deze motie van harte. Het is niet goed om zonder goede achtergrond onomkeerbare besluiten te nemen.

De tweede stemverklaring is bij het statenvoorstel Rijnbrug en vragen wij of amendement A51 en A52 in omgekeerde volgorde in stemming worden gebracht. Wij gaan voor de optimale variant, maar zullen anders het voorstel steunen en voor de fietstunnel stemmen.

De derde stemverklaring is bij motie M153. Dit is een sympathieke motie, maar er zitten wat acties in voor onder andere fietspaden tussen Utrecht en Wageningen. Daarvoor zien wij geen dekking. Daarom zullen wij tegen deze motie stemmen.

Stemming.

De VOORZITTER: Er zijn 46 leden aanwezig. Wij missen een lid van de PvdD, een lid van het CDA en een lid van de PvdA. Verder is iedereen aanwezig. Het amendement A37 is vervangen door amendement A37a.

Provinciale Staten aanvaarden het amendement A37a.

Zonder hoofdelijke stemming besluiten Provinciale Staten overeenkomstig het geamendeerde statenvoorstel bekrachtiging geheimhouding, PS2018BEM16.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming besluiten Provinciale Staten overeenkomstig het statenvoorstel verzoek tot instemmen met het laten vervallen van art 10 lid 4 GR Plassenschap Loosdrecht e.o., PS2018MME25.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming besluiten Provinciale Staten overeenkomstig het statenvoorstel voornemen tot de oprichting van een deelneming in de DOVA/NDOV, PS2018MME26.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming besluiten Provinciale Staten overeenkomstig het statenvoorstel wijziging waterverordening HDSR, PS2018RGW15.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming besluiten Provinciale Staten overeenkomstig het statenvoorstel wijziging waterverordening Rivierenland en Vallei en Veluwe, PS2018RGW16.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming besluiten Provinciale Staten overeenkomstig het statenvoorstel slotwijziging 2018, PS2018BEM15.

Provinciale Staten aanvaarden het amendement A38.

Zonder hoofdelijke stemming besluiten Provinciale Staten overeenkomstig het geamendeerde statenvoorstel eindrapport 'Garanties, leningen en revolverende fondsen' Randstedelijke Rekenkamer, PS2018BEM14.

Zonder hoofdelijke stemming besluiten Provinciale Staten overeenkomstig het statenvoorstel inpassingsplan kantoren, PS2018RGW13, met de aantekening dat de fractie van de SGP geacht wordt te hebben tegengestemd.

Provinciale Staten aanvaarden de motie M143. Tegen de motie hebben gestemd de fracties van de PvdA en SGP.

Provinciale Staten verwerpen de motie M144. Voor de motie hebben gestemd de fracties van de PVV, ChristenUnie, SGP en 50Plus.

De VOORZITTER: Het amendement A39 is ingetrokken.

Provinciale Staten verwerpen het amendement A40. Voor het amendement hebben gestemd de fracties van de SP en PvdD.

De VOORZITTER: Het amendement A41 is vervangen door amendement A41a

Provinciale Staten aanvaarden het amendement A41a. Tegen het amendement hebben gestemd de fracties van de VVD, PVV en SGP.

Provinciale Staten verwerpen het amendement A42. Voor het amendement hebben gestemd de fracties van de PVV en SGP.

Provinciale Staten verwerpen het amendement A43. Voor het amendement hebben gestemd de fracties van de PVV en SGP.

Zonder hoofdelijke stemming besluiten Provinciale Staten overeenkomstig het geamendeerde statenvoorstel 2e part. Herziening PRS en PRV, PS2018RGW14, met de aantekening dat de fracties van de SP, PvdD en SGP geacht worden te hebben tegengestemd.

Provinciale Staten aanvaarden de motie M145. Tegen de motie hebben gestemd de fracties van de SP, GroenLinks, ChristenUnie, PvdD.

Provinciale Staten aanvaarden de motie M160. Tegen de motie hebben gestemd de fracties van GroenLinks en PvdD.

Provinciale Staten verwerpen het amendement A44. Voor het amendement heeft gestemd de fractie van de SP.

Provinciale Staten verwerpen het amendement A45. Voor het amendement hebben gestemd de fracties van de D66, PvdA, SP, ChristenUnie, PvdD en 50Plus.

Zonder hoofdelijke stemming besluiten Provinciale Staten overeenkomstig het statenvoorstel visie bodemdaling 2018, PS2018RGW17, met de aantekening dat de fracties van de SP, PvdD en SGP geacht worden te hebben tegengestemd.

Provinciale Staten aanvaarden de motie M146.

Provinciale Staten aanvaarden de motie M147. Tegen de motie hebben gestemd de fracties van de VVD, CDA, GroenLinks en SGP.

De VOORZITTER: De motie M148 is vervangen door de motie M148a.

Provinciale Staten aanvaarden de motie M148a. Tegen de motie heeft gestemd de fractie van de PvdD.

Provinciale Staten aanvaarden het amendement A46.

Provinciale Staten verwerpen het amendement A47. Voor het amendement hebben gestemd de fracties van de PVV, SGP en 50Plus.

Provinciale Staten verwerpen het amendement A48. Voor het amendement hebben gestemd de fracties van de PVV, ChristenUnie, PvdD, SGP en 50Plus.

Provinciale Staten verwerpen het amendement A49. Voor het amendement hebben gestemd de fracties van de PVV, SGP en 50Plus.

Provinciale Staten verwerpen het amendement A50. Voor het amendement heeft gestemd de fractie van de SP.

Zonder hoofdelijke stemming besluiten Provinciale Staten overeenkomstig het geamendeerde statenvoorstel koersdocument omgevingsvisie, PS2018RGW12, met de aantekening dat de fracties van de PVV, SP en PvdD geacht worden te hebben tegengestemd.

Provinciale Staten aanvaarden de motie M149. Tegen de motie hebben gestemd de fracties van de VVD en PvdD.

Provinciale Staten verwerpen de motie M150. Voor de motie hebben gestemd de fracties van de PVV, SP en SGP.

De VOORZITTER: Het amendement A52 is vervangen door het amendement A52a.

Provinciale Staten verwerpen het amendement A52a. Voor het amendement hebben gestemd de fracties van de SP, ChristenUnie, PvdD, SGP en 50Plus.

Provinciale Staten aanvaarden het amendement A51. Tegen het amendement hebben gestemd de fracties van de D66, PvdA en PVV.

Zonder hoofdelijke stemming besluiten Provinciale Staten overeenkomstig het geamendeerde statenvoorstel Rijnbrug, PS2018MME24, met de aantekening dat de fractie van de PvdD geacht wordt te hebben tegengestemd.

Provinciale Staten aanvaarden de motie M151. Tegen de motie hebben gestemd de fracties van de SP, PvdD en SGP.

Provinciale Staten verwerpen de motie M152. Voor de motie hebben gestemd de fracties van de PvdA, PVV, SP, ChristenUnie, PvdD, SGP en 50Plus.

Provinciale Staten aanvaarden de motie M153. Tegen de motie hebben gestemd de fracties van de PVV en SGP.

Provinciale Staten aanvaarden de motie M154. Tegen de motie heeft gestemd de fractie van de PVV.

Provinciale Staten aanvaarden de motie M155. Tegen de motie heeft gestemd de fractie van de PVV.

De VOORZITTER: De motie M156 is ingetrokken.

Provinciale Staten verwerpen de motie M157. Voor de motie hebben gestemd de fracties van de D66, GroenLinks, ChristenUnie en PvdD.

Provinciale Staten verwerpen de motie M158. Voor de motie hebben gestemd de fracties van de PVV en SGP.

De VOORZITTER: De motie M159 is ingetrokken.

Provinciale Staten aanvaarden het amendement A53.

Zonder hoofdelijke stemming besluiten Provinciale Staten overeenkomstig het geamendeerde statenvoorstel scope en raming spooronderdoorgang N226 Maarsbergen, PS2018MME23, met de aantekening dat de fractie van de PvdD geacht wordt te hebben tegengestemd.

Provinciale Staten aanvaarden de motie M161. Tegen de motie heeft gestemd de fractie van het CDA.

Provinciale Staten aanvaarden de motie M162. Tegen de motie heeft gestemd de fractie van het D66, CDA en GroenLinks.

Sluiting.

De VOORZITTER: Ik schors de vergadering tot maandag 17 december 2018, 9.30 uur. Ik wens u een plezierige avond.

Einde van de vergadering om 21.25 uur.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van Provinciale Staten van Utrecht van 21 januari 1919.

De voorzitter,

De griffier,